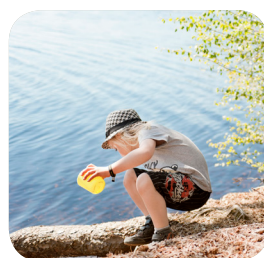

Länsstyrelsen
Västmanlands län

Årsredovisning 2016

Årsredovisning 2016

Länsstyrelsen i Västmanlands län

Diarienum: 111-4830-16

Kontaktperson: Åsa Sars

Foto: Länsstyrelsen, Scandinaav bildbyrå,
Per Groth, Kerstin Alvinge

Innehåll

Landshövdingen har ordet	4
Länsstyrelsen i korthet	10
Länsstyrelsens vision och verksamhetsidé	12
Organisation	13
Resultatredovisning	14
<i>Övergripande samordningsuppdrag</i>	15
<i>Övrig förvaltning</i>	28
<i>Trafikföreskrifter</i>	29
<i>Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor</i>	30
<i>Regional tillväxt</i>	36
<i>Infrastrukturplanering</i>	58
<i>Hållbar samhällsplanering och boende</i>	63
<i>Energi och klimat</i>	69
<i>Kulturmiljö</i>	78
<i>Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar</i>	89
<i>Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd</i>	96
<i>Lantbruk och landsbygd</i>	129
<i>Fiske</i>	143
<i>Folkhälsa</i>	147
<i>Jämställdhet</i>	150
<i>Nationella minoriteter och mänskliga rättigheter</i>	157
<i>Integration</i>	160
<i>Organisationsstyrning</i>	163
<i>Personaluppgifter</i>	168
<i>Året i siffror</i>	171
Finansiell redovisning	185
<i>Resultaträkning</i>	185
<i>Balansräkning</i>	186
<i>Anslagsredovisning</i>	188
<i>Noter till resultaträkningen</i>	192
<i>Noter till balansräkningen</i>	197
Bilaga	202
<i>Regleringsbrev 2016, uppdrag som redovisas på annat sätt</i>	202

LANDSHÖVDINGEN HAR ORDET

Allmänt

Nu har mitt första år som landshövding och tillika chef för Länsstyrelsen i Västmanlands län passerat med raketfart. Ett händelserikt, lärorikt och givande år som innehöll många inspirerande aktiviteter, besök och händelser. Jag har med stor glädje kunnat konstatera att Västmanlands län är ett Sverige i miniatyr. En fantastisk blandning av stad och land. Ett tekniklän i framkant, med energi och handel som bas. Vart tionde jobb inom energibranschen i Sverige finns i Västerås. Länets strategiska satsning Energy Competence Center (ECC) är viktig för länet och ligger helt rätt i tiden med tanke på klimatutmaningarna. Även Västerås kommuns satsning på att samla flera av aktörerna inom länets innovationssystem på Expectrum, vilket attraherar besökare från när och fjärran har visat sig vara mycket lyckosamt.

Västmanland är ett län med bredd och mångfald i kompetens, verksamheter och bland människorna. Samverkan är ledstjärnan och genomsyrar allt som görs. I mitt nya län är samverkan mellan myndigheter, kommuner, landsting, företag, organisationer, akademien och individer en självklarhet.

Näringslivet med många regionala, nationella och internationella företag utvecklas positivt, vilket bidrar till tillväxt inte bara i länet och Sverige utan i många länder runt om i världen.

Västmanlands län är Sveriges teknik- och automationscentrum. Ett starkt näringsliv som omfattar många och olika verksamhetsområden, energi, järnväg, automation, gruvnäring och handel. I Västmanland finns ett enastående landskap med vackra naturområden, lång historia och ett mångfasetterat kulturutbud. Här finns unika kulturmiljöer med flera slott och herrgårdar.

Besök

Under året fick jag nöjet att ta emot ett antal viktiga besök i länet.

I april kom inrikesminister Anders Ygeman till Västmanland för att få information om krishantering vid skogsbranden 2014. Dessutom fick han ta del av informationen om det nya naturreservatet Hälleskogsbrännan.

I september besökte riksdagens förste vice talman Tobias Billström Västmanland. Besöket som gjordes tillsammans med länets riksdagsledamöter handlade om näringsliv, teknik och migrationsfrågor. Bland annat besökte vi Flikens asylboende i Norberg och Robotdalen i Västerås samt skogsbrandsområdet.

I början av november kom EU-kommissionären med ansvar för EU:s regional- och strukturfonder, Corina Crețu till Västerås i samband med sitt Sverigebesök. Corina Crețu som kom i sällskap av landsbygdsminister Sven-Erik Bucht besökte Robotdalen och Västerås Science Park och Expectrum. Där fick våra besökare ta del av resultaten av ett antal EU-finansierade projekt.

I december besökte Polens Sverigeambassadör Wieslaw Tarka Västmanland. Fokus för besöket var Västmanlands innovationssystem och företag som har affärer med Polen. Besöket inleddes på Expectrum och Centrum för klinisk forskning där ambassadören fick information

om den framgångsrika sjukvården av bröstcancer och ändtarmscancer vid Västmanlands sjukhus, där länet ligger i framkant.

Arbetsmarknadsläget

Arbetsmarknadsläget utvecklades i positiv riktning under 2016, även om arbetslösheten fortfarande ligger på en relativt hög nivå. Arbetslösheten uppgick i december 2016 till 9,5 procent av arbetskraften, vilket är något lägre än motsvarande månad 2015. Den sjunkande arbetslösheten omfattar däremot inte alla arbetslösa. Mer än 75 procent av de arbetslösa i länet tillhör grupper som har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden, hit hör förgymnasialt utbildade, äldre än 55 år, utomeuropeiskt födda samt personer med någon form av funktionsnedsättning. Glädjande är att antalet lediga platser ligger på fortsatt höga nivåer och antalet varsel är fortsatt förhållandevis låga. Både företag och offentliga sektorn har dock svårt att hitta rätt person vid rekryteringar.

Flyktingfrågan

Under hösten 2015 pågick ett intensivt arbete med regional samordning med anledning av de stora flyktingströmmarna. Detta arbete skedde i en särskild organisation (stabsorganisation). Arbetet gick under våren 2016 in i en annan fas, men Länsstyrelsen bedömde att det fanns behov av en särskild projektorganisation kopplad till flyktingsituationen. Det blev också tydligt att samverkan måste ske med ordinarie verksamhet, exempelvis samhällsplanering och då framförallt med verksamhet med koppling till bostadsförsörjning. Eftersom inget av Länsstyrelsens ordinarie uppdrag täckte in de uppgifter som den rådande flyktingströmmen medförde behövde vi skapa en särskild projektorganisation för att hantera och sortera de frågor som förväntades uppstå med anledning av den rådande situationen. Länsledningen uppdrog åt funktionen för samhällsskydd och beredskap att ansvara för ledningen av den särskilda organisationen. Målet för projektorganisationen var att utföra Länsstyrelsens samordnande uppdrag avseende flyktingfrågan på ett kvalitativt bra och effektivt sätt. Bedömningen är att målet blev uppfyllt, därför avvecklades projektorganisationen i mitten av 2016. Under året förnyades även arbetet i det sedan tidigare befintliga Integrationsrådet. En överenskommelse innehållande principer för samarbetet i länet undertecknades av ledningarna för Länsstyrelsen, Region Västmanland och alla länets kommuner.

Länsstyrelsens verksamhet

Nöjda brukare och intressenter

Västmanlands län fick höga betyg i 2016 års brukarundersökning och högst sammanvägd nöjdindex bland alla länsstyrelser i landet. Nöjdindex uppgick till 73 för länet i jämförelse med snittet på 67 för länsstyrelsekollektivet. I Västmanland undersöktes tio verksamheter. Det övergripande resultatet visar att Västmanland har många styrkor att bevara till exempel en bra svarstid via e-post. Skriftlig och muntlig information, bland annat i samband med beslut, upplevs lätta att förstå. Kunderna upplever också att de får ett bra bemötande. Några av de förbättringsområden som framkom i undersökningen där vi behöver bli bättre var att nå rätt person via telefon, GIS-tjänster och att sökfunktionen på den externa webbplatsen behöver fungera bättre.

Samhällsplanering och boende

Boverkets årliga enkätundersökning av bostadsmarknaden besvarades av länets samtliga kommuner i början av året. Länsstyrelsen genomförde även en bostadsmarknadsanalys. Denna analys visade att det för första gången på många år råder bostadsbrist i alla länets kommuner. Vidare hade endast tre av länets kommuner riktlinjer för bostadsförsörjning vid årets början, varav endast en kommun hade riktlinjer som uppfyllde förordningens krav. Ett

arbete som vi nu upplever har fått ökat fokus i många kommuner. Under 2016 har flera kommuner tagit fram eller påbörjat arbetet med att ta fram riktlinjer för bostadsförsörjning. I bostadsmarknadsanalysen konstaterades också att Länsstyrelsen bör förstärka sin rådgivande roll avseende bostadsförsörjning.

Energi och klimat

Länsstyrelsens arbete inom energi- och klimatområdet intensifierades under året bland annat genom bildandet av ett miljö- och klimatråd under ledningen av landshövdingen och Länsstyrelsen. Det har också varit ett stort engagemang från många personer i ledande befattning från olika organisationer i länet. Vidare handlar rådet om att samordna klimatarbetet i länet och att arbeta med den lokala delen av klimatklivet. Länsstyrelsens arbete med att samordna anpassningen till ett förändrat klimat på regional nivå utgår från fokusområdena och handlingsinriktningarna i klimatstrategin för Västmanlands län¹. Inom fokusområdet risk och sårbarhet har exempelvis en fördjupad översvämningskartering genomförts av Hedströmmen som flyter genom länet. Karteringen har gjorts i samverkan med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Arbetet med klimatklivet är inriktat på informationsinsatser till företag om möjligheterna till stöd. Det handlar också om att hantera de ansökningar som kommer in till Länsstyrelsen. En viktig förändring under 2016 är att Länsstyrelsen har skalat upp verksamheten genom fler projekt inom specifika arbetsområden, exempelvis solenergi i samhällsplaneringen.

Kulturmiljö

De nationella kulturmiljöpolitiska målen bildar utgångspunkt för Länsstyrelsens kulturmiljöarbete. Länsstyrelsen har utifrån dessa utarbetat regionala effektmål som riktlinjer för arbetets inriktning.

Under 2016 byggnadsminnesförklarade Länsstyrelsen minnesbyggnaden på Braheholmen i Fläcksjön i Sala kommun. Syftet är att bevara och uppmärksamma den unika byggnaden som uppfördes 1807-1808 som ett minne av Axholms slott som fanns på platsen på 1600-talet.

Natur

Den 12 juni invigde vi naturreservatet Hälleskogsbrännan som är en del av det stora område som drabbades av den stora skogsbranden år 2014. Syftet med reservatet är att bevara biologisk mångfald och särskilt naturvärden som är förknippade med bränder och de miljöer som följer efter bränder. Till syftet hör också att skapa förutsättningar för forskning som kan öka kunskapen om hur djur och växter påverkas av bränder. Avsikten är också att utveckla området till ett intressant och attraktivt besöksmål för både västmanlänningar och mer långväga besökare. Området omfattar knappt halva brandområdet, drygt 6 400 hektar. Bildandet av naturreservatet är en av de största statliga naturvårdssatsningarna som har gjorts på ett enskilt område och har kostat runt 250 miljoner kronor. Hälleskogsbrännan är numera ett av de största skyddade skogsområdena i Syd- och Mellansverige, större än exempelvis Tyresta och Tivedens nationalparker tillsammans.

För att öka tillgängligheten i naturreservatet Hälleskogsbrännan anlades i våras en grusad stig vid Grävlingsberget. En särskild satsning har gjorts för att underlätta för besökare att hitta till länets naturreservat genom olika typer av skyltar.

¹ Klimatstrategi för Västmanlands län – en del av det regionala utvecklingsprogrammet. Rapport 2013:12. Länsstyrelsen 2013.

Länsstyrelsen har under året satsat 695 000 kronor på ett antal lokala naturvårdsprojekt i Västmanland, varav två i Västerås kommun. Det ena handlar om att ta fram en plan för att utrota jätteloka i kommunen och det andra om att skapa fria vandringsvägar för fisk i Svartån.

Miljö

Under 2016 bildades länets Miljö- och klimatråd, med aktörer inom akademi, näringsliv och offentlig verksamhet. Rådet är ett strategiskt forum och samverkansorgan som ska vara pådrivande i länets gemensamma arbete för att nå ett långsiktigt hållbart samhälle. Utgångspunkten är FN:s hållbarhetsmål, Sveriges miljömål, länets miljö- och klimatmål samt internationella och nationella klimatmål.

Arbetet i rådet ska resultera i konkreta åtgärder och leda till visionen att Västmanland blir en förebild avseende miljö och klimat. Miljö- och klimatrådets arbete leds av landshövdingen som ordförande och rådet ska mötas 4-5 gånger per år. Under året sammanträdde rådet tre gånger.

Vatten

Åtgärdsprogram för vatten beslutat för 2016-2021

Vattendelegationen i Norra Östersjöns vattendistrikt som leds av Länsstyrelsen i Västmanland fattade den 16 december beslut om ett nytt åtgärdsprogram för 2016-2021, en ny förvaltningsplan, åtgärdsplan och miljö kvalitetsnormer för distriktets vatten.

Vattenförvaltningens åtgärdsprogram är en förutsättning för arbetet med att nå de svenska miljö kvalitetsmålen. Att de nu är beslutade innebär ett viktigt steg på vägen mot att uppnå miljömålen. Åtgärdsbehovet är fortsatt stort på många områden och det kommer att krävas stora insatser och förstärkta resurser för att klara de utmaningar som ligger framför oss.

Folkhälsa

Under året har Länsstyrelsen påbörjat arbetet med en ny ANDT-strategi (alkohol, narkotika, dopning och tobak). Den nya strategin har ett tydligt barnperspektiv med utgångspunkt från flera artiklar ur barnkonventionen. Länsstyrelsen har genomfört flera utbildningar om alkohol och tobak, både i egen regi samt i samverkan med Länsstyrelserna i Örebro, Södermanland och Östergötlands län. Länsstyrelsen har även tagit fram en tillsynsplan enligt den nya alkohol- och tobakslagen och genomfört tillsyn i 5 av länets 10 kommuner under året.

Jämställdhet

Under året har Länsstyrelsen tagit initiativ till att förbereda bildandet av ett regionalt jämställdhetsråd, vilket leds av landshövdingen. Syftet med rådet är att i samverkan med aktörer inom olika samhällsområden driva på arbetet med att förverkliga de jämställdhetspolitiska målen i länet. Jämställdhetsrådet kommer att hålla sitt första möte i början av mars 2017. Inom ramen för rådets arbete kommer ett antal arbetsgrupper att bildas. Rådet kommer under 2017 att samordna framtagandet av en ny länsstrategi för jämställdhetsintegrering 2018-2020. Dessa insatser kommer att skapa en ny struktur för arbetet samt bidra till ökat fokus på jämställdhetsfrågor i länet.

En väsentlig insats under året har varit projektet "Djur och våld" med syfte att stärka djurskyddshandläggarnas möjligheter att upptäcka våldsutsatta barn och vuxna. Det handlar också om att förbättra bemötande, stöd och skydd i samverkan med myndigheter och aktörer inom området. Projektet har finansierats av Socialstyrelsen. Projektet har under året genomfört informations- och utbildningsinsatser för socialtjänst, hälso- och sjukvård, polis, åklagare, ideella föreningar, samt djurskyddshandläggare och djurhälsopersonal. Vidare prövas och utvecklas en metod för organisation och ärendehandläggning kring våld och djur såväl internt på Länsstyrelsen som externt med samverkansaktörer. I arbetet ges handledning

och stöd av Mälardalens högskola. Projektet kommer att sprida sina erfarenheter och resultat till övriga länsstyrelser.

Integration

Under 2015 arbetade Länsstyrelsen fram en ny regional överenskommelse om samarbete om nyanländas etablering och mottagande av ensamkommande barn. Överenskommelsen har tagits fram i bred samverkan med ansvariga myndigheter, länets kommuner och Region Västmanland. Förankringsarbetet fortsatte i början av 2016. Dessutom genomfördes en förändring av den regionala samverkansorganisationen för att stärka kopplingen mellan den strategiska och operativa nivån. Förutom ökat fokus på frågan under året hör utvidgningen av integrationsrådet med nya representanter, bildandet av en beredningsgrupp samt en ny regional samverkansgrupp till de viktiga förändringarna jämfört med tidigare. Integrationsrådets arbete leds av landshövdingen som ordförande och träffas 4-5 gånger per år. Beredningsgruppens arbete leds av länsrådet. Den regionala överenskommelsen om samarbete om nyanländas etablering och mottagande av ensamkommande barn för åren 2016-2020 undertecknades den 8 april 2016.

Regional utveckling

Under året togs stora steg framåt inom ramen för näringslivsstrategin Affärsplan Västmanland. Insatserna har under 2016 inriktats på åtgärder inom de tre insatsområdena regionalt ledarskap, utveckla och attrahera företag samt utmaningsdriven utveckling.

Länsstyrelserna i Västmanlands, Södermanlands, Örebro och Östergötlands län har inom ramen för kompetensplattformen tagit fram "Östra Mellansverige 2025 - regional utbildnings- och arbetsmarknadsprognos". Den långsiktiga analysen ska vara ett kvalitativt prognosunderlag inför beslut om utbildning och arbete för individer och utbildningsanordnare. Enligt rapporten blir det störst brist på personer utbildade inom vård och omsorg, gymnasial industriutbildning, barn- och fritid och som ämneslärare, specialistsjuksköterskor och grundskollärare.

Infrastruktur

Länsstyrelsen har genom åren deltagit i det storregionala samarbetet "En bättre sats" som drivs av Mälardalsrådet. I projektet samverkar sju län om gemensamma prioriteringar av infrastruktur- och trafikeringsfrågor inom Östra Mellansverige. Ett arbete som har pågått sedan 2013 för att ta fram en gemensam systemanalys och plan för regionen.

I mitten på november samlades representanter för sju län i Citybanans station på Centralen i Stockholm för att skriva under den gemensamma planen för framtidens infrastruktur och transporter i Stockholm-Mälarenregionen. Planen innehåller konkreta förslag på hur regionen de närmsta 15 åren ska kunna möta ökad befolkningstillväxt och förbättra regionens arbetsmarknad.

Systemanalysen och planen utgör underlag för prioriteringar i perspektivet 2030 och 2050 och för Östra Mellansveriges inspel till den nationella infrastrukturplanen för perioden 2018-2029.

De stora pågående projekten inom länstransportplanen för Västmanland är väg 252 samt Mälarpjektet. Väg 252 byggs om till mötesfri väg i ny sträckning mellan Hallstahammar och Surahammar. Syftet är att förbättra vägens funktion för arbetspendling och länk mellan väg 66 och E18 samt att skydda vattentäkten som finns inom vattenskyddsområdet Näs och Rävsnäs. Projektet färdigställs under hösten 2017.

Syftet med Mälarprojektet är att höja säkerheten och förbättra framkomligheten i farlederna genom Södertälje kanal och Mälaren för att kunna trafikera farleden med större fartyg.

Arbetet med ny Länstransportplan 2018-2029 har påbörjats och kommer intensifieras under våren 2017. Vid årsskiftet tog Region Västmanland över ansvaret för länstransportplanen.

Länsstyrelsen har tillsammans med Region Västmanland i bred samverkan med länets aktörer arbetat fram ett förslag till regional digital agenda för hur länet ska bidra till den nationella digitala agendan. Länets bredbandskoordinatorer har under året samverkat med länets kommuner och träffat nationella och lokala bredbandsbolag och operatörer. Mötena har bidragit till att ge en överblick över aktuell utbyggnad i länet. Under året förde jag tillsammans med ett antal kommunstyrelseordföranden i länet samtal med Telias högsta ledning kring Telias planerade släckning av kopparnätet i länet.

Länets pilotprojekt inom ramen för ”Den attraktiva regionen” avslutades under 2016. Syftet har varit att uppnå regional utveckling genom att förbättra förutsättningarna för näringsliv, arbets- och studiependling, bostadsbyggande och utvecklad samhällsservice genom att ta fram samverkansformer mellan olika administrativa nivåer.

Verksamhetsövergång

Regeringen gav under sommaren 2016 tre länsstyrelser i landet med regionalt tillväxtansvar i uppdrag att förbereda överföringen av uppgifter inom det regionala tillväxtansvaret till de i respektive län blivande regionerna. Under 2016 genomförde Länsstyrelsen tillsammans med Landstinget i Västmanland ett omfattande arbete med fokus på verksamhets-, ekonomi- och personalfrågor kopplade till överföringen. Arbetet och övergången av berörd verksamhet och elva medarbetare till Region Västmanland genomfördes i god anda och på ett smidigt och bra sätt.

Organisationsöversyn

Under året genomförde vi en organisationsöversyn med målet att skapa en ännu tydligare verksamhets- och ansvarsområdesindelning, stärka de delar av organisationen som fungerar bra samt lyfta fram och tydliggöra landsbygdsverksamheten. Den nya organisationen började gälla från 1 januari 2017.

Avslutning

I egenskap av landshövding i Västmanland har jag under mitt första år i länet fått uppleva ett fantastiskt och imponerande län. Jag känner att jag har kommit till ett län med stort hjärta och blivit väl mottagen. Jag är tacksam för allt jag har varit med om och fått del av under det gångna året och känner mig mycket stolt över vårt län.

Jag vill passa på att framföra ett stort tack till mina medarbetare och alla andra för fina insatser och engagemang under året. Tack vare kraftsamling och allas engagemang får vi som bor och verkar i Västmanland ett lättare och bättre liv.

Minoo Akhtarzand
Landshövding i Västmanlands län

LÄNSSTYRELSEN I KORTHET

Nedan redovisas en sammanfattning av Länsstyrelsen ur tre perspektiv – verksamhet, medarbetare och ekonomi.

Verksamhet ¹⁾	2016	2015	2014
Inkomna och initiativärenden (st)	6 192	6 295	10 984
Beslutade ärenden (st)	6 013	6 210	10 749
Utgående ärendebalans (st)	1 234	1 209	1 591
Ej beslutade ärenden äldre än två år (st)	123	170	112

¹⁾ Under 2016 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets nya IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, varför statistik över inkomna och handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (VÄS 601) inte är möjlig att hämta ut.

För landsbygdsstöden (VÄS 602) har siffror över inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökningar om stöd kunnat hämtas från Jordbruksverkets system. Statistik för inkomna och beslutade ärenden om utbetalningar av stöd är inte möjlig att hämta ut och redovisas därför ej. Siffrorna som redovisas för 2015-2016 är därför ofullständiga och skiljer sig från tidigare års statistik. Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen summerat med inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökan om landsbygdsstöd.

För fiske (VÄS 622) har siffror över inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökningar om stöd kunnat hämtas från Jordbruksverkets system. Statistik för inkomna och beslutade ärenden om utbetalningar av stöd är inte möjlig att hämta ut och redovisas därför ej. Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen summerat med inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökan om fiske.

Kommentar tabellen:

Ej beslutade ärenden äldre än två år består till stor del av ärenden där det är långa handläggningstider, exempelvis bildande av naturreservat.

Medarbetare	2016	2015	2014
Årsarbetskrafter (st)	150,6	154,4	155,2
– varav kvinnor	101,2	99,7	96,0
– varav män	49,3	54,7	59,2
Total sjukfrånvaro (%)	2,6	2,7	2,1
– varav kvinnor	3,0	3,2	2,5
– varav män	1,7	1,7	1,5
Personalomsättning nyanställda, tillsvidareanställda (%)	6,4	7,1	7,0
Personalomsättning avgångna, tillsvidareanställda (%)	7,2	9,7	4,0

Kommentar tabellen:

Länsstyrelsen har en fortsatt låg sjukfrånvaro. För att förebygga ohälsa arbetar Länsstyrelsen med förebyggande insatser, tidig rehabilitering, kontinuerlig ergonomisk rådgivning samt systematisk uppföljning av sjukfrånvaron. Personalomsättningen har minskat något i förhållande till föregående år. Länsstyrelsen har mycket få pensionsavgångar kommande år.

Ekonomi	2016	2015	2014
Verksamhetsintäkter (tkr)	187 852	187 893	231 025
- varav anslag (tkr)	114 155	116 925	127 487
- varav bidrag (tkr)	61 222	65 131	98 669
- varav avgifter och övrigt (tkr)	12 475	5 837	4 868
Verksamhetskostnader (tkr)	188 039	188 688	231 580
- varav kostnader för personal (tkr)	102 198	102 322	103 517
- varav kostnader för lokaler (tkr)	10 037	9 163	10 137
- varav övriga kostnader (tkr)	75 804	77 202	117 926
Lämnade bidrag och transfereringar (tkr)	62 135	78 413	69 866
Förvaltningsanslag av totala intäkter (%)	61	58	47
OH-kostnad av total kostnad (%)	31,03	28,21	23,98
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	53,1	50,9	49,2

Kommentar tabellen:

Verksamhetsintäkterna ligger på samma nivå som 2015 liksom verksamhetskostnaderna. Inga stora förändringar i verksamheten som påverkat ekonomin har skett under året.

Förvaltningsanslagets andel av totala intäkter har varit något högre under 2016, bland annat beroende på att vi under både 2014 och 2015 disponerade medel kopplade till skogsbranden.

LÄNSSTYRELSENS VISION OCH VERKSAMHETSIDÉ**Länsstyrelsens vision:**

I samverkan utvecklar vi det goda och hållbara Västmanland.

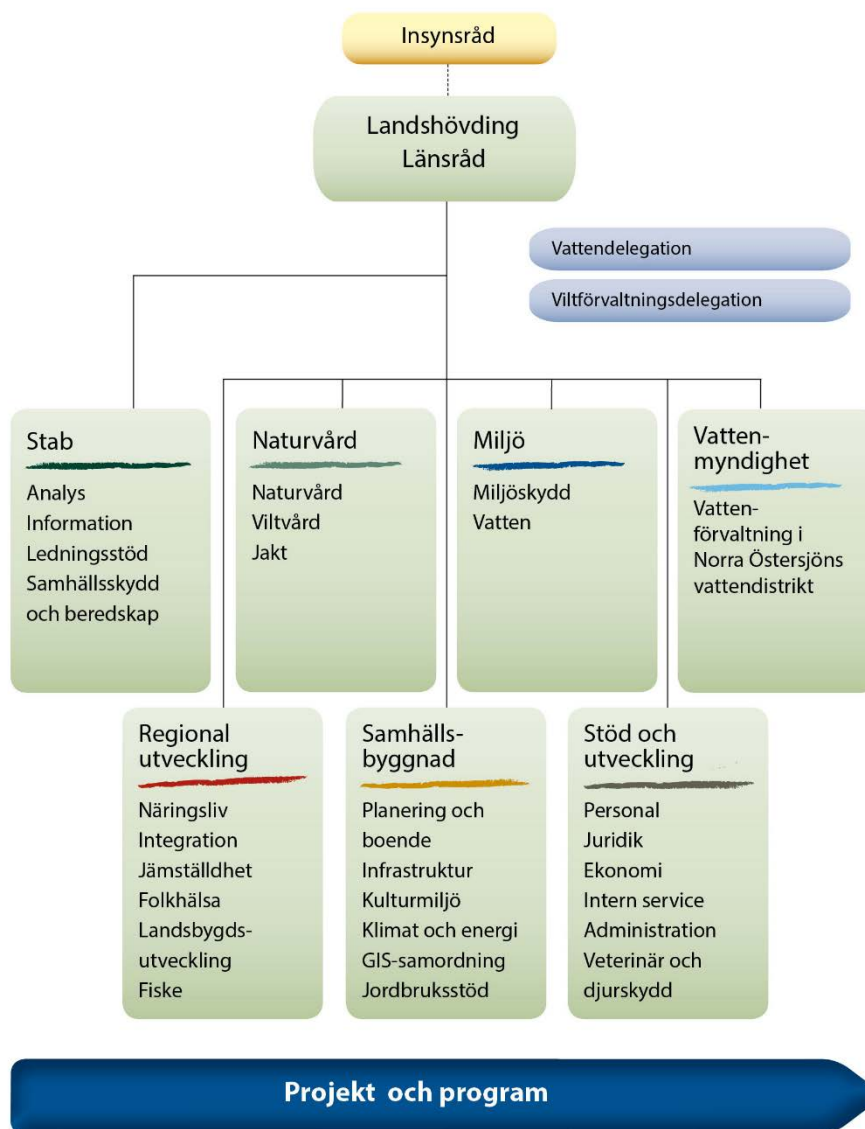
Verksamhetsidé:

För Västmanlands invånare ser vi till att:

- Nationella mål får genomslag
- Olika samhällsintressen vägs samman och länets förutsättningar tas tillvara
- Våra beslut är rättssäkra och servicen god
- Vi är en efterfrågad samarbetspart

ORGANISATION

Länsstyrelsens organisation

Organisation

Länsstyrelsen var under 2016 organiserad i åtta enheter. Vid Länsstyrelsen fanns också två delegationer och ett insynsråd. Länsstyrelsens ledning har under 2016 bestått av landshövding Minoo Akhtarzand (fr.o.m. 1/2), tf. landshövding Åsa Halldorf (1/1-10/1) och tf. landshövding (11/1-31/1) och tillika länsråd Ulrica Gradin (fr.om. 11/1).

Ledningsgrupp

I ledningsgruppen ingick under året landshövding (ordförande), länsråd, enhetschefer samt personalchef.

RESULTATREDOVISNING

Resultatredovisningens ordningsföljd följer den av länsstyrelserna gemensamt beslutade verksamhets- och ärendestrukturen, (VÄS), som används för länsstyrelsernas ärende- och ekonomiredovisning.

Varje verksamhetsområde inleds med tabeller där utvecklingen av årsarbetskrafter, verksamhetskostnader, ärendehantering och bidragsutbetalningar presenteras samt i förekommande fall utfall av brukarundersökningar. Vissa verksamhetsområden är sammanslagna då de har ett tydligt samband. Tabellerna följs av kommentarer till de redovisade värdena samt kommentarer till andra väsentliga prestationer och resultat inom sakområdet. Därefter följer åiterrapporteringen av de regleringsbrevsuppdrag som ska åiterrapporteras i årsredovisningen och som avser det aktuella verksamhetsområdet.

De flesta belopp i resultatredovisningen är framtagna med hjälp av ett länsstyrelsegemensamt rapportpaket. Det innebär att talen innehåller decimaler, vilket ger avrundningsdifferenser. Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) där annat ej anges.

Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med en länsstyrelsegenomsnittlig möjlig arbetstid = 1 710 timmar. I årsredovisningar från 2014 och tidigare är årsarbetskraften baserad på 1 760 timmar. Jämförelsetalen för 2014 är därför omräknade utifrån det nya värdet för en årsarbetskraft.

Medeltal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100%. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

Årsredovisningsmallgruppen har haft en dialog med Finansdepartementet och enats om att regleringsbrevsuppdrag som rapporterats direkt till ett specifikt departement eller verk inte ska redovisas i årsredovisningen för att undvika dubbelrapportering.

Undantag från ekonomiadministrativa regelverket

I regleringsbrevet för 2016 har regeringen beslutat om följande undantag från det ekonomiadministrativa regelverket:

Vid redovisning av länsstyrelsernas uppgifter som avses i 2 § första - tredje styckena förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion ska myndigheten inte tillämpa 3 kap. 1 § andra stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag om att resultatredovisningen ska avse hur verksamhetens prestationer har utvecklats vad gäller volym och kostnader.

Vad gäller fördelningen av verksamhetens totala intäkter och kostnader i resultatredovisningen enligt 3 kap. 2 § jämfört med 3 kap. 1 § tredje stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, ska verksamhetskostnader och årsarbetskrafter redovisas i en för länsstyrelserna enhetlig struktur och enligt anvisningar från Länsstyrelsen i Örebro län. Detta innebär ett undantag från kravet att redovisa intäkter.

Övergripande samordningsuppdrag

Länsstyrelseinstruktion 2 §

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den. Förordning (2008:1346)

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsens i Västmanlands vision och verksamhetsidé

Länsstyrelsen arbetar utifrån en vision och verksamhetsidé som tillsammans bildar utgångspunkt för att utveckla myndighetens styrning, planering och verksamhetsuppföljning. Det innebär att Länsstyrelsen prioriterar insatser och aktiviteter för en gynnsam utveckling av länet samt arbetar med att skydda och bevara sådant som är av värde och nytta för medborgare och natur.

För att visionen och verksamhetsidén ska få genomslag utgår Länsstyrelsens verksamhet från ett kundperspektiv.

Länsstyrelsen är avgörande. Utvecklingen i länet är beroende av ett bra samarbete mellan Länsstyrelsen och aktörer i länet samt omvärlden. Länsstyrelsen är angelägen om att följa upp och föra dialog om hur de nationella målen ska få genomslag i länet inom de sakområden som berör vår verksamhet. Det har skett i den breda samverkan som Länsstyrelsen har haft med kommunerna, Landstinget, Västmanlands kommuner och landsting (VKL), andra statliga myndigheter, näringslivet och olika typer av organisationer.

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.**Övergripande**

Länsstyrelsen är regeringens regionala företrädare, vilket innebär att det statliga helhetsperspektivet samt sektorsövergripande arbetssättet ska präglade verksamheten. Länsstyrelsen har en särskild ställning genom rollen som samordnare av olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Landshövdingen inbjuder årligen ledningarna för övriga statliga myndigheter som har verksamhet i länet. Vid samlingarna informeras om aktuella frågor för respektive myndighet. Nätverksträffarna ger möjlighet till värdefullt erfarenhetsutbyte, samsyn och samarbete kring viktiga utvecklingsfrågor för länet.

Inom Länsstyrelsen finns flera tvärsektoriella arbetsgrupper inom bland annat fysisk planering, infrastrukturplanering samt energi- och klimatfrågor.

Västmannarådet och näringslivsstrategin Affärsplan Västmanland

Det finns en mångårig tradition av ett väl fungerande partnerskap i länet, såväl på politisk- som på tjänstemannanivå. Denna samverkan har under året utvecklats ytterligare framförallt inom näringslivsområdet genom Västmannarådets arbete med Affärsplan Västmanland. Västmannarådet är en strategisk ledningsgrupp för arbetet. Västmannarådet leds av landshövdingen och består av ledande företrädare för näringslivet, kommunerna, Landstinget² samt Mälardalens högskola. Affärsplan Västmanland är indelad i tre insatsområden:

- Stärka det regionala ledarskapet
- Utveckla och attrahera företag
- Arbeta med utmaningsdriven utveckling

Under 2016 har arbetet med att stärka det regionala ledarskapet handlat om att utveckla dialogen med länets företagsfrämjande aktörer genom dialogmöten, samverkansråd och i andra nätverk. Mötena är viktiga delar i det systematiska lärandet i det regionala tillväxtarbetet. Utöver en stark samverkan i länet är det nödvändigt med bredare samarbeten inom en större region. De fem länen/regionerna i Östra Mellansverige (ÖMS) (Västmanland, Örebro, Sörmland, Uppsala och Östergötland) arbetar tillsammans kring den samlade regionens styrkeområden. Samarbetet skapar ett ännu starkare innovations- och företagsutvecklingssystem då länen tillsammans kan driva utvecklingsprojekt. Västmanlands län har ett tätt samarbete även med de övriga länen inom Östra Mellansverige inom finansieringsfrågor. Länsstyrelsen i Västmanlands län har under perioden varit ordförande i strukturfondspartnerskapet i ÖMS. Under året har ett utvecklingsarbete pågått avseende organiseringen av EU:s strukturfonder.

För området ”Utveckla och attrahera tillväxtföretag” finns ett handlingsprogram för prioriterade insatser 2015-2017 som tagits fram i samverkan med länets aktörer.

Arbetet med utmaningsdriven utveckling ska bidra till att långsiktigt stärka utvecklingen inom länets styrkeområden automation, energi, järnväg och välfärd/hälsa. Det sker genom nationell

² Fr.o.m. 1 januari 2017 Region Västmanland.

och internationell samverkan och genom samverkan mellan styrkeområdena sinsemellan. Fokus ligger främst på kompetensförsörjning, attraktion samt forskning och innovation.

Se vidare redovisningen av kapitlet Regional tillväxt och Regleringsbrevsuppdrag 1.8.

Kompetensrådet – referensgrupp inom kompetensplattformen

Länsstyrelsen samordnar kompetensrådet som är referensgrupp i uppdraget med Kompetensplattformen. Kompetensrådet består av representanter för arbetsmarknaden, arbetslivet och utbildningsanordnare. Syftet med kompetensrådet är att fånga upp och stämma av behov av insatser på regional nivå samt bidra till ökad samsyn i frågor gällande utbildningsplanering och arbetskraftsförsörjning. Under årets fyra möten har kompetensplattformens arbetet varit i fokus, med teman som validering och vuxenutbildning samt genomgång av den regionala utbildnings och arbetsmarknadsprognosen (se vidare kapitlet Regional tillväxt och redovisning av 1.8).

Samråd om kommunal planering

Länsstyrelsen arbetar tillsammans med kommuner och andra statliga myndigheter med rådgivning och tar fram regionala planeringsunderlag för den kommunala planeringen med översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser. Länsstyrelsen i Västmanland genomför plansamråd i stort sett varje vecka där kommunerna bjuds in eller deltar på eget initiativ för att lyfta aktuella planer och frågeställningar. Trafikverket och Lantmäterimyndigheten får löpande inbjudningar till plansamråden. Andra statliga verk och myndigheter har inom ramen för Länsstyrelsens samordnande uppgifter inkluderats som remissinstans vid behov. Länsstyrelsen bjuder alltid in berörda statliga myndigheter till samordning av statens synpunkter när kommunerna initierar samråd om, eller granskning av en översiktsplan.

Integrationsrådet

Integrationsrådet är ett strategiskt forum för regional samverkan kring mottagande och bosättning av nyanlända och ensamkommande barn. Integrationsrådet består av ledande kommunpolitiker och chefstjänstemän i länets kommuner och Landstinget³ samt ansvariga chefer för Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och Försäkringskassan. Rådet leds av landshövdingen och behandlar centrala samverkansfrågor kring flyktingmottagande som exempelvis bosättning, samhällsorientering och mottagande av ensamkommande barn. Till de viktiga förändringarna jämfört med tidigare hör utvidgningen av integrationsrådet med nya representanter, bildandet av en beredningsgrupp samt en ny regional samverkansgrupp.

Under 2015 arbetade Länsstyrelsen fram en ny regional överenskommelse om samarbete om nyanländas etablering och mottagande av ensamkommande barn. Överenskommelsen har tagits fram i bred samverkan med ansvariga myndigheter, länets kommuner och Landstinget. Förankringsarbetet fortsatte i början av 2016. Den regionala överenskommelsen om samarbete om nyanländas etablering och mottagande av ensamkommande barn för åren 2016-2020 undertecknades den 8 april

Stärkt samordning för bredbandsutbyggnaden i länet

Länsstyrelsen har tillsammans med Landstinget i bred samverkan med länets aktörer under 2016 arbetat fram ett förslag till en strategi, en regional digital agenda, för hur länet ska bidra till genomförandet av den nationella digitala agendan. För att nå strategins målsättning om ett Västmanland där tillgängliga digitala tjänster möjliggör ett enklare liv för alla på lika villkor,

³ Fr.o.m. 1 januari 2017 Region Västmanland.

måste aktörerna i länet verka gemensamt. Målsättningen i strategin har tagits fram gemensamt i länet under året och har en stark koppling till redan pågående arbete i länet samt till det som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) genomför inom digitaliseringsområdet.

Storregionalt samarbete inom En bättre sits

Länsstyrelsen ingår tillsammans med planupprättarna i sju län i ett storregionalt samarbete kallat En Bättre Sits, som syftar till att gemensamt arbeta med länsöverskridande infrastruktur- och trafikeringsfrågor inom Östra Mellansverige. Under 2013 påbörjades ett arbete med att ta fram en ny regional systemanalys för Östra Mellansverige som färdigställdes 2016. Systemanalysen ska utgöra underlag för prioriteringar av infrastrukturåtgärder i perspektivet 2030 och 2050 och ska ligga till grund för Östra Mellansveriges inspel till den nationella infrastrukturplanen för perioden 2018-2029. För en utförligare redovisning, hänvisas kapitlet Infrastrukturplanering.

Fysisk planering och regional tillväxt för den attraktiva regionen

Länsstyrelsen har i samarbete med kommunerna i norra länsdelen, Landstinget och Trafikverket, deltagit i det nationella projektet DAR – Den attraktiva regionen. Länets pilotprojekt handlar om att utveckla former för samverkan mellan olika administrativa nivåer i syfte att uppnå regional utveckling genom att förbättra förutsättningarna för näringsliv, arbets- och studiependling, bostadsbyggande och en utvecklad samhällsservice.

Samverkan inom miljö och natur

Inom miljö- och naturområdet har Länsstyrelsen bedrivit ett kontinuerligt arbete med att verka för samverkan mellan olika aktörer i länet. Länsstyrelsen arrangerar eller deltar som en aktiv part inom följande samverkansforum: Miljöchefsnätverket, kommunekologträffar, samverkansträffar med Skogsstyrelsen, skötselråd och samverkansträffar inom naturreservaten Askö-Tidö, Ridö-Sundbyholmsarkipelagen, Strömsholm och Ängsö samt ornitologiska sällskap med mera. Samordningen som sker inom tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken beskrivs nedan under beskrivningen av Länsstyrelsens tillsynsarbete.

Länsstyrelsen samverkar med flera andra länsstyrelser och myndigheter i många frågor. Ett framgångsrikt samarbete har varit att med Vattenmyndigheten ta fram ansökan till EU-projektet LIFE IP Rich Waters, se vidare redovisningen av Länsstyrelseinstruktion 5a § och rubriken 7. Ingen övergödning.

Miljö- och klimatrådet

Under 2016 bildades länets Miljö- och klimatråd, som innefattar en bred representation från aktörer inom akademi, näringsliv och offentlig verksamhet. Rådet är ett strategiskt forum och ett pådrivande samverkansorgan i länets gemensamma arbete för att nå ett långsiktigt hållbart samhälle. Utgångspunkten är FN:s hållbarhetsmål, Sveriges miljömål, länets miljö- och klimatmål samt internationella och nationella klimatmål.

Arbetet i rådet ska resultera i konkreta åtgärder och leda till att Västmanland blir en förebild avseende miljö- och klimat. Miljö- och klimatrådets arbete leds av landshövdingen som ordförande. Under året har rådet sammanträtt tre gånger.

Viltförvaltningsdelegationen (VFD)

Länsstyrelsen fortsätter att samverka och leda delegationen i frågor kring länets viltförvaltning med landshövdingen som ordförande. VFD har under året haft fem möten och till varje möte har en föreläsare bjudits in för att tala om ett aktuellt ämne. I oktober anordnades i utbildningssyfte en hel dag i fält med studiebesök hos två lammproducenter med olika inriktning. VFD har även besökt en av de två avledningsåkrar som anlagts på

Länsstyrelsens uppdrag i våras. Ett arbetsutskott har bildats som har förberedande arbetsmöten inför varje ordinarie möte. Under året har beslut bland annat tagits om förvaltningsplaner för klövvilt och viltskademedel. Diskussioner har förts inför Länsstyrelsens eventuella beslut om licensjakt efter varg och lodjur.

Artskydd i skogen

Länsstyrelsen har tillsammans med Skogsstyrelsen och Uppsala län påbörjat samverkan för att hitta rutiner för hantering av artskyddet i skogen. Ett pilotprojekt bedrivs även tillsammans med Sala kommun för att ta fram en artskyddsanpassad skogsbruksplan.

Informationsinsatser har skett avseende artskydd, biotopskydd och strandskydd genom interna informationsträffar, annonser i nyhetsblad samt till kommunerna på höstens Plan- och bygglovsträff.

Samordning av arbetet kring jaktbrott och artskyddsbrott

Länsstyrelsen har tagit initiativ till samverkan med polisen från nationella operativa avdelning (NOA), region mitt samt lokalpolisområden i länet och åklagare, Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål (REMA), som är åklagarkammare för artskydd och grova jaktbrott, och regionåklagarkammare för jaktbrott.

Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt

Länsstyrelsen är också Vattenmyndighet för Norra Östersjöns vattendistrikt. Distriktet omfattar hela eller stora delar av Västmanlands län, Örebro län, Uppsala län, Stockholms län, Södermanlands län och en mindre del av Dalarnas län. Som vattenmyndighet ansvarar Länsstyrelsen för förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön inom vattendistriktet. I det uppdraget ingår bland annat att möjliggöra och uppmuntra till deltagande från berörda aktörer, tillse att kartläggning, analys och miljöövervakningsprogram genomförs, föreslå kvalitetskrav, upprätta förvaltningsplan och åtgärdsprogram. En särskild vattendelegation, bestående av sakkunniga ledamöter som utses av regeringen, har uppdraget att fatta beslut om miljö kvalitetsnormer, förvaltningsplan, åtgärdsprogram och övervakningsprogram.

I december 2015 beslutade delegationen att lämna reviderade förslag till åtgärdsprogram, förvaltningsplan och miljö kvalitetsnormer till regeringen för prövning. Därefter har det varit en fortsatt process. Vattendelegationen för Norra Östersjöns vattendistrikt har haft sammanträde fyra gånger under 2016, samt ett nationellt delegationsmöte tillsammans med övriga fyra vattendelegationer. På mötena i delegationen har information getts om aktuella frågor såsom regeringens prövning av åtgärdsprogrammet. Efter det att regeringen beslutade i prövningsärendet i oktober har delegationen på ett aktivt sätt bidragit i omarbetning av åtgärdsprogrammet. Den 16 december kunde delegationen i Norra Östersjön fatta beslut om nya åtgärdsprogram, förvaltningsplan och miljö kvalitetsnormer för perioden 2016-2021 för distriktet.

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.

Prioriterade insatser under 2016

Läget i länet i relation till nationella mål bildar utgångspunkt för inriktningen och prioriteringen av Länsstyrelsens insatser och preciseras i verksamhetsplaneringen. Under 2016 har arbetet omfattat ett brett fält av målområden, med en rad aktiviteter knutna till nationella mål. I det följande beskrivs de områden som Länsstyrelsen prioriterat på den övergripande nivån under året.

Det regionala utvecklingsprogrammet, RUP, reviderades i samverkan med länets kommuner, Landstinget Västmanland med flera i juni 2014 och sträcker sig fram till 2020. Programmet omfattar sex insatsområden:

1. God livsmiljö
2. Rätt kompetens
3. Dynamiskt näringsliv
4. Effektiva kommunikationer
5. Hållbar energianvändning och klimatanpassning
6. Stark regional attraktivitet

De sex insatsområdena låg till grund för samtliga enheters prioriteringar i verksamhetsplaneringen för 2016. Insatserna ska genomföras på ett sådant sätt att förutsättningar ges för en ekonomisk, ekologisk och socialt hållbar utveckling. De ska även genomsyras av uppdraget att arbeta för bättre jämställdhet. Arbetet för att nå miljömålen integreras i all verksamhet.

Förutom ovanstående, har Länsstyrelsens samordnande arbete varit fokuserat på de stora migrationsströmmarna.

Regionala indikatorer

Under 2014 inledde Länsstyrelsen ett arbete med att ta fram indikatorer för att följa utveckling inom insatsområdena i det regionala utvecklingsprogrammet. Resultatet redovisades vid en RUP-konferens i juni 2016. Nedan ges en kort sammanfattning av utvecklingen inom insatsområdena.

1. God livsmiljö

- Befolkningen i Västmanland ökar starkare än målet på 2 000 invånare per år fram till 2020. Under 2016 ökade befolkningen i alla kommuner och med totalt 3 353 personer. I den enkät som länets kommuner redovisar till Boverket anger samtliga att det råder brist på bostäder.
- I länet nås endast ett fåtal av de nationella miljömålen fram till 2020.
- Det finns en ökad upplevd ohälsa bland unga flickor i länet.

2. Rätt kompetens

- Det är fortfarande en stor andel elever som inte når behörighet till gymnasiet, medan en allt större andel söker sig vidare till högskolan.
- Arbetslösheten sjunker i länet och antalet lediga platser ökar.
- Många företag och organisationer har svårt att rekrytera den kompetens de behöver.

3. Dynamiskt näringsliv

- Produkter som tillverkas i Västmanland är efterfrågade, men en svag konjunktur i andra länder har en begränsande inverkan på exporten.
- Antalet nystartade företag minskade i både länet och riket i sin helhet.

4. Effektiva kommunikationer

- Antalet resor med kollektivtrafik ökade kraftigt, liksom resorna med andra trafikslag. Andelen kollektivtrafikresor är därför oförändrad.
- Tillgängligheten till omgivande storregionala stadskärnor är oförändrad.
- Tillgången till bredband för företag och hushåll har förbättrats.

5. Hållbar energianvändning och klimatanpassning (Måns Enander)

- I Västmanland produceras alltmer solceller samtidigt som energieffektiviseringen ökar i ekonomin.
- Klimatpåverkande utsläpp minskar i länet.

6. Stark regional identitet

- Allt fler upptäcker Västmanland, vilket avspeglas i att antalet gästnätter ökar.
- Västmanlänningarna har fått större tillgång till värdefulla natur- och kulturmiljöer.
- Naturreservatet Hälleskogbrännan invigdes i juni. Reservatet ligger i det område som härjades av den stora skogsbranden 2014.

Händelser som inträffat i länet

Se redovisning av regleringsbrevsuppdrag 1.1 nedan.

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den. Förordning (2008:1346).**Djurskydd och veterinär verksamhet**

Länsstyrelsen har under 2016 fortsatt med 2015 års projekt om att kontrollera djurhållare med tillståndspliktig verksamhet enligt 16 § djurskyddslagen. I huvudsak har Länsstyrelsen prioriterat att utföra kontroller hos verksamheter vars tillstånd löpt ut eller hos tillståndspliktiga verksamheter som inte haft djurskyddskontroll på länge. Föregående års projekt med att kontrollera cirkusar som besökte länet har följts upp under 2016 genom att kontrollera de cirkusar som uppvisade brister vid den första kontrollen. Ovanligt många fall av salmonella på katt konstaterades under vintern, totalt upptäcktes 27 fall i länet. Trenden var likartad i hela landet och antogs bero på att ovanligt många småfåglar var drabbade av salmonella och att katter gärna uppehåller sig i närheten av fågelbord där risken för smittöverföring är stor.

Samhällsplanering och boende

Länsstyrelsen fortsatt arbetet enligt tillsynsvägledningsplan från mars 2015. Under 2016 har Länsstyrelsen besökt byggnadsnämnderna i Arboga, Kungsör, Köping, Hallstahammar och Västerås. Syftet med träffarna har varit att informera om Länsstyrelsens tillsynsvägledning och kommunernas tillsynsvägledningsansvar. Vid mötena har också frågan om kommunernas tillsyn av bestämmelser kring funktionskontroller av ventilationssystem och hissar varit uppe. Kommunerna har uppmanats att besvara den enkät kring dessa frågor som skickats ut gemensamt av alla Länsstyrelser på uppdrag av Boverket.

Länsstyrelsen har deltagit i två länsstyrelsegemensamma träffar om tillsyn under året. Vid träffarna deltog även representanter för Boverket. Teman vid mötena har bland annat varit samordning av information och informationsmaterial samt arbete kring gemensamma frågor och uppdrag.

Klimat och energi

Det nationella projektet ”Incitament för energieffektivisering” har startat under året. Projektet ska stötta små och medelstora företag i deras arbete med energieffektivisering genom att använda tillsynen som ett incitament. Energimyndigheten och länsstyrelserna driver gemensamt projektet där tillsynspersonal på länsstyrelser och kommuner är viktiga nyckelpersoner för att nå ut till företagen. Under 2016 har projektet startat med att informera kommunerna om projektet. En kartläggning av länsstyrelsernas och kommunernas insatser avseende energitillsyn har gjorts för att ta reda på vilket stöd och vilken hjälp som inspektörerna behöver i sitt fortsatta arbete. Energikontoren är även informerade för att kunna hjälpa till att sprida information om projektet. Listor över små och medelstora företag har tagits fram från Statistiska Centralbyrån (SCB) för att kunna användas för att sortera ut vilka företag som ska ingå i arbetet.

Alla miljökontor i länet utom ett har besökts för information och dialog kring klimatanpassning. Mötena har ägt rum med personalgruppen och i något fall även med aktuell nämnd. Vid mötena har tillgängligt geografiskt klimatanpassningsunderlag presenterats och förklarats i webbgis. Därefter har en diskussion följt om hur detta påverkar tillsyn och prövning enligt Miljöbalken. Mötena varit uppskattade och kommunerna efterfrågar vägledning och stödmaterial för att lyfta in dessa frågor i första hand i samband med tillsyn.

Krisberedskap

Länsstyrelsen i Västmanland ansvarar för tillsynen enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) av fyra av länets fem räddningstjänster/-förbund. Kommunerna Fagersta och

Norberg ingår i Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund, med Länsstyrelsen i Dalarna som tillsynsansvarig myndighet. Under 2016 har två tillsynsbesök genomförts. I samverkan med Länsstyrelsen i Uppsala län samordnades tillsynen av räddningstjänsten Sala-Heby. Sala kommun utför, via ett civilrättsligt avtal, även i räddningstjänst Heby kommun. Tillsyn har även skett i Skinnskattebergs kommun.

Mälardalens brand och räddningsförbund (MBR) har tillsammans med räddningstjänsterna i Eskilstuna och Strängnäs under 2016 bildat Räddsam Mälardalen - ett samarbete på ledningsnivå för att utöka både uthållighet som slagkraft vid större räddningsinsatser som sträcker sig över tid.

Naturvård

Inom naturvården har Länsstyrelsen bedrivit tillsyn i enlighet med tillsynsplanen för 2016. Av den planerade tillsynen har särskilda insatser inom biotopskydd och strandskydd genomförts. Insatserna har bestått av både förebyggande informationsinsatser och operativ tillsyn genom en gemensam tillsynskampanj inom strandskydd, tillsammans med två av länets kommuner. En särskild insats har gjorts för att följa upp Länsstyrelsens beslut om dispens/tillstånd. Vidare har Länsstyrelsen gjort en informationssatsning mot föreningar som ska dra bredband på landsbygden, genom att erbjuda tidiga träffar där föreningarna informeras om hur ett samråd går till och vad som ska lämnas in. Det handlar här om att få samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken att fungera. Extra tid har även lagts på att uppdatera hemsidan med mer tillgänglig och läsvänlig information om de olika skyddsformerna. Slutligen har arbetet påbörjats med att ta fram ett aktuellt GIS-skikt över var det råder strandskydd i länet.

Miljöskydd

Tillsyn över miljöfarlig verksamhet och förorenade områden

Länsstyrelsen har bedrivit tillsyn i enlighet med tillsynsplanen för 2016. Eftersom Länsstyrelsen har tillsyn över mestadels stora och komplicerade verksamheter/objekt är tillsynen huvudsakligen planerad för respektive verksamhet/objekt.

Utgångspunkterna för tillsynen över miljöfarliga verksamheter, A- och B-anläggningar, är verksamhetens miljöpåverkan, gällande tillstånd och aktuell miljölagstiftning. Exempel på tillsynsfrågor under året är sluttäckning av två deponier, uppföljning av avloppsreningsverkens provtagning, uppföljning av luktklagomål kopplat till avfallsförbränning och samråd om dagvattenreningsanläggningar för en hamn. Länsstyrelsen strävar efter att öka den egeninitierade tillsynen och har varit på tillsynsbesök hos alla miljöfarliga verksamheter under året. Länsstyrelsens tillsynsarbete över förorenade områden omfattar miljöfarliga verksamheter i drift och nedlagda verksamheter.

En förutsättning för att kunna bedriva tillsynsarbete om förorenade områden är att tillsynsansvaret är utrett. Under året har Länsstyrelsen utrett tillsynsansvaret för de prioriterade objekten (riskklass 1 och 2 samt branschklass 1 och 2). Det gör att både kommunerna och Länsstyrelsen får en tydlig bild av vilken myndighet som har tillsynsansvaret för vilka objekt och enklare kan planera sitt fortsatta tillsynsarbete.

Ansvarsutredningar behövs eftersom ansvarsförhållandena ofta är komplicerade för nedlagda verksamheter och är första steget att få igång avhjälpandeåtgärder. Under året har Länsstyrelsen arbetat med ansvarsutredningar för fem förorenade områden. Länsstyrelsen ansvarar för att behövliga utredningar och åtgärder genomförs. Under året har aktiviteter i utredningsfas genomförts på ett tillsynsobjekt. Länsstyrelsen har bedrivit tillsyn över en

schaktsanering av ett område med riskklass 1 och följer upp den uppföljande miljökontrollen efter en tidigare genomförd schaktsanering.

Länsstyrelsen har tillsyn över pågående miljöfarliga verksamheter som ligger på förorenade områden med riskklass 1 och 2. Länsstyrelsen har arbetat aktivt med sex objekt under 2016. Det gäller främst statusrapporter, undersökningar och vid behov saneringar vid avveckling av delar av verksamheten samt undersökningar och vid behov hantering av massor i samband med olika typer av markarbeten och exploatering inom verksamheten.

Vattenverksamheter

Länsstyrelsens tillsyn över vattenverksamheter omfattar bland annat hantering av anmälningssärenden och kontroll av efterlevnad av tillstånd och domar enligt 11 kap. miljöbalken. Arbetet omfattar även information om anmälnings- och tillståndsplikten, inspektion av icke tillståndsgiven vattenverksamhet samt hantering av inkomna klagomål och driftstörningar. Länsstyrelsen har tillsyn över ca 200 dammar och kraftverk samt drygt 1100 markavvattningsföretag i länet.

Länsstyrelsen har även tillsyn över dammsäkerhet. Den 1 juli 2014 trädde ny lagstiftning om dammsäkerhet i kraft. I enlighet med den lagstiftningen har Länsstyrelsen fattat två beslut om dammsäkerhetsklass under 2016. Konsekvensutredningar och förslag till dammsäkerhetsklass har begärts in för ytterligare 13 dammar inför beslut om dammsäkerhetsklass under 2017.

Under året har Länsstyrelsen fortsatt att bedriva egeninitierad tillsyn av vattenverksamheter. Arbetet har krävt effektivitet då inkommande, händelsestyrda, ärenden beträffande vattenverksamhet ökat väsentligt och därmed tagit mer tid än planerat. Den egeninitierade tillsynen har inneburit att driva vidare processen för att ägarna till två vattenkraftverk ska söka tillstånd för sin verksamhet. Länsstyrelsen har även drivit vidare ett tillsynsprojekt rörande vandringshinder i Bjurforsbäcken.

Sevesotillsyn

Tillsynsbesök har utförts enligt plan för 2016. Länsstyrelsen har gjort en riktad tillsynsinsats för att se att kommunerna följer kraven i enlighet med Sevesolagstiftningen⁴ gällande information till allmänheten. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har under 2016 ställt krav på ökad rapportering om uppgifter för länets Sevesoverksamheter. Rapporteringen görs i databasen Sefari, som löpande ska uppdateras av Länsstyrelsen. Under året har Länsstyrelsen gjort en stor insats i syfte att bygga upp databasen. Detta kommer bland annat att underlätta framtida tillsynsplanering och rapportering till MSB.

Prioritering av områden som är aktuella för tillsyn enligt lag (2006:412) om allmänna vattentjänster

Länsstyrelserna har ett ansvar att utöva tillsyn enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV). Länsstyrelsen har begärt in underlag från kommunerna om de områden där det kan finnas behov av LAV-tillsyn. Utifrån underlaget har Länsstyrelsen gjort en viktning och fått fram en prioritering över de aktuella områdena per kommun. Underlaget ska i första hand presenteras för kommunerna. Länsstyrelsens avsikt är att kommunerna ska använda underlaget vid framtagande och revidering av VA-planer. Det finns olika skäl för

⁴ För att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor för människor och miljö har EU antagit det så kallade Sevesodirektivet. I Sverige är Seveso-direktivet infört genom Sevesolagstiftningen, som omfattar lagen (1999:381) förordningen (2015:236) och föreskrifterna (MSBFS 2015:8) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, samt miljöbalken (1998:808), lagen om skydd mot olyckor (2003:778) och plan- och bygglagen (2010:900).

kommunerna att se över de olika områdena, dels i syfte att minska övergödningen, dels utifrån behovet av en hållbar dricksvattenförsörjning inom områdena. Underlaget kommer även att kunna användas för prioritering av Länsstyrelsens LAV-tillsyn.

Tillsynsvägledning enligt miljöbalken

Länsstyrelsen har arbetat med tillsynsvägledning till kommunerna i enlighet med den treåriga tillsynsvägledningsplanen för åren 2016-2018. Tillsynsvägledningen har under året omfattat områdena miljöbrottsamverkan, små avlopp, hälsoskydd, miljöskydd vid jordbruk, förorenade områden och tillsyn vid bilverkstäder. Länsstyrelsen har erbjudit utbildningar och handläggarträffar. Under året har Länsstyrelsen även samlat in underlag från kommunerna för att ta fram en ny treårsplan för tillsynsvägledningen.

Länsstyrelsen har under 2016 arrangerat följande kurser för länets kommuner:

- En kurs om stängselgenombrott enligt 26 kap. 11 § miljöbalken.
- En samverkansträff om nedlagda deponier.
- En samverkansträff med temat uppföljande miljökontroll efter sanering av föroreningsskada.
- En utbildning om Flyktiga ämnen och exploatering - ånginträngning i byggnader.
- Under två dagar i november samlades cirka 130 deltagare från kommuner och länsstyrelser i Mälardalsregionen för utbildning och nätverkande vid den årliga Mälarlänsutbildningen. Årets fokus var juridik, riskkommunikation, ånginträngning i byggnader, miljögifter (PFAS) och hur vi verkar för alternativa åtgärder i tillsynen. Plats för utbildningen var Bålsta i Uppsala län.
- Ett projekt med målsättningen att höja kunskapsläget kring förorenade handelsträdgårdar och att bidra till en mer likriktad tillsyn i Mälarlänsregionen. Statens Geotekniska Institut har deltagit i projektet. Resultatet är tre skrifter, en miljöteknisk vägledning, en vägledning till tillsynsmyndigheter och en informationsbroschyr till fastighetsägare. Projektet presenterades för kommunerna vid Mälarlänsutbildningen.
- Kommundialoger om förorenade områden har genomförts i tre kommuner, Norberg, Fagersta och Surahammar. Dialogerna ger möjlighet att diskutera lokala frågor och ger förutsättningar för ett bra samarbete.
- En samverkansträff inom hälsoskydd, då ett antal olika tillsynsfrågor diskuterades. Bland annat pratade vi om tillsyn på stickande och skärande verksamheter, städning och ventilation i skolan samt tillsyn på asylboenden.
- Utbildningsdag om inomhusbuller och akustik.
- Två samverkansträffar om miljöskydd vid jordbruk, där bland annat Industriutsläppsdirektivet (IED) och Jordbruksverkets nationella bekämpningsmedelsprojekt har diskuterats.
- En träff med länets samverkansgrupp mot miljöbrott, då aktuella frågor diskuterades och årets handläggarträff planerades. I samverkansgruppen ingår representanter från polis, åklagare, Länsstyrelsen och några miljökontor i länet.
- En handläggarträff mot miljöbrott. Vid träffen gavs information om bland annat aktuella domar samt myndigheternas olika roller i miljöbalkskedjan – tillsynsmyndigheter, polis och åklagare.
- Inom ramen för miljöbrottsamverkan arrangerades en gemensam tillsynsinsats om bilverkstäder. Deltagande miljökontor gjorde tillsynsbesök då bland annat hantering av farligt avfall kontrollerades.
- En träff för kommunala miljöchefer i länet.
- Ett treårigt projekt om energieffektivisering vid små och medelstora företag startades upp. Det är ett nationellt projekt som arrangeras gemensamt av Energimyndigheten och

länsstyrelserna. Det har inte varit några särskilda aktiviteter under året, projektet har endast lanserats.

Länsstyrelsen har under 2016 påbörjat en satsning avseende strandskyddstillsyn och har tillsammans med två kommuner i länet genomfört en strandskyddskampanj. Kampanjen har varit ett pilotprojekt och har syftat till att hjälpa kommunerna att komma igång med arbetet att bedriva strandskyddstillsyn. Inom projektet har vägledningsmaterial för kommande aktiviteter tagits fram. Kampanjen ska fortsätta årligen tills alla länets kommuner har deltagit.

Uppföljning av kommunernas operativa tillsyn enligt miljöbalken som en del i tillsynsvägledningen

Länsstyrelsen följde under 2015 upp hur kommunerna lever upp till kraven i miljötillsynsförordningen. Under 2016 har varje kommun fått ett utlåtande med Länsstyrelsens bedömning av hur kommunen uppfyller kraven. Länsstyrelsen har under 2016 varit på kommunbesök hos fyra kommuner. Vid kommunbesöken har Länsstyrelsen följt upp hur kommunerna har hanterat de avvikelser som Länsstyrelsen framförde i utlåtandet. Länsstyrelsen har även fördjupat uppföljningen av överlåten tillsyn över A- och B-verksamheter. Länsstyrelsen kommer att fortsätta med kommunbesöken under 2017.

Samverkan i Miljösamverkan Sverige

Länsstyrelsen har inom Miljösamverkan Sverige arbetat med projektet Behovsutredning del 2. Inom projektet har en länsstyrelsegemensam modell för behovsutredning av tillsyn enligt miljöbalken har arbetats fram. Modellen svarar även upp mot redovisning enligt kapitel 10 § 4 i förordning (1998:940) om avgifter och prövning för tillsyn enligt miljöbalken. Personal från Länsstyrelsen har deltagit i projektgruppen och som referensgrupp.

Fiske

I Länsstyrelsens tillsynsuppdrag avseende fiske ingår att förordna tillsynsmän. I Västmanland finns 334 särskilt utbildade och förordnade fisketillsynsmän. Dessa bedriver tillsyn i flertalet av länets 800 sjöar och i de större och viktigare vattendragen. Länsstyrelsen har enbart uppgifter om tillsynen i Mälaren och Hjälmaren, eftersom resten av tillsynen sker i vatten som är enskilt förvaltade.

Länsstyrelsen i Västmanlands län samordnar redovisningen av tillsynen av Mälaren, vilket förutom Västmanlands län även omfattar Uppsala, Stockholm och Södermanlands län. Länsstyrelsen i Västmanlands har i sin tur uppdragit åt Stockholm stads idrottsförvaltning att ansvara för den övergripande tillsynen över hela Mälaren. Fem till sex tillsynsmän har involverats i den operativa verksamheten.

Länsstyrelsen i Örebro län samordnar redovisningen av tillsynen i Hjälmaren för Örebro, Västmanlands samt Södermanlands län.

Alkohol och tobak

En tillsynsplan för 2016 har tagits fram och genomförts. Under året har tillsyn genomförts i fem av länets tio kommuner. Arbetet har också omfattat löpande granskning av inkomna beslut från kommunerna samt råd och stöd till kommuner i frågor som rör alkohol- och tobakslagen.

Återrapportering regleringsbrev

1.1. Länsstyrelserna ska bidra till att statlig verksamhet på regional nivå är samordnad och ligger till grund för hållbara och långsiktiga helhetslösningar för Sverige och den offentliga förvaltningen. I detta uppdrag ska länsstyrelserna ta de initiativ som anses vara påkallade.

För redovisning hänvisas till kapitlet Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar och rubriken ”Flyktinghantering”.

Övrig förvaltning

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 20* och 21*			
Årsarbetskrafter män	1,8	1,8	3,0
Årsarbetskrafter kvinnor	0,8	0,8	2,5
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,70	1,67	3,49
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	6 021	4 413	12 953
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	3,31	2,34	5,60
Antal ärenden, inkomna och upprättade	606	609	639
Antal beslutade ärenden	618	601	667
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	4	1	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr) ¹⁾	-267	325	314
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 202, Medborgarskap (Fylls i med tillhörande fotnot av de länsstyrelser som berörs av undersökningen)	-		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 203, Överförmyndare (Fylls i med tillhörande fotnot av de länsstyrelser som berörs av undersökningen)	-		

1) Beräkningsmodellen har förändrats varför uppgifter skiljer sig för årsredovisning 2015 avseende år 2016.

Kommentarer till tabellen

Inga väsentliga förändringar finns mellan år 2015 och år 2016 avseende årsarbetskrafter. Under 2014 förklaras det högre talet av arbete med två allmänna val. Variationen i verksamhetskostnader beror på att Länsstyrelsen bedrivit utvecklingsprojekt som redovisas inom verksamhetsområdet.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Tillsyn gällande kameraövervakning har skett i enlighet med gällande tillsynsplan.

Länsstyrelseinstruktion 4 §

1. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också de allmänna valen

Under året har inget allmänt val hållits.

Trafikföreskrifter

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 25*			
Årsarbetskrafter män	0,0	0,0	0,0
Årsarbetskrafter kvinnor	1,0	0,5	0,5
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,69	0,33	0,34
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	1 078	811	557
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,59	0,43	0,24
Antal ärenden, inkomna och upprättade	110	131	126
Antal beslutade ärenden	107	141	113
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Kommentarer till tabellen

Ökningen av antalet årsarbetskrafter beror på att Länsstyrelsen under året haft flera komplexa trafikärenden att hantera, exempelvis Svenska Mästerskapen i cykling, vilket krävt mer dialog och avstämning med andra aktörer.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Ärendemängden gällande tävling på väg är fortsatt stor och hanterades främst under vår- och sommarsäsong.

Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 28*			
Årsarbetskrafter män	0,8	0,6	0,3
Årsarbetskrafter kvinnor	6,6	7,4	7,4
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	4,93	5,19	4,95
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	8 864	9 950	10 958
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	4,87	5,28	4,74
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 345	1 448	1 380
Antal beslutade ärenden	1 327	1 444	1 380
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	2	1
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 2826, Offentlig kontroll av djurskydd (Fylls i med tillhörande fotnot av de länsstyrelser som berörs av undersökningen)	-		

Kommentarer till tabellen

Något färre årsarbetskrafter arbetade inom verksamhet 28* år 2016 jämfört med 2015 och 2014. Det kan vara en bidragande orsak till att något färre ärenden har upprättats 2016 jämfört med föregående år.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Djurskydd

Under år 2016 genomförde Länsstyrelsen Västmanland totalt 412 djurskyddskontroller. Av dessa var 106 planerade kontroller (normalkontroller) och 192 kontroller föranledda av anmälan. Kvoten mellan antalet normalkontroller och antalet anmälningskontroller blir härmed 0,55, vilket innebär att Länsstyrelsen för detta år inte lever upp till målet på minst lika många normalkontroller som anmälningskontroller enligt nationella mål för djurskyddskontrollen 2016-2019. Det kan delvis bero på att antalet årsarbetskrafter som arbetade med djurskyddskontroll var färre än föregående år, en större andel tid har därför lagts på mer "akut" arbete med anmälningsärenden. Två djurskyddshandläggare som huvudsakligen arbetar med normalkontroller har även arbetat till stor del med ett projekt "Djur och våld" där de bland annat varit med och anordnat konferenser på olika platser i landet. Se mer information om projektet nedan. Av kontrollerna som initierades av en anmälan var 93 obefogade, det vill säga något fler kontroller var befogade än obefogade. Länsstyrelsen har därmed inte nått målet att högst 20 procent av kontrollerna som initierats av en anmälan varit obefogade, enligt mål för djurskyddskontrollen 2016-2019. Detta beror bland annat på att Västmanland inte lyckats med att i tillräckligt många ärenden prioritera bort fysisk kontroll där anmälan är obefogad eller brist inte kan påvisas. Antalet uppföljande kontroller uppgick till 76. Enligt 2015 års uppgifter hade Västmanland cirka 2 400 kontrollobjekt som ska kontrolleras återkommande. Västmanland har därmed kontrollerat cirka 4 procent av dessa objekt 2016, vid normalkontroll, vilket inte heller motsvarar målen enligt målbilden för djurskyddskontrollen, där minst tio procent årligen ska kontrolleras enligt mål för djurskyddskontrollen 2016-2019. Orsakerna till detta är i huvudsak desamma som orsakerna till att tidigare nämnda mål inte nåtts.

Länsstyrelsen har kontrollerat 15 verksamheter med avseende på tvärvillkor 2016, vilket motsvarar den andel som årligen ska kontrolleras i länet.

Länsstyrelsen har under 2016 fortsatt med 2015 års projekt om att kontrollera djurhållare med tillståndspliktig verksamhet enligt 16 § djurskyddslagen. I huvudsak har Länsstyrelsen prioriterat att utföra kontroller hos verksamheter vars tillstånd löpt ut eller hos tillståndspliktiga verksamheter som inte haft djurskyddskontroll på länge. Länsstyrelsen har utfört åtta sådana kontroller i år, varav fem var hästhållande verksamheter och övriga var sällskapsdjur eller zoobutiker. Projektet kommer att fortsätta även nästa år så att de flesta av de verksamheter som inte haft djurskyddskontroll från Länsstyrelsen ska ha fått ett besök eller en kontakt.

Föregående års projekt med att kontrollera cirkusar som besökte länet har följts upp år 2016 genom att kontrollera de cirkusar som uppvisade brister vid den första kontrollen.

Projektet med att med att översätta information om djurskyddskontroll till andra språk som inleddes förra året, har genomförts i år. Informationen har bland annat översatts till engelska, finska, tyska och franska.

En väsentlig prestation under året har också arbetet med projektet ”Djur och våld” varit, där arbete i samverkan med myndigheter och aktörer, bidragit till kunskaps- och metodutveckling för att upptäcka våldsutsatta barn och vuxna i anslutning till Länsstyrelsens djurskyddsarbete. Arbetet har blivit en nationell modell och resultat och erfarenheter kommer att spridas till övriga länsstyrelser.

Förprovning

Förprovning av djurstall

Djurstall ska godkännas av Länsstyrelsen ur djurskydds- och djurhälsosynpunkt innan det tas i bruk. Under 2016 har 22 inkomna ansökningar gällande förprovning av djurstall hanterats varav elva avseende häststallar och åtta gällande byggnader för nötkreatur. Antalet inkomna förprovningssärenden är på fortsatt nedgång. Länsstyrelsen har under 2016 utfört cirka 30 besiktningar av nya byggnadsåtgärder samt slutbesiktningar av äldre ärenden. Det har även i år skett en insats med att avsluta äldre öppna förprovningssärenden.

Från första september sitter Västmanlands förprövarhandläggare med som objektspecialist för förprovningen i Länsstyrelsernas nationella förvaltningsobjekt Landsbygd och djur. Detta har under hösten inneburit arbete med att ta fram en aktivitetsplan för 2017 års förvaltningsarbete gällande förprovning.

Livsmedel

Samordning av och samverkan inom livsmedelskontrollen i Västmanland

Länsstyrelsen har som en del i uppdraget att samordna livsmedelskontrollen genomfört två möten för länets livsmedelsinspektörer. Vid båda mötena deltog en representant från Livsmedelsverket samt smittskyddsläkare och smittskyddssköterska. Förutom information från Livsmedelsverket har inspektörerna informerat varandra om planering av kontrollen och resultat av olika projekt som bedrivits ute i kommunerna. Det är en viktig del för att dela kunskap och skapa samsyn kring olika delar i kontrollen, speciellt för de kommuner som bara har en livsmedelsinspektör. I oktober deltog livsmedelsinspektörer och länsveterinärer från Västmanland i övningen ”Utredning av livsmedelsburen smitta” tillsammans med Uppsala och Stockholms län. Länsveterinären har också medverkat i en miljöchefsträff för länets kommuner där en av diskussionspunkterna var livsmedelsfrågor.

Arbetet med revisioner av den lokala livsmedelskontrollen sker efter en femårsplan och under 2016 har Länsstyrelsen följt planen och genomfört tre fullständiga revisioner samt avslutat en uppföljande kontroll. Vid samtliga fullständiga revisioner har en skuggkontroll utförts vid ett senare tillfälle med medverkan av en sakkunnig livsmedelsinspektör. Skuggkontroll innebär att revisionsteamet följer med den reviderade kommunens inspektör på en kontroll ute i fält. I de reviderade kommunerna fungerar livsmedelskontrollen i stort tillfredsställande så att kontrollförordningens mål om säkra livsmedel uppfylls, några mindre avvikelser bland annat gällande avsaknad av rutiner resulterade i att en åtgärdsplan begärts in.

Länsstyrelsens bedömning är att den lokala livsmedelskontrollen förbättrats avsevärt vad gäller planering, finansiering och genomförande av kontroll jämfört med den första revisionsgenomgången som påbörjades av länsstyrelserna 2008. Det märks att de som är ansvariga för kontrollen är mer medvetna om sitt uppdrag och tar sitt ansvar för att nå målen i kontrollförordningen. Viljan att samverka har ökat och i flera fall har samarbete i olika former inletts mellan kommuner med syfte att säkerställa tillgång på resurser och kompetens. En förbättringspotential ses framförallt inom områden som uppföljning och verifiering av kontrollen.

Kontroller i primärproduktionen

Länsstyrelsen klarade 2016 det uppsatta målet att göra kontroll hos cirka två procent av länets registrerade livsmedelsföretagare inom primärproduktionen. Kravet enligt den nationella kontrollplanen är en procent. I Länsstyrelsens register Primör finns för närvarande 869 primärproducenter. Efter kritik från EUs revisionsorgan gällande att länsstyrelserna inte registrerat fiskebåtarna i Primör har dessa nu lagts in i registret.

22 kontroller har utförts varav 17 planerade, fyra efter anmälan och en uppföljande kontroll. Samordning sker där det är möjligt med tvärvillkorskontrollen och även med kontroll av läkemedel på gård. Länsstyrelsen bedömer att efterlevnaden av lagstiftningen är god och har noterat få avvikelser, dessa har framförallt gällt smutsiga djur.

På grund av personalomsättning uppstod en resursbrist under en del av året, vilket bland annat påverkade det planerade arbetet med att uppdatera och komplettera registret Primör. En ny handläggare anställdes under hösten och som en utbildningsinsats har handläggaren under hösten följt med på kontroll i Södermanland samt deltagit i två webbaserade utbildningar inom hygien, kontroll av fisk och slakteri ordnade inom BTSF-programmet. BTSF är EU-kommissionens utbildningsprogram Better Training for Safer Food.

När det gäller kontroll av foder i primärproduktionen har 19 kontroller utförts, 16 av dessa var tvärvillkorskontroller, en extra offentlig kontroll samt två planerade kontroller.

Återrapportering regleringsbrev**Tabell 1.1: Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor**

Länsfakta	2016	2015	2014
Antal personer som varit föremål för tillsyn över djurhälsopersonal	19	16	14
Årsarbetskrafter inom området djurskydd	5,4	6,0	5,3
Årsarbetskrafter inom området livsmedelskontroll	0,5	0,4	0,6
<i>varav</i> Årsarbetskrafter inom området offentlig kontroll av livsmedel i primärproduktionen	0,2	0,2	0,1
Årsarbetskrafter inom området offentlig kontroll av foder i primärproduktionen	0,0	0,0	0,0
Antalet genomförda kontroller av insamling och transport av animaliska biprodukter.	0	0	0

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World, ärendehanteringssystemet Platina, Djurskyddskontrollregister

Kommentar tabell 1.1

Kontroll av foder görs framförallt som tvärvillkorskontroll och den redovisade tiden i Agresso ligger under 0,1 årsarbetskrafter. Den planerade kontrollen av animaliska biprodukter prioriterades bort under 2016 på grund av ordinarie personals tjänstledighet.

Länsstyrelseinstruktion 4 §

2. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också tillsyn över veterinärers verksamhet samt ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar

Tillsyn över veterinärers verksamhet

Länsstyrelsen ska kontrollera djurhälsopersonalen i länet för att nå målet om att en bra och säker djurvård ges och att en god djurhälsa uppnås. I begreppet djurhälsopersonal ingår, förutom veterinärer, legitimerade djursjukskötare, legitimerade och godkända tandläkare, sjuksköterskor och sjukgymnaster samt godkända hovslagare. Kontrolluttag görs efter riskbedömning och efter anmälan. Under 2016 gjordes sju fysiska kontroller fördelat på sex veterinärer och en legitimerad djursjukskötare. En av kontrollerna gjordes efter anmälan av veterinär och denna visade sig vara obefogad. Länsstyrelsen har även gjort dokumentationskontroller av samtliga 14 veterinärer med villkorad läkemedelsanvändning avseende livsmedelsproducerande djur. Vid kontrollerna har bland annat uppmärksammats att flera veterinärer har svårt att rapportera in föreskrivna journaldata till Jordbruksverkets datasystem. En samordning av kontrollen av djurhälsopersonal med kontrollen av hygienplaner ute i de veterinära verksamheterna har gjorts där det varit möjligt.

Kontroller av läkemedel på gård samordnas oftast med annan kontroll som djurskyddskontroll eller primärproduktionskontroll. Under året gjordes kontroll på 15 gårdar och det har varit få avvikelser. Mindre brister i dokumentationen har noterats, dessa har oftast åtgärdats omgående. I början av året gjordes en extra offentlig kontroll av en djurhållning med villkorad läkemedelsanvändning föranledd av ett positivt prov i rests substanskontrollen. Bristande rutiner visade sig ligga bakom fyndet och en uppföljande kontroll gjordes tillsammans med gårdens besättningsveterinär. Åtgärder gällande rutinerna hade då vidtagits.

Ett samverkansmöte för praktiserande veterinärer i länet anordnades i december. Temat var viltfrågor och en inbjuden veterinär, tillika viltbiolog föreläste om skador på tamdjur orsakade av rovdjur. Länsstyrelsens vilthandläggare samt djurskyddshandläggare deltog också på mötet och berättade om länsstyrelsens arbete med vilt- respektive djurskyddsfrågor och en diskussion fördes om hur aktörerna kan samverka och stödja varandra i dessa frågor.

Ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar

Länsstyrelsen följer fortlöpande sjukdomsläget i länet främst genom att följa rapporteringar från Statens veterinärmedicinska anstalt och Jordbruksverket. Länsstyrelsen har under året påbörjat ett arbete med att revidera epizootiplanen.

Epizootisjukdomar

Ett prov togs på grund av misstanke om mul- och klövsjuka på lamm med blåsor i munnen. Provet var negativt.

Zoonoser

När zoonotisk sjukdom konstateras rapporteras det vidare till smittskyddsläkaren. Ovanligt många fall av salmonella på katt konstaterades under vintern, totalt upptäcktes 27 fall i länet. Trenden var likartad i hela landet och antogs bero på att ovanligt många småfåglar var drabbade av salmonella och att katter gärna uppehåller sig i närheten av fågelbord där risken för smittöverföring är stor. Salmonellaläget hos värphöns och slaktkyckling följs genom de provtagningsrapporter som kommer in till Länsstyrelsen. Ett fall av MRSA på katt har konstaterats.

Anmälningsskyldiga sjukdomar

Under 2016 har flera indexfall av kvarka på häst konstateras. För att sprida information om hur man kan förebygga smitta hos häst och hur man hanterar en konstaterad smitta i ett stall deltog Länsstyrelsen i två träffar som ordnades av Västmanlands- och Södermanlands Ridsportförbund samt Ridskolan Strömsholm. Länsveterinär har även deltagit i en nationell grupp vars syfte är att ta fram riktlinjer för hantering av smitta vid klinisk misstanke och konstaterade fall av kvarka. När det gäller övriga anmälningsskyldiga sjukdomar har ett fall av den centralnervösa formen av Ekvint herpesvirus (EHV) på häst samt två fall av MRSP på hund rapporterats in:

- MRSA- Meticillinresistent Staphylococcus aureus
- MRSP - Meticillinresistent Staphylococcus pseudointermedius

Regional tillväxt

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 30*			
Årsarbetskrafter män	5,2	4,8	4,3
Årsarbetskrafter kvinnor	5,4	5,4	5,0
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	6,99	6,60	6,00
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	15 524	14 451	14 581
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	8,53	7,66	6,30
Antal ärenden, inkomna och upprättade	132	148	129
Antal beslutade ärenden	174	118	109
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	6	2
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	32 067	36 471	39 641
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 302, Företagsstöd inom regional tillväxt (Fylls i med tillhörande fotnot av de länsstyrelser som berörs av undersökningen)	-		

Kommentarer till tabellen

Verksamhetskostnaderna har ökat i jämförelse med föregående år 2014-2015. Det beror främst på ökade kostnader i projekt som har bedrivits under året. Årsarbetskrafterna är också därför något högre än föregående år. Bidragsutbetalningar till tillväxtfrämjande projekt och företagsstöd minskade jämfört med föregående år på grund av att ingående anslagskredit på anslaget till stor del var utnyttjad.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Dessa insatser redovisas nedan i detta kapitel om regional tillväxt.

Återrapportering regleringsbrev

1.8. Länsstyrelserna ska medverka i genomförandet av sammanhållningspolitiken i Sverige, inklusive europeiskt territoriellt samarbete. Kunskaper och erfarenheter från de europeiska struktur- och investeringsfonderna ska återföras till och tas tillvara i det regionala tillväxtarbetet. För genomförandet av det regionala tillväxtarbetet, med utgångspunkt i En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 och förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete, ska berörda länsstyrelser ge en sammanfattning av sin verksamhet inom regional tillväxt. Sammanfattningen ska vara uppdelad på regeringens prioriteringar i den nationella strategin – Innovation och företagande, Attraktiva miljöer och tillgänglighet, Kompetensförsörjning samt Internationellt samarbete. Sammanfattningen ska innehålla

- de viktigaste prioriteringarna och insatserna i det regionala tillväxtarbetet under året, inklusive en bedömning av resultaten, en beskrivning av hur användningen av medel från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional tillväxt bidrar till att uppfylla målen i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet och de territoriella samarbetsprogrammen, samt

- genomförda aktiviteter och dess resultat inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen.

Innovation och företagande

Det regionala utvecklingsprogrammet ”Mångfaldsdriven tillväxt” för Västmanlands län 2014-2020 (RUP) och dess underliggande insatsområden är den fastställda strategin för arbetet med långsiktig hållbar tillväxt, innovationskraft och näringslivsutveckling i länet. Insatserna inom området Dynamiskt näringsliv baseras på näringslivsstrategin Affärsplan Västmanland. Affärsplanen togs fram 2013.

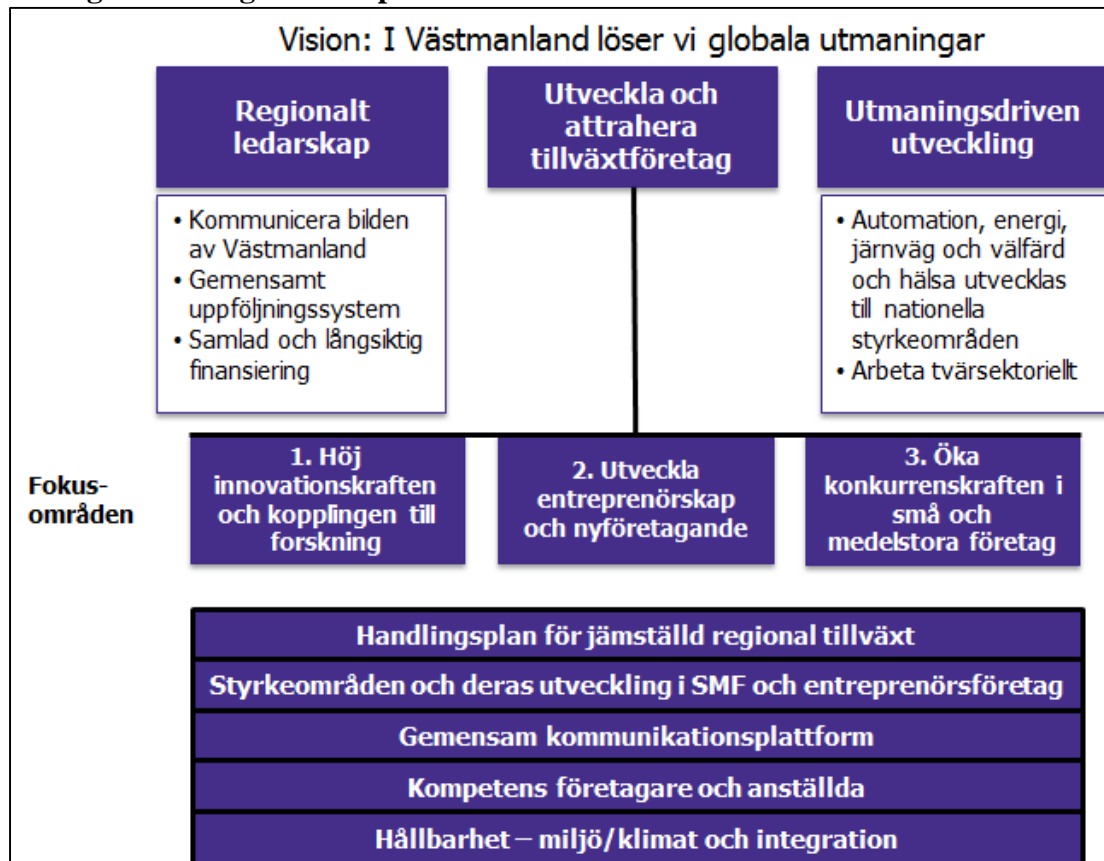
Utgångspunkten för affärsplanen är EU2020, dåvarande nationella strategi för regional tillväxt samt länets regionala utvecklingsprogram. Strategin Affärsplan Västmanland är baserad på flera års arbete samt analys av länets näringsliv och näringslivsfrämjande aktörer. Målet är att bidra till en hållbar tillväxt i små och medelstora företag i samverkan med större multinationella företag. Strategin inrymmer också insatser för utveckling och förnyelse i det system av organisationer och aktörer som arbetar med företagsutvecklande arbete. En prioriterad del i affärsplanen är att utveckla starka och tydliga strukturer för att göra det enklare för företag att söka stöd.

Västmannarådet är styrgrupp för arbetet med Affärsplan Västmanland. Landshövdingen har varit ordförande för rådet som har bestått av ledande företrädare för näringslivet, kommunerna, Landstinget Västmanland och Mälardalens högskola.

Nedan visas de prioriterade insatsområden som finns i näringslivsstrategin Affärsplan Västmanland:

- Regionalt ledarskap
- Utveckla och attrahera tillväxtföretag och
- Arbeta med utmaningsdriven utveckling.

Se figur nedan.

Näringslivsstrategin Affärsplan Västmanland 2014-2020

Under året har arbetet med genomförande av strategin inriktats på insatsområdena regionalt ledarskap, utveckla och attrahera tillväxtföretag och utmaningsdriven utveckling;

1. Regionalt ledarskap***Möten som forum för att bygga ett kompetent och samverkande system i länet***

En god dialog om länets möjligheter, utmaningar och gemensamma prioriteringar bidrar till det regionala tillväxtarbetet. I Västmanland genomförs det regionala tillväxtarbetet i bred samverkan med länets företagsfrämjande aktörer genom dialogmöten, samverkansråd och andra nätverk. Mötena och nätverken är viktiga delar i det systematiska lärandet i det regionala tillväxtarbetet.

- Inom Affärsplan Västmanland har tre dialogmöten genomförts under året. Till mötena har ett 40-tal näringslivsfrämjande aktörer från länet bjudits in. Innehållet har varit fokuserat på att arbeta med ett gemensamt lärande av pågående och genomförda insatser i länet.

Under 2016 har temat varit att lyfta fram aktiviteter som pågår inom länets styrkeområden automation, energi, järnväg och välfärd och hälsa. De tre första har stått i fokus 2016. Det sista, välfärd och hälsa, kommer att lyftas fram under 2017. I övrigt har det varit viktigt för aktörerna att bygga kompetens och kunskap om varandras erbjudande till företag och entreprenörer. Vidare har kompetensförsörjning och matchningsutmaningar varit i fokus.

- Under 2016 har tre styrgruppsmöten genomförts med Västmannarådet, varav ett möte var ett strategimöte. Det finns ett starkt engagemang i gruppen. Fokus har varit på att följa den konsolidering/strukturomvandling som pågår, styrkeområdenas utveckling och arbetet med kompetensförsörjning, kommunikation och internationalisering. Vid strategimötet i

september beslutades agendan för 2017-2018, med likartad inriktning som tidigare, men med höjd ambition på europeisk nivå.

- Under året har två möten genomförts med länets företagsfrämjande aktörer inom styrkeområdena automation, energi, järnväg och välfärd och hälsa. Aktörerna har gjort en gemensam lärresa till en internationell klusterkonferens i Eindhoven. Ambitionen har varit att förtäta och utveckla samverkan mellan organisationerna inom styrkeområdena samt att öka förståelsen av styrkeområdenas betydelse för länets näringsliv hos andra aktörer. Detta visar sig bland annat i ett närmare samarbete inom ramen för projektet Smart4U (se beskrivningen nedan).

Samverkan mellan regionalt tillväxtansvariga i Östra Mellansverige (ÖMS)

Utöver en stark samverkan i länet är det nödvändigt med bredare samarbeten inom en större region. De fem länen/regionerna i Östra Mellansverige, ÖMS, (Västmanland, Örebro, Sörmland, Uppsala och Östergötland) arbetar tillsammans kring den samlade regionens styrkeområden. Samarbetet skapar ett ännu starkare innovations- och företagsutvecklingssystem då länen tillsammans kan driva utvecklingsprojekt som till exempel ÖMS3 (se beskrivning av projektet nedan). Diskussioner förs kring hur ett sådant samarbete kan utgöra en plattform för ett långsiktigt internationellt samarbete bland annat inom EU. Under 2016 har Länsstyrelsen i Västmanland tagit ledningsansvar för flera gemensamma satsningar för att knyta ihop ÖMS-regionen, exempelvis projektet ÖMS3.

Kommunicera bilden av Västmanland

Under året har en kommunikationsplattform tagits fram för länet. Syftet är att lyfta fram och profilera länets styrkor för att attrahera kompetens och företag. Ett annat syfte är att lyfta ”vilkänslan” och medvetenheten om Västmanlands styrkeområden automation, energi, järnväg samt välfärd och hälsa. Kommunikationsbyrån Appelberg har upphandlats som stöd för arbetet. Ett redaktionsråd bestående av cirka 10 kommunikatörer i länet har samlats, för att driva det gemensamma arbetet framåt. Två kommunikatörsträffar med samverkanspartners och kommunikatörer har genomförts för att samordna arbetet. Arbetet med gemensamma kommunikationsinsatser har inletts och ytterligare insatser planeras inför 2017.

Gemensamt uppföljningssystem

Länets gemensamma uppföljningssystem ”Hållbar tillväxt på lika villkor” togs i drift 2015. Systemet innebär bland annat att företagsfrämjande aktörer, som beviljas projektmedel från Länsstyrelsen, ska redovisa deltagare i olika företagarinsatser uppdelat efter kön, aktivitet och bransch till Länsstyrelsen varje halvår. Uppföljningssystemet ger bra underlag för att utvärdera vilka målgrupper som projektens insatser når. Sammanställningen som gjordes januari – juni 2016 visar att fördelningen av deltagare på de olika företagsinriktade insatserna var 41 procent kvinnor och 59 procent män. För styrkeområdena var fördelningen 37 procent kvinnor och 63 procent män. Av deltagande företag och individer kom majoriteten från de tre branscherna tillverkning och utvinning, energiförsörjning och miljöteknik samt företagstjänster. Resultatet kommer användas i planeringen av 2017 års verksamhet.

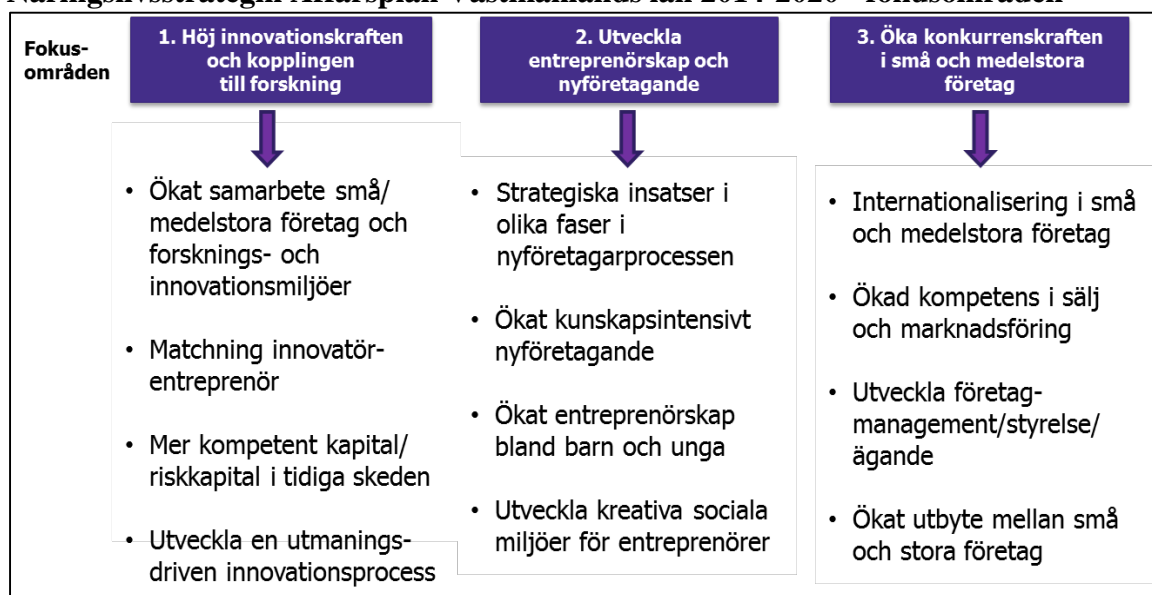
Samordnad och långsiktig finansiering i Östra Mellansverige

Västmanland har ett tätt samarbete med övriga län inom ÖMS även när det gäller finansieringsfrågor. Länsstyrelsen i Västmanland har under perioden varit ordförande i strukturfondsgruppen i ÖMS. Under året har ett utvecklingsarbete pågått avseende organiseringen inom EU:s strukturfonder. Arbetet har omfattat uppföljning och analys av pågående aktiviteter samt arbete med årsplaner för 2017 – 2020 och för nästa programperiod från 2021. Under perioden har fokus dels varit på att säkerställa avsedd utveckling av de satsningar som gjorts, dels att se över vilka nya strategiska program och områden som skulle behöva ytterligare insatser. Det gemensamma arbetet i Östra Mellansverige har bland annat resulterat i flera ÖMS-gemensamma projekt, exempelvis Växtzon1, ÖMS3 och Tillväxtlyftet. Se beskrivning nedan under rubriken ”2. Utveckla och attrahera företag”.

För fondarbetet inom ÖMS har strukturfondpartnerskapet genomfört två möten under året. Partnerskapets arbetsutskott har också haft möten. Därtill har det skett återkommande möten mellan regionalt utvecklingsansvariga på olika nivåer samt i gemensamma arbetsgrupper kring sociala utmaningar och övergången till en koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer. Till detta samordnade arbete har det avsatts särskilda projektmedel till ÖMS Samordning 2016.

2. Utveckla och attrahera tillväxtföretag***Handlingsprogram 2015-2017 för prioriterade insatser i länet***

För att konkretisera näringslivsstrategin Affärsplan Västmanland har Länsstyrelsen tagit fram ett handlingsprogram för perioden 2015-2017 för insatsområdet ”Utveckla och attrahera tillväxtföretag” tillsammans med länets företagsfrämjande aktörer. Handlingsprogrammet ska fungera som en vägledning för vilka insatser länets aktörer gemensamt bör satsa på. Handlingsprogrammet ska följas upp och revideras under 2017 för nästkommande period 2018-2020. Länets aktörer har valt att prioritera ett antal insatser inom fokusområdena att samverka kring i handlingsprogrammet för perioden 2015-2017, se nedan.

Näringslivsstrategin Affärsplan Västmanlands län 2014-2020 - fokusområden

1. *Höj innovationskraften och kopplingen till forskning*

En viktig del i fokusområdet är de stora projekten inom arbetet med styrkeområdena, det vill säga Smart4U, Future Automation Region, Robotdalen och Växtzon 1. Dessa har samtliga följts upp och en dialog har genomförts om hur de når ut och effektivare kopplas ihop för att förenkla för företagen. Ett inledande arbete har genomförts under perioden för att se hur detta arbete ska kunna stärkas ytterligare, inte minst genom samordnad kommunikation och utveckling av våra startup-/innovationsnoders roller och arbete.

Under året startade även projekten Smart innovationssystem, Syner Leap samt Create Open Incubation inom fokusområdet. Projektet Smart innovationssystem är ett strategiskt samverkansprojekt med flera företagsfrämjande aktörer inom innovationsrådgivning kopplat till ett innovationsråd. Syftet med projektet är att bygga gemensamma och långsiktigt hållbara system och processer för innovationsrådets aktörer för att säkerställa att arbetet med ökad samverkan och gemensamma erbjudanden mot företag sker.

Syner Leap vänder sig till företag som har genomgått inkubatorfasen och är redo för nästa steg. Tack vare Syner Leap kan företag tillsammans med ABB:s forskningscenter och andra resurser påskynda sin utveckling, växa och expandera på en global marknad. Create Open Incubation syftar till att hjälpa entreprenörer och forskare att nå en snabbare och säkrare tillväxt.

2. *Utveckla entreprenörskap och företagande*

Inom fokusområdet finns ett nytt projektinitiativ, *Nyanlänt Företagande*, som har startats under året av företagargenerationen Företagarna. Syftet med projektet är att ta tillvara på nyanlända företagens och entreprenörers erfarenheter och ge dem förutsättningar att bli framgångsrika företagare i Sverige. Ung Företagsamhets projekt *Entreprenörskap för alla* har erhållit projektstöd för att öka entreprenörsandan bland ungdomar i gymnasieåldern.

Projektet *Gemensamt driv för nyföretagarinsatser* startade under året och är ett strategiskt samverkansprojekt med flera företagsfrämjande aktörer inom nyföretagarrådgivning kopplat till ett nyföretagarråd. Projektet syftar till att främja nyföretagandet i länet genom att stödja den lokala rådgivningen med delvis nya utvecklade och förstärkta insatser från länsaktörerna inom nyföretagarrådgivning.

En förstudie inom handlingsprogrammet har genomförts *Entreprenörskap bland barn och unga i Västmanland*. Möte har genomförts med Mälardalens Högskola. Under året har Mälardalens högskola och Handelskammaren informerat om resultatet av förstudien och inhämtat synpunkter från kommuner på ett eventuellt genomförandeprojekt.

3. *Öka konkurrenskraften i små och medelstora företag*

Projektet *”Världens marknader”* startade hösten 2015 och är ett strategiskt samverkansprojekt med flera företagsfrämjande aktörer som arbetar med internationaliseringsfrågor kopplat till ett Internationaliseringsråd. Syftet med projektet är att bygga gemensamma och långsiktigt hållbara system och processer för Internationaliseringsrådets aktörer för att säkerställa att arbetet med ökad samverkan och gemensamma erbjudanden mot företag sker.

Under året har 29 företag beviljats affärsutvecklingscheckar från utlysning inom projektets Internationaliseringsråd till ett belopp av 3 250 000 kr.

Projektet *”Tillväxtlyftet”* pågår och är inriktat på coaching och konsult hjälp för företag med tillväxtpotential inom alla branscher. *”Företagarlyftet”* pågick under 2016 och syftade till att erbjuda kvalificerad rådgivning till företag med finansiella problem. Coompanions

regionalfondsprojekt "FRAMSTEG" startade under året och har som mål att skapa en stärkt och mer enhetlig stödstruktur för att kommersialisera och formulera sociala innovationer särskilt riktad till sociala entreprenörer och sociala företag.

Mer om hur de regionala projektmedlen och företagsstöden har använts redovisas under avsnitt 22 om användande av 1:1 medel för tillväxtåtgärder.

3. Utmaningsdriven utveckling

Arbetet med utmaningsdriven utveckling innebär att vi med bas i forskningsmiljöer, företag och andra organisationer inom länets styrkeområden ser hur vi kan bidra till att lösa viktiga samhällsutmaningar. Exempelvis industrins omställning som en följd av ökad internationell konkurrens och digitalisering, stärkt utveckling och användning av energieffektiva lösningar i städer och industri och transportutmaningar med en ökad urbanisering. 2016 har varit ett intensivt år när det gäller satsningar inom insatsområdet utmaningsdriven utveckling. Länet har tagit steg framåt på området och det finns idag en stark position nationellt. Ambitionen framåt är att utveckla den positionen på europeisk nivå. Några insatser under året har varit:

- Proaktivt arbete för att stärka utvecklingen i nationella satsningar inklusive ett aktivt styrgrupps- och uppföljningsarbete så att de kan ta rollen som nationella draglok:
  - Verkat för Vinnväxtvinnaren Future Automation Region
  - Verkat för utveckling av två nationella spetsmiljöer för startups inom styrkeområden i Create och Syner Leap
  - Aktiv styrning och utveckling av den tvärsektorieella satsningen Smart4U.
- Ledarskap och aktiv involvering av EU-/internationella plattformar som utvecklas på internationell/europeisk nivå genom bland annat;
  - Affärsplan Västmanland har deltagit på Smart specialiseringskonferens i Bryssel 1-2 juni.
  - ÖMS3 där Västmanland är projektledare, har deltagit i EUs smart specialiseringsplattformar inom Industrial modernization, Energy och AgriFood
  - Deltagit i den internationella klusterkonferensen "The global practitioners network for competitiveness, clusters and innovation" (TCI)⁵ samt utvecklat samverkan på järnvägsområdet med fem andra regioner i form av en Interregansökan.
- Aktivt utbyte och samverkan med nationella myndigheter, Tillväxtverket, Vinnova, Energimyndigheten, med flera i syfte att stärka nationell samverkan, vilket bland annat bidragit till:
  - Samlad satsning på nyindustrialisering som sker i fem län inom Östra Mellansverige.
  - Flera besök av ambassadörer, nationella delegationer inklusive flera med regeringen och kungahuset samt det betydelsefulla besöket av EU-kommissionär Corina Crețu. Corina Crețu hade sällskap av landsbygdsminister Sven-Erik Bucht. De besökte Robotdalen och Västerås Science Park. Här gavs exempel på resultat av EU-finansierade projekt. Corina Crețu är kommissionär för regionala frågor med ansvar för EU:s regional- och strukturfonder och för att öka projektens nytta för nya jobb och tillväxt.

⁵ TCI är ett ledande internationellt nätverk för organisationer, praktiker och policyskapare som har expertis inom och arbetar med klusterutveckling för ökad konkurrenskraft (www.tci-network.org)

Bedömning av resultatet av gjorda prioriteringar inom Innovation och Företagande:

Insatserna under 2016 ligger väl i linje med det regionala utvecklingsprogrammets insatsområde ”Dynamiskt näringsliv”. Insatserna inom insatsområdet ”Utveckla och attrahera tillväxtföretag” och ”Utmaningsdriven utveckling” har inneburit stora steg framåt i det långsiktiga arbetet, vilket har stor betydelse för smart specialisering enligt EU 2020 och ökad samverkan mellan länets företagsfrämjande aktörer.

Sammantaget utgör dessa satsningar och utvecklingen på området att flera hundra miljoner investeras långsiktigt i länet, med medel från nationella myndigheter, regionala aktörer, näringslivet och både akademi samt forskningsinstitut i samverkan. Det skapar en grund för fortsatt stark tillväxt och utveckling, inom styrkeområdena och i det tvärssektoriella samarbetet.

Attraktiva miljöer

Regional och lokal attraktionskraft har blivit allt viktigare för att behålla och rekrytera arbetskraft, öka inflyttningen och få besökare till länet. Nedan redogörs för insatser inom attraktiva miljöer, liksom företagsklimat, kultur och turism för att stärka regionens attraktionskraft.

Samspel översiktsplanering- regionalt tillväxtarbete

Länets pilotprojekt, den attraktiva regionen (DAR) avslutades i maj med en välbesökt slutkonferens i Fagersta för att knyta ihop resultaten och sprida de goda erfarenheterna vidare. Projektets syfte var att utveckla former för samverkan mellan olika administrativa nivåer och att uppnå regional utveckling, genom att förbättra förutsättningarna för näringsliv, arbets- och studiependling, bostadsbyggande och en utvecklad samhällsservice.

Företagsklimat

Surahammars kommun driver ett långsiktigt förbättringsarbete inom företagsklimat i projektet *Attraktivt företagsklimat*. Det är en form av pilotarbete och har under året fått stöd av både Länsstyrelsen och Tillväxtverket för en treårig insats. I villkoren ingår att erfarenheterna årligen ska spridas till länets kommuner under projektets gång. I november hölls en lärandekonferens för utbyte av erfarenheter om arbetet med attraktivt företagsklimat. På konferensen deltog både tjänstemän och politiker från den offentliga sektorn från länets kommuner.

Kultur

Kulturens roll är viktig, främst för länets invånare, men också som attraktivitetsfaktor. Under året har bland annat två projekt genomförts med finansiering och medverkan av Länsstyrelsen. En utlysning gjordes tillsammans med Landstinget under hösten 2015 av kulturmedel för fria grupper och kulturentreprenörer. Tio projekt beviljades pengar för nytänkande insatser under 2016. Den andra satsningen avser Bergslagens kultur och turism där Intresseföreningen Bergslaget har fått medel för utveckling av främst tre kulturhistoriskt värdefulla miljöer i länet – Sala silvergruva, Medeltidsmuseum Norberg samt Ekomuseum Bergslagens objekt i länet.

Turism

Turismen är en begränsad verksamhet i Västmanland. Arbetet och verksamheten är fokuserad på att stärka och utveckla besöksnäringen. Som ett resultat av satsningarna kan noteras att antalet gästnätter och besökare ökat i länet under året, men från en låg nivå. I huvudsak har tre strategiska insatser varit i fokus under året:

Internationell affärsutveckling för besöksnäring är ett projekt som ska kompetensutveckla och stötta företagen i deras arbete för att attrahera besökare från främst Tyskland och Holland. En inriktning är också att få företagen att samarbeta i pakettlösningar i form av logi, upplevelser och mat. Projektet drivs av Västmanlands Kommuner och Landsting.

Projektet *Convention Bureau* bedriver ett arbete för att initiera och attrahera stora evenemang och konferenser. Insatsen omfattar logianläggningar och lokaler i hela länet med huvudpunkt i Västerås.

Länsstyrelsen startade under 2016 projektet *Smakrik och blomstrande besöksnäring*. I projektet ska Länsstyrelsen erbjuda en kombination av kurser, företagsbesök och enskild rådgivning inom olika ämnesområden till länets företag inom besöksnäringen. (Mer om projektet under avsnitt Lantbruk och landsbygd).

Bedömning av resultatet inom Attraktiva miljöer av gjorda prioriteringar:

Insatserna under 2016 ligger väl i linje med det regionala utvecklingsprogrammets insatsområde ”stark regional attraktivitet” med betoning på natur- och kulturvärden, besöksnäring och lokal utveckling. Det är långsiktiga insatser som på sikt bör drivas i affärsmässiga former, men som i ett antal år framöver i utvecklingskedan drivs i projektform.

Kompetensförsörjning

Kompetensplattformen

Uppdraget

År 2010 fick länsstyrelsen regeringsuppdraget att etablera en regional kompetensplattform. Uppdraget handlar om att arbeta för att utbildningsutbudet ska stämma överens med arbetslivets behov av kompetens, på kort och lång sikt. Arbetet styrs av EU 2020, den nationella strategin för regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020 samt länets regionala utvecklingsprogram (RUP). Målet för insatsområdet Rätt kompetens i RUP är att arbetsmarknadens behov av kompetens kan tillgodoses.

Till utmaningarna hör främst betydande matchningsproblem på arbetsmarknaden, hög andel gymnasieelever som avslutar sin utbildning utan fullständiga betyg samt en generellt lägre utbildningsnivå i länet jämfört med riket. Näringslivet med tydliga styrkeområden inom energi, automation och järnväg har stora rekryteringsbehov inom teknikområdet. Det finns ytterligare omfattande personalbehov inom vård, skola och omsorg som behöver hanteras.

Kompetensrådet

Kompetensrådet består av representanter för arbetsmarknaden, arbetslivet och utbildningsanordnare. Syftet med kompetensrådet är att fånga upp och stämma av behov av insatser på regional nivå samt bidra till ökad samsyn i frågor gällande utbildningsplanering och arbetskraftsförsörjning. Under årets fyra möten har kompetensplattformens arbetet varit i fokus, med teman som validering och vuxenutbildning samt genomgång av den regionala utbildnings och arbetsmarknadsprognosen (se nedan).

Insatser under 2016

Satsningarna under året har främst koncentrerats till insatser för studie- och yrkesvägledningen i länet såsom konferenser och mobiliseringsarbete för inrättning av en regional stödfunktion för studie- och yrkesvägledning.

Sedan kompetensplattformen etablerades har många projekt initierats. Flera av dessa har Länsstyrelsen drivit själv och många andra har Länsstyrelsen varit med och mobiliserat och/eller varit med och medfinansierat.

De projekt Länsstyrelsen arbetat med under året är:

Egna projekt:

- Vägledning Västmanland
- Regional utbildnings och arbetsmarknadsprognos för Östra Mellansverige⁶
- Utveckling av kompetensplattform
- Kompetensförsörjning i gruv- och mineralnäringen.

Projekt som Länsstyrelsen mobiliserat och/eller medfinansierat:

- Yrkehögskolan Mälardalen
- #jagmed
- Kommunikation och delaktighet i fysiska och virtuella klassrum
- Entreprenöriellt lärande
- Smart Industri
- STUNS, kompetensutveckling för solo/microföretag

Den regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognosen för Östra Mellansverige har tagits fram inom ramen för uppdraget med kompetensplattformen för Västmanlands, Södermanlands, Örebro och Östergötlands län. Det långsiktiga analysunderlaget ska utgöra ett kvalitativt prognosunderlag inför beslut om utbildning och arbete för individer, organisationer och strukturer. Sysselsättningsprognosen har färdigställts av Statistiska Centralbyrån och konsultföretaget WSP.

Länsstyrelsen har varit delaktig i framtagandet av prognosen samt föreläst om resultaten för berörda politiker och tjänstemän i länet. Ställningstagande till det fortsatta arbetet har fördröjts på grund av den då pågående regionbildningen.

Länsstyrelsen har föreläst om kompetensplattformsuppdraget och rapporten för Länsstyrelsens insynsråd, det politiska partnerskapet SUV⁷, Västmanland Kommuner och Landsting, Landstingets utbildningsråd och styrelse, Arbetsförmedlingen samt studie- och yrkesvägledare med flera.

Rapporten blir ett viktigt underlag för kompetensplattformens fortsatta arbete.

Utveckling av kompetensplattformen

Länsstyrelsen har sedan 2015 projektmedel från Tillväxtverket för att utveckla kompetensplattformens struktur och samarbeten. Under året har Länsstyrelsen vidareutvecklat kompetensplattformens organisation, struktur och samverkansformer. Under året har Länsstyrelsen intervjuat deltagare i kompetensrådet och andra personer som arbetar med kompetensförsörjning i länet. Intervjuer har även gjorts med flera regioner runt om i landet kring hur deras arbete ser ut. Projektet pågår till och med september 2017

⁶ Östra Mellansverige 2025. Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos. (Publicerad 2016.)

⁷ SUV står för Samordning för Utveckling av Västmanlands län. I SUV ingår kommunstyrelseordförandena från länets kommuner samt ordförande för landstingsstyrelsen. Till SUV kallas också länets riksdagsledamöter. Landshövdingen är ordförande för SUV som sammankallas av Länsstyrelsen två gånger per år.

Vägledning Västmanland

Projekt Vägledning Västmanland startade 2014 och förlängdes till december 2016. Syftet var att utveckla en kommunövergripande och gemensam stödfunktion för studie- och yrkesvägledningen i länet. Länsstyrelsen ligger i framkant när det gäller utveckling av studie- och yrkesvägledning och Vägledning Västmanland har uppmärksammats nationellt.

Inom projektet har två stödjande dokument tagits fram: ”Regionala rekommendationer för studie- och yrkesvägledning i Region Västmanland” samt ”Mall för kommunala planer för studie- och yrkesvägledningen i Region Västmanland”. För länets studie- och yrkesvägledare har också en webbsidan www.syvvestmanland.se tagits fram. Skolledare och politiker i länet har uttryckt intresse för dessa stödfunktioner.

Under året har projektet arrangerat nedanstående aktiviteter

- Vägledarforum på temat ”Fastighet, bygg och anläggning”
- Nätverksträff på temat ”Vägleda i en möjlighetsbaserad process”
- Nätverksträff på temat ”Empowermentpedagogik”
- Samarrangemang med Skolverkets utbildningsåtgärder, Skola - arbetsliv
- Kunskapsseminarium för studie- och yrkesvägledare och arbetsförmedlare
- Informationstillfälle för studie- och yrkesvägledare och arbetsförmedlare

Under perioden har en kreativ processledarutbildning erbjudits till studie- och yrkesvägledare i länet som under tre heldagar har fått utveckla förmågan att leda grupper. Utbildningen har uppmärksammats nationellt. Skolverket har uttryckt intresse av att starta en likadan utbildning för att stärka studie- och yrkesvägledare i landet innan de tillsammans med rektor och personal på skolan deltar i Skolverkets utbildningspaket, Skola-arbetsliv.

Under året har en nationell och en regional konferens genomförts med utgångspunkt från den regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognosen 2025:

- Den nationella konferensen, ”Ingen lätt match”, i Stockholm.
- Den regionala konferensen, ”Kompetens för tillväxt” i Västerås.

Regeringsuppdrag om gruv- och mineralnäring

Den nationella mineralstrategin från 2013 lyfter fram en väl fungerande kompetensförsörjning som en av de viktigaste faktorerna för fortsatt framgångsrik svensk gruvnäring. Mot bakgrund av mineralstrategin lämnade Regeringen i oktober 2013 i uppdrag till Länsstyrelserna i Norrbottens och Västmanlands län samt ett erbjudande till samverkansorganen i Västerbotten, Dalarna och Örebro att utarbeta en plan för hur länen kan möta de långsiktiga kompetensförsörjningsbehoven i gruv- och mineralnäringen. Sammanfattningsvis återges några korta rekommendationer för det fortsatta arbetet utifrån rapporten ”Långsiktig Kompetensförsörjning inom gruv- och mineralnäringen⁸” nedan:

Nationellt:

- De regionala kompetensplattformarna behöver arbeta utifrån flera perspektiv samtidigt.
- Yrkehögskolans förordning behöver ses över avseende möjligheter till mer långsiktig och kontinuerlig finansiering av utbildningar för att möta behov inom gruv- och mineralnäring.

⁸ Långsiktig kompetensförsörjning inom gruv- och mineralnäringen. Ett kompetensplattformperspektiv. Slutrapport Regeringsuppdrag 15 inom Sveriges mineralstrategi. Dnr. N2013/4568/FIN. 2016-05-27.

- Det behövs en bred politisk samling som kan ge stabila förutsättningar över längre tid när det gäller kompetensförsörjningen inom gruv- och mineralnäringen.

Regionalt:

- De regionala kompetensplattformarna behöver arbeta utifrån flera perspektiv samtidigt.
- Kunskapen om både gruv- och mineralnäringen och utbildningar som relaterar till denna näring behöver öka.
- Kompetensbehoven inom näringen relaterar inte bara till ny teknik, geologi, byggnation, utan handlar också om organisation, ledarskap, värdegrund mångfald med flera mjukare frågor. Företag som profilerar sig som progressiva i sådana frågor framstår som mer attraktiva och de regionala kompetensplattformarna kan skapa forum för dialog och kunskapsbildning.
- Genusmedvetenhet och jämställdhet är framgångsfaktorer för näringen och inte något som man pliktskyldigast måste lära sig mer om. Det krävs ett aktivt arbete med utvecklade metoder för jämställdhetsintegrering. De regionala kompetensplattformarna kan fungera som katalysatorer och tillhandahålla stödjande forum.
- Ett angeläget utvecklingsområde för de regionala kompetensplattformarna är företagens beställarkompetens när det gäller kompetensutveckling och kompetensförsörjning. Många företag behöver stöd för strategisk kompetensförsörjning, d.v.s. att ta tillvara, utveckla och styra medarbetarnas och organisationens kompetens för att uppnå verksamhetsmålen
- Det är en styrka om utbildning kan ske i de regioner där gruvindustrin finns och om det finns stödjande aktörer och kunskapsmiljöer i en rimlig geografisk närhet. De två kunskaps- eller utbildningsnoder som finns behöver stärkas och tydligt inlemmas i de regionala utvecklingsstrategierna.

Uppdraget avslutades i maj 2016.

Mobilisering för projekt inom Europeiska socialfonden

Länsstyrelsen har under året fortsatt sitt arbete med mobiliseringsinsatser för intressenter i länet inför aktuella utlysningar inom Europeiska socialfonden. Syftet har varit att ge potentiella projektägare stöd i projektplaneringen, se till behoven i länet samt inriktningarna i det regionala utvecklingsprogrammet. Länsstyrelsen deltar även i mobiliseringsarbete i samverkan med de fyra övriga regionala utvecklingsaktörerna i strukturfondsregion Östra Mellansverige i form av olika arbetsgrupper, vilka samordnas av Region Örebro län. I denna samverkan deltar även Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Under året har två socialfondsprojekt med anknytning till länet beviljats av Europeiska Socialfonden Östra Mellansverige:

- Take off – öppet rum med Västerås stad som projektägare. Projektet omfattar arbete med personer med funktionsnedsättning för att öka deras anställningsbarhet på arbetsmarknaden.
- Smart industri i ÖMS – ett samverkansprojekt mellan alla fem län i Östra Mellansverige. Avsikten är att skapa modeller för kompetensbehovsinventering och strategiskt långsiktigt kompetensförsörjning inom industrin i Östra Mellansverige. Projektet arbetar utifrån etablerade samverkansplattformar, främst teknikcollege.

Bedömning av resultatet av gjorda prioriteringar inom uppdraget med kompetensplattform:

Arbetet har bidragit till framtagande av analyser för utvecklad samverkan med myndigheter, akademi, skolhuvudmän och näringsliv. Genom insatserna sker även tät samverkan med andra regionala kompetensplattformar, ett erfarenhetsutbyte som är värdefullt för utvecklingen av kompetensplattformen i Västmanlands län.

Gemensamt för alla insatser är inriktningen på att utveckla individers position på arbetsmarknaden, vilket i hög grad bidrar till uppfyllande av målet att Västmanlands arbetsliv ska ha tillgång till rätt kompetens.

Insatserna inom Vägledning Västmanland, uppdrag om gruv- och mineralnäringen, regional utbildnings- och arbetsmarknadsprognos, utveckling av kompetensplattform samt diskussionerna i Kompetensrådet är ett arbete som har förts över till Region Västmanland från och med 1 januari 2017.

Internationellt samarbete

Det internationella arbetet har under 2016 varit fokuserat på områdena:

- Stärkt samverkan med EU-kontor
- Identifiera regioner som är bra att jämföra sig med och för samarbeten inom styrkeområdena
- Kommunikation om länets arbete internationellt

Några insatser inom det internationella samarbetet under 2016:

Stärkt samverkan EU-kontor:

- Deltagande i konferens om Smart specialisering i Bryssel.
- Involvering av EU-kontor i länets och ÖMS-arbete med positionering och samråd kring kommande strukturfondsperiod och sammanhållningspolitiken.
- Identifiering av intressanta samarbetsregioner i Europa, vilket bland annat har lett till samverkan på järnvägsområdet med fem andra regioner i form av en interregansökan.
- Flera utbyten med EU-kontoren i Östra Mellansverige i syfte att utveckla länets samverkan och påverkansmöjligheter inom EU. Det innebär bland annat ett samarbete med både Östergötlands kontor och kontoret i Norra Mellansverige för ökad effekt, då olika ingångar och kompetenser i EU-arbetet engageras..
- Dialog med Östergötland som styrelsemedlem i ERRIN för att se hur länet kan verka gemensamt på den plattformen. ERRIN är en plattform för kunskapsutbyte mellan dess 120 regionala medlemmar.
- Deltagande i European week of Regions and Cities.

Identifiera regioner som är bra att jämföra sig med och för samarbeten inom styrkeområdena

- Ansökan till EU Interreg inom järnvägsområdet med fem regioner.
- Deltagit på konferens om Smart specialisering i Bryssel.
- Deltagit i EUs smart specialiseringsplattformar inom Industrial modernization och Energy i det gemensamma styrkeområdesarbetet i Östra Mellansverige (ÖMS3). Länsstyrelsen i Västmanland är projektledare för projektet ÖMS3.

- Deltagit i den internationella TCI⁹-klusterkonferens i Eindhoven med en större delegation av styrkeområdesföreträdare.

Bedömning av resultatet av gjorda prioriteringar:

Sammantaget har året dels inneburit att viktiga kontakter och samverkansformer satt sig, dels att en plan för ett mer strukturerat internationaliseringsarbete kan utvecklas under 2017 och framåt.

1.9. Länsstyrelserna ska redovisa hur arbetet med miljödriven näringslivsutveckling och energi utvecklas samt hur samverkan med berörda aktörer på olika nivåer stärks.

Arbete med miljödriven näringslivsutveckling och energi

Arbetet har under året inriktats på två delar. Den ena delen handlar om insatser för energieffektivisering och ett utvecklat system för att fler företag och fastighetsägare ska investera i och ta till sig sådana lösningar. Den andra delen har varit inriktad på insatser inom styrkeområdena energi, järnväg och automation som i förlängningen skapar bättre förutsättningar för omställning till koldioxidsnål ekonomi. Några insatser under 2016:

- Genomförande solelssatsning. Projektet leds av Länsstyrelsen i Östergötlands län.
- Utveckling av satsning på omställning till fossilfri fordonsflotta i offentlig verksamhet, i samverkan med Biodriv Öst
- Resurser har avsatts för deltagande i mobilisering av satsningar i ÖMS-övergripande arbetsgrupp för omställning till koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer. Syftet är att skapa konsortier av starka aktörer som driver satsningar med målet att utveckla och sprida energieffektiviseringslösningar i Östra Mellansverige.
- Beslut angående ÖMS-styrkeområden Morgondagens energilösningar och Smart industri, vilka ska leda till effektivare leverantörer av lösningar och incitament för implementering inom näringslivet och offentliga strukturer
  - Initierat arbete med test- och demoanläggningar av energifastigheter och smart industri i ÖMS inom Kompetenscentrum för energieffektiva företag.
  - Förstudie med samtliga aktörer i ÖMS kring den nationella strategin Smart industri inklusive Hållbar produktion.

Bedömning av resultatet av gjorda prioriteringar

2016 har inneburit ett steg framåt av två skäl. För det första har det skett ett ökat samarbete mellan olika enheter och sakkompetenser inom länsstyrelsen inom miljö, klimat och näringslivsutveckling. Det ger nya förutsättningar för bättre effekt i miljö och energiarbetet. För det andra har arbetet fokuserat på att hjälpa företag att bättre nå ut till sina kunder med miljötekniklösningar och metoder för effektivare energianvändning i byggnader och industri. Det har inte gjorts tidigare. Kan företagen informera och nå sina kunder bättre är det ett steg i riktning mot en långsiktig energiomställning som drivs av företag, snarare än av offentligt finansierade insatser.

⁹ TCI är ett ledande internationellt nätverk för organisationer, praktiker och policyskapare som har expertis inom och arbetar med klusterutveckling för ökad konkurrenskraft (www.tci-network.org)

1.10. Länsstyrelserna ska redovisa hur arbetet med integration och mångfald samt arbetet för en jämställd regional tillväxt bedrivs och utvecklas inom det regionala tillväxtarbetet.

Arbete med jämställd regional tillväxt

Jämställdhet är en strategisk tillväxtfråga som är helt avgörande för länets tillväxt och attraktionskraft. Arbetsmarknaden i Västmanland är könssegregerad med en övervikt av kvinnor inom offentlig sektor med arbete inom vård, omsorg och utbildning. En övervägande del av männen arbetar inom privat sektor med i huvudsak tillverkning och energi. Det påbörjade arbetet med jämställdhetsintegrering synliggör strukturer och behov av fortsatta åtgärder.

Jämställdhetsintegrering av beslutsprocessen

Länsstyrelsen har under året fortsatt arbetet med att jämställdhetsintegrera beslutsprocessen för regionala projektmedel. De horisontella perspektiven, det vill säga jämställdhet, integration och miljö har beaktats inför varje beslut. En vägledning med konkreta frågeställningar om hur projektet ska arbeta med jämställdhet, integration och miljö och mätbara mål för dessa följer med i beslutet.

22 pågående projekt har rapporterat statistik till gemensamt uppföljningssystem

Uppföljningssystemet "Hållbar Tillväxt på lika villkor" innebär bland annat att företagsfrämjande aktörer ska redovisa deltagare i olika företagarinsatser uppdelat efter kön, aktivitet och bransch till Länsstyrelsen varje halvår. Det ger bra underlag att utvärdera vilka målgrupper projektens insatser når. Att delta med uppgifter till uppföljningssystemet skrivs in som villkor i beslut om projektmedel. 22 pågående projekt har redovisat siffror för halvåret januari-juni 2016. Sammanställningen visar att 41 procent kvinnor och 59 procent män tog del av aktörernas projektaktiviteter. Av deltagande företag och individer kom majoriteten från de tre branscherna tillverkning och utvinning, energiförsörjning och miljöteknik samt företagstjänster.

Erfarenhetsutbyte om jämställd regional tillväxt i Östra Mellansverige

Länsstyrelsen har fortsatt med erfarenhetsutbyte inom arbetet med jämställd regional tillväxt tillsammans med Örebro och Uppsala län. Under året har erfarenhetsutbytet vidgats till att omfatta fem län i Östra Mellansverige. Syftet med erfarenhetsutbytet är att lära av varandra och se över möjligheter till samverkan.

Regionala prioriteringar för arbete med jämställd regional tillväxt 2016-2020

Under året har Länsstyrelsen i egenskap av regional utvecklingsansvarig aktör, i samverkan med Tillväxtverket genomfört en nuläges- och behovsanalys avseende jämställd regional tillväxt. Analysen skedde utifrån fyra områden inom nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020. Utifrån analysen togs regionala prioriteringar fram för fortsatt arbete. Länet erhöll medel från Tillväxtverket omfattande 5,2 miljoner kronor för arbetet under 2016-2018. Arbetet omfattar:

- **Systematiskt ledningsarbete och jämställdhetsintegrering:**
  - Jämställdhetsintegrering av Länstransportplan 2018-2029 Västmanland
  - Jämställdhetsintegrering av handlingsplan utifrån Regional gång- och cykelstrategi för Västmanland 2018-2020
  - Jämställdhetsintegrering av Handlingsplan för Regional digital agenda 2018-2020

- **Systematiskt ledningsarbete och jämställdhetsintegrering, samt kartläggning och synliggörande av skillnader mellan kvinnor och män:**
  - Analyser och jämställdhetsintegrerade målbilder för handlingsprogram utifrån näringslivsstrategin Affärsplan Västmanland 2018-2020
  - Analyser och målbilder för jämställdhet och integration i kommande RUP/RUS process
- **Integrera ett jämställdhetsperspektiv i planering och genomförande av projekt inom regionalfondsprogrammen 2014 -2020:**
  - I samverkan med övriga regionala tillväxtaktörer i strukturfondsregion Östra Mellansverige, samt Tillväxtverkets enhet i Örebro, ska planering och genomförande av projekt inom regionalfondsprogrammen i Östra Mellansverige jämställdhetsintegreras.

Arbetet med framtagande av nuläges- och behovsanalys gjordes i samverkan med olika aktörer i länet och likaså kommer genomförandet av ovanstående projekt att ske i samverkan med dessa.

Bedömning av resultatet av gjorda prioriteringar

Länsstyrelsen bedömer att insatserna med jämställdhetsintegrering av beslutsprocessen samt insamling av statistik från pågående projekt till det gemensamma uppföljningssystemet ”Hållbar tillväxt på lika villkor” har inneburit stora steg framåt i det långsiktiga arbetet. Länsstyrelsen bedömer att jämställdhets- och jämlikhetsperspektiven i regional tillväxt i länet kraftfullt kommer att stärkas efter genomförandet inom projektet Jämställd Regional tillväxt 2016-2018. Ägarskapet av projektet övergick vid årsskiftet till den nya Region Västmanland. Arbetet kommer att bedrivas i nära samverkan med Länsstyrelsen.

1.12. Berörda länsstyrelser ska beskriva hur användningen av medel från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional tillväxt bidrar till att uppfylla målen i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet och, i förekommande fall, de territoriella samarbetsprogrammen.

Användning av medel från anslaget 1:1

Regionala projekt, företagsstöd, medfinansiering av EU-projekt och övriga aktiviteter är uttryck för Länsstyrelsens prioriteringar och genomförande av regionala och nationella program och strategier. Finansiering via anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder gör det möjligt att bidra till den regionala tillväxtpolitiken samt nå målbilden i länets regionala utvecklingsprogram (RUP) och näringslivsstrategin Affärsplan Västmanland.

RUP utgör grunden för länets prioriteringar och följs årligen upp via mål och indikatorer. RUP ligger också till grund för den finansiella planeringen av anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder och hur dessa medel ska kopplas till annan finansiering, exempelvis EU-programmen.

Prioriterade insatser i det regionala tillväxtarbetet, redovisning av anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder:

Länsstyrelsens finansieringsbeslut från anslaget regionala tillväxtåtgärder:

- Projektverksamhet har beviljats 28,4 miljoner kronor, varav 8,9 miljoner kronor är medfinansiering av EU-projekt, 4,8 miljoner kronor är medfinansiering av Vinnovaprojekt och 14,7 miljoner kronor medfinansiering av regionala projekt.
- Regionala företagsstöd har beviljats med totalt 9,9 miljoner kronor. Stöd till kommersiell service har uppgått till 394 000 kr. Utöver företagsbeslut från anslaget har Länsstyrelsen beviljat ytterligare företagsstöd i form av medel från Tillväxtverkets affärsutvecklingscheckar. Dessa medel om 3,3 miljoner kronor tillsammans med de medel som har beviljats regionala företagsstöd från anslaget 1:1, innebär att totalt 13,2 miljoner kronor har beviljats regionalt företagsstöd under 2016.

Beslutade belopp 2016 för anslaget 1.1 Regionala tillväxtåtgärder efter områden enligt nationella strategins insatsområden

Insatsområden enligt den nationella strategin	Delområden	Belopp (tkr) 2016	Belopp (tkr) 2015
Innovationer	Innovationer	9 483	8 500
	Kluster	9 141	3 800
	Miljö/energi	700	1 764
	Innovationsstöd	3 788	2 491
	Summa	23 112	16 555
Entreprenörskap/företagande	Nyföretagande	3 400	1 030
	Affärsutveckling	2 750	3 139
	Konsultcheck/invest.bidrag	6 140	11 318
	Summa	12 290	16 087
Attraktiva miljöer	Transporter/fysisk plan	500	0
	Ökad attraktionskraft	0	600
	Bredband/digitalisering	0	250
	Kultur/turism	474	2 685
	Analys/program	1 000	1 400
	Kommersiell service	394	1 400
	Summa	2 368	6 335
Kompetensförsörjning	Utbildning	941	3 608
	Arbetsmarknad	0	388
	Summa	941	3 996
Strategiskt gränsöverskridande samarbete	Internationalisering	0	1 800
Jämställdhet/integration		0	350
Totalt anslaget		38 711	44 523

Kommentarer till tabell

Närmare 59 procent av anslaget har använts inom område Innovationer. 28 procent har gått till Entreprenörskap och företagande.

Anslaget 1.1 Regionala tillväxtåtgärder uppgick för Västmanland till 34,1 miljoner kronor. Den ovanstående beslutsnivån på 38,5 miljoner kronor är därmed högre än det årliga anslaget. Flera större beviljade projekt är fleråriga och återflöde av pengar, beräknat på erfarenheter

från tidigare år, beräknas på cirka 4 miljoner kronor. Det gör att beslutsvolymen kan vara större än det årliga anslaget (som utgör utbetalningsramen).

Beslutade projektstöd efter nationella strategins insatsområden

Totalt har 20 projekt beviljats stöd med sammanlagt 28,4 miljoner kronor. Tillsammans med andra finansiärer omsluter projekten satsningar som uppgår till totalt 94,5 miljoner kronor i länet.

Totalt har 32 projekt avslutats under året. Mätbara mål i projektbeslut följs upp i projektets slutrapport för utvärdering och lärande till andra insatser och projekt. Utfall av indikatorer i ärendehanteringssystemet Nyps följs upp såsom utfall av antal sysselsättningstillfällen och antal nya företag. Många av projekten har långsiktiga effekter som inte fångas upp via dessa indikatorer, såsom till exempel ökad kunskap, nya nätverk med mera. I flertalet projekt kan effekterna på sysselsättning och företagande sannolikt inte bedömas förrän flera år efter projektets avslut.

Beslutade företagsstöd 2016 efter inriktning

Totalt har 75 företag beviljats företagsstöd 2016, varav 46 stöd från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder och 29 stöd från affärsutvecklingscheckar finansierade av Tillväxtverket. Företagsstödet från anslaget 1:1 uppgick till totalt 9,9 miljoner kronor enligt nedan. Av de företag som har fått stöd leds 15 procent av en kvinna. Fyra procent har utländsk härkomst.

Anslaget 1:1 Regionala tillväxtanslaget – beslutade företagsstöd efter inriktning.

Ändamål	Antal	Därav antal företag ledda av kvinnor	Därav antal företag ledda av pers. med utländsk bakgrund	Belopp 2016 (tkr)	Belopp 2015 (tkr)
Investeringar maskiner/utrustning	7	0	1	1 442	8 124
Konsultcheck breddad marknad	5	3	0	710	1 776
Konsultcheck IT-Utveckling	23	1	1	3 988	1 418
Innovationsutveckling (sådd finansiering)	11	3	0	3 788	2 491
Summa	46	7	2	9 928	13 809

Kommentar till tabell:

Efterfrågan på konsultcheckar för IT-utveckling har ökat under 2016 jämfört med 2015.

Efterfrågan på konsultcheckar för breddad marknad har minskat under 2016 jämfört med 2015. Investeringsstöd har minskat under 2016 jämfört med föregående år.

Investeringsbidragen utbetalades till största delen till maskinköp. Andelen beviljade stöd till kvinnor har minskat från 19 procent till 15 procent.

Bedömning av resultatet av gjorda prioriteringar

Länsstyrelsen bedömer att det regionala tillväxtarbetet har gett mycket goda resultat under året. Finansiering av projekt har fått tydligare prioriteringar med strategiska fokusområden och ökat resultatfokus. Flera strategiska beslut har fattats som kommer att följas upp och utvärderas de närmaste åren. De regionala företagsstöden har genererat tillväxt och ökad sysselsättning och är efterfrågade av företagen.

1.13. Berörda länsstyrelser ska redovisa och kommentera genomförda insatser och resultaten av dessa, vilka aktörer som deltagit samt på vilket sätt insatserna förhåller sig till övriga insatser för hållbar regional tillväxt i länet. Redovisningen ska relatera till målen i det regionala serviceprogrammet och den regionala handlingsplanen för genomförandet av Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020.

Regionala serviceprogrammet och Landsbygdsprogram

Det regionala serviceprogrammet, som beslutades i mars 2014, har bildat utgångspunkt för Länsstyrelsens insatser. Serviceprogrammets övergripande mål är att tillgängligheten till service i slutet av 2018 ska ha minst samma nivå som vid utgången av 2013. Vid utgången av 2016 fanns fortfarande alla butikerna kvar på de prioriterade orterna även om vissa har ekonomiska problem. Landsbygdsprogrammets handlingsplan har samma mål.

Under året har de butiker som prioriterats av Länsstyrelsen och som velat söka investeringsbidrag hänvisats till landsbygdsprogrammet där Länsstyrelsen, när så är lagligt möjligt, tillämpar 90 procent i bidrag. Den höga stödprocenten är möjlig eftersom butikerna är prioriterade i det regionala serviceprogrammet, vilket även återspeglas i den regionala handlingsplanen för Landsbygdsprogrammet. Länsstyrelsen försöker hela tiden testa nya lösningar och undersöka resultaten av dessa.

Två butiker har beviljats bidrag inom Landsbygdsprogrammet och en tredje har ansökt. Landsbygdsprogrammet upplevs av vissa sökande som ett krångligt stödsystem med tydliga repressiva inslag. Den höga stödprocenten gör dock stödet tillräckligt lockande ändå.

Under 2016 har en butik hamnat i en situation med negativt eget kapital. Butiken har beviljats ett servicebidrag med villkor att de samtidigt skjuter till ytterligare egna medel. Butiken har stor betydelse för den orten. Tack vare att stödet beviljades har butiken också möjlighet att bli återförsäljare åt spelbolaget Svenska spel.

Hemsändningsbidragen går från och med i år via webben genom ”Min ansökan” som Tillväxtverket tillhandahåller.

Beslutade stöd till kommersiell service 2016

Ändamål	Antal	Belopp (tkr) 2016	Belopp (tkr) 2015
Investeringar 2000:284 egen 1:1	0	0	1047
Investeringar Landsbygdsprogrammet	2	791	0
Särskilt driftstöd TVX pengar	2	267	0
Servicebidrag egen 1:1	1	200	224
Hemsändningsbidrag egen 1:1	3	194	173
Summa:	8	1452	1444

Siffrorna i tabellen är avrundade.

Kommentarer till tabell

Investeringsbidragen har skiftats in i Landsbygdsprogrammet och Länsstyrelsen har därför inte beviljat några medel från anslaget 1:1 till regionala investeringar.

Sala, Arboga och Köpings kommuner har erhållit stöd för hemsändningsbidrag.

Insatserna har genomförts i samverkan med kommuner, lanthandlare, bygdeföreningar samt andra och i enlighet med det regionala utvecklingsprogrammet för Västmanlands län som bland annat föreskriver att Länsstyrelsen ska jobba med ökad tillgänglighet och service. Satsningarna ligger även i linje med Länsstyrelsens övriga strategier och program.

Bedömning av resultatet av gjorda prioriteringar

De potentiella marknaderna på de orter som beviljats stöd är så pass svaga att det är en svår uppgift att bedriva lanthandel där. Stöden bidrog i hög grad till att den kommersiella servicen på orterna tryggades under 2016 och förhoppningsvis även framöver.

Tabell 3.1: Kostnader för strukturfondsadministrationen, programperiod 2007 - 2013

Strukturfondsadministration (tkr)	Anslag (5:1)	Övrig finansiering	Årsarbetskrafter
Totala kostnader och årsarbetskrafter för strukturfondsadministration	0	172	0,0
varav Förvaltande myndighet	0	0	0
varav Attesterande myndighet	0	0	0
varav Kontroller i territoriella program	0	0	0

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentarer tabell 3.1

Under året genomfördes visst arbete avseende programperiod 2007-2013, merparten av arbetet finansieras med övrig finansiering. Kostnaderna avser administration av löneutbetalningar för de som arbetar med strukturfondspartnerskapet i Region Sörmland, där Länsstyrelsen i Västmanlands län ansvarar för löneadministration.

Tabell 3.2: Kostnader för strukturfondsadministrationen, programperiod 2014 - 2020

Strukturfondsadministration (tkr)	Anslag (5:1)	Övrig finansiering	Årsarbetskrafter
Totala kostnader och årsarbetskrafter för strukturadministration	11	7	0,0
<i>varav</i> Förvaltande myndighet	0	0	0
<i>varav</i> Attesterande myndighet	0	0	0
<i>varav</i> Kontroller i territoriella program	0	0	0

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World.

Kommentarer tabell 3.2

Kostnader avser främst kostnader för resor för samverkan mellan regionalt tillväxtansvariga regioner i Östra Mellansverige.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

7. Länsstyrelsen ska i sin verksamhet verka för att förenkla för företag

Förenkla för företag

Koppling företagsstöd och projektstöd ger effekt

En tydligare koppling mellan de ordinarie strukturerna, projektstöden och företagsstöden har skapats genom arbetet inom Affärsplan Västmanland. Länets nyföretagarråd, internationaliseringsråd och innovationsråd samlar företagsstöden för ökad effekt på dessa områden. Sammantaget har cirka 6 miljoner kronor av Länsstyrelsens projektstöd öronmärkts för detta syfte och Länsstyrelsen har representation i samtliga råd. Råden ger goda förutsättningar för ökat samarbete aktörer emellan ut till företagen, samtidigt som det ger en bättre kunskap om varandras företagsutvecklande arbete och därmed möjligheter att förmedla även annan support än den egna.

Webbinformationen har förbättrats

I brukarundersökningen 2015 undersöktes beviljade företags syn på hanteringen av Länsstyrelsens företagsstöd – bemötande, information/kommunikation, helhetsintryck. I företagets helhetsintryck låg Västmanland näst högst i nöjd kund-index bland de undersökta länen. Svaga punkter var framförallt svår och tillräcklig skriftlig och muntlig information samt lågt betyg när det gäller webbinformation och att överhuvudtaget hitta webbsidorna om företagsstödet och webbansökan. Under 2016 har några små förändringar gjorts för att få webbsidorna enklare att hitta och mer informationsvänliga utefter brukarundersökningens resultat och efter de förutsättningar som Länsstyrelsens statistiska webbsidor har.

Effektiv och förbättrad kundservice och vägledning

Under flera år har även en uppföljning gjorts av hur företagen upplever handläggningstider, hur ansökningsförfarandet fungerar och om stödet hjälpt dem med investeringen med mera. Handläggningstiderna upplevs kortare både vid ansökan och vid utbetalning. Ansökan via webben används från och med 2016 på alla företagsstöd och upplevs enklare än tidigare år. Länsstyrelsen i Västmanlands län har bland annat valt att arbeta med kundfokus genom kortare handläggningstider och effektivare handläggning, ökad tillgänglighet via telefon och webb samt att löpande bjuda in till dialog om företagsstöd. Ett ytterligare steg i förenkling för företag är genomförande av elektroniska beslut.

Bedömning av resultatet av gjorda prioriteringar

Gemensamma erbjudanden och gemensam hantering i länet av olika stöd i olika råd förenklar för företagen och innebär ökad transparens bland stödformerna.

I samband med ny webbportal för Region Västmanland 2017 kommer arbetet med tydligare och enklare information på webbplatsen att utvecklas vidare.

Infrastrukturplanering

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 34*			
Årsarbetskrafter män	1,2	0,6	0,2
Årsarbetskrafter kvinnor	2,4	3,1	2,5
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,42	2,41	1,75
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	4 798	5 127	4 575
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	2,64	2,72	1,98
Antal ärenden, inkomna och upprättade	52	34	32
Antal beslutade ärenden	53	28	31
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	2	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	219	480	1 082

Kommentarer till tabellen

Antalet årsarbetskrafter ligger på samma nivå som under 2015. Arbetsuppgifter avseende myndighetsutövning i den fysiska infrastrukturplaneringen har överförts mellan medarbetare inom avdelningen som en förberedelse inför verksamhetsövergången av infrastruktur kopplad till det regionala utvecklingsansvaret. Därav har andelen män som arbetar inom verksamheten ökat på bekostnad av andelen kvinnor.

Under året har det treåriga utvecklingsprojektet ”Den attraktiva regionen” avslutats. Därmed har andelen verksamhetskostnader inklusive OH minskat under 2016 i förhållande till 2015.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Transportinfrastruktur

Arbetet med infrastruktur som rör Västmanland sker både på internationell, nationell, storregional och på regional nivå. Transportinfrastrukturen är viktig både för gods- och persontrafik, vilket innebär att den tillgängliga kapaciteten inom transportsystemet måste användas på bästa sätt där alla trafikslag fyller sin funktion.

Länstransportplan

Arbetet med genomförande av länstransportplan följer planen. De stora pågående projekten är väg 252 och Mäljarprojektet.

Väg 252 byggs om till mötesfri väg i ny sträckning mellan Hallstahammar och Surahammar. Syftet är att förbättra vägens funktion för arbetspendling och länk mellan väg 66 och E18 samt att skydda vattentäkten som finns inom vattenskyddsområdet Näs och Rävås. Projektet färdigställs under hösten 2017.

Första spadtaget för Mäljarprojektet togs i november med start av ombyggnationen av Södertälje sluss. Projektet innebär att Södertälje kanal breddas och muddras, slussen byggs om och förlängs och farlederna i Mälaren muddras. Syftet med projektet är att höja säkerheten och förbättra framkomligheten i farlederna genom Södertälje kanal och Mälaren för att kunna trafikera farleden med större fartyg.

Arbetet med ny Länstransportplan 2018-2029 har påbörjats och kommer intensifieras under våren 2017. Inför kommande regionbildning under 2017 och övertagande av det regionala utvecklingsansvaret har en kortare utbildning genomförts för Landstingsstyrelsen samt för Landstingets personal.

Infrastrukturdag

Den 6 december genomfördes en infrastrukturdag på Västerås slott med temat "Länets infrastruktur nu och i framtiden". Dagen riktade sig till näringslivets aktörer med syfte att få en diskussion om länets infrastruktur, transporterna och de möjligheter som länet har utifrån sin position med alla fyra transportslag. Till syftet hörde också att belysa vikten av att använda de olika transportslagen på ett effektivt sätt både ur ett hållbarhetsperspektiv och för att lösa kapacitetsbrister på väg och järnväg.

Storregionala samarbeten

Sju län (Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Örebro, Södermanlands, Östergötlands samt Gotlands län) samarbetar sedan flera år tillbaka i infrastruktur- och transportfrågor under begreppet "En bättre sits". Sedan 2012 har ett arbete pågått med att ta fram en gemensam storregional systemanalys. Arbetet har handlat om att ta fram underlagsmaterial, genomföra workshops och förankringsarbete inom respektive län. De sju länen står eniga bakom "En Bättre Sits – storregional systemanalys", som redovisade under hösten 2016. Systemanalysen är en gemensam plan för framtida infrastruktur och transporter och innehåller konkreta förslag på hur regionen fram till år 2030 ska kunna möta ökad befolkningstillväxt och arbetsmarknadens krav genom strategiska infrastrukturåtgärder. Västmanland har deltagit i skrivprocessen som har pågått under 2016. Analysen lämnades in till Trafikverket den 31 oktober 2016 inför kommande åtgärdsplanering för nationell transportinfrastrukturplan 2018-2029.

Nationell kustsjöfartskonferens

Sjöfarten har stor betydelse både ur så väl globalt, nationellt och regionalt perspektiv som för godstransporter. Sverige har inte råd att bygga bort alla brister i landinfrastrukturen och hållbarhetsaspekterna talar för att använda flera olika transportsätt och därmed större utnyttjande av vattenvägen. Framtidens transportsystem behöver kustsjöfarten, mellan svenska hamnar, som del i europeiska närsjöfartslösningar eller som en inlandssjöfartstransport i städer och regioner vid vatten. För att belysa och tydliggöra behoven och utmaningen stod Länsstyrelsen i Västmanland tillsammans med Sjöfartsforum, Mälarhamnar AB, Handelskammaren Mälardalen, Västerås stad och Luleå kommun värd för en nationell kustsjöfartskonferens i Västerås i februari. I konferensen deltog 140 personer. Bland föredragshållarna fanns bland annat Trafikverkets generaldirektör, Lena Erixon, som pratade om målstyrning samt Jesper Kristensen, CEO på Unifeeder i Danmark som berättade om hur de internationella godsflödena och de europeiska närsjöfartsflödena fungerar.

Regional digital agenda

Länsstyrelsen har tillsammans med Landstinget Västmanland i bred samverkan med länets aktörer under 2016 arbetat fram ett förslag till en strategi, en regional digital agenda, för hur länet ska bidra till genomförandet av den nationella digitala agendan. För att nå strategins målsättning om ett Västmanland där tillgängliga digitala tjänster möjliggör ett enklare liv för alla på lika villkor, måste aktörerna i länet verka gemensamt.

Målsättningen i strategin har tagits fram gemensamt i länet under året och har en stark koppling till redan pågående arbete i länet samt till det som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) genomför inom digitaliseringsområdet.

Det är viktigt att Västmanland går i takt med den nationella utvecklingen. Under våren 2017 fortsätter arbetet med att ta fram en handlingsplan tillsammans med länets aktörer för att realisera Västmanlands regionala digitala agenda.

Den attraktiva regionen – utveckling av samverkan

Länets pilotprojekt inom ramen för ”Den attraktiva regionen” avslutades i maj med en välbesökt slutkonferens i Fagersta. Projektets syfte var att uppnå regional utveckling genom att förbättra förutsättningarna för näringsliv, arbets- och studiependling, bostadsbyggande och en utvecklad samhällsservice genom att utveckla samverkansformer mellan olika administrativa nivåer. Aktörerna upplever att projektet har bidragit till en god samverkan och att förutsättningarna har skapats inom projektet för ett samarbete på lika villkor där alla har varit jämbördiga parter. Resultaten av de tidigare genomförda delprojekteten under 2015 kring samverkan och fysisk planering på lokal och regional nivå i Minecraft har gett ökad förståelse för vilka förutsättningar som krävs för att uppnå ett gott samverkansklimat.

Regional bredbandskoordinator

Det strategiska bredbandsarbetet på Länsstyrelsen har bedrivits inom ramen för regeringsuppdraget till länsstyrelserna om regionala bredbandskoordinatorer enligt beslut N2016/00707/ITP. Verksamheten har bedrivits utifrån de arbetsuppgifter och prioriteringar som angetts i inriktningsdokumentet. Det nationella sekretariatet för bredbandskoordinatorer, nedan kallat *sekretariatet*, har under året stöttat verksamheten genom att anordna nätverksträffar, kompetensutveckling och studiebesök.

Kompetensutveckling genom PTS Bredbandsskola och samverkansutbildning

Under året har koordinatorerna gått utbildningen PTS Bredbandsskola, som koordinatorerna i Västmanland också själva var med och tog fram vintern 2015-2016. Utbildningen tog upp ett brett spektrum av relevanta ämnen och gav en bred och fördjupad kunskapsbas för det fortsatta arbetet. Koordinatorerna har gått en utbildning i samverkansprocesser, som anordnades genom sekretariatet. Utbildningen gav koordinatorerna kunskaper och verktyg för att kunna leda samverkansprocesser effektivt, och några av verktygen har tillämpats i nätverksmöten.

Dialog och samverkan med andra län

Sekretariatet har anordnat nätverksträffar för alla regionala bredbandskoordinatorer. Träffarna har erbjudit tillfällen till erfarenhets- och informationsutbyte med andra koordinatorer, samt marknadsaktörer, statliga myndigheter och övriga organisationer. På mötena har viktiga regionala frågor lyfts till den nationella nivån. Vid nätverksträffarna har koordinatorerna arbetat i workshops. En nätverksträff genomfördes som ett studiebesök på Gotland. Utöver de nationella nätverksträffarna har koordinatorerna i Västmanland samverkat med kollegor i andra län. I september genomfördes en gemensam träff med Uppsala län och Stockholms län. Träffen riktade sig till kommunala bredbandssamordnare i samtliga tre län. Vidare har koordinatorerna genomfört arbetsmöten med kollegorna i Örebro, Värmlands och Södermanlands län. Västmanland fanns även representerat vid ett bredbandsseminarium i Växjö i Kronobergs län.

Kommunsamverkan Bredband (KSB)

Koordinatorerna har fortsatt sin samverkan med kommunerna i länet inom nätverket Kommunsamverkan Bredband (KSB). I nätverket ingår bredbandssamordnare eller motsvarande från varje kommun. Under året har två möten och en utbildning i webbverktyget Ledningskollen genomförts.

Dialog med marknadsaktörer, myndigheter och organisationer

Koordinatorerna har träffat representanter från nationella och lokala bredbandsbolag och operatörer. Dessa möten har bidragit till att ge en överblick över aktuell utbyggnad i länet. Viktiga kontakter med marknadsaktörer togs även i samband med PTS marknadsdag i april. Under landshövdingens ledning har Länsstyrelsen under året fört samtal med Telias högsta

ledning om Telias släckning av kopparnätet i Västmanlands län. Landshövdingen och kommunstyrelseordförandena i länet skickade under våren ett brev till Telia med uppmaningen att skjuta upp nedsläckningen tills alternativa lösningar identifierats. Samtalen med Telia har varit bra men Telia har besvarat uppmaningen med att någon senareläggning inte varit aktuell.

Koordinatorerna har deltagit på möten med andra aktörer med relevans för bredbandsutbyggnad, såsom Svenska Stadsnätsföreningen, PTS, Partnerskapet för landsbygdsutveckling med flera.

Landshövdingens bredbandsuppdrag

Under andra halvåret 2016 har den regionala samverkansgruppen för kommunernas bredbandssamordnare, KSB, fått ett fördjupat uppdrag. I och med uppdraget utökades gruppen med en representant från Landstinget. Uppdraget går ut på att redovisa konkreta förslag på hur kommunernas och regionens bredbandsmål kan nås. Länsstyrelsen har genomfört träffar som resulterade i tre utvecklingsområden att arbeta vidare med: efterfrågan, utbyggnadsmodeller och finansiering. Till detta kommer också en fördjupad kartläggning av bredbandssituationen, bland annat med stöd av GIS. Med utgångspunkt från de tre identifierade områdena har Länsstyrelsen sedan genomfört tre workshops där det konkretiserats hur man inom länet ska arbeta vidare för att nå målen. Arbetet slutredovisades till styrgruppen i december.

Kartläggning av kommunernas arbete med bredbandsfrågor

Under våren genomförde koordinatorerna enskilda dialogmöten med kommunernas bredbandssamordnare. Syftet med mötena var att få djupare förståelse av läget i kommunerna och kommunernas arbete med bredbandsfrågor. Informationen har varit ett bra underlag vid det fortsatta arbetet, bland annat inom ramen för en hemuppgift som ingick i PTS Bredbandsskola .

Stöd till lokala fibergrupper och fiberföreningar

En viktig del i bredbandskoordinatorernas arbete är att ge stöd till lokala fiberföreningar. Koordinatorerna har därför deltagit vid ett antal möten som anordnats runt om i länet. Mycket av arbetet består i att svara på mail eller ta emot samtal via telefon. Bredbandsprojekten är komplicerade och sträcker sig över lång tid. Det uppkommer en mängd frågor som föreningarna behöver ha hjälp med. Även enskilda personer hör av sig med frågor som rör bredbandsutbyggnaden. Inte minst Telia nedsläckning av kopparnätet ger upphov till många frågor.

Interna samråd med handläggare för bredbandsstöd

Koordinatorerna har haft god dialog med ansvarig handläggare för projektstöd för bredband inom Landsbygdsprogrammet. Dialogen har bidragit till en god överblick av var det finns lokalt intresse för fiberutbyggnad. Bredbandskoordinator har genom interna samråd intygat att projekten går i linje med ambitionerna i länets bredbandsstrategi. Koordinator har tagit del av ansökningshandlingar och på det sättet haft god information om planerade projekt.

Bredband i fysisk planering – plansamråd

En koordinator har under året deltagit i Länsstyrelsens interna plansamråd och där bevakat bredbandsfrågan i kommunernas detaljplaner och översiktsplaner.

Kartläggning av områden utan snabbt bredband

Utöver att arbeta med den publika statistik som PTS tillhandahåller om bredbandstäckningen i Sverige har koordinatorerna av PTS begärt och fått tillgång till myndighetens data om fiberanslutna byggnader i länet. Efter begäran har Telia redovisat kartunderlag som visar de geografiska områden som berörs av nedsläckning av koptarnätet. Arbetet har påbörjats för att lägga in detta i det digitala geografiska informationssystemet ArcGIS. Genom kartunderlag som bifogats ansökningar om bredbandsstöd kan även planerad och pågående utbyggnad registreras i GIS. Detta ger samlat ett viktigt stöd i analysen av vilka hushåll och företag som riskerar att bli utan snabbt bredband, vilket i sin tur bidrar till att ge underlag i ett framtida arbete med att ta fram handlingsplan för dessa områden. Underlaget är också viktigt i kommunikationen med länets politiker, tjänstemän och andra aktörer med intresse i frågan.

Hållbar samhällsplanering och boende

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 40* och 41*			
Årsarbetskrafter män	1,9	2,1	2,1
Årsarbetskrafter kvinnor	2,9	2,4	2,6
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	3,15	2,86	3,03
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	5 977	8 265	6 383
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	3,28	4,38	2,76
Antal ärenden, inkomna och upprättade	437	289	689
Antal beslutade ärenden	341	264	620
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	6	14	4
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 402, Detaljplaner, områdesbestämmelser enligt PBL ¹⁾	83	-	63
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 403, Överklaganden av kommunens beslut enligt PBL ²⁾	58		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 404, Tillsyn, vägledning och uppföljning PBL ³⁾	62		

¹⁾ Nöjdindex för verksamhet 402 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 18 deltagande länsstyrelser är 66.

²⁾ Nöjdindex för verksamhet 403 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 17 deltagande länsstyrelser är 44.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 404 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 11 deltagande länsstyrelser är 63.

Kommentarer till tabellen

Andelen årsarbetskrafter för verksamhetsområdet ligger på ungefär samma nivå som under 2014 och 2015. Variationen beror på tjänstledighet för föräldradidighet.

Verksamhetskostnaderna har minskat på grund av medarbetare deltagit i länsstyrelsegemensamt arbete som bekostats av andra medel än ordinarie verksamhetsmedel.

Andelen detaljplaneärenden har ökat väsentligt under 2016 jämfört med 2014 och 2015. Orsaken är att kommunerna har tagit fram fler planer i syfte att möta bostadsbristen som nu finns i alla länets kommuner.

Antalet ärenden som är äldre än 2 år har minskat jämfört med 2015. Ärendetypen är bostadsstöd för solceller, vilka är beroende av medelstilleddning från Energimyndigheten. Länsstyrelsen påverkar därmed inte genomförandet av dessa ärenden själv.

Brukarundersökning 2016**402 Detaljplaner, områdesbestämmelser enligt PBL**

Länsstyrelsen har för denna verksamhet ett nöjdindex på 83, vilket är 17 enheter högre än genomsnittligt nöjdindex för samtliga länsstyrelser. Styrkor som lyfts fram i undersökningen är bland annat bemötande, information och vägledning. Förbättringsområden är till exempel svarstid via e-post och att hitta information på den externa webbplatsen. Resultatet kommer att användas som underlag till förbättringsarbete och beslutade aktiviteter ingår i verksamhetsplanen för 2017.

403 Överklagande av kommunernas beslut enligt PBL

Länsstyrelsen har för denna verksamhet ett nöjdindex på 58, vilket är 14 enheter högre än genomsnittligt nöjdindex för samtliga länsstyrelser. Styrkor som lyfts fram i undersökningen är bland annat bemötande och svarstid via e-post. Förbättringsområden är till exempel information, vägledning och den externa webbplatsens information. Resultatet kommer att användas som underlag till förbättringsarbete och beslutade aktiviteter ingår i verksamhetsplanen för 2017.

404 Tillsyn, vägledning och uppföljning PBL

Länsstyrelsen har för denna verksamhet ett nöjdindex på 62, vilket är 1 enheter lägre än genomsnittligt nöjdindex för samtliga länsstyrelser. Styrkor som lyfts fram i undersökningen är bland annat bemötande, information och vägledning. Förbättringsområden är till exempel den externa webbplatsens information och GIS-tjänster. Resultatet kommer att användas som underlag till förbättringsarbete och beslutade aktiviteter ingår i verksamhetsplanen för 2017.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen har inom området hållbar samhällsplanering och boende formulerat tre övergripande mål. Länsstyrelsen ska bidra till:

- Bra och väl underbyggda planer där alla intressen är väl sammanvägda.
- Länets fysiska utveckling genom att tillföra perspektiv och tillhandahålla en arena för samverkan.
- En fungerande bostadsmarknad i hela länet.

För att nå målen har en rad aktiviteter genomförts under året, varav de viktigaste anges nedan.

Kontakter och samråd om kommunala planer

Länsstyrelsen har löpande yttrat sig och tagit ställning till hur kommunala översikts- och detaljplaner förhållit sig till Länsstyrelsens särskilda bevakningsområden och prövningsgrunder utifrån plan- och bygglagen. Länsstyrelsen har också gett vägledning till kommunerna utifrån de allmänna och enskilda intressen som finns i 2 kapitlet plan- och bygglagen.

Länsstyrelsen arbetar tillsammans med kommuner och andra statliga myndigheter med rådgivning och tar fram regionala planeringsunderlag för den kommunala planeringen med översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser. Länsstyrelsen i Västmanland genomför plansamråd i stort sett varje vecka där kommunerna bjuds in eller deltar på eget initiativ för att lyfta aktuella planer och frågeställningar. Trafikverket och Lantmäterimyndigheten får löpande inbjudningar till plansamråden. Andra statliga verk och myndigheter har inom ramen för Länsstyrelsens samordnande uppgifter inkluderats som remissinstans vid behov. Länsstyrelsen bjuder alltid in berörda statliga myndigheter till

samordning av statens synpunkter när kommunerna initierar samråd om, eller granskning av en översiktsplan.

Tillsynsvägledning

Länsstyrelsen har fortsatt arbetet enligt tillsynsvägledningsplan från mars 2015. Under 2016 har Länsstyrelsen besökt byggnadsnämnderna i Arboga, Kungsör, Köping, Hallstahammar och Västerås. Syftet med träffarna har varit att informera om Länsstyrelsens tillsynsvägledning och kommunernas tillsynsvägledningsansvar. Vid mötena har också frågan om kommunernas tillsyn av bestämmelser kring funktionskontroller av ventilationssystem och hissar varit uppe.

Länsstyrelsen har deltagit i två länsstyrelsegemensamma träffar om tillsyn under året. Vid träffarna deltog även representanter för Boverket. Teman vid mötena har bland annat varit samordning av information och informationsmaterial samt arbete kring gemensamma frågor och uppdrag.

Överklagade lov och förhandsbesked

Länsstyrelsen ska handlägga ärenden på ett rättssäkert och effektivt sätt. Länsstyrelsen har under året arbetat med att lämna stöd till handläggningen av överklagade bygglov och enligt upprättade rutiner. Målen för handläggningstider uppfylls, trots att antalet överklagade lov och förhandsbesked har ökat med cirka 50 procent mellan 2015 och 2016.

Prövning av detaljplaner enligt 11 kap 10 § PBL

Länsstyrelsen har under året överprövat ett kommunalt beslut att anta en detaljplan enligt 11 kap 10 § PBL. Beslutet som avser detaljplan för byggande av ridhusanläggning i område av riksintresse för kulturmiljö har också upphävts av Länsstyrelsen och är nu föremål för prövning hos regeringen.

Bygg- och planträffar

Länsstyrelsen bjuder varje år in kommunernas planhandläggare, bygglovshandläggare och byggnadsinspektörer till träffar på Länsstyrelsen för att utbyta information och erfarenheter. Deltagandet är högt och alla kommuner finns representerade någon gång under året. Under våren genomfördes en planträff och en byggträff. Under hösten genomfördes en gemensam plan- och byggträff med möjlighet både till gemensam information och utbyte för planhandläggare respektive bygglovshandläggare och byggnadsinspektörer var för sig. Teman under året har varit kulturmiljöhänsyn i bygglovsprocessen, aktuella planarbeten i kommunerna, Boverkets plan- och byggenkät samt Länsstyrelsens arbete kring friluftslivsuppdraget, grön infrastruktur, strand-, biotop- och artskydd. Vid träffarna har även företrädare för miljö, kulturmiljö och naturvård deltagit från Länsstyrelsen.

Planeringsunderlag avseende klimatfrågor

Länsstyrelsen har under några år arbetat med att ta fram översvämningskarteringar för alla åar i Västmanland. Under året färdigställdes översvämningskarteringen för Hedströmmen och ett seminarium kring resultatet och hur översvämningskarteringen för Hedströmmen kan tillämpas genomfördes i juni månad i Skinnskattebergs kommun. I samverkan med SMHI har GIS-underlag tagits fram som visar riskexponering för ett antal objekttyper som miljöfarlig verksamhet, byggnadsminnen och ett antal viktiga samhällsfunktioner. Underlaget har också sammanställts i kommunala faktablad som distribuerats till alla kommuner. Under hösten togs enklare värmekartläggningar fram för kommunernas huvudorter som ett underlag för hur kommunerna kan planera för att möta särskilda krav vid stark värme.

GIS

Länsstyrelsens insatser inom GIS har under 2016 förutom reguljär drift och administration bland annat fokuserat på kvalitetssäkring av metadata om de regionala kartsikt som myndigheten har för internt och externt bruk. Nya kartsikt har också tillkommit, framför allt inom arbetet med klimatanpassning. Kartläggning av GIS-användarnas kompetensbehov och utbildningsinsatser avseende webbGIS och Geodatakatalogen har också genomförts. Länsstyrelsen har vidare samverkat med andra organisationer som använder GIS, både inom och utom länsstyrelsekretsen, exempelvis genom deltagande i samverkansövningen Koordinat-16 om kartförsörjning i kris.

Användandet av digital teknik

Länsstyrelsen har under året i ett särskilt uppdrag redovisat i vilken utsträckning myndigheten tillhandahåller planeringsunderlag för kommunernas fysiska planering samt arbetar med ärendehantering med hjälp av digital teknik. Planeringsunderlag och vägledningar finns tillgängligt digitalt och Länsstyrelsen har aktivt deltagit i det länsstyrelsegemensamma arbetet med att ta fram en ny struktur för tillhandahållande av planeringsunderlag. Länsstyrelsen i Västmanland har tillgång till standardiserade e-tjänster. En sådan e-tjänst som tagits fram gemensamt av alla länsstyrelser avser överlämnande av överklagningsärenden från kommun till länsstyrelse. Länsstyrelsen har under våren 2016 informerat alla kommuner i länet om möjligheten att använda tjänsten och hur det går till. Några kommuner har också börjat använda den vid överlämnande av överklagade bygglov m.m.

Länsstyrelsen har under 2014 och 2015 arbetat för att kommunerna ska skicka in handlingar avseende kommunal fysisk planering digitalt och att ärendehantering i största möjliga utsträckning ska kunna ske digitalt. Den del som ännu inte sker digitalt för ärenden avseende kommunal fysisk planering är sakkunnigas signering av det slutliga yttrandet. Funktionen att sakkunniga ska kunna signera förslag till yttranden finns i ärendehanteringssystemet och den planeras införas i ärenden avseende kommunernas fysiska planering under 2017.

Riksintresseuppdraget

Länsstyrelsen har ett tvåårigt uppdrag att ompröva och förtydliga riksintresseunderlaget, inklusive vad som innebär påtaglig skada, i områden som är aktuella för bostadsbyggande och att fullgöra arbetet i samråd med berörda myndigheter. För att få en djupare inblick i hur kommunerna uppfattar riksintressena har Länsstyrelsen varit i kontakt med samtliga kommuner i länet och besökt alla utom en. Syftet var att föra ett samtal runt riksintressen med utgångspunkt från:

- Vilka för- och nackdelar kommunerna ser med riksintressen?
- Vilka riksintressen påverkar planarbetet mest?
- Vilka problem och möjligheter kommunerna ser att hantera riksintressen i första hand i detaljplaneskedet?
- Om det förekommer att kommunen eller andra aktörer avstår från projekt på grund av riksintressen?

Sammanfattningsvis visar samtalen att kommunerna ser riksintressen som en av de faktorer som kommunerna behöver förhålla sig till i sin fysiska planering.

Inträde på bostadsmarknaden

Länsstyrelsen i Västmanland har deltagit på samtliga nationella träffar för det nationella uppdraget avseende att underlätta svaga gruppers inträde på bostadsmarknaden. Detta tillsammans med övriga handläggare från landets länsstyrelser.

För att arbeta med uppdraget har internt samarbete skett mellan ansvarig samordnare för detta uppdrag, integrationshandläggare och handläggare på Samhällsbyggnadsenheten. Fokus för Länsstyrelsen i Västmanland har under 2016 legat på gruppen nyanlända som är en grupp vilken kan ha svårt att ta sig in på bostadsmarknaden. Mer om detta projekt och arbete tas upp under avsnittet Integration.

Länsstyrelsen har skickat en delredovisning till Länsstyrelsen i Skåne med planerade/genomförda aktiviteter under 2016 i enlighet med nationellt uppgjord plan för arbetet.

Regional analys av bostadsmarknaden

Den årliga undersökningen av bostadsmarknaden i form av Boverkets enkät besvarades av länets samtliga kommuner i början på året. Efter kvalitetsgranskningen av lämnade svar genomfördes en bostadsmarknadsanalys med enkätsvaren som grund.

Årets bostadsmarknadsanalys visade att det för första gången på många år råder bostadsbrist i alla länets kommuner. Vidare hade endast tre av länets kommuner riktlinjer för bostadsförsörjning vid årets början, varav endast en kommun hade riktlinjer som uppfyllde förordningens krav.

Under året har flera kommuner tagit fram eller påbörjat arbetet med att ta fram riktlinjer för bostadsförsörjning. I bostadsmarknadsanalysen konstaterades också att Länsstyrelsen kan utveckla sin rådgivande roll avseende bostadsförsörjning. Under året har Länsstyrelsen deltagit i ett par samråd om kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning och även genomfört ett dialogmöte om bostadsförsörjning som en del i att utveckla rollen som rådgivande. Länsstyrelsen redovisade, enligt uppdraget i regleringsbrevet, bostadsmarknadsanalysen för Västmanlands län till Boverket i juni 2016.

Dialogmöte om strategisk bostadsförsörjning

Under hösten genomförde Länsstyrelsen ett dialogmöte om bostadsförsörjning där målgruppen var tjänstemän i kommunerna med ansvar för strategiska bostadsförsörjningsfrågor. Vid mötet redovisades och diskuterades resultatet av bostadsmarknadsanalysen för 2016. Därutöver diskuterades vilka förväntningar kommunerna har på Länsstyrelsen avseende stöd och rådgivning kring bostadsförsörjningsfrågor. En annan fråga gällde Länsstyrelsens tillhandahållande av planeringsunderlag för kommunernas arbete med kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning. Diskussionerna visade att det finns ett behov av att träffas och diskutera bostadsförsörjning, att Länsstyrelsen kan tillhandahålla en arena för samverkan och erfarenhetsutbyte och att kommunerna gärna genomför träffar tillsammans med aktörer för bostadsbyggande.

Bostadsstöd

Inom området bostadsstöd har Länsstyrelsen under 2016 i huvudsak handlagt stöd till solcellsanläggningar. Antalet ärenden har successivt ökat från cirka 50 ärenden 2014 till runt 135 ärenden 2016. Det stora antalet sökande har medfört att kön för solcellsstöd ökat i en snabbare takt än medel fördelas till länen. Behovet av medel är i slutet av 2016 cirka 31 mkr.

Under året har ett antal nya stöd för ökat bostadsbyggande införts. Då många stöd införts under senare delen av hösten, har få ansökningar ännu kommit in för dessa stöd. Intresset tycks dock vara stort i länet.

Energi och klimat

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 42*			
Årsarbetskrafter män	1,2	1,5	1,3
Årsarbetskrafter kvinnor	1,7	0,3	1,0
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,92	1,18	1,46
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	4 002	2 263	4 054
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	2,20	1,20	1,75
Antal ärenden, inkomna och upprättade	57	25	25
Antal beslutade ärenden	41	22	22
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	2	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr) ¹⁾	70	113	288

1) Beräkningsmodellen har förändrats varför uppgifter skiljer sig för årsredovisning 2015 avseende år 2016.

Kommentarer till tabellen

Andelen årsarbetskrafter har ökat under 2016, då verksamhetsområdet utökats med en tjänst under året. Verksamhetskostnaderna har ökat under 2016 jämfört med 2015 och ligger på samma nivå som 2014. Anledningen är främst att det genomfördes färre åtgärder under 2015 på grund av oklar finansiering under den inledande delen av året. Under 2016 har ett antal projekt med extern finansiering påbörjats, vilket bidragit till att antalet ärenden som hanterats har mer än dubblats jämfört med 2015.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Övergripande

Länsstyrelsen har under året haft olika inriktningar på arbetet. Den ena delen handlar om övergripande samordning av klimatarbetet med utgångspunkt från Länsstyrelsens klimatstrategi från 2013. Den andra delen handlar om att hantera den lokala delen av Klimatklivet som dels innebär att informera om stödet till företag, dels om att hantera inkommande ansökningar. En viktig förändring under 2016 är att Länsstyrelsen har skalat upp verksamheten genom fler projekt inom specifika arbetsområden, exempelvis solenergi i samhällsplaneringen.

Klimatstrategin innehåller ett antal fokusområden för vilka Länsstyrelsen satt upp mål. Nedanstående text utgår från klimatstrategins fokusområden för beskrivning av Länsstyrelsens aktiviteter.

Bygga bo

Mål: Bebyggelsen ska vara energieffektiv för att minska klimatpåverkan

Länsstyrelsen har fortsatt att granska och bedöma samtliga inkommande översiktsplaner och relevanta detaljplaner ur ett energiomställnings- och klimatanpassningsperspektiv.

Transporter

Mål: Minskad energianvändning och klimatpåverkan från transporter

Under 2016 har arbetet fortsatt med att ta fram en regional cykelstrategi i bred samverkan med länets kommuner. Arbetet med strategin har från den 1 januari 2017 flyttats över till Region Västmanland.

Länsstyrelserna i Västmanland, Södermanland och Uppsala har tillsammans med regionalt tillväxtansvariga i Örebro och Östergötlands län arbetat med att ta fram en regional elbilstrategi. Kartläggning av läget på elfordon och laddinfrastruktur har genomförts. Informationsinsatser har genomförts mot kommuner och företag inom fastighetsområdet samt bostadsrättsföreningar. Under början av 2017 tas en strategi fram för hur arbetet med laddinfrastruktur bör hanteras i framtiden.

Under 2016 har Länsstyrelsen tillsammans med Biogas Öst initierat ett projekt för att stötta kommunerna med omställningen till en fossilfri fordonsflotta. Projektet blev beviljat i slutet av december 2016 och kommer pågå i tre år. 17 kommuner och ett landsting deltar i projektet i Västmanlands, Uppsala och Södermanlands län. Projektet omfattar både kommunernas egna fordon och allt transportarbete de upphandlar. Ett stort fokus kommer också att ligga på att förändra och minska transporterna genom beteendeförändringar.

Industri och företag

Mål: Företagens verksamhet ska ha en låg klimatpåverkan

Det nationella projektet ”Incitament för energieffektivisering” har startat under året. Projektet ska stötta små och medelstora företag i deras arbete med energieffektivisering genom att använda tillsynen som ett incitament. Energimyndigheten och länsstyrelserna driver gemensamt projektet där tillsynspersonal på länsstyrelser och kommuner är viktiga nyckelpersoner för att nå ut till företagen. I år har projektet startat med att informera kommunerna om projektet. En kartläggning av länsstyrelsernas och kommunernas insatser avseende energitillsyn har gjorts för att ta reda på vilket stöd och vilken hjälp som inspektörerna behöver i sitt fortsatta arbete. Energikontoren är även informerade för att kunna hjälpa till att sprida information om projektet. Listor över små och medelstora företag har tagits fram från SCB för att kunna användas för att sortera ut vilka företag som ska ingå i arbetet.

Länsstyrelsen i Västmanland har tillsammans med regionförbund och regioner i Södermanland, Uppsala, Örebro och Östergötland arbetat med en förstudie om hur företag som säljer energieffektiva produkter och tjänster kan stärkas. Resultatet blev att Länsstyrelsen under hösten arbetar tillsammans med ett antal företag, till exempel ABB, Mälarenergi och Studsvik om hur tillgången till testverksamhet för företag inom energiområdet kan utvecklas.

Under 2016 har Länsstyrelsen arbetat med projektet ”Framtidens solex i Östra Mellansverige” tillsammans med Energikontoret i Mälardalen, Energikontoret i Östra Götaland, Stiftelsen STUNS, Region Örebro och Länsstyrelsen i Östergötland. Projektet finansieras av Tillväxtverket. Projektets mål är att markant öka investeringstakten i solex i små- och medelstora företag i östra Mellansverige. Under 2016 år har tre seminarier om solex genomförts. En monter togs fram till mässan Brunnby lantbrukardagar. Dessutom har

Länsstyrelsen bjudit in till en kommunnätverksträff samt arbetsgruppsmöten. Det var ett stort intresse och många deltagare, vilket kan komma att innebära att fler väljer att investera i solceller i framtiden. Projektets resultat redovisas i särskilt ordning genom Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Länsstyrelsen deltar i olika utredningar inom projektet, bland annat en utredning om bygglov för solceller i Mälardalens kommuner samt en utredning om solceller och solvärme i turistföretag.

Konsumtion

Mål: Minska klimatbelastningen från de produkter som konsumeras

Förbundet Agenda 21 och Länsstyrelsen har ett nära samarbete och medverkar i dess styrelse. Under året har Länsstyrelsen deltagit i flera av förbundets aktiviteter, bland annat i ett stort folkbildningsprojekt ”Vett & Watt”, som handlar om att spara energi. Delprojektet ”Vett & Watt idrott” handlar om att öka kunskapen om förnybar energi, minska energianvändningen samt utsläpp av växthusgaser. Det omfattar idrottsfastigheter och arbetsmaskiner, men även transporter till och från träning/tävling och beteendeförändringar. I projektet ingår att ta fram utbildningsmaterial, genomföra utbildningar för vuxna inom idrottsrörelsen samt för barn och ungdomar. Förbundet Agenda 21 i Västmanlands län och Västmanlands Idrottsförbund samarbetar i projektet Vett & Watt Idrott som finansieras av Naturvårdsverkets program Klimatklivet.

Förnyelsebar energi

Mål: Ökad produktion av förnyelsebara energislag ska ge lägre utsläpp av klimatpåverkande gaser

Länsstyrelsen leder ett projekt tillsammans med 11 kommuner i Mälardalen som handlar om att utveckla metoder för hur det går att introducera solenergispekter redan i planeringsskedet för nya exploateringsområden och byggnader. Målet är att på ett bättre sätt ta tillvara solenergipotentialen.

Återrapportering regleringsbrev

1.15. Länsstyrelserna ska redovisa insatser med anledning av uppgiften att samordna det regionala och lokala klimatanpassningsarbetet. Med utgångspunkt från de regionala handlingsplanerna för klimatanpassning ska det i redovisningen ingå, vilka insatser som görs på länsstyrelsen och hos kommunerna i länet, vilken effekt detta får för länets anpassning till ett förändrat klimat samt hur det fortsatta arbetet ska bedrivas. Uppdraget finansieras delvis av medel från anslaget 1:10 Klimatanpassning under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Åtterrapporteringen utgår från Klimatstrategi för Västmanlands län, med dess fokusområden och handlingsinriktningar. Flera av aktiviteterna spänner dock över flera områden.

Fokusområdena Skog och lantbruk

LIFE IP Rich Waters

EU har under 2016 godkänt Länsstyrelsen ansökan om vattenprojektet LIFE IP Rich Waters. Projektet syftar i sin helhet till att effektivisera åtgärdsarbetet för ett fullt genomförande av åtgärdsprogrammet för Norra Östersjöns vattendistrikt och att även bidra till implementeringen av vattendirektivet i hela Sverige. Ett av delprojekten är helt inriktat på klimatanpassning och hantering/påverkan av höga flöden. Det har tagits fram och kommer att genomföras i samverkan med Länsstyrelsen i Stockholm och Sveriges Lantbruksuniversitet och berör nedanstående områden:

- Påverkan på markföroreningar
- Påverkan på ekosystemtjänster
- Hantering av höga flöden genom användande landskapet (svämplan och våtmarker)

Därutöver ingår att klimatanpassning ska integreras i tillämpliga delar i LIFE IP-projektet i sin helhet. Life-projektet startade den 1 januari 2017 och ska pågå i 7,5 år och omfattar 300 miljoner kronor. Koordinator för projektet är Länsstyrelsen i Västmanlands län, där Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt är lokaliserat.

Grön infrastruktur

Länsstyrelsen har tidigare redovisat till Boverket och länets kommuner i enlighet med regleringsbrevsuppdrag 23. Arbetet med Grön infrastruktur sker i samverkan med miljömålsuppdraget. Detta har skett genom samordning av aktiviteter, men också genom val av inriktning på ovanstående projekt, där flödeshantering genom nyttjande av befintlig och återskapad våtmark (grön/blå infrastruktur) är en bärande del.

Fokusområde Bygga bo

Plangranskning

Länsstyrelsen granskar fortlöpande inkomna fysiska planer utifrån klimataspekter. Särskilt fokus ges åt översiktsplaner och detaljplaner för nybyggnation. Länsstyrelsen använder sig av den länsstyrelsegemensamma checklistan för ändamålet som under året tagits fram i samverkan. Samma checklista har presenterats för och distribuerats till länets berörda tjänstemän vid de kommunala plankontoren. Det kan konstateras att rekommendationerna som Länsstyrelsen tog fram i fjol för lägsta grundläggningsnivå för byggande vid Mälaren tillämpas av kommunerna.

Bankprojekt

Länsstyrelsen har under året fullföljt ett bankprojekt. Syftet har varit att banker vid kreditgivning för byggande, med ett metodstöd som Länsstyrelsen tagit fram, ska väga in klimataspekter i hanteringen av ärendet. En fördjupad uppföljning har genomförts. Slutsatsen är att fortsatt arbete krävs för att få genomslag i processer hos branscher där styrmedel som lagstiftning och avgifter för klimatsyfte saknas. Incitamentsstrukturen för berörda aktörer behöver tydliggöras ytterligare, långsiktig samverkan krävs; inte bara med branschföreträdare utan framförallt direkt med berörda aktörer. Fortsatt arbete kan med fördel vara processinriktat, till exempel genom att parallellt engagera och sammanföra parterna i byggkedjan (försäkringsbolag, finansiärer, byggherre, förvaltare m.fl.).

Fokusområde Risk och sårbarhet

Översvämningsskartering av Hedströmmen

I samverkan med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har en fördjupad översvämningsskartering genomförts av hela delen av Hedströmmen som flyter genom Västmanland. Med utgångspunkt från denna och en regional sårbarhetskartering (se nedan) har en länskonferens om översvämning och naturolycksrisker genomförts i Skinnskatteberg, i samverkan med Skogsmästarskolan och Skinnskattebergs kommun. I samband med detta har även en fältvandring genomförts. Aktiviteten fick gott genomslag i media.

Sedan tidigare har Länsstyrelsen tagit fram skyfallsanalyser för länets samtliga kommunhuvudorter. Under 2016 har, efter föregående dialog med bland annat kommunerna i länet, arbetet med en länstäckande skyfallsanalys påbörjats. Intressenter för en sådan är bland annat, utöver kommunerna, skogssektorn, lantbruket och aktörer inom infrastruktur. Arbetet

genomförs i samverkan med SMHI och en viktig komponent är att också inventera olika typer av skyfallsanalyser och utreda varför de ger olika utslag. Det är viktigt att olika metoder för skyfallsanalyser som alla har samma syfte också ger samma utfall.

Kommunala faktasammanställningar över sårbarhet

Länsstyrelsen har i samverkan med SMHI tagit fram GIS-underlag för riskexponering av ett antal objektstyper som miljöfarlig verksamhet, byggnadsminnen, byggnader, fornlämningar, vattenskyddsområden och infrastruktur. Därutöver har en kommunal sammanställning gjorts av aggregerat byggnadsvärde exponerat för olika typer av översvänningsrisker. Materialet har därutöver sammanställs till kommunala faktablad som distribuerats till kommunerna. Dessa blad har fått stort genomslag och har bland annat använts när kommunerna tagit fram sina risk- och sårbarhetsanalyser.

Miljökontor

Nästan alla miljökontor i länet har besökts för information och dialog kring klimatanpassning. Mötena har ägt rum med personalgruppen i något fall även med aktuell nämnd. Vid mötena har tillgängligt geografiskt klimatanpassningsunderlag presenterats och förklarats i webbgis. Därefter har en diskussion följt om hur detta påverkar tillsyn och prövning enligt Miljöbalken. Mötena har varit uppskattade och kommunerna efterfrågar vägledning och stödmaterial för att lyfta in dessa frågor i första hand i samband med tillsyn. Önskemål finns också om att Länsstyrelsen ska ha dialog med verksamhetsutövarna för att öka förståelsen för klimatanpassningsåtgärder. Flera viktiga frågor behöver tydliggöras, som ansvar och skyldigheter i olika sammanhang, vilket underlag som finns tillgängligt för att identifiera behov av klimatanpassning, men också vilka möjligheter klimatanpassning av verksamheten ger.

Kommunala kontaktpersoner

Samtliga kommuner har utsett en kontaktperson/huvudansvarig för frågor om klimatanpassning. Länsstyrelsen har sammankallat dessa under året för dialog om behov och kunskapsöverföring utifrån bland annat goda exempel och nytt klimatunderlag.

Fokusområde Nödvändig kunskap

Länskonferens

Länsstyrelsen ser det som en central del av uppdraget att bistå kommunerna i deras arbete med klimatanpassning. För att skapa regional samling för kommunerna kring arbetet med klimatanpassning har Länsstyrelsen genomfört en regional konferens. Samtliga kommuner var representerade på konferensen som genomfördes som en workshop i syfte att belysa kommunernas verksamhet utifrån klimatanpassningsperspektiv. Västerås stad redovisade sina erfarenheter av arbetet med en handlingsplan för klimatanpassning och hur de påbörjat implementeringen av den. Länskonferensen utgjorde också starten på en studiecirkel för kommunerna i länet.

Kommunstudiecirkel

Samtliga kommuner medverkar i den studiecirkel för kommunal klimatanpassning som Länsstyrelsen tagit initiativ till. Syftet är att varje kommun inom ramen för studiecirkeln ska ha tagit fram en kommunal förstudie om klimatanpassning för kommunen och att denna lagts till grund för ett beslut i kommunen om hur fortsatt arbete ska inriktas.

Den första träffen genomfördes i samverkan med SMHI. Studiecirkelns huvudkomponenter är i korthet:

- Klimatanalys för kommunen
- Genomgång av hur kommunens verksamheter och ansvarsområden träffas av klimatpåverkan
- Behov av åtgärder och prioritering mellan dessa

Länsstyrelsen har tagit fram en mall för kommunens förstudie som de erbjuds arbeta i. Mallen innehåller både rubriker, vägledning, exempel och en matris för inventering av kommunal verksamhet enligt punkterna ovan.

Värmekartläggning

Länsstyrelsen har i samverkan med en konsult tagit fram enklare värmekartläggningar för samtliga kommunhuvudorter. Dessa är inga analyser utan baseras på data från en satellit med IR-sensorer, med varmaste dagen utvald. Detta har varit ett tillräckligt bra och kostnadseffektivt sätt att ta fram underlag för diskussioner om planering för värme i tätort. Det har till exempel visat sig att man planerat för en förskola i ett av områdena som gav utslag för stark värme. Värmekartläggningen gav upphov till en fördjupad diskussion om planering för vegetation för att skapa behaglig miljö både ute och inne. Materialet kommer även att erbjudas kommunerna i GIS-format.

Utveckling av webbgis

Webbgis har visat sig vara det enskilt viktigaste verktyget för tillhandahållande av geografiskt underlag för klimatanpassning. Länsstyrelsen har därför vinnlagt sig om att allt geografiskt underlag ska läggas ut på webbgis. I kontakt med bland annat företrädare för försäkringsbranschen har det framkommit synpunkter om vikten av att det geografiska underlaget och framställningen av detta är så enhetligt som möjligt mellan länen.

Länsstyrelsenätverk

För klimatanpassning har länsstyrelserna ett nationellt nätverk. Detta är av utomordentligt stor betydelse för arbetets genomförande och vidareutveckling. Inom nätverket finns bland annat en rad arbetsgrupper. Länsstyrelsen i Västmanland har bland annat medverkat i uppföljningsgruppen, dagvattengruppen, mälarlänsgruppen och gruppen för biologisk mångfald.

Föreläsningar

Utöver nämnda sammankomster och arrangemang har ett flertal insatser för dialog och kunskapsöverföring genomförts på förfrågan: exempelvis för Mälarens vattenvårdsförbund, träff för länets handläggare av förorenade områden och Socialdemokraternas seniorförening

Kompetensutveckling

För kompetenshöjning har deltagande skett vid konferensen Adaptation futures i Rotterdam, med exkursion. Detta har berikat klimatanpassningsarbetet särskilt avseende biologisk mångfald.

Uppföljning

Uppföljning av strategi

Länsstyrelsens klimatstrategi innehåller att antal indikatorer, cirka tre per fokusområde. Beträffande klimatanpassning har det varit svårt att finna nyckeltal och Länsstyrelsen ser därför fram emot den översyn av uppföljningsmetoder som nu är under framtagande centralt. Länsstyrelsen har under 2016 följt upp indikatorerna för Västmanland. De får snarast sägas

utgöra en berättelse om klimatanpassning, mer än ett exakt återgivande av ett tillstånd. Den fullständiga redovisningen av indikatorerna har sammanställts i ett internt planeringsunderlag. Några exempel ur sammanställningen redovisas nedan.

- Rådgivningen till skogsägare har minskat kraftigt efter att den blivit avgiftsbelagd och att prisincitament saknas för att säkerställa sådan standard på skogsvägnätet som vore önskvärt beaktat ett förändrat klimat med exempelvis minskad tjäle.
- I relation till sitt antal har mycket få lantbrukare nåtts av riktade kunskapshöjande insatser om klimatanpassning.
- En genomgång av verksamheter som beviljats tillstånd för miljöfarlig verksamhet indikerar att detta område borde skänkas ytterligare uppmärksamhet, vilket också gjorts..
- Vid en genomgång av kommunernas pandemiplaner framgår att också dessa borde ses över i ljuset av ett förändrat klimat.
- Vid en enkätförfrågan till samtliga anställda vid kommunernas plan- och byggkontor anger närapå samtliga svarande att man är införstådd med begreppet klimatanpassning, vet var man hittar information och planeringsunderlag för klimatanpassning och att man rutinmässigt överväger klimatanpassning i samband med planering enligt Plan- och bygglagen.

Uppföljning av kommunernas verksamhet

För att få en bild av kommunernas verksamhet och behov på klimatanpassningsområdet har Länsstyrelsen genomfört både enkätundersökning och djupintervjuer. I enkäten har frågor ställts med avsikt att ringa in behovet av underlag, hur man tar sig an frågan, vilka eventuella begränsningar som föreligger och vilka typer av insatser som genomförts. Djupintervjuerna har varit inriktade på frågor om behov av underlag från Länsstyrelsen och vilka aktiviteter som förekommer.

Enkäterna har skickats till kommunernas kontaktpersoner för klimatanpassning. Fyra av dem har också intervjuats. Nedan följer en sammanfattning av vad som framkom.

Då Västmanland är ett län med påtaglig närhet till Mälaren och ett flertal åar som rinner ut i Mälaren, har de viktigaste klimatanpassningsområdena i länets kommuner en naturlig koppling till vatten. Detta märks då åtta av tio kommuner i länet säger att de har väder- och klimatrelaterade problem. Det handlar om skyfall och översvämningar, ökade temperaturer och värmeböljor, ras, skred, erosion och sämre stabilitet längs åarna i länet. Under 2016 har därför det primära för kommunerna i länet varit att ha kunskap om nederbörd, vattendrag och sjöar och grundvatten. Det handlar om hantering av ökad nederbörd, högre flöden och översvämningar och hur man tar hand om stora vattenmängder. Mycket har därför också gjorts under 2016 inom kommunerna som har med klimatanpassning att göra, utan att det alltid benämns klimatanpassning. Det har varit framtagandet av planer, så som risk- och sårbarhetsanalyser, arbete med dagvattenhanteringen och VA för att förhindra översvämmande källare eller göra beräkningar på vad som händer med bebyggda områden i närheten av Mälaren om vattennivåerna stiger samt att se över markbärighet för till exempel industrier, bostadsområden och dammar.

Som ett stöd i upprättandet av en förstudie för klimatanpassning medverkar kommunerna i den studiecirkel för klimatanpassning som Länsstyrelsen ger. Kommunerna fick en mall för en klimatanpassningsförstudie under året som gick. Detta ansågs som mycket bra, då samtliga kommuner därmed fick samma grund att arbeta utifrån. Kommunerna har i sitt arbete med upprättande av en klimatplan eller motsvarande kommit olika långt. En av länets kommuner har en färdig klimatanpassningsplan, som de nu arbetar efter. Åtta kommuner i länet har under året påbörjat arbetet med att ta fram en förstudie eller motsvarande till en

klimateanpassningsplan, eller har på annat sätt tagit ett samlat grepp kring frågan genom att integrera klimataspekten inom olika berörda områden, till exempel översiktsplan. Konkreta exempel som anges är att man tittar på klimatfaktorer i den fysiska planeringen, som att vid planering av nya områden ska bebyggelse placeras över en viss nivå för att klara risk- och sårbarhetsanalysens högsta nivå för Mälaren. Detta kan innebära stabilitetshöjande åtgärder längs delar av åkanter, arbete med dammar vid åarna i länet och att förbättra VA-nät. Endast en kontaktperson uppger att kommunen för tillfället inte arbetar strukturerat med klimateanpassning, men de är däremot intresserade av att börja.

För att uppmuntra den politiska viljan och intresset i länets kommuner är också kommunernas politiker en viktig målgrupp att kommunicera med. För dem, liksom för tjänstemännen, är det viktigt att informationen blir så lokalt anpassad som möjligt och tydligt relaterar till de kommunala verksamhets-/ansvarsområdena.

De vägledningar och underlag som Länsstyrelsen försett kommunerna med under det gångna året har uppskattats. Det är önskvärt att den typen av kunskaps- och informationsöverföring fortsätter. Under det kommande året efterfrågas hjälp med tolkning av olika data, exempelvis specifikationer av karteringar, då det utifrån detaljplanerna finns olika nivåer att planera efter med avseende på till exempel tio- och hundraårsregn. Flera uttrycker redan intresse för de aviserade värmekartorna, bland annat de som håller på med risk- och sårbarhetsanalyser, något man hoppas utvecklas och blir större under 2017.

Klimataspekter nämns i samtliga kommuners risk- och sårbarhetsanalyser, men i olika stor omfattning. Till exempel behandlar ett par kommuner olika klimataspekter utförligt med information om dagens och framtidens klimat, skyfall, översvämning och konsekvenser. Andra har enbart riskidentifierat naturolycksrisker såsom ras, skred, erosion, skyfall, värmebölja och översvämning och analyserat konsekvenser av dessa.

I den fysiska planeringen kan det konstateras att samtliga kommuner i planförfarandet beaktar aspekter av klimateanpassning. Den vanligaste frågan gäller olika former av översvänningsfrågor och det kan konstateras att man anammat Länsstyrelsens rekommendationer om byggande vid vatten. Någon kommun har även tagit med i sin handlingsplan för klimateanpassning att Länsstyrelsen klimateanpassade rekommendationer för byggande vid vatten ska följas.

Frågor om värme är inte lika vanligt förekommande, men Region Västmanland har tagit fram handlingsplan samt råd och stöd för hantering av värmebölja.

Uppföljning av större aktiviteter

Ett sätt att följa upp större utåtriktade aktiviteter är att ett halvår efter skicka ut en kort enkät med frågor till deltagarna om de på något sätt har använt sig av det de lärde sig och gärna ge exempel på hur. Som beskrivits ovan arrangerades en länskonferens om översvämning och naturolycksrisker i Skinnskatteberg under året. Enkätuppföljningen för denna visade i korthet att majoriteten har delvis eller enstaka gång haft användning av det de lärde sig och flera har angett att de använt sig av det en hel del. Exempelvis har det använts vid bygglovsärenden för att se om det är en lämplig plats för nybyggnation, för projektering inför att bygga ny fabrik, i övergripande riskanalys för företag, i kontakt med andra aktörer och i politiska debatter.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

8. Länsstyrelsen ska samordna arbetet på regional nivå med anpassningen till ett förändrat klimat. Förordning (2013:815).

Länsstyrelsens arbete med att samordna anpassningen till ett förändrat klimat på regional nivå utgår från Klimatstrategi för Västmanlands län, med de fokusområden och handlingsinriktningar som presenteras där. En närmare beskrivning av vilka aktiviteter som genomförts under året för att uppnå målen i klimatstrategin framgår av återrapporteringen av regleringsbrevsuppdraget avseende att samordna det regionala och lokala klimatanpassningsarbetet. Se vidare redovisning av regleringsbrevsuppdrag 1.15 ovan.

Kulturmiljö

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 43*			
Årsarbetskrafter män	0,2	0,2	0,3
Årsarbetskrafter kvinnor	8,0	9,0	7,7
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	5,46	5,97	5,14
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	11 879	11 183	10 294
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	6,53	5,93	4,45
Antal ärenden, inkomna och upprättade	854	810	1 253
Antal beslutade ärenden	854	914	1 188
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	9	10	13
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	204

Kommentarer till tabellen

Årsarbetskrafter

Årsarbetskrafterna har minskat med motsvarande en arbetskraft under året. Det beror på en vakans där ersättningsrekryteringen var på plats först i november på grund av föräldraledighet.

Verksamhetskostnaderna har ökat i förhållande till föregående år bland annat på grund av fortsatt arbete med inventering inom brandområdet, att strategin för att utveckla och förvalta Bråfors också har omsatts i ett flertal åtgärder samt konservering av arkeologiska fynd från Lapphyttan i Norberg.

Antalet av ärenden

Den totala mängden ärenden inom kulturmiljöområdet är något fler än föregående år.

Antalet ärenden rörande de kyrkliga kulturminnena, byggnadsminnen och bidrag till byggnadsvård har ökat. Det beror bland annat på att Länsstyrelsen under året märkt av ett större behov att genomföra förändringar i de skyddade miljöerna som rör det byggda kulturarvet.

Den totala mängden fornminnesärenden har minskat något i förhållande till föregående år. Detta beror på att mängden avverkningsärenden rörande fornlämningar har minskat med 70 procent. Betydligt färre avverkningsärenden inkommer till Länsstyrelsen i och med Skogsstyrelsens nya nationella rutin för hantering avverkningsanmälningar som berör fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar. Det har inneburit en tydligare roll- och ansvarsfördelning mellan de båda myndigheterna.

Övriga fornminnesärenden ökade under 2016 med cirka 25 procent. Orsakerna är liksom föregående år: ökat byggande i tätorterna och avstyckningar på landsbygden, byggnation av vägar, bredbandsutbyggnad, skärpta kommunala krav på avloppsanläggningar, markförläggning av luftledningar, metallsökare med mera.

Handläggningstider

Målet att 90 procent av länsstyrelsernas ärenden inom ärendegrupperna ansökan till ingrepp till fornlämning (43111), avverkningsärenden (4313) och kyrkliga kulturminnen (4331) ska vara beslutade inom angiven tid uppnås inte för något område. Fokus har under året legat på att klara uppsatta mål för handläggningstiderna, Handläggningstiderna har dock förbättrats avsevärt i förhållande till föregående år. För drygt 85 procent av ärenden uppnås handläggningstiden. Det är värt att notera att för dessa ärendegrupper finns inte länsstyrelsegemensamma mål uppsatta och målen varierar mycket mellan de olika länsstyrelserna. Länsstyrelsen i Västmanland har högt uppsatta mål för ovanstående ärendegrupper; att 90 procent av ärendena ska vara beslutade inom 56 dagar.

När det gäller målformuleringen för ärenden inom gruppen 43111, Ansökan om ingrepp i fornlämning, är den vagt formulerad och det är osäkert vad som följs upp. Detta är framfört till det länsstyrelsegemensamma arbetet med LISA-mål. Inom gruppen finns många uppdragsarkeologiska ärenden och dessa är långvariga processer.

Antal ej beslutade ärenden äldre än två år utgörs huvudsakligen (6 stycken) av ansökningar om byggnadsminnesförklaring respektive revidering av befintligt byggnadsminnesbeslut. Dessa ärenden är ofta komplicerade och kräver lång handläggningstid för att bland annat kunna utreda de kulturhistoriska värden en anläggning har samt för att ta fram förslag till skyddsbestämmelser som alla berörda kan enas kring. Länsstyrelsen i Västmanland arbetar sedan en tid tillbaka aktivt med att avsluta äldre ärenden gällande byggnadsminnesförklaringar.

Andra väsentliga prestationer och resultat

De nationella kulturmiljöpolitiska målen fokus för Länsstyrelsens regionala arbete

Länsstyrelsen har under året fortsatt att utveckla kulturmiljöarbetet med inriktning mot de nationella målen. Många aspekter är inarbetade i det dagliga arbetet och beaktas i handläggning, projekt och övriga insatser. Det är av stor vikt att de nationella målen för det statliga kulturmiljöarbetet är kända inom hela Länsstyrelsen.

Under 2016 har Länsstyrelsen arbetat efter de regionala effektmål som formulerats med utgångspunkt i de nationella målen.

Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.

Effektmål: I Västmanland är kulturarvet tillgängligt. De kulturhistoriska värdena tas tillvara i samhällsutvecklingen. Med utgångspunkt i länets kulturarv bidrar Länsstyrelsen till ökad turism som främjar regionens sysselsättning och tillväxt.

Bergslagssatsningen

Länsstyrelsen arbetar sedan år 2006 med Bergslagssatsningen – kultur och turism. Satsningen drivs i samverkan mellan länsstyrelserna i Örebro, Värmland, Dalarna, Gävleborg och Västmanland, Riksantikvarieämbetet, Intresseföreningen Bergslaget samt företrädare för turismorganisationer i respektive län. Målet för satsningen är att, med utgångspunkt i Bergslagens industriarv, bidra till ökat besöksantal i Bergslagen och främja regionens sysselsättning och tillväxt. Länsstyrelsen bedömer att det genom satsningen finns goda möjligheter att skapa bättre förutsättningar för en långsiktigt hållbar förvaltning och utveckling av kulturarvet i Bergslagen. Satsningen bidrar till att främja kommunernas

kulturmiljöarbete då samtliga insatser syftar till att göra kulturarvet tillgängligt och att kulturhistoriska värdena ska tas tillvara i samhällsutvecklingen. Bergslagssatsningen som stöds med medel från både regional utveckling och kulturmiljövårdsanslaget, har för den sista och avslutande etappen fram till 2018 erhållit EU-medel. Den sammanlagda budgeten omfattar 17 miljoner kronor. De aktuella bergslagshistoriska centrumen för Västmanlands del är Norbergs bergslag med Världsarvet Engelsbergs bruk (Bergslagens medeltidsmuseum), Sala silvergruva samt Ekomuseum Bergslagen.

Länsstyrelsen deltar även i Riksantikvarieämbetets arbete inom ramen för deras gruvuppsdrag, främst i delprojektet som omfattar framtagandet av en långsiktig strategi för hållbar turism inom destinationen Bergslagen. Under året har arbete med strategin ”Järn koppar silver – en strategi för hållbar och långsiktigt besöksnäring” genomförts. Strategin redovisades i samband med Riksantikvarieämbetets slutkonferens av gruvuppsdraget den 1 februari 2017.

Forn- och landskapsvård

En strategi för fornvården i länet har tagits fram under året. Inriktningen för de kommande insatserna är att fornvården i högre utsträckning ska ske i samverkan med kommuner, markägare, föreningar och andra berörda aktörer. Särskilda satsningar är planerade för information och fysisk tillgänglighet. Insatser rörande tätortsnära fornlämningsmiljöer anser Länsstyrelsen vara ett viktigt utvecklingsområde som har förutsättningar att bidra till ökad upplevelse, kunskap och delaktighet.

Under året har samverkan påbörjats med Köpings kommun. De fornvårdsobjekt som ska tillgängliggöras i kommunen har valts ut. Skötsel- och samverkansavtal kommer att upprättas. Ett annat exempel på årets vårdåtgärder utgör hållristningsvården i Björksta bronsåldersbygd. Den utförs i samverkan med Björksta hembygdsförening.

Kunskapsuppbyggande åtgärder inom brandområdet

Under 2016 har Länsstyrelsen slutfört fornminnesinventering inom prioriterade delar av det område som under sommaren 2014 drabbades av en stor skogsbrand. Det har i detta arbete tydligt framgått vilken stor betydelse den omgivande kulturmiljön har för dem som drabbades av skogsbranden. Kulturmiljöerna är värdefulla hållpunkter i ett förändrat landskap. För att värna och uppmärksamma skogens kulturarv är det av stor vikt att tillgängliggöra den nya kunskapen för markägare och allmänhet.

Vid inventeringen hittades flera lägen för stenåldersboplatser och en stor andel historiska lämningar, exempelvis rester efter kolmilor, kolarkojor, forvägar och bebyggelse lämningar som visar på hur viktig skogen och utmarken har varit för driften av de järnbruk som finns i närområdet. Det var angeläget att nyinventeringen av fornlämningarna genomfördes så fort som möjligt. Detta för att fornlämningar som inte är kända annars riskerade att komma till skada i samband med de förnygringsåtgärder (markberedning och plantering) som var nödvändiga för skogsbruket att påbörja så snart som möjligt.

Länsstyrelsen har under året fortsatt arbetet med att sprida och tillgängliggöra information kring de berörda miljöerna genom informationsblad, markägarträffar och guide turer för hembygdsföreningar och skogsbolagen med flera. I samarbete med Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen anordnades fältseminariet för Skog- och historia i Västmanland och det hölls i brandområdet. Det var ett tillfälle att sprida och diskutera resultatet av inventeringarna inom branschen. Länsstyrelsen deltog också med en poster som presenterade resultaten på Landscape Archaeology conference 2016 (LAC 2016) vid Uppsala universitet. Kulturmiljöfunktionen har deltagit i framtagandet av skötselplanen för naturreservatet Hälleskogsbrännan.

Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön

Effektmål: Länsstyrelsen ska i samverkan med berörda aktörer bidra till största möjliga kulturmiljönytta gällande såväl förvaltning, tillgänglighet som kunskap

Kulturmiljövårdsanslaget

Länsstyrelsen i Västmanland har för år 2016 förfogat över 11,4 miljoner kronor från kulturmiljövårdsanslaget. Medlen har använts till att vårda, informera om och förbättra tillgängligheten till länets kulturhistoriska miljöer. Åtgärderna bidrar till att kulturarvet bevaras, används och utvecklas. Länsstyrelsen arbetar aktivt i bidragshandläggningen för att samordna insatserna med andra utgiftsområden i syfte att bidragsmedlen ska ge största möjliga effekt av åtgärderna. Bidragsgivningen för året har följt den treårsplan för kulturmiljövårdsanslaget för åren 2016-2018 som Länsstyrelsen tagit fram.

Den största delen av de tilldelade bidragsmedlen har, liksom tidigare, fördelats till vård av bebyggelse. Inom denna insats har Länsstyrelsen de största anspråken på bidragsmedel. Länsstyrelsen får varje år in ansökningar om långt högre belopp än vad som finns tillgängligt för byggnadsvårdsåtgärder. Inom vård av bebyggelse prioriteras i första hand den skyddade bebyggelsen, vilket omfattar byggnadsminnen, byggnader inom kulturresevat samt bebyggelse som skyddas i detaljplaner eller områdesbestämmelser. Även bebyggelse inom riksintresseområden prioriteras. Därefter uppmärksammas bebyggelse som på något sätt finns utpekad i inventeringar eller program.

Länsstyrelsen har fortsatt att under året lämna bidrag för att uppmärksamma och bevara landsbygdens ekonomibyggnader. Det rör sig framför allt om byggnader med kulturhistoriskt värde som saknar formellt skydd, men är av stor betydelse för det öppna odlingslandskapets kulturhistoriska värden. Samverkan sker via 50 procents medfinansiering från sökanden. Satsningen för med sig att både ägare, förvaltare och allmänhet får förbättrade kunskaper om och ökad förståelse för länets kulturmiljöer. Därmed skapas ökade möjligheter att med begränsade medel bevara, använda och utveckla kulturarvet.

Ett exempel avseende länets byggnadsminnen som tydligt bidrar till förbättrad förvaltning och tillgänglighet samt största möjliga kulturmiljönytta är insatserna för Strömsholms kanal. Under 2016 lämnade Länsstyrelsen särskilda bidragsmedel för att renovera stenpiren i Semla. Området ingår i riksintresset Strömsholms kanalmiljö U7, Fagersta kommun. Stenpiren i Semla anlades vid tiden för kanalbygget på 1760-talet. Den är belägen vid inloppet till den första slussporten. Hela piren utgjorde en fara för personsäkerheten med tanke på rasrisken. Det var därför önskvärt att kunna säkra hela piren så att den kan utgöra en tillgång för kulturmiljön och inte en fara för allmänheten. En del av det kulturhistoriska värdet för Strömsholms kanal utgörs av att kanalen är i bruk för allmänheten under turistsäsongen, varför insatser är helt nödvändiga för att säkra kanalens fortlevnad. Strömsholms kanal AB driver idag kanalen med kommunerna Hallstahammar, Surahammar, Fagersta och Smedjebacken som ägare. Verksamheten är inriktad mot turism och bedrivs endast under säsongen som löper från maj till augusti. Kanalbolaget verkar för att kanalen ska vara en levande kulturmiljö i Bergslagen och att kanalmiljön ska vara öppen och tillgänglig för allmänheten. Bolaget utgör en part för samverkan och utveckling i regionen.

Satsning på kompetenshöjning hos länets byggnadsminnesägare

Landshövdingen bjuder varje år in länets byggnadsminnesägare till ett möte på Västerås slott där aktuella frågor kring förvaltningen av byggnadsminnen diskuteras. Temat för årets byggnadsminnesdag var ”Tillgängliga byggnadsminnen – i vid mening”. Temadagen kan ses som ett led i Länsstyrelsen arbete med att tillsammans med byggnadsminnesägarna förbättra tillgängligheten till våra byggnadsminnen på olika sätt.

Förvaltning och utveckling av kulturreseptatet Bråfors bergsmansby

Årets insatser i kulturreseptatet Bråfors har varit inriktade på mark- och byggnadsvård samt att genom olika åtgärder öka tillgängligheten i och till resevatet. Under året har olika skötselåtgärder för landskapet genomförts. Sly och örtvegetation har hållits efter med betesdjur och manuella röjningar. De flesta av byggnaderna ingår i en löpande byggnadsvårdsöversyn. Kulturreseptatet har under året varit öppet för besökare. För att ytterligare öka tillgängligheten till resevatet så att fler besökare får tillgång till den mångfald av kulturmiljöer som finns i länet har Bråforsdagarna genomförts. Under två dagar i juli visades kulturreseptatet med öppna guidningar för vuxna samt riktade familjevisningar. Visningarna har haft olika teman som hur livet var på en bergsmansgård under äldre tider, järntillverkningen vid hyttan samt de unika målningarna i huvudbyggnadens festsal. Under dagarna besökte cirka 400 personer resevatet. Bråforsdagarna var också en del av järnrutten, en aktivitetsvecka med fokus på Bergslagens historia som arrangeras varje år av Ekomuseum Bergslagen.

Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser

Effektmål: Länsstyrelsen väcker engagemang och tar tillvara intresset för människans historiska betydelse i landskapet. Kulturmiljöarbetet leder till ett inkluderande samhälle där alla är delaktiga.

Bergslagens ruinlandskap

Inom den regionala satsningen Bergslagens ruinlandskap har vårdåtgärderna inriktats på Trummelsbergs bruk i Fagersta kommun. Den förbättrade tillgängligheten till kulturmiljön genom såväl förbättrad information som fysiska åtgärder ökar förutsättningarna för Trummelsberg att utgöra en källa till kunskap, bildning och upplevelser. Att satsa på besöksmål som Trummelsberg i denna del av länet kan också bidra till att utveckla landsbygden.

Lämningarna efter bruket utgör fornlämning och är därmed skyddad enligt kulturmiljölagen. Trummelsberg är beläget vid Hedströmmen och tillhör en av länets mest värdefulla kulturmiljöer vid vatten och är utpekad i det inventerings- och värderingsarbete som genomförts för Hedströmmen. I området finns flera byggnadsrester från hyttan, rostugnen och kolhuset. Här finns också slagghögar och fördämningar samt spår från den gamla hyttan, hammaren och dammen. Bruksleden genom länet passerar förbi hyttlämningarna.

I år har två etapper av de dryga femtiotalet kolhuspelare i slaggsten åtgärdats. Samtidigt har ett arbete inletts tillsammans med kommunen och ideella krafter för att öka tillgängligheten till området och skapa en långsiktig vård och förvaltningsplan.

Projektet Bergslagens ruinlandskap omfattar även insatser i kulturmiljöerna Högfors bruk och Landforsen i Norbergs kommun. Med anledning av detta har Länsstyrelsen träffat bland annat kommunen, Ekomuseum Bergslagen, markägare och arrendator för att diskutera hur vi

tillsammans kan utveckla dessa miljöer och vilka gemensamma strategier som behöver tas fram för ett långsiktigt hållbart arbete.

Informationsinsatser om fornlämningar och arkeologi i länet

Länsstyrelsen genomför varje år flera aktiviteter för att lyfta fram länets fornlämningar och de senaste resultaten av den uppdragsarkeologi som bedrivs i länet. Ett gott exempel är den temadag som varje år anordnas i samarbete med Västmanlands läns museum om nyvunnen kunskap genom årets arkeologiska undersökningar. Årets tema var Arkeologi i Västmanland, vilket var ett mycket uppskattat arrangemang som lockade ett 50-tal besökare. Andra uppmärksammade insatser är återkommande visningar av Björksta bronsåldersbygd. I år arrangerades också en visning som riktade sig till barn.

I samband med aktuella arkeologiska undersökningar har Länsstyrelsen arbetat aktivt med fältvisningar och information till media. Det gäller till exempel undersökningarna av Drottning Kristinas tegelbruk på Viksäng, medeltida stengrunder i kvarteret Hagbard och det äldsta Västerås i stadsparken.

Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja en helhetssyn på förvaltning av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Effektmål: Kulturmiljöernas värden beaktas och tillvaratas i samhällsbyggnadsprocessen.

Länsstyrelsens huvudsakliga verksamhet präglas av en omfattande ärendehandläggning. Den dagliga hanteringen av ärenden och det tvärssektoriella arbetet bidrar till måluppfyllelsen. Det tvärssektoriella arbetet beskrivs vidare under redovisning för mål- och återrapporteringskrav 1.20 i regleringsbrevet för 2016.

Ärendeprocesser inom kulturmiljöområdet

Länsstyrelsen deltar aktivt i länsstyrelsernas projekt ”Utvecklade handläggprocesser” inom kulturmiljöområdet. Projektet har ett tydligt kundperspektiv som i förlängningen verkar för att kulturmiljövärden beaktas och tas till vara i samhällsbyggnadsprocessen. Syftet är effektivisera länsstyrelsernas ärendehandläggning inom kulturmiljö genom att utveckla handläggstöd och ensa praxis. Målsättningen med projektet är att skapa en enkel, rättssäker och transparent process samt att effektivisera det interna arbetet på länsstyrelserna. En representant från Länsstyrelsen i Västmanland deltar som verksamhetsexpert för den del av utvecklade handläggprocesser som gäller arkeologisk utredning. Länsstyrelsen i Västmanlands län ingår även i referensgruppen gällande bidragshanteringen.

Exempel på årets ärendehandläggning

Länsstyrelsen har under året avslagit ett ärende och avslutat ett annat ärende gällande fråga om byggnadsminnesförklaring. Minnesbyggnaden på Braheholmen i Sala kommun byggnadsminnesförklarades i februari 2016. Med detta beslut fick Västmanlands län sitt 49:e byggnadsminne.

Länsstyrelsen har arbetat löpande under året med tillståndsprövning av de kyrkliga kulturminnena samt följt upp och samverkat med kyrkans aktörer i redan pågående projekt. En av de mer omfattande tillståndsprövningarna har gällt förändringarna i Västerås domkyrka med anledning av det besökscenter som skapas i kyrkan. Länsstyrelsen samverkar regelbundet med stiftet och den regionala samrådsgruppen i frågor som rör den kyrkoantikvariska ersättningen samt i frågor som rör den långsiktiga förvaltningen av kyrkorna.

Uppdragsarkeologin har ökat med anledning av ökat tryck på bostadsbyggandet och förbättrad infrastruktur. Detta yttrar sig i ovanligt många arkeologiska utredningar och förundersökningar har genomförts i länet under året. Till exempel har breddningen av väg 56 och E 18 föranlett arkeologiska utredningar.

Återrapportering regleringsbrev

1.20. Länsstyrelserna ska redovisa hur hela myndigheten, inom de olika delarna av verksamheten, verkar för att uppnå de nationella kulturmiljömålen. Länsstyrelserna ska analysera och redovisa utvecklingsmöjligheter för det tvärsektoriella samarbetet vad gäller bland annat värdering av kulturmiljö i olika processer och hur kulturmiljöperspektivet i miljö kvalitetsmålen omhändertas. Länsstyrelserna ska särskilt redogöra för hur man arbetar för att överbygga eventuella konflikter mellan naturvårdsintressen och kulturmiljöintressen vid hantering av småskalig vattenverksamhet.

Länsstyrelserna ska redovisa hur hela myndigheten, inom de olika delarna av verksamheten, verkar för att uppnå de nationella kulturmiljömålen.

Inom Länsstyrelsen tillvaratas kulturmiljöperspektiven i så gott som alla ärenden som rör samhällsplanering och förändrad markanvändning.

En stor del av Länsstyrelsens kulturmiljöarbete utgörs av handläggning av ärenden avseende förändringar i landskapet. Det finns etablerade arbetsgrupper och samrådsrutiner för flera olika sakområden där kulturmiljökompetens deltar för att säkra att kulturmiljön ska tas till vara i samhällsbyggnadsprocessen. En av dessa grupper är restaureringsgruppen där frågor kring vattenanknutna miljöer behandlas och flera intressen ska tillgodoses. Som ett stöd i dessa processer har Länsstyrelsen tagit fram kunskapsunderlag för vattenanknutna kulturmiljöer. God kunskap om de kulturhistoriska värdena medför att kulturmiljövården på ett konstruktivt sätt kan delta i samråd kring vattenförbättrande åtgärder och deras konsekvenser, därmed säkerställs att värdefulla miljöer inte påverkas negativt i samband med restaureringar av vattendrag och vattenförvaltningens arbete med åtgärdsplaner.

Ett annat exempel på väl etablerad samverkan är Länsstyrelsens arbete med hållbar samhällsplanering där kulturmiljöperspektiven ingår som en självklar aspekt. Medarbetare från kulturmiljöområdet deltar vid behov på Länsstyrelsens träffar med kommunernas plan- och bygglovshandläggare fyra gånger per år, vilka anordnas av Länsstyrelsens planhandläggare. På dessa träffar diskuteras aktuella frågor, lagändringar och specifika temaområden som till exempel kulturmiljöfrågor.

Länsstyrelsen har varje vecka plansamråd där representanter från Länsstyrelsens alla verksamheter träffas för att diskutera aktuella planfrågor. Ibland bjuds också kommunala tjänstemän in för att berätta om aktuella ärenden. Detta är ett viktigt forum för att kulturmiljöfrågorna ska inkluderas i samhällsbyggnadsprocessen. I samband med att Länsstyrelsen lämnar synpunkter på kommunernas planförslag upplyser Länsstyrelsen om befintliga kulturmiljöunderlag och de kända kulturhistoriska värden som planerna berör. Kommunerna uppmärksammas också på kända kulturhistoriska värden som inte finns med i befintliga kulturmiljöunderlag.

Länsstyrelsen har också ofta en tidig dialog med berörd kommun inför ett detaljplanearbete kring hur de planerade markanspråken kan komma att beröra fornlämningar.

Länsstyrelserna ska analysera och redovisa utvecklingsmöjligheter för det tvärssektoriella samarbetet vad gäller bland annat värdering av kulturmiljö i olika processer och hur kulturmiljöperspektivet i miljö kvalitetsmålen omhändertas.

Länsstyrelsen arbetar med att implementera de kulturmiljöpolitiska målen inom hela myndigheten. Många välfungerande samarbeten finns redan internt. Det tvärssektoriella arbetet är väl utvecklat. Metodutveckling behövs dock för hur olika sakområdets intressen vägs mot varandra i skilda processer och prövningar i fysiska planeringen och i samband med miljöåtgärder.

Samarbetet kring frågor som rör kulturmiljöarbetet och jämställdhet, integration och regional utveckling behöver utvecklas.

En tvärssektoriell arbetsgrupp bestående av företrädare för berörda sakområden har bildats för att kartlägga och analysera befintliga processer. En projektplan är framtagen och den stora arbetsinsatsen är planerad till 2017. Tre processer har särskilt identifierats där det finns potential att utveckla samarbetet ytterligare:

- Prövning och tillstånd av vattenverksamhet inklusive biologisk återställning
- Inrättande av nya naturreservat och Natura 2000-områden
- Planprocessen

Kulturmiljöperspektivet i miljö kvalitetsmålen

De nationella kulturmiljömålen och miljö kvalitetsmålen kompletterar varandra väl och bildar tillsammans en gedigen plattform för att kunna bedriva ett framgångsrikt kulturarvsarbete. En stor del av den löpande verksamheten på Länsstyrelsen bidrar till måluppfyllelsen. Länsstyrelsen arbetar med att ta fram ett regionalt åtgärdsprogram som ska genomsyras av samverkan mellan länets kommuner, Region Västmanland, statliga myndigheter, akademi och organisationer. Bevarandet av kulturmiljöer i till exempel bebyggda områden är eftersatt i länet. Här måste hela kedjan, från kompetens och kunskapsunderlag till tillämpning av lagstiftning förstärkas. Det krävs kraftfulla åtgärder. Länsstyrelsen deltar i arbetet med såväl framtagande av åtgärdsprogram som uppföljning- och indikatoruppdatering. Samarbetet behöver förstärkas och utvecklas.

Under året har ett miljö- och klimatråd bildats i länet. Rådet samordnas av Länsstyrelsen. Inom rådet kommer två fokusgrupper att bildas; Energi och klimat och God livsmiljö. Inom fokusgruppen för God livsmiljö finns förutsättningar för att belysa och lyfta kulturmiljöperspektiven ytterligare i miljöfrågorna.

Länsstyrelserna ska särskilt redogöra för hur man arbetar för att överbrygga eventuella konflikter mellan naturvårdsintressen och kulturmiljöintressen vid hantering av småskalig vattenverksamhet

Länsstyrelsen arbetar aktivt med att överbrygga konflikter mellan naturvårdsintressen och kulturmiljöintressen. I mars höll Länsstyrelsen tillsammans med Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt en workshop för bättre samverkan i syfte att stärka och utveckla tvärssektoriella arbetssätt. Samtliga länsstyrelser i Norra Östersjöns vattendistrikt, Bottenhavets vattendistrikt och Bottenvikens vattendistrikt bjöds in. Syftet med dagen var att redovisa och diskutera problem och möjligheter för samverkan kring åtgärder i och vid vattendrag. Varje länsstyrelse skulle vid workshopens slut ha kommit överens om tre "åtgärder" som kan implementeras på sin länsstyrelse för att få en bättre samverkan och arbeta mer tvärssektoriellt (inkluderande kulturmiljöperspektiven).

Under året har Länsstyrelsens prövningsprocess för vattenverksamhet tydliggjorts för att visa var olika intressen beaktas. I samband med det är det klarlagt att en metod för hur avvägningar mellan olika intressens värden görs behöver utvecklas. Arbetet med att ta fram en sådan metod har påbörjats och kommer att slutföras under 2017. Förståelsen för varandras värden behöver också öka. En kompetenshöjande åtgärd har påbörjats där sakområdena informerar varandra i hur bedömningar av respektive sakområdets värden genomförs.

Det behövs förbättrade juridiska och ekonomiska styrmedel för att det ska vara möjligt att tillgodose kulturmiljövärdena vid småskalig vattenverksamhet, i de fall där fastighetsägarna saknar moderna tillstånd och ekonomiska resurser för att genomföra de åtgärder som är förknippade med en tillståndsprövningsprocess. Det går ofta att hitta kompromisser genom att till exempel bygga faunapassager. På så sätt kan kulturmiljöns värden tillgodoses samtidigt som den biologiska mångfalden förbättras. När fastighetsägarna saknar de ekonomiska förutsättningar som krävs i samband med krav från tillsynsmyndigheten på tillstånd för den vattenverksamhet som bedrivs, reduceras möjligheten att hitta lösningar som gynnar både naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen.

1.21. Länsstyrelserna ska redovisa hur myndigheten strategiskt verkar för att uppnå de nationella kulturmiljömålen i samverkan med lokala och regionala aktörer. Samspelet avseende kommunala och regionala kulturmiljöunderlag, handlingsplaner och strategier, inklusive de regionala kulturplanerna, ska särskilt belysas.

Arbetet med de nationella kulturmiljömålen i samverkan med lokala och regionala aktörer

Tillsammans med Västmanlands läns museum har Länsstyrelsen bjudit in till en första workshop för regionala aktörer i syfte att utveckla kulturarvsarbetet i länet. Med utgångspunkt i de nationella kulturmiljöpolitiska målen och Riksantikvarieämbetets vision för kulturmiljöarbetet fram till år 2030, diskuterades hur man genom ökad samverkan kan arbeta för att göra kulturarvet i Västmanland ännu mera inkluderande, tillgängligt och angeläget för de som bor och verkar i länet samt för våra besökare.

Dagen inleddes med inspirerande föreläsningar och därefter workshops med diskussioner om angelägna frågor för det gemensamma kulturarvsarbetet. Dagens ledord var samverkan, delaktighet, tillgänglighet och attraktivitet. Några av dagens frågeställningar var:

- Hur kan vi tillsammans utveckla arbetet med att bevara, använda och utveckla en mångfald av länets kulturmiljöer?
- Hur kan vi öka tillgängligheten till länets kulturmiljöer, såväl fysiskt som informationsmässigt med hjälp av ny teknik?
- Hur kan vi tillsammans arbeta för att skapa en större delaktighet och ge fler möjlighet att vara med och forma kulturarvet?
- Hur kan vi tillsammans verka för att göra kulturarvet till en självklar utgångspunkt och resurs för en hållbar tillväxt och utveckling i länet och bidra till att skapa goda livsmiljöer och stärka den regionala attraktiviteten?

Resultatet av dagen kommer att användas i det fortsatta arbetet med att i samverkan med länets olika aktörer utveckla kulturarvsarbetet i Västmanland. Nästa workshop är planerad till i mars 2017. För detta arbete utgör, vid sidan av de nationella kultur- och kulturmiljömålen, kulturplanen, det regionala utvecklingsprogrammet (RUP), landsbygdsprogrammet och miljömålsarbetet viktiga utgångspunkter. Arbetet ska resultera i en strategi för länets kulturarvsarbete där olika aktörers roller och ansvar är tydliggjord. Strategin kommer att ligga

till grund för hur kommunal och regionala kunskapsunderlag och den regionala kulturplanen samspelar med varandra och vilka prioriteringar som bör göras i kulturmiljöarbete.

Kommunala och regionala kulturmiljöunderlag, handlingsplaner och strategier

Förbättrade kunskapsunderlag inom hela kulturmiljöområdet, såväl övergripande som kategoriinventeringar, är ett av flera betydelsefulla verktyg för att kulturarvet ska kunna bevaras, användas och utvecklas samtidigt som människor får ökad kunskap och förståelse och därmed ökade möjligheter att vara delaktiga i kulturmiljöarbetet. Aktuella och ändamålsenliga kunskapsunderlag är också en förutsättning för att förvaltningen av landskapet ska präglas av en helhetssyn där kulturmiljön tas tillvara och ses som en positiv tillgång i samhällsutvecklingen.

Befintliga kunskapsunderlag i länet är i flertalet fall föråldrade och inaktuella, bland annat saknas i många fall uppgifter om den moderna bebyggelsen. Länsstyrelsen har i samarbete med Västmanlands läns museum och flera kommuner under de senaste åren arbetat med att aktualisera och förnya de kommunala planeringsunderlagen avseende bebyggelse och landskap. Projektet är uppbyggt som ett trepartssamarbete mellan Länsstyrelsen, aktuell kommun och Västmanlands läns museum.

Det särskilda projekt kring modernismens bebyggelse som Länsstyrelsen driver tillsammans med Västmanlands läns museum har också medfört en ökad medvetenhet hos kommunerna om modernismens kulturhistoriska värden, varför även enskilda kunskaps- och planeringsunderlag tagits fram för modernismens bebyggelsemiljöer. Länsstyrelsen har genom kulturmiljövårdsanslaget lämnat direkta bidrag till kommunerna för framtagandet av dessa kunskapsunderlag:

- I samarbete med Norbergs kommun samt Västmanlands läns museum har Länsstyrelsen under året fortsatt arbetet med att aktualisera och förnya det kommunala planeringsunderlaget avseende bebyggelse och landskap. Årets arbeten har varit inriktat på att belysa fornlämningarna och deras betydelse för landskapet. För Norbergs kommun är det också angeläget att inom ramen för detta arbete utveckla en metod för att på ett varsamt sätt möjliggöra ny bebyggelse och nya årsringar i de kulturhistoriskt värdefulla bykärnorna för att uppnå en ökad inflyttning, samt för att öka allmänhetens förståelse för kulturmiljövärdena.
- I Hallstahammars kommun har arbetet fortsatt med att ta fram ett aktuellt kunskapsunderlag gällande bebyggelsen i tätorten.
- I Sala kommun har arbetet med de kommunövergripande bebyggelseinventeringarna med kulturhistorisk värdering fortsatt.
- Länsstyrelsen och läns museet har fört diskussioner med Skinnskattebergs kommun om att påbörja ett arbete med att ta fram ett uppdaterat kunskapsunderlag avseende kommunens kulturmiljöer. Det har resulterat i att arbetet kommer att påbörjas under 2018.
- I Västerås kommun har ett arbete med en ortsanalys genomförts i Kvicksunds samhälle. Kvicksund ingår i både Västerås och Eskilstuna kommuner samt i både Västmanlands och Södermanlands län. Länsstyrelserna i Västmanlands län och Södermanlands län lämnat bidrag genom kulturmiljövårdsanslaget till det kunskapsunderlag gällande den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen som tagits fram i samband med ortsanalysen för Kvicksund.

Länsstyrelsen avser att under kommande treårsperiod avsluta pågående projekt kring förnyade kunskapsunderlag. Därefter ska en utvärdering ske av det genomförda arbetet och för att därefter ta fram en handlingsplan för hur Länsstyrelsen ska stödja kommunernas kulturmiljöarbete framöver och hur finansieringen ska se ut.

Länsfakta kulturmiljö	2016-12-31	2015-12-31	2014-12-31
Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina)	9162	9114	9115
Antal byggnadsminnen enligt 3 kap. kulturmiljölagen	49	48	47
Antal kyrkobyggnader enligt 4 kap. kulturmiljölagen	68	68	68
Riksintresseområden för kulturmiljövården, antal	26	26	26
Riksintresseområden för kulturmiljövården, yta (ha)	35229	35229	35229
Kulturresevat, antal	2	2	2
Kulturresevat, yta (ha)	473	473	473
Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram (%)	60	60	100

Källa: Fornlämningar – Fornminnesinformationssystemet (FMIS) (www.fmis.raa.se)

Byggnadsminnen – Länsstyrelsens förteckning över länets byggnadsminnen

Kyrkobyggnader – Länsstyrelsens förteckning över länets kyrkobyggnader

Riksintresseområden – Länsstyrelsens GIS-skikt, Riksintressen kulturmiljövård

Kulturresevat – Länsstyrelsens GIS-skikt, Kulturresevat

Andel kommuner med kulturmiljöprogram - Miljömålportalen, indikator ”Planering kulturmiljö”:

Kommentarer tabell 4.1

Vid beräkningar av antalet nya fornlämningar har Riksantikvarieämbetets statistik över antal fornlämningar som fanns registrerade i respektive län den 13 december 2016 använts. Enligt samma statistik har 50 nya fornlämningar registrerats i Västmanland. Varje huvudobjekt, det vill säga ett gravfält, räknas som en lämning. Att antalet registrerade fornlämningar har ökat sedan föregående år beror på att de nya fornlämningar som har inventerats inom brandområdet nu finns registrerade i fornminnesregistret. Under 2016 fattades beslut om det nya byggnadsminnet, minnesbyggnaden på Braheholmen i Sala kommun.

Tabell 4.2

Utbetalade bidrag för kulturmiljö, summa (tkr)	2016	2015	2014
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen	11401	11262	8333

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World, Riksantikvarieämbetets handläggarsystem

Kommentarer tabell 4.2

Länsstyrelsen har för år 2016 tilldelats bidragsmedel i paritet med år 2015. Det är framförallt extra medel för kostnadskrävande åtgärder på byggnadsminnet Ångkraftverket i Västerås och åtgärder vid fornlämningsmiljön Trummelsbergs bruk i Fagersta samt extra medel motsvarande 1 750 tkr för stenpiren i Semla (byggnadsminnet Strömsholms kanal).

Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar
--

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 45*			
Årsarbetskrafter män	0,9	5,2	9,6
Årsarbetskrafter kvinnor	4,0	6,7	8,8
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	3,27	7,75	11,83
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	7 166	20 856	71 856
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	3,94	11,06	31,05
Antal ärenden, inkomna och upprättade	136	120	140
Antal beslutade ärenden	130	106	87
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	5	6
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	1 781	12 853

Kommentarer till tabellen

2016 måste betraktas som ett, utifrån 2014 och 2015 års perspektiv ”normalt ” år. Det inträffade ingen samhällsstörning i länet som krävde hantering motsvarande den som gjordes 2014 (skogsbranden) och 2015 (flyktingsituationen).

Minskningen mellan både årsarbetskrafter och kostnader mellan åren 2015 och 2016 hänger samman med hanteringen av flyktingsituationen 2015 och eftersom Länsstyrelsen erhöll medel för arbete till följd av skogsbranden även under 2015, vilket medförde två extra anställda för att arbeta i kapp det som inte hanns med under 2014.

De två extra anställningar som finansierades av medel för skogsbrandsarbetet samt ytterligare en projektanställning upphörde vid årsskiftet 2015/2016 och under 2016 har funktionen enbart varit bemannad med tillsvidareanställd personal.

Länsstyrelsen bedriver verksamhet som till del finansieras via Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och anslaget 2:4 Krisberedskap. Dessa medel får dock inte användas för att bidra till Länsstyrelsens OH-kostnader, vilket försvårar för Länsstyrelsens totala ekonomi.

Antal inkomna ärenden har ökat jämfört med 2015 men balansen mellan inkomna och beslutade ärenden är god. Förklaringen till att antal ärenden ökat är att det är ett ökat antal ärenden kopplat till Seveso-tillsynen¹⁰ (vht 458), både gällande samråd av nya verksamheter och av granskning av säkerhetsrapporter och handlingsprogram. Sett över en ännu längre tidsperiod (sex år) har antalet ärenden kopplat till vht 45* ökat i antal.

¹⁰För att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor för människor och miljö har EU antagit det så kallade Sevesodirektivet. I Sverige är Seveso-direktivet infört genom Sevesolagstiftningen, som omfattar lagen (1999:381) förordningen (2015:236) och föreskrifterna (MSBFS 2015:8) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, samt miljöbalken (1998:808), lagen om skydd mot olyckor (2003:778) och plan- och bygglagen (2010:900).

Andra väsentliga prestationer och resultat

Uppföljning enligt lag (2006:544) om extraordinära händelser

Under året har Länsstyrelsen följt upp kommunernas arbete med krisberedskap. Den samlade bedömningen återfinns i svar på regleringsbrevsuppdrag 69 som Länsstyrelsen redovisade till regeringen den 31 oktober 2016 (Dnr. 451-4264-2016).

Länsstyrelsen har besökt alla länets kommuner för att ha en dialog om det arbete som kommunen utför inom ramen för lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Vid mötena har kommunchef respektive beredskapssamordnare deltagit. Vid besöken har följande områden belysts:

- Kommunernas organisation för krisberedskapsarbetet
- Process och redovisning av risk- och sårbarhetsanalysen
- Vilken övnings- och utbildningsverksamhet som kommunen bedriver
- Styrdokumentens utformning
- Rakel
- Höjd beredskap/civilt försvar

Länsstyrelsen har också följt upp hur kommunen använder den ersättning som kommunerna erhåller för uppgifterna enligt lagen. Sammanfattningsvis bedömer Länsstyrelsen att det pågår ett omfattande arbete i samtliga länets kommuner. Alla kommuner utom en har en av Länsstyrelsen ”godkänd” risk- och sårbarhetsanalys (RSA). Den kommun som ännu inte har en godkänd RSA håller på att arbeta om analysen och den beräknas beslutas på politisk nivå under första delen av 2017.

Kommunerna har satsat både tid och resurser på utbildningsverksamhet för politiker och krisledningsgrupper, inklusive POSOM¹¹.

Länsstyrelsens bedömning är att samtliga kommuner använder den statliga ersättningen på ett korrekt sätt utifrån de uppgifter som lämnats vid uppföljningsbesöken och i den skriftliga årsuppföljningen.

Effekten av besöken är flera. Kommunerna får en möjlighet att berätta om sitt arbete med krisberedskap. Genom kommunledningens närvaro vid besöken kan strategiska frågor diskuteras. För Länsstyrelsens vidkommande är besöken en viktig del för att få en bild av hur kommunerna arbetar med krisberedskap och hur väl arbetet är förankrat i kommunerna. Dessutom ges möjlighet att ha en dialog om krisberedskapsarbetet både lokalt och regionalt.

Länsstyrelsen har under året anordnat en träff för kommunala beredskapssamordnare och deltagit vid ytterligare två träffar som kommunerna själva har arrangerat. Träffarna är viktiga för att utveckla samverkan, utbyta erfarenheter och för att ge tillfälle att diskutera aktuella frågor.

I oktober genomfördes ett seminarium i samarbete med Köpings kommun där f.d. VA-chefen i Hallsberg berättade om erfarenheter från skyfallen 2015 samt att Köpings kommuns VA-chef berättade om erfarenheter från vattenläckan i kommunen som inträffade i januari 2016.

¹¹ Psykiskt- och socialt omhändertagande (POSOM) är en icke vinstdrivande organisation som tillhandahåller krisgrupper för socialt omhändertagande och akut krisstöd..

Se vidare www.posom.se

Målgruppen för seminariet var bland andra kommunala VA-chefer, VA-ansvariga, miljöskyddshandläggare, informatörer, tjänstemän i beredskap (TiB), länets räddningstjänster samt landstingspersonal. Totalt deltog cirka 50 personer. Genom att dela erfarenheter stärks förmågan att hantera en liknande situation i framtiden.

Radiokommunikation för effektiv ledning (Rakel)

Det finns sedan några år tillbaka en etablerad samverkansgrupp där länets främsta Rakel-användare ingår för att utveckla och dela med sig av erfarenheter kring Rakel. Gruppen har under 2016 haft två möten. Förutom dessa möten sker även sambandsprov där omvärldsbevakningen med U-sam¹² sker via Rakel på måndagar. Ett flertal aktörer, främst knutna till Västerås kommuns geografiska område, har även genomfört sambandsprov via DMO- läget ("Direct Mode") för att lära sig att hantera Rakel även när det är störningar i nätet. Under året har Länsstyrelsen varit sammanhållande för utvecklingsarbetet med RAKEL. Under året har riktlinjer i form av en sambandsanalys för hur samverkan ska ske innan, under och efter en kris för samtliga aktörer utarbetats. Analysen är framtagen i samverkan med berörda aktörer och är antagen för länet. Därmed har även redundansen för länet ökat. Strategier för vilka sambandsmedel som ska användas, förutom RAKEL, kommer att utarbetas under 2017 inom ramen för det fortsatta utvecklingsarbetet med U-Sam.

Kommunernas eget arbete enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO)

Länsstyrelsen i Västmanland ansvarar för tillsynen enligt LSO av fyra av länets fem räddningstjänster/förbund. Fagersta och Norberg kommuner ingår i Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund, med Länsstyrelsen i Dalarna som tillsynsansvarig myndighet.

Under 2016 har två tillsynsbesök genomförts. I samverkan med Länsstyrelsen i Uppsala län samordnades tillsynen av räddningstjänsten Sala-Heby. Sala kommun utför, via ett civilrättsligt avtal, även i räddningstjänst i Heby kommun. Tillsyn har även skett i Skinnskattebergs kommun.

Mälardalens brand och räddningsförbund (MBR) har tillsammans med räddningstjänsterna i Eskilstuna och Strängnäs under 2016 bildat Rädksam Mälardalen - ett samarbete på ledningsnivå för att öka både uthållighet och slagkraft vid större räddningsinsatser som sträcker sig över tid. Bildandet av Rädksam Mälardalen har medfört att Länsstyrelsen har medverkat vid tillsyn som utförts av Länsstyrelsen i Södermanlands län av räddningstjänsterna i Eskilstuna och Strängnäs.

Sammanfattning av läget i länet:

- Västra Mälardalens kommunalförbund diskuterar med Nerikes brandkår om ett ökat samarbete gällande larm och ledning
- Mälardalens brand- och räddningstjänstförbund har bildat Rädksam Mälardalen med räddningstjänsterna i Eskilstuna och Strängnäs
- Räddningstjänsten i Sala köper larm och ledning från Storstockholms brandförsvarsförbund
- Fagersta och Norbergs kommuner ingår i Södra Dalarnas räddningstjänstförbund

¹² För krishantering som berör Västmanlands län är U-Sam den sammanhållande funktionen mellan länets kommuner, Region Västmanland, Polisområde Västmanland, SOS Alarm, Sveriges Radio Västmanland, Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund, Mälardalens Brand- och Räddningsförbund, Västra Mälardalens Kommunalförbund och Länsstyrelsen i Västmanlands län. U-Sam är vid behov även en sammanhållande funktion för andra aktörer som behövs för att hantera en kris, till exempel elbolag.

- Räddningstjänsten i Skinnskatteberg för inga samtal med angränsande läns räddningstjänster. De har dock ett nära och utvecklat samarbete med Västra Mälardalens kommunalförbund.

Två räddningstjänster har lämnat in sina handlingsprogram under 2016. Det innebär att alla fem räddningstjänster/förbund nu har framtagna handlingsprogram för perioden 2015-2018. Formellt saknar en kommun ett handlingsprogram för den förebyggande verksamheten då det i förbundsordningen anges att det är primärkommunens ansvar, och att räddningstjänsten bistår med de delar som omfattar det brandförebyggande området. Det pågår en dialog med kommunen i fråga för att de formella delarna ska bli klara. Kommunens intention är att handlingsprogram ska beslutas under 2017.

I samtalen med räddningstjänsterna framkommer att samtliga fokuserar allt mer på samarbete och samverkan med angränsande räddningstjänster utanför länsgränsen. Kommunerna har därmed inte på samma sätt prioriterat samverkan inom länet. Västmanlands Kommuner och Landsting (VKL) har initierat utredning under året med uppdraget att se över hur räddningstjänstsamverkan i länet kan fördjupas samt ett breddat uppdrag för räddningstjänsterna. Bakgrunden till VKL:s uppdrag är att länets räddningstjänster drar åt olika håll, vilket på sikt kan påverka samarbetet och samverkan i länet negativt, då fokus ligger på att utveckla organisationen för att passa in med angränsande läns räddningstjänster. Länsstyrelsen har följt detta arbete men inte varit en deltagande part i utredningen. Utifrån de händelser som inträffat under året och de samtal som förts med räddningstjänsterna och kommunerna är Länsstyrelsens samlade bedömning att kommunernas arbete enligt LSO till största delen uppfyller lagens krav. Länsstyrelsen kommer dock att fortsatt bevaka utvecklingen vad gäller samverkan inom länet.

Flyktinghantering

Under hösten 2015 pågick ett intensivt arbete med regional samordning med anledning av de stora flyktingströmmarna. Detta arbete skedde i en särskild organisation (stabsorganisation).

Arbetet gick under våren 2016 in i en annan fas, men Länsstyrelsen bedömde att det fanns behov av en särskild projektorganisation kopplad till flyktingsituationen. Det blev också tydligt att samverkan måste ske med ordinarie verksamhet, exempelvis samhällsplanering och då framförallt med verksamhet med koppling till bostadsförsörjning.

Eftersom inget av Länsstyrelsens ordinarie uppdrag täckte in de uppgifter som den rådande flyktingströmmen medförde behövdes en särskild projektorganisation tillskapas för att hantera och sortera de frågor som förväntades uppstå i anslutning till denna.

Målet för projektorganisationen var att utföra Länsstyrelsens samordnande uppdrag avseende flyktingfrågan på ett kvalitativt bra och effektivt sätt. Bedömningen är att målet är uppfyllt.

Länssamordningsmöten har, med något undantag, genomförts varannan vecka (tisdagar) med länets aktörer. Totalt genomfördes åtta möten per telefon under våren. Två fysiska möten har genomförts, ett i februari och ett i juni. I februari var temat ”goda exempel” och i juni var temat ”planering inför sommaren”.

Ett möte med VKL:s projektledare för §37-projekt, enligt lag (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar, har genomförts för att hitta samverkansformer och kontaktytor.

Under våren har fyra lägesrapporter sammanställts. Två var initierade av MSB och två initierades av Länsstyrelsen.

Via löpande kontakter och länssamordningsmöten och även andra möteskonstellationer (länets politiska partnerskap SUV¹³, integrationsråd etc.) har Länsstyrelsen informerat om situationen i länet. Mötena har också varit ett sätt för aktörerna att informera varandra och Länsstyrelsen. I juni var fortfarande frågan om resurser/personal för att handlägga ärenden om ensamkommande barn en stor fråga. Denna fråga kvarstår även efter att projektorganisationen har lagts ned och har förts över till ordinarie organisation.

Länsstyrelsen har initierat frågor till SKL angående kommunikation och information om placering av ensamkommande barn. Kommunerna har upplevt att barn har placerats (och även tagits hem) i deras kommuner utan att de har fått veta om det, vilket orsakat problem för deras egen planering. SKL var medvetna om detta och informerade om vikten av att kommunerna delar information i de forum som SKL drev i frågan, men upplevde att de inte kunde göra mer.

Intern krisorganisation

Under året har Länsstyrelsens ledningsgrupp, Tjänstemän i beredskap (TiB) samt utpekade nyckelpersoner deltagit i en utbildning i Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB:s) regi kring informationspåverkan.

Två TiB:ar har deltagit i MSB:s grundutbildning för nya TiB:ar. Huvuddelen av TiB-gruppen deltog vid en övning som Västerås stad anordnade vecka 45 där temat var ”storskalig evakuering och utrymning”. Två TiB:ar har deltagit i en utbildning kring informationspåverkan/ kriskommunikation som Länsstyrelsen i Uppsala anordnade och en TiB har deltagit i MSB:s TiB-dag.

Fyra interna möten med TiB-gruppen har genomförts. Förutom en fast agenda har t.ex. en mindre RAKEL-utbildning med TiB-gruppen samt information om Epizooti genomförts inom ramen för TiB-mötena.

TiB skriver efter avslutad tjänstgöringsvecka en rapport över de händelser som inträffat (TiB-rapport) och lägger in i WIS (webbaserat informationssystem).

Den interna krishanteringsorganisationen har inte behövt sammankallas under året.

Under året har U-sam sammankallats skarpt vid ett tillfälle i samband med en större vattenläcka i Köpings tätort. Samverkansbehovet bestod dels i att få resurser från andra kommuner för att bemanna nödvattenutlämning, dels i bevaka att samverkan mellan Landstinget och berörd kommun fungerade. Resultatet av samverkanskonferensen var att alla parter fick information om händelsen och att Köpings kommun fick erbjudande om hjälp och stöd från övriga parter. Det fanns inget behov av ytterligare samverkanskonferenser kopplat till den händelsen.

U-Sam – regional samverkan och ledning

Länsstyrelsen utövar det geografiska områdesansvaret i bred samverkan med länets ansvariga aktörer inom ramen för U-Sam. Det långsiktiga målet är att ha säkerställt kvalificerad ledning och samverkan samt ett flexibelt agerande vid samhällsstörningar.

Arbetet med att vidareutveckla U-Sam har fortsatt. En ny överenskommelse har arbetats fram och skrevs under av 19 parter den 9 december 2016. Till överenskommelsen har också mallar

¹³ SUV står för Samordning för utveckling av Västmanlands län och är ett politiskt partnerskap som består av ordförandena vid kommunstyrelserna och landstingsstyrelsen i länet. SUV leds av landshövdingen som ordförande.

för möten och lägesbild tagits fram och distribuerats till parterna. Under 2016 har fokus varit att skapa en bra grundplatta för samverkan och 2017 kommer fokus vara på utbildning och övning.

Tre ordinarie möten har genomförts med U-Sams arbetsgrupp. Det har även genomförts två möten med en mindre arbetsgrupp som arbetat fram överenskommelsen med tillhörande mallar. Två möten har även hållits på högsta ledningsnivå med de aktörer som ingår i regionala krishanteringsrådet.

Sedan mitten av april genomförs veckovisa omvärldskonferenser med U-Sams parter där syftet är att skapa en samlad lägesbild och underlag för beslut för samverkande aktörer samt vid behov kunna bidra till samordnad kommunikation och information. Omvärldskonferenserna genomförs via Rakel. Länsstyrelsen TiB håller också i de veckovisa omvärldsbevakningsmötena med U-Sam som genomförs via Rakel.

Under ledning av MSB har U-sams parter genomfört en workshop i syfte att ta fram en regional behovsanalys över vad som behövs för att uppnå effektiv samverkan i samband med samhällsstörningar i länet. Syftet med workshopen var att identifiera de verktyg som finns för ledning och samordning, och vilket behov av stöd som finns i form av metodik, teknik, utbildning eller övning. Detta ska ses som en fortsättning på processen ”Regional samverkan och ledning” som U-Sams aktörer deltog i under 2013-2015. Resultatet från workshopen har dokumenterats och utgör ett viktigt underlag när länets behov inom krisberedskap ska prioriteras. Åtgärder utifrån behovsanalysen är planerade att genomföras under 2017-2018.

Krisinformatörsnätverket har träffats under ordinarie former fyra gånger under året. Vid tre av tillfällena har deltagarna fått kompetensutveckling genom föreläsningar som handlat om 113 13, krisinformation.se, viktigt meddelande till allmänheten (VMA), riskkommunikation och nationella krisberedskapsveckan 2017.

Effekten av den verksamhet som bedrivits i U-Sam och krisinformatörsnätverket under 2016 är att förmågan att samverka har ökat ytterligare. Genom den nya överenskommelsen har Länsstyrelsen fått en bättre bas att stå på och en förankring inom högsta ledningen vid samtliga parter inom U-Sam. Länsstyrelsen bedömer att förutsättningarna för samverkan före, under och efter en kris har ökat i länet. Överenskommelsen och mallarna ger en tydligare struktur för samverkan. Målet är att i länet skapa naturliga kontaktvägar och arbetssätt före, under och efter en samhällsstörning. Överenskommelsen och mallarna är också ett steg i implementeringen av ”Gemensamma grunder för samverkan och ledning”.

Civilt försvar

Den 10 december 2015 beslutade regeringen om anvisningar för civilt försvar. Länsstyrelsen har följt anvisningarna och redovisat planeringsläget för myndigheten och för länet till regeringen och MSB per den 10 juni 2016 (dnr. 450-6445-2015).

Länsstyrelsen har under året varit representerad vid fem möten i det arbete om civilt försvar som bedrivits i en arbetsgrupp kopplat till SOGO CF¹⁴. Länsstyrelsen har även deltagit i de

¹⁴ SOGO står för Samverkansområde Geografiskt områdesansvar och omfattar Länsstyrelsernas försvarsdirektörer, motsvarande funktioner inom MSB, Lantmäteriet, SKL, av SKL utsedda kommun- och landstingsrepresentanter samt Försvarsmakten. Under 2016 har länsrådet på Gotland varit ordförande. SOGO CF är en arbetsgrupp som jobbar med Civilt försvar (CF) under paraplyet SOGO. Den består av länsstyrelsernas och MSB:s handläggare inom civilt försvar.

aktiviteter som genomförts av länsstyrelserna inom MR M (Militärregion mitt). I det arbetet har fem möten genomförts, varav ett möte genomfördes i samband med MR M Fältövning.

En juridisk översyn gällande lagar och förordningar kring länsstyrelsernas roll och ansvar vid krig genomfördes 2016 inom ramen för SOGO CF.

Under våren har Länsstyrelsen bidragit med underlag till Militärgeografiska verket (MGV) utifrån en hemställan från Försvarmakten.

Mötet med regionala krishanteringsrådet den 9 december hade temat Totalförsvaret. Under krishanteringsrådet deltog samhällsviktiga aktörer från länet, cirka 70 personer.

Civilt försvar redovisades kort i Länsstyrelsens risk- och sårbarhetsanalys för 2016 som lämnades till regeringen den 31 oktober 2016.

Resursinventering angående frivilliga förstärkningsresurser pågår (personal och materiel). Möten har genomförts med de frivilliga försvarsorganisationer som finns i länet.

Länsstyrelsen har även deltagit i Geltic Bear, under vecka 3 respektive 5, i samverkan med Hemvärnet. Geltic Bear är en ledningsträningsovning som syftar till att öva civil-militär samverkan samt utveckla Hemvärnets ledningsförmåga. Vid denna övning deltog också personer från flera av länets kommuner.

Länsstyrelsen deltog under planeringen inför Ledningsövning 16, men inte i själva övningen. Länsstyrelsen har deltagit under planeringsmöten inför Aurora (Försvarmaktsövning 17) och avser att öva den egna organisationen under Aurora.

Effekten av arbetet inom civilt försvar är att Länsstyrelsen höjt sin förmåga till civil-militär samverkan. Länsstyrelsens kompetens gällande Försvarmaktens organisation samt Länsstyrelsens kunskap om roller och ansvar vid höjd beredskap har ökat.

Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd
--

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 5*			
Årsarbetskrafter män	24,8	22,9	24,1
Årsarbetskrafter kvinnor	28,2	25,4	23,4
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	35,18	31,26	30,56
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	80 410	73 336	65 569
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	44,17	38,89	28,34
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 666	1 930	1 479
Antal beslutade ärenden	1 663	1 903	1 417
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	95	123	76
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr) ¹⁾	26 040	36 328	9 493
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 531, Prövning av vattenverksamhet ²⁾	63		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 535, Tillsyn av vattenverksamhet ³⁾	67		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 562, Prövning av avfall och producentansvar ⁴⁾	77		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 566, Tillsyn av avfall och producentansvar ⁵⁾	82		

¹⁾ Beräkningsmodellen har förändrats varför uppgifter skiljer sig för årsredovisning 2015 avseende år 2015 och 2014.

²⁾ Nöjdindex för verksamhet 531 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 15 deltagande länsstyrelser är 65.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 535 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 66.

⁴⁾ Nöjdindex för verksamhet 562 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 74.

⁵⁾ Nöjdindex för verksamhet 566 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 70.

Kommentarer till tabellen

Övergripande kommentarer

Tabellen anger att årsarbetskrafter högre än föregående år, både antalet kvinnor och män har ökat. Detta till följd av att Länsstyrelsen anställt personal för att kunna genomföra regeringens satsning inom naturvård och miljö. Verksamhetskostnaderna i förhållande till antal årsarbetskrafter bedöms vara i paritet med tidigare år.

Antal ärenden, inkomna och upprättade

Mängden ärenden har minskat jämfört med föregående år. 2015 var ett år med ovanligt många ärenden, huvudsakligen på grund av ett kraftigt ökat antal avgiftsbeslut inom miljöfarlig verksamhet samt anmälningsärenden om samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken. Under 2016 har antalet inkommande ärenden inom dessa områden återgått till ungefär samma som tidigare år.

Antal beslutade ärenden

Mängden ärenden har minskat jämfört med föregående år som var ett år med ovanligt många ärenden, främst inom området miljöfarlig verksamhet och samråd enligt 12 kap 6§ miljöbalken. Inom ärendehanteringen arbetar Länsstyrelsen strategiskt med att ha en bred samverkan, såväl internt mellan olika sakområden som externt med övriga berörda myndigheter och organisationer. Så långt det är möjligt samordnar Länsstyrelsen ärenden som berör samma verksamhet så att sökanden har en väg in och får ett samlat beslut som täcker alla sakområden. Internt prioriteras dessa samprövningsärenden så att handläggningstiden inte påverkas negativt.

Antal ej beslutade ärenden äldre än två år

Mängden ärenden som är äldre än två år har minskat jämfört med föregående år. Detta beror på en särskild satsning inom detta område.

Bidragsutbetalningar

Länsstyrelsen ansvarar för administration av utbetalningar av olika typer av bidrag. Bidragen berör utredningar och åtgärder i förorenade områden, lokala natur- och vattenvårdsprojekt, kalkningsbidrag, åtgärder för hotade arter i vatten samt EU-projektet LIFE Taiga. Under 2016 betalade Länsstyrelsen ut drygt 26 miljoner kronor i bidrag till olika verksamheter och storleken på utbetalningarna styrs starkt av vilka aktiviteter som genomförts i samhället.

Bidragsutbetalning, arbete med att åtgärda förorenade områden

Under året har bidrag med 775 244 kronor förmedlats till utredningar av förorenade områden vid Gamla Hyttan i Sala kommun och Källfallsfältet i Skinnskattebergs kommun.

Länsstyrelsen har även betalat ut bidrag för åtgärder av förorenade områden, samt åtgärder av förorenade områden inför bostadsbyggande med totalt 13 107 469 kronor. För åtgärder av förorenade områden har bidrag förmedlats inom Kolbäcks Värmebehandling i Hallstahammar, Tekniska hårdkrom i Arboga, Sands såg och kvarn i Sala kommun och Nedre Skärsjön i Skinnskattebergs kommun. För åtgärder av förorenade områden inför bostadsbyggande har bidrag förmedlats på fastigheterna Jakobsberg 5 i Sala och Kristina 4:264 och Kristina 4:273 i Sala.

Bidragsutbetalning, kalkning av försurade sjöar och vattendrag

Länsstyrelsen har under året betalat ut 1 097 568 kronor i bidrag till kalkningsåtgärder i försurade vatten. Kalkning utförs i den nordvästra delen av länet, Skinnskattebergs kommun erhöll merparten av kalkningsmedlen. Dessutom har vattenkemisk och biologisk kalkeffektuppföljning utförts i länet, bland annat genom inventering av flodkräfta.

Bidragsutbetalning, åtgärder hotade arter i vatten

Totalt har 500 000 kronor betalats ut i bidrag för åtgärder av hotade arter i vatten. Bidraget har används till arbetet med utrivning av Holmens kraftstation, fiskräknare i den nya fiskvägen vid Västerkvarns kraftstation samt inventering av asprom i Kolbäcksån och Hedströmmen.

Bidragsutbetalning, lokala vattenvårdsprojekt (LOVA)

Länsstyrelsen har betalat ut 1 281 035 kronor till lokala vattenvårdsprojekt som syftar till att minska belastningen av kväve och fosfor i Östersjön. Merparten berör strukturkalkning av åkermark i anslutning till Sagån.

Bidragsutbetalning, lokala naturvårdsprojekt (LONA)

Under 2016 har det bedrivits totalt 34 projekt och sammanlagt har 1 020 808 kronor betalats ut till olika projekt. På grund av det låga ansökningstrycket kunde inte hela det tilldelade bidraget användas och Länsstyrelsen avstod från cirka en halv miljon kronor i bidrag.

Bidragsutbetalning, Life Taiga-projektet

Life Taiga är ett EU-projekt som kommer att genomföra kontrollerade bränningar på över 2 000 hektar barrskog i redan skyddade områden i 14 län. Projektet pågår under åren 2015-2019 och har en budget på 100 miljoner kronor. Länsstyrelsen i Västmanlands län är projektägare och har därför gjort utbetalningar till 13 länsstyrelser med totalt 6 305 864 kronor, eftersom varje län driver sitt eget projekt.

Bidragsutbetalning, skötsel av naturreservat

Ett bidrag med 400 000 kronor har betalats ut till Westmannastiftelsen för nya stängsel till betesmarker i naturreservatet Ängsö. Ett bidrag med 81 000 kronor har betalats ut till Surahammars kommun för underhåll av stigar med mera i naturreservatet Rövallsmossen.

Bidragsutbetalning, miljöövervakning

Bidrag med 28 000 kr har betalats ut till ideella föreningar för övervakning av flora och fauna.

Bidragsutbetalning, Mälarens vattenvårdsförbund

Sekretariatet för Mälarens vattenvårdsförbund är placerad på Länsstyrelsen. Verksamheten finansieras av medlemsavgifter och bidrag från Havs- och vattenmyndigheten. Under 2016 har 752 836 kronor utbetalats till Mälarens vattenvårdsförbund för att delfinansiera konsulten (Calluna) som utför huvuddelen av miljöövervakningsprogrammet för Mälaren.

Bidragsutbetalning, Vattenmyndigheten för Norra Östersjön

Länsstyrelsen i Västmanlands län är också vattenmyndighet för Norra Östersjöns vattendistrikt. Vattenmyndighetens kansli lämnar årligen bidrag till de fem vattenmyndigheternas gemensamma arbete som regleras i gemensam verksamhetsplan. Under 2016 lämnades 700 000 kronor i bidrag till det gemensamma arbetet. Bidragen omfattar exempelvis konsultkostnader, nationella kansli- och delegationsmöten, gemensamma tjänster, drift och förvaltning av hemsida samt databasen VISS.

Brukarundersökning

531 Prövning av vattenverksamhet

Länsstyrelsen har för denna verksamhet ett nöjdindex på 63, vilket är 2 enheter lägre än genomsnittligt nöjdindex för samtliga länsstyrelser. Styrkor som lyfts fram i undersökningen är bland annat bemötande och handläggningstider. Förbättringsområden är till exempel kompetens, information och vägledning. Resultatet kommer att användas som underlag till förbättringsarbete och beslutade aktiviteter ingår i verksamhetsplanen för 2017.

535 Tillsyn av vattenverksamhet

Länsstyrelsen har för denna verksamhet ett nöjdindex på 67, vilket är 1 enheter högre än genomsnittligt nöjdindex för samtliga länsstyrelser. Styrkor som lyfts fram i undersökningen är bland annat bemötande, information och vägledning. Förbättringsområden är till exempel handläggningstider och tillgängligheten via telefon. Resultatet kommer att användas som underlag till förbättringsarbete och beslutade aktiviteter ingår i verksamhetsplanen för 2017.

562 Prövning av avfall och producentansvar

Länsstyrelsen har för denna verksamhet ett nöjdindex på 77, vilket är 3 enheter högre än genomsnittligt nöjdindex för samtliga länsstyrelser. Styrkor som lyfts fram i undersökningen är bland annat bemötande och svarstid via e-post. Förbättringsområden är till exempel den externa webbplatsens information och tillgängligheten via telefon. Resultatet kommer att användas som underlag till förbättringsarbete och beslutade aktiviteter ingår i verksamhetsplanen för 2017.

566 Tillsyn av avfall och producentansvar

Länsstyrelsen har för denna verksamhet ett nöjdindex på 82, vilket är 12 enheter högre än genomsnittligt nöjdindex för samtliga länsstyrelser. Styrkor som lyfts fram i undersökningen är bland annat bemötande och bra information via telefon. Förbättringsområden är handläggningstider och att hitta information på den externa webbplatsen. Resultatet kommer att användas som underlag till förbättringsarbete och beslutade aktiviteter ingår i verksamhetsplanen för 2017.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Life Taiga

Länsstyrelsen i Västmanland är projektägare för det stora naturvårdsbränningsprojektet Life Taiga, som till stor del finansieras av EU-kommissionens Life-program. Under året har projektet utfört en naturvårdsbränning i Västmanlands län på 20 hektar i naturreservatet Lappland i Skinnskattebergs kommun. Life Taiga har även hållit ett antal nationella träffar för att sprida kunskap om naturvårdsbränning och även varit representerat på landets större konferenser för naturvård. Under september lyftes både Life Taiga samt Västmanlands tidigare Life-projekt MIA¹⁵ fram som goda exempel på naturvårdsprojekt av EU-kommissionen. Detta är ett kvitto på att naturvårdsarbetet i Västmanlands län ligger på hög europeisk nivå.

Naturminnen

Under året har särskilda satsningar gjorts på bland annat objekten ”1669 ekar” och ”644 ekar” i Kungsörs och Köpings kommun. Arbetet har inneburit kartläggning och arbete för att säkra träd som står bredvid vägar och på tomter med byggnader.

¹⁵ MIA står för Mälaren Inner Archipelago.

Förebyggande viltskador

Länsstyrelsen har, tillsammans med Viltförvaltningsdelegationen (VFD), uppdaterat och beslutat om en regional plan för hur viltskademedlen ska användas. Under året har en informations- och kommunikationsplan för viltarbetet tagits fram och förankrats i VFD som gäller till och med 2020. VFD har besökt en av de två avledningsåkrar som anlagts på Länsstyrelsens uppdrag i våras.

Länsstyrelsens vilthandläggare har arrangerat och deltagit vid ett flertal möten i länet, där viltskador har varit tema och fört en god dialog med mötesdeltagarna. Länsstyrelsen initierade och genomförde också en ”Storfågelworkshop”, där alla länsstyrelser, Naturvårdsverket och Regeringskansliet deltog, som handlade om skadeförebyggande åtgärder, besiktningar och handlingsplaner. Media har följt med besiktningsman och viltskadehandläggare ut i fält för att se och höra om vilket arbete som utförs i fält gällande viltskador, bland annat vad som görs i det förebyggande arbetet mot storfågelskador. Länsstyrelsen deltog också på Brunnbymässan, med information om bland annat förebyggande åtgärder, montern var välbesökt och många besökare var positiva.

Sanering av förorenad mark för bostadsbyggande

Från 2016 finns det ett nytt bidrag på 300 miljoner kronor för att finansiera åtgärder av förorenade områden inför bostadsbyggande. Länsstyrelsen har under året tilldelats 7,1 miljoner kronor av dessa medel. Medlen har använts för sanering av två objekt i Sala kommun. Fastigheterna Kristina 4:264 och Kristina 4:273 har sanerats genom schaktning inför byggnation av 80 hyreslägenheter och sex lägenheter för funktionshindrade, så kallade LSS-lägenheter. På fastigheten Jakobsberg 5 har schaktsanering genomförts inför byggande av ytterligare sex LSS-lägenheter.

Samråd enligt 6 kapitlet miljöbalken

Länsstyrelsen har en rutin för att förbereda och genomföra samråd enligt 6 kapitlet miljöbalken. Rutinen uppdateras löpande för att säkerställa att samråden blir genomförda med hög kvalitet. Under året har Länsstyrelsen fokuserat på att kvalitetssäkra att samråd inom miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet genomförs på likartat sätt.

Yttrande i miljöprövningen av den planerade muddringen och ombyggnationerna av hamnarna i Västerås och Köping

Farleden genom Mälaren samt i hamnarna i Västerås och Köping kommer att muddras och byggas om för att kunna ta emot betydligt större fartyg än idag. Sjöfartsverket har sedan tidigare fått tillstånd att muddra farleden från Södertälje kanal och fram till hamnarna i Köping och Västerås. Länsstyrelsen har under hösten 2016 deltagit i miljöprövningen av de åtgärder som rör hamnarna, som just nu pågår i mark- och miljödomstolen. Stora mängder förorenade muddermassor kommer att behöva tas upp på land och behandlas. Ett omfattande utredningsmaterial har tagits fram inför ansökan. Länsstyrelsen har haft ansvaret att granska materialet och har yttrat sig till domstolen över de planerade åtgärderna.

Arbetet med vattenförvaltning

Inom vattenförvaltningen har Länsstyrelsens beredningssekretariat under 2016 arbetat med cirka 30 deluppdrag som specificerats av Vattenmyndigheten. Eftersom fler och mindre sjöar ska bli vattenförekomster i framtiden har Länsstyrelsen under året jobbat intensivt med att revidera befintliga vattenförekomster och ta fram förslag på nya vattenförekomster.

Kraftigt modifierade vatten (KMV) har under året fått extra uppmärksamhet inom ett särskilt uppdrag. Det har gått ut på att titta på vilka åtgärder som ska genomföras för att de vatten som pekats ut till KMV ska kunna nå upp till det mindre stränga kravet god ekologisk potential.

Uppdraget kommer att fortsätta under 2017. Länsstyrelsen har också fäst extra uppmärksamhet på grundvatten och miljögifter under året. I det senare fallet handlar det om att ta fram ett underlag statusklassificering och riskbedömning av perfluorooktansulfonat (PFOS), särskilt förorenande ämnen (SFÅ) och prioämnen (prioriterade vattendirektivsämnen), ett uppdrag som kommer att fortsätta under 2017. Länsstyrelsen har ytterligare deltagit i utbildningsinsatser om miljö kvalitetsnormer för vatten.

Länsstyrelsens beredningssekreteriat har medverkat i ett arbete med att revidera bevarandeplaner för Natura 2000-områden. Länsstyrelsen har också medverkat till att få in vatten och vattenvärden i de områden som berörs av vatten. Länsstyrelsen har bidragit till att koppla ihop åtgärdsprogrammet för vatten i de Natura 2000-områden där vattenförekomster är berörda.

Under året har mycket tid lagts ner på att ta fram en ansökan för ett EU-projekt, LIFE IP Rich waters. Projektet har beviljats medel från EU-kommissionens Life-program för att genomföras under perioden 2017-2024. Se vidare redovisningen av Länsstyrelseinstruktion 5a § nedan och under rubriken 7. Ingen övergödning.

Återrapportering regleringsbrev

51. Länsstyrelserna ska i årsredovisningarna för 2015 och 2016 redovisa hur de

a) integrerar arbetet med att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen i den övergripande verksamhetsplaneringen,

b) stödjer och stimulerar åtgärder i kommuner och näringsliv i länet, samt

använder de regionala åtgärdsprogrammen för att åstadkomma a) respektive b).

Åtterrapporteringskravet är en fördjupning inom ramen för den bredare redovisningen av länsstyrelsernas uppdrag inom miljömålssystemet enligt instruktionen.

Integrering av miljömålen i Länsstyrelsens övergripande verksamhet

Länsstyrelsen har under de senaste åren arbetat aktivt med att alltmer integrera miljömålen i den övergripande verksamheten. Under 2014 beslutades en ny intern organisationsstruktur för miljömålsarbetet. Denna tydliggör att alla enheter på Länsstyrelsen har ansvar för miljömålsarbetet och att detta är nära kopplat till ledningsgruppen. Under 2016 har verksamhetsintegreringen fortsatt.

Under 2016 har miljömålen varit särskilt i fokus i samband med införandet av Länsstyrelsen miljö- och klimatråd. Se kapitlet Övergripande samordningsuppdrag ovan.

Enligt Länsstyrelsens verksamhetsplan ska det av den aktivitetsplan som hör till verksamhetsplanen framgå hur respektive aktivitet bidrar till miljömiljö kvalitetsmålen. Syftet är att tydliggöra miljömålets koppling till hela Länsstyrelsens verksamhet samt att bättre kunna följa upp de aktiviteter som bidrar till att uppnå miljömålen. För att stödja detta arbete pågår en intern utbildning inom enheterna där de miljömålsansvariga informerar om miljömålen och hur respektive handläggare bidrar, eller kan bidra till de olika miljömålen.

Inom Länsstyrelsen finns en tydlig koppling mellan Länsstyrelsens miljöledningssystem och miljömålsarbetet, vilket framgår av den beslutade handlingsplanen. Där anges vilka miljömål som respektive aktivitet bidrar till. Dessutom har Länsstyrelsen regelbundna träffar inom miljöledningsarbetet där representanter för miljömålen ingår.

Länsstyrelsen har förtydligat kopplingen till miljömålen i länets regionala utvecklingsprogram (RUP) genom indikatorer för samhällsutvecklingen. En indikator visar vilka miljö kvalitetsmål som Länsstyrelsen bedömer kommer att nås respektive år. Den kopplar till målet att alla miljö kvalitetsmål ska nås till 2020. Miljömålsarbetet belystes särskilt i samband med den RUP-konferens som hölls den 14 juni, där en stor bredd av aktörer deltog med koppling till det regionala tillväxtarbetet i länet. Se vidare redovisningen av Länsstyrelseinstruktion 2 § och ”Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet” under rubriken Regionala indikatorer.

Arbetet med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram för miljömålen pågår och en reviderad projektplan för detta arbete har tagits fram under 2016. I detta arbete involveras personer från Länsstyrelsens samtliga enheter. Framtagandet kommer att vara nära kopplat till länsledningen, bland annat genom ett flertal informations- och diskussionstillfällen vid ledningsgruppsmöten. I arbetet med att ta fram åtgärdsprogrammet kommer kommuner, andra myndigheter, näringsliv och organisationer med miljöintresse att bli inbjudna till att delta.

Under 2016 förstärktes även en tvärssektoriell samverkan inom Länsstyrelsen mellan uppdragen inom miljömål, grön infrastruktur och klimatanpassning. Syftet med denna samverkan är både att ge mervärde för respektive verksamhet och att belysa utåt att frågorna hör ihop.

Stöd till kommuner och näringsliv

Miljö- och klimatrådet (som beskrivs i kapitlet Övergripande samordningsuppdrag) fungerar som ett nätverk för miljömålsarbetet. Inom rådet diskuteras frågor som utöver kommuner och näringsliv även berör andra statliga myndigheter och Region Västmanland.

Under 2016 har dessutom det externa stödet till kommuner och näringsliv inom miljömålsarbetet varit nära kopplat till Länsstyrelsens olika verksamhetsgrenar, såsom naturvård, miljö, landsbygdsutveckling, samhällsbyggnad samt regional utveckling. Dessa verksamhetsgrenar har olika nätverksgrupperingar som involverar kommuner, andra myndigheter, företag och ideella organisationer. Åtgärder som leder mot olika preciseringar i miljö kvalitetsmålen diskuteras regelbundet på dessa träffar.

Utöver detta sker stöd till kommunerna i miljö målsfrågor i samband med ämnesspecifika träffar, till exempel när det gäller bostadsbyggande, klimatanpassning, tillsyn, företagsutveckling och naturvårdshandläggning. Detta leder till att kommunerna får en bättre kunskap och därigenom verktyg för att kunna bidra till att nå miljö kvalitetsmålen.

1.16. Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att öka antalet privatfinansierade efterbehandlingar av förorenade områden och redovisa arbetet med att åtgärda förorenade områden med statliga bidrag. Uppdraget finansieras delvis av medel från anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Åtgärder för att öka antalet privatfinansierade åtgärder för att efterbehandla förorenade områden

Under året har Länsstyrelsen arbetat för att antalet privatfinansierade efterbehandlingar ska öka. Detta har gjorts genom operativ tillsyn och tillsynsvägledning gentemot kommunernas miljöinspektörer. Kommunerna i Västmanland har tillsynsansvaret över cirka 70 procent av de objekt som är mest angelägna att utreda och åtgärda.

Arbetet med förorenade områden prioriteras utifrån den riskklass objekten har. Förorenade områden som kan innebära mycket stor eller stor risk för människors hälsa eller miljön (riskklass 1 och 2) prioriteras. Objekten rangordnas utifrån följande kriterier:

1. Risker för människors hälsa (inklusive dricksvatten).
2. Påverkan på grundvatten.
3. Risker för ytvatten och naturmiljö.

Objekt med riskklass 1 redovisas i länets prioriteringslista samt i ett regionalt program som lämnas in till Naturvårdsverket varje år.

Operativ tillsyn

Länsstyrelsens tillsynsarbete med förorenade områden utförs med avseende på miljöfarliga verksamheter i drift och på nedlagda verksamheter.

En förutsättning för att kunna bedriva tillsynsarbete är att tillsynsansvaret är utrett. Under året har Länsstyrelsen utrett tillsynsansvaret för de prioriterade objekten (riskklass 1 och 2 samt branschklass 1 och 2). Det gör att både kommunerna och Länsstyrelsen får en tydlig bild av vilken myndighet som har tillsynsansvaret för vilka objekt och enklare kan planera sitt fortsatta tillsynsarbete.

Ansvarsutredningar behövs eftersom ansvarsförhållandena ofta är komplicerade på nedlagda verksamheter och är första steget att få igång avhjälpande åtgärder. En ansvarsutredning innebär att Länsstyrelsen utreder vem som bedrivit verksamheter som orsakat eller misstänks ha orsakat förorenade områden. Länsstyrelsen kan då rikta eventuella krav på avhjälpandeåtgärder mot någon ansvarig.

Under året har Länsstyrelsen arbetat med ansvarsutredningar för fem förorenade områden, Syratippen Lyckan i Hallstahammars kommun, LG Ytbehandling i Kungsörs kommun, Köpings Elektrolytfabrik/Köpings oljerening i Köpings kommun samt Armaturfabriken Svea och Bodycote Ytbehandling i Kungsörs kommun. För Syratippen Lyckan finns delvis ansvar. Ansvarsutredningen har kommunicerats med utpekade ansvariga för utförande av åtgärder. För Armaturfabriken Svea saknas ansvarig enligt ansvarsutredningen. Objektet har riskklass 2 vilket innebär att den inte är prioriterad för ansökan om bidrag i nuläget.

Länsstyrelsen ansvarar för att behövliga utredningar och åtgärder genomförs i förorenade områden. Under året har aktiviteter i utredningsfas genomförts på Uddnästippen inom södra industriområdet i Fagersta kommun.

Under året har Länsstyrelsen medverkat i Sveriges radio P4 Västmanlands programserie "I brukens spår". Där har Länsstyrelsen haft möjlighet att belysa föroreningsproblematiken med de industrideponier som lämnats kvar efter brukens verksamhetstid och hur Länsstyrelsen arbetar med att få till undersökningar och åtgärder av dem.

Länsstyrelsen har tillsyn över pågående miljöfarliga verksamheter som ligger på förorenade områden med riskklass 1 och 2. Länsstyrelsen har arbetat aktivt med sex objekt under 2016. Det gäller främst statusrapporter, undersökningar och vid behov saneringar vid avveckling av delar av verksamheten samt undersökningar och vid behov hantering av massor i samband med olika typer av markarbeten och exploatering inom verksamheten.

I EBH-stödet (databas för potentiellt förorenade områden i Sverige) finns i dagsläget uppgifter om drygt 2 600 områden i länet. Uppgifterna utgör framförallt ett underlag för prioritering av det fortsatta arbetet med efterbehandling, men är också ett viktigt underlag vid fysisk planering. Utdrag över objekt i EBH-stödet har erbjudits kommunernas miljökontor och sänts vid förfrågan. Länsstyrelsen har också förmedlat kunskap om förorenade områden vid förfrågningar från konsulter, fastighetsägare och andra aktörer. Länsstyrelsen arbetar också aktivt för att uppgifterna i databasen ska vara aktuella. Det uppnås genom löpande kvalitetssäkring av befintliga uppgifter samt uppdatering med ny information.

Tillsynsvägledning

Kommunerna i Västmanland har tillsynsansvaret över cirka 70 procent av de objekt som är mest angelägna att utreda och åtgärda. Länsstyrelsens roll och uppdrag som tillsynsvägledande instans är därför viktig för att andelen privatfinansierade efterbehandlingar ska öka i länet. Genom att erbjuda en tillämpad variationsrik tillsynsvägledning av hög kvalitet kan kommunernas arbete effektiviseras. Länsstyrelsen har därför prioriterat att arbeta med tillsynsvägledning gentemot kommunernas miljöinspektörer.

Länsstyrelsens tillsynsvägledning inom det egna länet har under året omfattat följande aktiviteter:

- I april genomförde kommunerna en samverkansträff för inspektörer i länet. Det blev en aktiv diskussion för att stötta och hjälpa varandra med ärenden om nedlagda deponier. Det var ett uppskattat tillfälle att diskutera konkreta ärenden. Behov finns att träffas igen.
- I juni genomförde Länsstyrelsen en samverkansträff med temat uppföljande miljökontroll. Kommunerna delade med sig av sina erfarenheter kring efterkontroll och tog upp frågor kring ämnet vid träffen. Deltagarna redovisade olika scenarion och lyfte fram vilket behov av stöd de hade i de olika ärendena. Det resulterade i en viktig diskussion och samsyn kring efterkontroll.
- I september anordnade Länsstyrelsen med hjälp av SGI en utbildning om Flyktiga ämnen och exploatering - ånginträngning i byggnader. För att utnyttja antalet platser så fick kommuner från Örebro och Södermanlands län delta.
- Kommundialoger har genomförts i tre kommuner, Norberg, Fagersta och Surahammar. Dialogerna ger möjlighet att diskutera lokala frågor och ger förutsättningar för ett bra samarbete.

Inom arbetet med förorenade områden samverkar länsstyrelserna i Mälardalen (Västmanlands, Södermanlands, Uppsala, Stockholms, Örebro, Dalarnas och Gotlands län) om utbildningsinsatser och andra projekt för kommunerna.

Under året har Länsstyrelserna genomfört följande aktiviteter:

- Under två dagar i november samlades cirka 130 deltagare från kommuner och länsstyrelser i Mälardalsregionen för utbildning och nätverkande vid den årliga Mälarlänsutbildningen. Årets fokus var juridik, riskkommunikation, ånginträngning i byggnader, miljögifter (PFAS) och hur länsstyrelserna verkar för alternativa åtgärder i tillsynen. Utbildningen ägde rum i Bålsta i Uppsala län.
- Ett projekt med målsättningen att höja kunskapsläget kring förorenade handelsträdgårdar och att bidra till en mer likriktad tillsyn i Mälarlänsregionen. Statens Geotekniska Institutet deltog i projektet. Projektet har resulterat i tre skrifter, en miljöteknisk vägledning, en vägledning till tillsynsmyndigheter samt en informationsbroschyr till fastighetsägare. Projektet presenterades för kommunerna vid Mälarlänsutbildningen.
- Länen har beslutat att arbeta gemensamt med utbildningsinsatserna inom efterbehandling av förorenade områden. Under året har en projektplan för strukturen arbetats fram. Insatserna planeras långsiktigt och följer en cykel över tre år. Under cykeln utbildas kommuner i de olika delarna inom efterbehandlingsprocessen för förorenade områden, nämligen:
  - Initiering: föroreningskada och ansvarsutredning
  - Undersökning: undersökning, utredning och riskbedömning
  - Åtgärd: åtgärdsutredning, riskvärdering, åtgärd och uppföljning

I december deltog Länsstyrelsen med två personer för att förbereda och föreläsa på en utbildningsomgång som länsstyrelserna i Halland och Västra Götaland genomförde. Utbildningen utgick utifrån konceptet Grundläggande utbildning i tillsyn av förorenade områden (GRUF), som Mälarlänen tog fram 2015. Länsstyrelsen ser mycket positivt på att konceptet används av andra län och gynnas av att konceptet utvecklats ytterligare samt att man kan dra nytta av erfarenheter från ytterligare en utbildningsomgång inför Mälarlänens nästa omgång av GRUF .

Arbete med att åtgärda förorenade områden med statliga bidrag

Arbetet fortsätter med att utföra åtgärder för utredning av förorenade områden och bidrag för åtgärder av förorenade områden. Från och med 2016 finns ett nytt bidrag som finansierar åtgärder av förorenade områden inför bostadsbyggande. Se vidare redovisningen av Kommentarer till tabellen under rubriken Bidragsutbetalningar, Bidragsutbetalning, arbete med att åtgärda förorenade områden.

Bidragsfinansierade utredningar och åtgärder

Naturvårdsverket finansierar utredningar och åtgärder för förorenade områden där ansvar saknas. Länsstyrelsen har arbetat med förberedelser för och ansökt om statliga medel för flera objekt, både för utredningar och för åtgärder. Ett objekt är aktuellt för delfinansiering av privata aktörer. Länsstyrelsen låter genomföra undersökningar eller förmedlar bidragen vidare till andra huvudmän (kommuner och SGU (Sveriges geologiska undersökning)) som genomför undersökningar och åtgärder.

Under 2016 har två utredningar genomförts. En huvudstudie som Länsstyrelsen var huvudman för och en som kommunen var huvudman för.

I fyra förorenade områden pågick under 2016 olika typer av åtgärder.

- Inom objektet Nedre Skärsjön i Skinnskattebergs kommun har en fördjupad provtagning utförts i ett delområde med förekomst av ytligt höga arsenikhalter. Arseniks biotillgänglighet för människor utreds och resulterar i en hälsoriskbedömning med avseende på arsenik i ytjord.
- Vid Sands såg och kvarn i Sala kommun utförs dricksvattenkontroll av dioxin inför sanering. Projektering inför åtgärd har upphandlats inför 2017.
- Efter tidigare genomförd schaktsanering av Tekniska hårdkrom i Arboga kommun pågår uppföljande miljökontroll och kommer fortsätta till 2021.
- På Kolbäckes värmebehandling i Hallstahammars kommun har schaktsanering genomförts.

Åtgärder inför bostadsbyggande har skett på två objekt i Sala kommun. Fastigheterna Kristina 4:264 och Kristina 4:273 har sanerats genom schaktning inför byggnation av 80 hyreslägenheter. På fastigheten Jakobsberg 5 har schaktsanering genomförts för sex lägenheter till LSS-boende (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade).

Vid objektet Munktorps pressmetall i Köpings kommun har tidigare enstaka provtagningar på inomhusluft och grundvatten genomförts med delvis privatfinansiering. Objektet har riskklass två och för att komma vidare i processen har Länsstyrelsen valt att under året använda bidragsmedel för att genomföra en översiktlig markundersökning.

47

1.17. Länsstyrelserna ska redovisa insatser som gjorts för att samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende naturvård, biologisk mångfald, friluftsliv samt vilt och rovdjur. Redovisningen ska omfatta arbetet med områdesskydd, hur länsstyrelserna arbetat med att slutföra ärenden om naturreservat i syfte att minska ärendebalanserna samt insatser för artbevarande, åtgärdsprogram för hotade arter, friluftsliv, lokala naturvårdsprojekt samt vilt- och rovdjursförvaltning. Uppdraget finansieras delvis av medel från anslaget 1:16 Skydd av värdefull natur och anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Områdesskydd inklusive hur länsstyrelsen arbetat med att slutföra ärenden om naturreservat i syfte att minska ärendebalanserna

Andelen av Länsstyrelsen skyddad produktiv skogsmark har under året ökat från 2,1 procent till 3,6 procent. Ökningen av den skyddade arealen är utan jämförelse den största någonsin i länet och hör bland annat samman med det framgångsrika områdesskyddsarbetet inom det stora brandområdet från 2014 och bildandet av naturreservatet Hälleskogsbrännan. Utöver detta har ytterligare fyra naturreservat vunnit laga kraft.

Länsstyrelsen har under året arbetat med ett 20-tal pågående naturreservatsärenden och inom ramen för detta arbete förbrukat merparten av den budgetram för markåtkomst som Naturvårdsverket tilldelat länet. Länsstyrelsen har under året beslutat och avslutat samtliga ärenden där markåtkomsten varit avslutad vid halvårsskiftet, bland annat de sista två naturreservatsärendena från det stora markbytesprojektet ESAB (Ersättningsmark i Sverige AB). Länsstyrelsens ärendebalanser inom verksamhetsområdet ligger på en förhållandevis lämplig nivå sett till uppsatta mål och arbetets art och omfattning.

Arbetet med att uppdatera bevarandeplanerna för Länets Natura 2000-områden har prioriterats och nya bevarandeplaner har fastställts för 15 områden. Länsstyrelsen har även arbetat med att vidta nödvändiga bevarandeåtgärder, framförallt för oskyddad skog inom Natura 2000-områden.

Inom ramen för arbetet med etappmålet för skydd av landområden har Länsstyrelsen med mycket gott resultat inventerat och identifierat en rad tidigare okända naturvårdsintressanta skogar. Behovet att förbättra kunskapen om länets skogliga naturvärden är stort och bidrar i hög utsträckning till att förbättra förutsättningarna för att bevarande skogarnas biologiska mångfald och möjligheten att genomföra och uppfylla såväl etappmålet som miljömålet.

Insatser för artbevarande, åtgärdsprogram för hotade arter

Under 2016 har det runt om i länet genomförts slåtter på rikkärr, ängsmarker och kalkhällmarker samt i ett flertal vägkanter. Slåtter genomförs för att bland annat hjälpa sällsynta växter (hällebräcka, fältgentiana, mosippa), fjärilar (väddnätfjäril, veronikanätfjäril) och bin (storfibblebi, stortapetserarbi), så att de kan leva kvar i det allt mer fragmenterade landskapet. Mycket av slåttern har genomförts i egen regi och för att underlätta framtida slåtter av rikkärrsmiljöer har stubb- och tuvfräsning genomförts i två kärr.

Mosippa är en växt som missgynnats av att det inte längre brinner så ofta i skog och mark som tidigare. Med syfte att stimulera groningen av frön har fyra mindre naturvårdseldningar genomförts i områden där växten fortfarande förekommer.

Likt tidigare år har det även under 2016 genomförts framröjning av särskilt skyddsvärda träd, främst grövre ekar. Inom fyra områden har mindre träd och buskar röjts bort runt utpekade träd, som tidigare har stått i en betydligt öppnare miljö än vad som är fallet idag. Åtgärden görs dels för att vårda träden, dels för att gynna de arter som kan tänkas vara knutna till dessa. Åtgärden har berört cirka 190 träd.

Mycket inom åtgärdsprogram för hotade arter handlar om att inventera och samla kunskap om var de olika arterna och habitaten förekommer i landskapet. År 2016 har inte varit något undantag i det avseendet. Särskilt noterbart är att läderbaggen har påträffats på Ridön för första gången. Arten har även påträffats i Strömsholm i samband med biogeografisk uppföljning i områden där den tidigare inte var noterad. Riktigt glädjande är också att det sällsynta stortapetserarbiet tycks trivas bra i Västerås. Genom en särskild studie har den totala populationen av honor beräknats uppgå till knappt 2000 individer. I de områden där arten förekommer har det även gjorts enstaka insatser för att stärka populationen, till exempel genom slåtter för att gynna kardborrar och insädd och plantering av både kardborrar och väddklint. Ytterligare insatser kommer att behövas under kommande år.

Veronikanätfjärilen är en numera mycket hotad art som i hela landet endast förekommer i ett fåtal lokaler. För den enda lokalen i Västmanlands län har ett femårigt nyttjanderättsavtal tecknats. Avtalet innebär att Länsstyrelsen kan genomföra de åtgärder som tros kunna hjälpa fjärilen och den växt (teveronika) som fjärilen är beroende av. Likt tidigare år har också ett flertal vägar och vägkanter slåtrats i omgivande landskap. I andra delar av länet har flera kraftledningsgator röjts och slåtrats för att gynna en annan sällsynt fjäril, väddnätfjärilen. Anledningen till att vissa vägar och kraftledningsgator sköts är för att försöka knyta ihop skilda lokaler med varandra och på så vis också skapa funktionella spridningsvägar mellan dessa.

Informationsinsatser har bland annat omfattat framtagning och tryckning av skyltar (väddnätfjäril, stortapetserarbi och storfibblebi/bibädd). Tillsammans med annan verksamhet på Länsstyrelsen har det tagits fram och lanserats en plansch, ett memory-spel och en almanacka som ger sken på några av länets svampar; sådana som går att äta, sådana som är giftiga och några som är naturvårdsintressanta.

Friluftsliv

Tack vare ökad medelstillsdelning kunde större satsningar än vanligt göras på åtgärder för friluftsliv under året. Länsstyrelsen har valt att organisera arbetet med de tio friluftspolitiska målen via en friluftssamordnare. Arbetet med regleringsbrevsuppdraget för friluftsliv har under 2016 i mångt och mycket gått till att skapa kontakter samt planera och genomföra av ett regionalt seminarium för friluftsliv. Tillsammans med Västmanlands kommuner och landsting samt Västerås stad har Länsstyrelsen under slutet av året genomfört seminariet för friluftsliv med deltagare från offentliga- och ideella organisationer, myndigheter, kommuner, politiker och företag i länet. Syftet med seminariet var att utifrån de tio politiska målen för friluftslivet utbilda och samverka inom området. Seminariet var välbesökt och uppskattat och var det första i en serie med det övergripande temat friluftsliv.

Länsstyrelsen ser många synergieffekter och effektiviseringar liksom utvecklingsmöjligheter via mer samverkan mellan olika uppdrag och organisationer. Länsstyrelsen har under året i olika mötesformer ökat informationen om målen för friluftslivet och dess prioriterade områden, samhällsplanering och tätortsnära natur för friluftsliv samt utvecklings- och tillväxtarbete.

Mer om myndighetens arbete för att främja och stötta friluftslivet finns även att läsa nedan.

Friluftsliv i skyddad natur

Friluftslivet och tillgänglighet har främjats genom en rad åtgärder i våra skyddade områden.

Reservaten Asköviken-Tidö, Strömsholm och Vargberget har fått varsitt nytt vindskydd. Tillgängligheten har förbättrats vid utsiktstornet och ångbåtsbryggan i Ängsö naturreservat.

Länsstyrelsen har även tillgänglighetsanpassat vägen till utsiktsplattformen vid Stenarna i Asköviken-Tidö.

För att öka tillgängligheten i naturreservatet Hälleskogsbrännan, som enligt trafikräknare besökts av 14 427 fordon, anlades under våren 2016 en cirka 750 meter lång grusad stig vid Grävlingsberget. Den är inte tillgänglighetsanpassad för rullstol, men en synskadad person med ledsagare tar sig fram här, liksom äldre som kan ha problem att gå i svårframkomlig terräng. Det går även att dra en barnvagn på stigen. Här kan besökaren nu komma tätt inpå sönderbrända rotvältor, hav av rallarros och blommande orkidéer. Mellan juni och augusti gick cirka 1 100 personer på stigen enligt personräknare.

För mer äventyrligt lagda besökare till Hälleskogsbrännan har en cirka 3,5 kilometer lång slinga anlagts. Vandrigen går bokstavligen över stock och sten över hygget där branden startade. Här och var ligger brandslang kvar. På en del ställen finns spångar för att underlätta framkomligheten över några myrar. En särskild satsning har gjorts för att underlätta för besökare att hitta till och i länets naturreservat genom att förbättra vägskyltningen till reservaten och sätta upp leds skyltar längs vandringsleder i reservaten.

För att visa på friluftslivet i de skyddade områdena i länet har en ny folder tagits fram som visar på 24 naturreservat, kulturresevat och kulturområden, ”Upplev Västmanland- en guide till några av Västmanlands mest besöksvärda natur- och kulturområden”.

Naturkartan, en digital friluftsguide

För att ytterligare främja friluftslivet och tillgängligheten har Länsstyrelsen fortsatt att arbeta med appen Naturkartan. Antalet nedladdningar av appen har nästan fyrdubblats under året och vid årsskiftet hade 1 333 nedladdningar gjorts. 19 nya besöksvärda områden har lagts in i appen, 17 naturreservat, ett kulturresevat och ett besöksområde med hållristningar. Exempel på dessa är naturreservaten Amerika, Venabäcken och Häs holmarna med badvänliga Östra Holmen. Här finns information om Björksta bronsåldersbygd och Bråfors kulturresevat. Det program för guidningar i länets natur och kultur, som Länsstyrelsen tar fram i samarbete med kommuner och ideella organisationer, har för år 2016 även lagts in i kalenderfunktionen i Naturkartan. Det innebär att användarna kan få en påminnelse i telefonen några dagar innan guidningen äger rum.

Facebook

Under 2016 har Länsstyrelsen postat cirka 100 inlägg med information om naturvård på Länsstyrelsens Facebooksida. Det har rört sig om allt ifrån inbjudningar till invigningar och guidningar till tips om var det går att hitta ovanliga svampar. I statistiken för varje enskilt inlägg framgår att inlägg om naturvård når mellan 3000 – 5000 personer i genomsnitt. Inlägg som stuckit ut under 2016 har handlat om ”att det är dags att koppla hunden” som setts av drygt 31 000 personer. Bilder på mosippor nådde drygt 15 000, tips på naturreservat med grillplatser nådde drygt 11 000 personer och bilder från Hälleskogbrännan två år efter branden som sågs av över 19 000 personer. Flera av inläggen har resulterat i att media har kontaktat Länsstyrelsen och sedan gjort nyheter, till exempel om bombmurklor och örnguidning.

Guidningar och invigning av naturreservat

Länsstyrelsen har i egen och i upphandlad regi genomfört elva guidningar i skyddade naturområden där målgruppen var allmänheten. Till örnskådning i naturreservatet Ångsö kom cirka 500 personer och till invigningen av naturreservatet Hälleskogbrännan kom cirka 200 personer. Närmare 200 personer julpysslade vid ett tillfälle i november i samband med att gran röjdes i naturreservatet Strömsholm och fick höra Länsstyrelsens personal berätta om naturvården i länet.

Förvaltning av skyddade områden

Tack vare den ökade tilldelningen av medel har Länsstyrelsen bland annat kunnat slått, putsa och fräsa cirka 200 hektar strandnära betesmarker. Den ökade tilldelningen har dessutom gett Länsstyrelsen möjlighet att sätta upp nya och byta ut stängsel i flera skyddade områden. Totalt har cirka 7 000 meter stängslats för att långsiktigt säkerställa skötseln av hävdade marker.

Ett omfattande restaureringsarbete har genomförts i Strömsholms naturreservat. Omkring 17 hektar av Djurgårdsskogen har avverkats och gallrats för att återskapa en trädbärande betesmark och därmed gynna den biologiska mångfalden knuten till ekmiljöer. Graniset från restaureringen användes sedan vid ett evenemang där allmänheten bjöds in till att skapa juldekorationer, se ovan under ”Guidningar och invigning av naturreservat”.

Liksom andra år har Länsstyrelsen lagt mycket tid på underhåll i naturreservaten. Det rör sig om allt från att sätta upp nya informationslådor, köra bort avfall, röja vandringsleder, byta ut skyltar, ta undan nedfallna träd med mera.

I enlighet med fastighetsförvaltningen som Länsstyrelsen ansvarar för på Naturvårdsverkets fastigheter har omfattande reoveringar genomförts. En byggnad på Aggarön har fått ett nytt

tak och ett torp från 1700-talet har fått en ny putsad fasad. Dessutom har länets större friluftsanläggningar besiktats av konsult för att identifiera skötselbehov och garantera anordningarnas säkerhet.

Lokala naturvårdsprojekt (LONA) ¹⁶

I början på året kunde beslut tas om fyra nya projekt efter förra årets LONA-ansökan. På grund av det låga ansökningstrycket kunde inte hela det tilldelade bidraget användas och Länsstyrelsen avstod från cirka en halv miljon kronor. Under året har kommunerna slutredovisat elva projekt, varav ett projekt inte fullföljdes och pengarna betalades tillbaka. Inför nästa år har ansökningstrycket varit mycket högre med 19 ansökningar på sammanlagt cirka 2,7 miljoner kronor i bidrag.

Många bra projekt har slutförts och bland annat har ett fågeltorn byggts med hjälp av ideella krafter. I projektet ”Självstängande grindar” har sju olika beteshagar blivit mer lättillgängliga och djuren hållits på plats. Strandängen Kungsudden har restaurerats och det har tagits fram en skrift som beskriver den artrika och attraktiva strandängen, vilket ska locka fler till området. En kommun har fått en grönstrukturplan genom en omfattande kartläggning och planerar att utveckla de gröna ytorna med fokus på den tätortsnära naturen, samtidigt som den kompletterar kommunens friluftspan. En annan kommun blev tyvärr tvungen att prioritera bort sin grönstrukturplan, men i det stora hela har mycket naturvårdsnytta och bättre förutsättningar för friluftslivet skapats genom LONA-bidraget.

Vilt- och rovdjursförvaltning

En ny samverkan har startats upp med polisen och åklagare. Se vidare redovisningen av Länsstyrelseinstruktion 2 § och rubriken ”Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser”, underrubrik Samordning av arbetet kring jaktbrott och artskyddsbrott.

Samverkan med viltförvaltningsdelegationen fortsätter. Se vidare redovisningen av Länsstyrelseinstruktion 2 § och rubriken ”Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser”, underrubrik Viltförvaltningsdelegationen.

De vanligaste ärendena som handläggs inom viltförvaltningen är ansökningar om att använda rörlig belysning för vildsvinsjakt samt ansökningar om att riva bäverdamm.

Viltskador

Länsstyrelsen bjöd in till en Storfågelworkshop som genomfördes den 15-16 mars. Då diskuterades och utbyttes erfarenheter kring besiktningar, förebyggande åtgärder, handlingsplaner, förvaltningsplaner med mera. Det kom deltagare från Svenska Jägareförbundet, Regeringskansliet, Ornitologiska föreningen, Naturvårdsverket och från nästan alla länsstyrelser; både handläggare, besiktningsmän och skrämsepersonal.

Under våren 2016 genomfördes ett flertal föreläsningar för lantbrukare om förebyggande av viltskador och om vad vi på Länsstyrelsen kan hjälpa till med, både i förebyggande syfte och när skada redan har skett. Inbjudan gick ut till 1600 lantbrukare.

¹⁶ Stödet till lokal naturvård, LONA, är ett statligt stöd som genom Naturvårdsverket och Länsstyrelsen kan ges till lokala naturvårdsprojekt.

I juli deltog vi vid Brunnby-dagarna som är en stor regional lantbruksmessa, där vår monter var väldigt välbesökt.

Vi har hjälpt till med förebyggande åtgärder och besiktigt skador, både i gröda av stora betande fåglar och av rovdjur. Två nya avledningsåkrar för de stora betande fåglarna har anlagts på strategiska platser.

Under året har två nya besiktningsmän utbildats för skada i gröda, två besiktningsmän för skada på tamdjur har gått fortbildningskurs och en har deltagit på statens viltutbildning.

Vid förmodade rovdjursangrepp på tamdjur (eller skrämsel av tamdjur) är det ibland svårt att avgöra om det är en rovdjursskada eller inte. Vid sådana tillfällen är det en stor hjälp att använda en besiktningshund för stora rovdjur. Hösten 2015 beslutade vi att utbilda en hund inom Länsstyrelsen. Hunden är under utbildning, men har nyttjats vid ett flertal tillfällen under 2016 och finns på plats på Länsstyrelsen varje dag för att finnas tillgänglig vid akuta situationer.

Under hösten 2014 startade vi ett projekt för att förebygga rovdjursangrepp på jagande hundar. Jagande hundägare fick skicka in en ansökan om att låna skyddsväst samt halsband med vargstål till sin hund. Vi köpte in 17 stycken västar och halsband som har lånats ut till hundägare. Samtliga var utlånade under säsongen 2015-2016 och även denna säsong är alla utlånade.

Klövilt

Länsstyrelsen har genom viltförvaltningsdelegationen tagit fram nya övergripande riktlinjer för älgförvaltningen i länet och har deltagit på ett flertal samråd mellan älgförvaltningsgrupper och älgskötsel- och licensområden. Under året har samtliga älgförvaltningsområden reviderat sina förvaltningsplaner och samtliga förvaltningsområden kommer under kommande treårsperiod genomföra spillningsinventeringar. Länsstyrelsen har dessutom haft ett omfattande rådgivningsarbete avseende kronhjorts- och vildsvinsförvaltning.

Rovdjur

Länsstyrelsen har genomfört den årliga inventering av lodjur och varg som presenterats i en inventeringsrapport. Länsstyrelsen har under 2016 fattat beslut om licensjakt efter lodjur. Länsstyrelsen arrangerade under 2016 mellansvenska rovdjursförvaltningsområdets naturbevakarträff och alla åtta länen deltog i träffen. Länsstyrelsen har genomfört ett flertal informationsinsatser genom besök i skolor och hos olika föreningar.

3.31. Länsstyrelserna ska ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Naturvårdsverkets riktlinjer för handlingsplanerna ska tjäna som vägledning för arbetet. I uppdraget ingår att

- identifiera landskapets biotoper, strukturer, element och naturområden i land- och vattenmiljön inklusive i tätortsnära områden som tillsammans skapar ett ekologiskt sammanhang och som utgör förutsättningen för att bevara landskapets biologiska mångfald och främja ekosystemtjänster,
- redovisa lämpliga bevarandeinsatser som hänsyn, skydd, skötsel och restaureringsinsatser, som bland annat kan utgöra grund för prövningsverksamhet och fysisk planering,
- samarbeta med berörda landskapsaktörer inom exempelvis skogsbruk, jordbruk och fiske, samt
- involvera det civila samhället i arbetet.

Målsättningen är att handlingsplanerna till stora delar ska vara etablerade 2017. Vid genomförande av uppdraget ska effekterna av ett förändrat klimat beaktas. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Miljö- och energidepartementet) samlat den 1 oktober 2017 av Länsstyrelsen i Västerbottens län. Länsstyrelserna ska även delredovisa utvecklingen av arbetet i sina årsredovisningar. Uppdraget finansieras delvis av medel från anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Regional handlingsplan för grön infrastruktur

Länsstyrelsen i Västmanlands län arbetar likt de andra länsstyrelserna med att identifiera behovet av analyser och kartor, både sådana som kommer att hinnas med innan uppdraget ska redovisas och sådana som kommer att föreslås som senare tillägg till handlingsplanen. Under 2016 har Länsstyrelsen fortsatt med att identifiera lämpliga arbetssätt, analys- och samarbetsformer för att ta fram en regional handlingsplan. Arbetet med handlingsplanen följer Naturvårdsverkets riktlinjer i de allra flesta delar och Länsstyrelsen har arbetat för att anpassa både innehåll och form, likaså med hur beskrivningen av länets förutsättningar för grön infrastruktur inklusive kartor och analyser av naturtyper ska presenteras. Länsstyrelsen ser först och främst en webbaserad handlingsplan för grön infrastruktur, som enkelt och tydligt är kopplat till ett web-GIS.

Arbetet med att identifiera landskapets biotoper, strukturer, element, naturområden och värdestrukturer för olika typer av skog fortsätter och ett antal försöks-GIS-analyser har genomförts.

Den del av handlingsplanen som innehåller förslag till insatsområden och åtgärder kan påbörjas först när analyserna är klara. Insatsområdena och föreslagna åtgärder ska försöka kopplas till Länsstyrelsens och regionens övriga arbete inom området som till exempel Länsstyrelsens nystartade Miljö- och klimatråd, miljömålsarbetet, vattenförvaltningen, ÅGP-arbetet, landsbygdsprogrammet, Länstransportplan och klimatanpassningsarbetet med mera. Länsstyrelsen har via konsulter tagit fram en exempel- och kunskapsöversikt för hur grön infrastruktur kan tillämpas i samband med klimatanpassning.

Arbete har under året även knutits till Länsstyrelsens nybildade Miljö- och klimatråd. Länsstyrelsen ser därmed att arbetssättet och tankarna kring grön infrastruktur ytterligare kommer skapa mervärden i samhället och bidrar till nya perspektiv genom att grön infrastruktur lyfts i ett större sammanhang i länet inom rådet ramar. Genom att lyfta ekosystemens funktionalitet, sammanhang och avstånd i landskapet samt identifiera nya

arbetsätt och samarbeten anser Länsstyrelsen att arbetet är viktigt och på sikt kommer ha stor betydelse för den hållbara utvecklingen i länet och utgöra en viktig beståndsdel inom den hållbara utvecklingen.

Länsstyrelsen har genomfört en workshop på temat grön infrastruktur i nära samarbete med klimatanpassnings- och miljömålsarbetet. Workshopen var uppskattad av deltagarna med bred representation från berörda aktörer, som till exempel tjänstemän och politiker från kommunerna, Skogsstyrelsen, representanter från skogsbolag, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och ideella föreningar. Workshopen var en viktig del i förankringsarbetet av projektet, samtidigt som värdefulla inspel och synpunkter kom Länsstyrelsen till del.

Länsstyrelsen har vid ett flertal tillfällen informerat om projektet att ta fram en handlingsplan för grön infrastruktur och samtidigt beskrivit vikten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster samt hur dessa knyter an till grön infrastruktur. Detta har t. ex. skett vid ett möte med Skogsstyrelsen och Mellanskog där grön infrastruktur tog upp och diskuterades. Grön infrastruktur har tagits upp på länet kommunekologträff, vid en träff med länets klimathandläggare och vid två planhandläggartreffar. Vid alla de senare tillfällena har både information om grön infrastruktur framförts från Länsstyrelsens sida och enklare workshopuppgifter genomförts. Frågan om grön infrastruktur diskuterades även under Länsstyrelsens workshop om friluftsliv i slutet av december.

Länsstyrelseinstruktion 5a §

Länsstyrelsen ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Länsstyrelsen ska särskilt

1. samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet,
2. utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen,
3. stödja kommunerna med underlag i deras arbete med generationsmålet och miljö kvalitetsmålen, och
4. verka för att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen samt bidra till att de beaktas i det regionala tillväxtarbetet

Länsstyrelsen ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs. Förordning (2013:815).

Sammanfattning

De svenska miljömålen följs upp med en årlig rapport samt en fördjupad utvärdering vart fjärde år till regeringen. I december varje år redovisar alla länsstyrelser och Skogsstyrelsen bedömningen av möjligheten att nå de svenska miljö kvalitetsmålen inom respektive län. Denna regionala uppföljning är ett underlag till den kommande årliga nationella uppföljningen av miljö kvalitetsmålen. I uppföljningen av miljö kvalitetsmålen bedöms om dagens styrmedel och de åtgärder som görs före år 2020 är tillräckliga för att nå målen.

Länsstyrelsens samlade bedömning är att endast miljö kvalitetsmålen Frisk luft och Grundvatten av god kvalitet bedöms vara nära att nå till år 2020. Övriga miljö kvalitetsmål bedöms vara svårare att nå. Det är av vikt att ytterligare åtgärder vidtas för att nå miljö kvalitetsmålen.

Samordning av det regionala mål- och uppföljningsarbetet

Länsstyrelsens miljömålsarbete följer den beslutade interna organisationen kring miljömålen. Den är nära knuten till länsledningen och involverar alla enheter inom Länsstyrelsen. Miljömålsarbetet handlar främst om att ta fram ett nytt åtgärdsprogram för miljömålen i samverkan med länets externa aktörer och att genomföra den årliga uppföljningen och uppdateringen av miljömålsindikatorer i enlighet med instruktionen. Utöver detta har fokus legat på följande aktiviteter:

Uppstart av ett miljö- och klimatråd

För att få till en bättre och effektivare regional samordning av frågor kopplat till bland annat miljömålen har Länsstyrelsen tagit initiativ till och etablerat ett miljö- och klimatråd under 2016. Rådet har utformats så att det kan bli ett tydligt stöd i miljömålsarbetet. Tanken är att rådet ska utgöra en samordnande och pådrivande kraft samt driva frågor som direkt kopplar till miljömålen i följande avseenden:

- Rådet ska vara ett *stöd* för en övergripande samverkan mellan olika aktörer i länet, vilket inbegriper Länsstyrelsen, andra myndigheter, kommuner, näringsliv och akademi.
- Rådet ska diskutera *former* för ett effektivt miljömålsarbete i länet.
- Rådet ska ta till vara på och hjälpa till att förbättra den *kunskap* som finns och det miljöarbete som redan utförs och sätta in det i miljömålssystemet.

- Rådet ska besluta om *strategiskt viktiga miljöåtgärder*, vilka kommer att utgöra grunden i ett nytt åtgärdsprogram för miljömålen

Miljö- och klimatrådet beskrivs närmare i kapitlet "Övergripande samordningsuppdrag".

Informationsmaterial om miljömålen

För att miljömålen ska få ett tydligare genomslag i länet har Länsstyrelsen påbörjat ett arbete med att ta fram informationsmaterial om hur olika aktörer kan arbeta för ett hållbart samhälle, med utgångspunkt från miljömålen.

Sju tematiska broschyrer håller på att tas fram inom följande områden:

1. Övergripande om miljömålen (digital version 2016, trycks upp 2017)
2. Grön infrastruktur (digital version 2016, trycks upp 2017)
3. Regional utveckling (färdigställs 2017)
4. Skadliga ämnen (färdigställs 2017)
5. Livskraftigt vatten (färdigställs 2017)
6. Konsumtion och livsstil (färdigställs 2017)
7. Energi- och klimat (färdigställs sannolikt 2017)

Broschyerna är utformade så att både de som inte har tidigare kunskap och de som arbetar med miljöfrågor på fem minuter ska kunna få en bild över länets miljömålstillstånd och vad som behöver göras för att förbättra tillståndet. Broschyerna utgår till stor del från den årliga uppföljningen av miljömålen och de sammanställningar som har gjorts vid framtagandet av det kommande åtgärdsprogrammet.

Materialet utgör en del i framtagandet av åtgärdsprogrammet och har bland annat använts i samband med miljö- och klimatrådets möten och i samband med workshoppen för grön infrastruktur. En bredare spridning är planerad för 2017.

Utöver detta har statistik över länets miljötillstånd och presentationsmaterial tagits fram och har använts i samband med externa presentationer.

Åtgärdsprogramarbete

Länsstyrelsens arbete med att ta fram ett nytt regionalt åtgärdsprogram för att nå de nationella miljö kvalitetsmålen fortskrider och beräknas bli klart under 2017. Projektplanen för åtgärdsprogramarbetet är uppdaterad och arbetet bedrivs inom de temaområden som redovisas under rubriken ovan. Tidigare var planen att programmet skulle vara klart 2016, men uppstarten av miljö- och klimatrådet har gjort att Länsstyrelsen prioriterat en starkare förankring och samverkan kring hur de åtgärder som ska ingå i programmet utformas och följs upp.

Länsstyrelsen har identifierat de strategier och nyckelåtgärder som är särskilt betydelsefulla för att nå miljö kvalitetsmålen. Dessa ligger till grund för det informationsmaterial om miljömålen som tas fram och som beskrivs i punkten ovan.

Inom det tematiska området grön infrastruktur hölls en workshop som resulterade i en lista med förslag på åtgärder till åtgärdsprogrammet. Se vidare redovisningen av regleringsbrevsuppdrag 1.16, rubrik *Regional handlingsplan för grön infrastruktur*.

Den regionala miljö kvalitetsmålsuppföljningen kommer även fortsättningsvis att vara en mycket viktig del av arbetet på regional nivå. Genom den årliga bedömningen får Länsstyrelsen en bild av inom vilka områden åtgärdsarbetet behöver intensifieras.

Insatser under året inom miljö kvalitetsmålen

Nedan följer de viktigare insatserna som har genomförts under 2016 i länet, redovisat per miljö kvalitetsmål.

1. Begränsad klimatpåverkan

Länsstyrelsen har under året haft olika inriktningar på arbetet. Den ena delen handlar övergripande samordning av arbetet, hantera inkommande ansökningar om klimatklivet och att informera om stödet till företag. Den andra inriktningen har varit projektorienterad inom olika områden, exempelvis laddinfrastruktur för elfordon.

En viktig förändring under 2016 är att Länsstyrelsen har skalat upp verksamheten genom fler projekt inom specifika arbetsområden, exempelvis solenergi i samhällsplaneringen.

Externt samarbete

Förbundet Agenda 21 och Länsstyrelsen har ett nära samarbete och myndigheten har en plats i styrelsen. Under året har Länsstyrelsen deltagit i flera av förbundets aktiviteter, bland annat i ett stort folkbildningsprojekt ”Vett & Watt”, som handlar om att spara energi. Delprojektet ”Vett & Watt idrott” handlar om att öka kunskapen om förnybar energi, minska energianvändningen samt utsläpp av växthusgaser. Det omfattar idrottsfastigheter, arbetsmaskiner, men även transporter till och från träning/tävling och beteendeförändringar. I projektet ingår att ta fram utbildningsmaterial, genomföra utbildningar för vuxna inom idrottsrörelsen samt för barn och ungdomar. Förbundet Agenda 21 i Västmanlands län och Västmanlands Idrottsförbund samarbetar i projektet Vett & Watt Idrott som finansieras av Naturvårdsverkets program Klimatklivet.

Näringslivet

Länsstyrelsen har tillsammans med regionförbund och regioner i Södermanland, Uppsala Örebro och Östergötland arbetat med en förstudie om hur företag som säljer energieffektiva produkter och tjänster kan stärkas. Resultatet blev att Länsstyrelsen under hösten arbetade tillsammans med ett antal företag, exempelvis ABB, Mälarenergi och Studsvik om hur tillgången till testverksamhet för företag inom energiområdet kan utvecklas.

Under 2016 har Länsstyrelsen arbetat med projektet Framtidens solel i Östra Mellansverige tillsammans med Energikontoret i Mälardalen, Energikontoret i Östra Götaland, Stiftelsen STUNS, Region Örebro och Länsstyrelsen i Östergötland. Projektet finansieras av Tillväxtverket. Projektets mål är att markant öka investeringstakten i solel i små- och medelstora företag i Östra Mellansverige. Aktiviteterna har under 2016 omfattat tre seminarier om solel, framtagande av monter till mässan Brunnby lantbrukardagar, kommunnätverksträff samt arbetsgruppsmöten. Länsstyrelsen deltar i olika utredningar inom projektet, bland annat en utredning om bygglov för solceller i Mälardalens kommuner samt en utredning om solel och solvärme i turistföretag.

Infrastruktur

Under 2016 har arbetet fortsatt med att ta fram en regional cykelstrategi i bred samverkan med länets kommuner. Vid årsskiftet flyttades arbetet över till Region Västmanland.

Länsstyrelserna i Västmanland, Södermanland och Uppsala har tillsammans med regionalt tillväxtansvariga i Örebro och Östergötlands län arbetat med att ta fram en regional elbilstrategi. Kartläggning av läget på elfordon och laddinfrastruktur har genomförts. Informationsinsatser har genomförts mot kommuner och företag inom fastighetsområdet samt bostadsrättsföreningar. Under början av 2017 kommer en strategi att tas fram för hur arbetet med laddinfrastruktur bör hanteras i framtiden.

Tillsyn och energi

Det nationella projektet ”Incitament för energieffektivisering” har startat under året. Projektet ska stötta små och medelstora företag i deras arbete med energieffektivisering genom att använda tillsynen som ett incitament. Energimyndigheten och länsstyrelserna driver gemensamt projektet där tillsynspersonal på länsstyrelser och kommuner är viktiga aktörer för att nå ut till företagen. I år har projektet startat med att informera kommunerna om projektet. En kartläggning av länsstyrelsernas och kommunernas insatser avseende energitillsyn har gjorts för att ta reda på vilket stöd och vilken hjälp som inspektörerna behöver i sitt fortsatta arbete. Energikontoret i Mälardalen är även informerade för att kunna hjälpa till att sprida information om projektet. Listor över små och medelstora företag har tagits fram via Statistiska Centralbyrån (SCB).

Lantbruket

Arbetet inom projektet ”Greppa näringen” är en del av arbetet med energiomställning i länet. Detta beskrivs närmare under stycket som berör miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*.

Solenergi i samhällsplaneringen

Länsstyrelsen leder ett projekt tillsammans med 11 kommuner i Mälardalen som handlar att utveckla metoder hur det går att introducera solenergiaspekter redan i planeringsskedet för nya exploateringsområden och byggnader. Målet är att på ett bättre sätt ta tillvara solenergi potentialen.

Fossilfria och effektiva transporter i östra Mellansverige

Under 2016 har Länsstyrelsen tillsammans med Biogas Öst initierat ett projekt för att stötta kommunerna med omställningen till en fossilfri fordonsflotta. Projektet blev beviljat i december 2016 och kommer pågå i tre år. 17 kommuner och ett landsting deltar i projektet som omfattar Västmanlands, Uppsala och Södermanlands län. Projektet innefattar både kommunernas egna fordon och allt transportarbete de upphandlar. Satsningen innebär både insatser som minskar själva transportarbetet, som IT-teknik planeringsverktyg och kampanjer för beteendeförändringar, samt och insatser för att byta ut bränslen och bilar och ställa krav på fossilfrihet vid upphandlingar.

Naturens kalender

Länsstyrelsen i Västmanlands län deltar sedan 2015 i det gemensamma delprogrammet ”Fenologi – Naturens kalender” inom miljöövervakningen. Delprogrammet syftar bland annat till att övervaka förändringar i växters växtsäsong som en indikator för miljömålet Begränsad klimatpåverkan. Uppföljningen sker utifrån den rapportering på webbplatsen Växtkalendern¹⁷ som utförs av frivilliga och av professionella fenologistationer. Under 2016 har Länsstyrelsen gjort extra marknadsföringsinsatser för att förstärka rapporteringen i länet.

2. Frisk luft

Länsstyrelsen verkar inom flera områden för att uppnå miljö kvalitetsmålet Frisk Luft. För att miljö kvalitetsmålet ska uppnås i länet återstår främst insatser för att minska problemen med marknära ozon och problem med höga partikelhalter i vissa hårt trafikerade gatumiljöer.

För att komma till rätta med problemen med marknära ozon krävs främst insatser på internationell nivå. Föroreningsbilden kan delvis även påverkas av utsläppen av ozonbildande ämnen lokalt. Framförallt är det utsläpp av flyktiga organiska ämnen som bidrar till bildning av marknära ozon.

¹⁷ Se vidare <http://www.naturenskalender.se/vaxtkalendern.php>.

I egenskap av tillsynsmyndighet verkar Länsstyrelsen för att minska användningen av organiska lösningsmedel inom industrin tillsammans med berörda verksamhetsutövare. Miljöpåverkan genom utsläpp av luftföroreningar ses kontinuerligt över inom aktuella ärenden vid tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter.

Länsstyrelsen bidrar även aktivt inom Västmanlands läns luftvårdsförbund genom att samordna övervakningen av luftkvalitet och miljöpåverkan från luftföroreningar. Förbundets uppgift är att ta fram information om luftföroreningars förekomst och effekter samt att sprida denna information till både allmänhet och organisationer.

3. Bara naturlig försurning

Kalkning av försurade sjöar och vattendrag och kalkeffektuppföljning utförs årligen enligt åtgärdsplanen för kalkningsverksamheten i Västmanlands län. Motivet för kalkning baseras i första hand på förekomst (eller tidigare förekomst) av flodpärlmussla, öring, flodkräfta och mört. För att långsiktigt skapa bra förhållanden för dessa arter utförs kalkning och biologisk återställning i utpekade kalkområden.

Länsstyrelsen har under 2016 beviljat medel för kalkning av 78 sjöar och ett vattendrag. Vidare har biologisk uppföljning av flodkräfta utförts genom kräftprovfiske i sju kalkade sjöar. Fiskevårdsförening/fiskeklubb samt skogsbolag deltog och hjälpte på olika sätt till vid provfisket.

4. Giftfri miljö

Länsstyrelsen främjar en giftfri miljö genom arbetet med tillsyn och prövning av miljöfarlig verksamhet samt i arbete med förorenande områden. Arbetet med tillsyn, rådgivning och efterbehandling av förorenade områden beskrivs detaljerat i redovisningen av regleringsbrevsuppdrag 1.16.

Sevesoanläggningar

I länet finns idag 12 anläggningar som omfattas av bestämmelserna i den så kallade Sevesolagstiftningen, vars syfte är att minska riskerna för allvarliga kemikalieolyckor. Länsstyrelsen ansvarar för tillsynen av anläggningarna. Länsstyrelsen samverkar även med kommunernas miljökontor och räddningstjänster vid tillsynen.

Under 2015 har Länsstyrelsen genomfört fyra tillsynsbesök:

- Surahammars Bruks AB, Surahammars kommun
- Air Liquide Gas AB, Surahammars kommun
- OKQ8 AB, Västerås kommun
- Gryta Biogasanläggning, Västerås kommun

Under året har Länsstyrelsen tagit beslut om att två av Sevesoverksamheterna i länet inte längre omfattas av Sevesolagstiftningen. De två verksamheterna är Surahammars Bruks AB, som har minskat gasolmängden samt Preem Gas AB, som motiverat att de omfattas av lagen om transport av farligt gods.

Behörighetsutbildning

Under 2016 deltog 37 personer som är verksamma inom jordbruk, trädgård, golfbanor och grönytor i Länsstyrelsen grundkurs för behörighet att använda bekämpningsmedel. I fortbildningskursen, som behöver genomgåas vart femte år för att behålla behörigheten, deltog 137 personer. En viktig del i dessa kurser är att informera om vilken skadeverkan

bekämpningsmedel kan ha i naturen, hur dessa kan begränsas och vilka alternativa bekämpningsåtgärder som finns.

5. Skyddande ozonskikt

Ett miljöriktigt omhändertagande av uttjänta material är en viktig del i detta arbete liksom insatser för att utreda och förhindra illegal handel samt införsel och utförsel av ozonnedbrytande ämnen. Uttjänta material kan utgöras av isoleringsmaterial i skummande plaster, kyl- och luftkonditioneringsutrustningar, byggnader och fjärrvärmerör. Det är viktigt att hindra export av exempelvis kylskåp, som innehåller ozonnedbrytande ämnen, till utvecklingsländer i Asien och Afrika. Länsstyrelsen arbetar med att förhindra illegal export av farligt avfall bland annat gamla kylar och frysar med freon.

6. Säker strålmiljö

För miljömålet Säker strålmiljö har Länsstyrelsen i första hand påverkansmöjlighet inom delområdena UV-strålning och Elektromagnetiska fält. Länsstyrelsen har under 2016 inte genomfört någon planerad aktivitet inom miljömålet. Inom ramen för Länsstyrelsens tillsynsvägledning enligt miljöbalken ges dock löpande stöd och rådgivning till miljökontoren i aktuella frågor. Tillsynsvägledning om exempelvis. solarietillsyn och elektromagnetiska fält har tydlig koppling till miljömålet. En gång per år anordnas en samverkansträff för miljökontoren om hälsoskyddstillsyn. På samverkansträffen 2016 diskuterades tillsyn av solarieverksamhet och tillämpning av Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter.

När Länsstyrelsen yttrar sig över kommunala detaljplaner bevakas bland annat förekomst av elektromagnetiska fält vid bostäder och undervisningslokaler. Inom miljömålets övriga delområden, strålskydd och radioaktiva ämnen, är Strålsäkerhetsmyndighetens tillsynsmyndighet för strålskydd. Berörda verksamheter är till exempel sjukhusen i länet och bränslefabriken Westinghouse Electric Sweden AB i Västerås. Bakgrundsstrålning i länet mäts var sjunde månad av kommunerna, varefter Länsstyrelsen registrerar mätvärdena i Strålsäkerhetsmyndighetens databas.

7. Ingen övergödning

Framtagande av Åtgärdsprogram för att nå miljökvalitetsmålet ”Ingen övergödning”

Vattenmyndigheten har under året fått föreslaget åtgärdsprogram för vatten prövat av regeringen. Regeringens beslut om åtgärdsprogrammet kom i början av oktober 2016. Det pågår därför nu ett intensivt arbete för att vattendlegationen ska kunna fatta beslut för åtgärdsprogram, förvaltningsplan och miljökvalitetsnormer under 2017. Åtgärdsprogrammet är framtaget av Vattenmyndigheten tillsammans med länsstyrelserna i Norra Östersjöns vattendistrikt och är en del av arbetet med att uppfylla EU:s vattendirektiv. Dokumenten innehåller bland annat förslag till möjliga åtgärder som bör genomföras för att minska övergödning av sjöar och vattendrag.

Prioritering av områden som är aktuella för LAV-tillsyn

Länsstyrelserna har ett ansvar att utöva tillsyn enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Länsstyrelsen har begärt in underlag från kommunerna om de områden där det kan finnas behov av LAV-tillsyn. Utifrån underlaget har Länsstyrelsen gjort en viktning och fått fram en prioritering över de aktuella områdena per kommun. Underlaget ska i första hand presenteras för kommunerna. Länsstyrelsens avsikt är att kommunerna ska använda underlaget vid framtagande och revidering av VA-planer. Det finns olika skäl för kommunerna att se över de olika områdena, dels i syfte att minska övergödningen, dels utifrån behovet av en hållbar dricksvattenförsörjning inom områdena. Underlaget kommer även att kunna användas för prioritering av Länsstyrelsens LAV-tillsyn.

Under året har två tillsynsvägledningsmöten med länets miljöskyddsinspektörer genomförts. Efter en inledande presentation om prövning utifrån annan lagstiftning ägnades merparten av dagen till diskussioner utifrån de frågor som kommunerna skickat till Länsstyrelsen. Mötena blev mycket uppskattade.

Tillsynsvägledning för miljötillsyn inom jordbruket

Länsstyrelsen har genomfört ett tillsynsvägledningsmöte för miljötillsyn inom jordbruket under året. Under dagen diskuterades Industriutsläppsdirektivet (IED)¹⁸ och de slutsatser som kommer att vara vägledande för vad som är ”bästa tillgängliga teknik” (BAT)¹⁹. Merparten av träffen ägnades till diskussioner utifrån de frågor som kommunerna skickat till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen fick positiv respons från deltagarna på mötets innehåll.

Rådgivning inom Greppa Näringen

Inom länet är totalt 24 procent av jordbruksmarken ansluten till Greppa Näringen. Greppa Näringen är ett rådgivningsprojekt som drivs i samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna samt ett stort antal företag i lantbruksbranschen med fokus att minska påverkan på miljön. I Västmanlands län är 130 lantbrukare aktiva rådgivningsmedlemmar. Rådgivningen erbjuds främst till företag som har mer än 25 djurenheter eller över 50 hektar åkermark inom nitratkänsligt område. Länsstyrelsen har prioriterat rådgivningen till Sagåns och Svartåns avrinningsområden där problemen med övergödning är störst. I första hand prioriterar Länsstyrelsen att genomföra planerade rådgivningar hos redan anslutna medlemmar. Under 2016 har totalt 64 rådgivningar genomförts i Greppa Näringens regi.

Länsstyrelsen i Västmanlands län presenterade, tillsammans med länsstyrelserna i Örebro, Uppsala och Södermanlands län, Greppa Näringen vid de årliga lantbrukardagarna på Brunnby gård i juli 2016.

I anslutning till Brunnby gård har dessutom flera åtgärder för att minska läckaget av näringsämnen genomförts.

Länsstyrelsen arbete med bidragsmedel

Många av de åtgärder som Vattenmyndigheten föreslår i sitt åtgärdsprogram för att minska övergödning av vatten återfinns som miljöinvesteringar eller miljöersättningar i Landsbygdsprogrammet. Inom programmet finns möjlighet att finansiera flera typer av åtgärder inom jordbruket. Tyvärr är det få lantbrukare som söker dessa stöd. Det finns ett stort antal platser som till exempel skulle lämpa sig för att anlägga våtmarker i syfte att reducera näringsämnen från vatten, men intresset för att göra det är låg.

Länsstyrelsens arbete med att fördela medel till LOVA- och LONA-projekt har fortsatt även i år. Speciellt de projekt som får medel via LOVA bidrar direkt till att minska belastningen av näringsämnen. 2016 beviljades medel till fem projekt och de flesta handlade om strukturkalkning.

Framtagande av ansökan från EU för genomförande av LIFE IP ”North Baltic”

Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt med stöd av Mälarens vattenvårdsförbund och länsstyrelserna har även i år genomfört ett omfattande arbete med att utarbeta en ansökan till ett EU-projekt kallat LIFE IP ”Rich Waters”. Projektansökan har nått ända fram och kommer att få finansiering för kommande 7,5 år. Många av de delprojekt som ingår i projektet handlar om att förbättra bland annat Länsstyrelsens arbetssätt för att effektivisera åtgärdsarbete. Några delprojekt som bör nämnas är handlingsplaner för

¹⁸ IED = Industriutsläppsdirektivet från engelskans Industrial Emissions Directive.

¹⁹ BAT = Best Available Techniques – bästa tillgängliga teknik.

avrinningsområden som är hårt belastade från läckage av näringsämnen från jordbruket, gårdsvisa vattenplaner och åtgärder mot övergödning i sjöar med internbelastningsproblem.

Uppföljning av genomförda åtgärder

Även under 2016 fortsatte arbetet inom Åbäckegravens avrinningsområde. Projektet Greppa Fosfor avslutades under 2014, men Länsstyrelsen kommer även fortsättningsvis att stötta uppföljningen inom avrinningsområdet genom fortsatt finansiering av vattenprovtagning, analys av vattenprover och vattenföringsmätningar. Flera och omfattande åtgärder för att minska läckage av näringsämnen till vatten har genomförts i avrinningsområdet och det är viktigt att dessa följs över tid.

8. Levande sjöar och vattendrag

Länsstyrelsen har under 2016 genom fortsatt god samverkan med externa aktörer genomfört en hel del arbete med syftet att uppnå miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag. Arbetet har framförallt fokuserats på restaurering av värdefulla vattenmiljöer. Det är främst resurser som fördelas från Havs- och vattenmyndigheten som bidrar till att uppnå målet, men även insatser inom en del LONA-projekt (från Naturvårdsverket) bidrar till uppfyllandet av målet.

Restaurering av värdefulla vattenmiljöer

Åren 2006-2009 fanns särskilda statliga bidrag för restaurering av värdefulla vattenmiljöer som fördelades av Naturvårdsverket. Under dessa år gjordes många fiskvägsutredningar för dammar i de nedersta delarna av större märlarmynnande åar. Länsstyrelsen har därefter verkat för att utredningarna ska bli verklighet, bland annat genom att föra dialog med externa aktörer. Det är därför glädjande att flera fiskvägar har byggts under de senaste åren. De nedersta dammarna i Arbogaån, Hedströmmen och Kolbäcksån har numera fiskvägar.

Det är ofta tidskrävande processer att enas kring på vilket sätt man ska skapa fri vandringsväg vid en damm, eftersom många intressen behöver samsas. Särskilt komplicerat är det i städer. En fiskväg är för det mesta en dyr åtgärd och det kan bli problematiskt att lösa finansieringen. Samverkan med kulturmiljöfunktionen är omfattande under processen. Detta redovisas närmare i kapitlet kulturmiljö och redovisningen av regleringsbrevsuppdrag 1.20.

Sedan 2011 har Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ansvar för fördelningen av resurser till arbetet med restaurering av värdefulla vattenmiljöer. Den budget som HaV fördelar till länsstyrelserna ska täcka alla personella resurser inom vattenförvaltningen. Därutöver fördelas pengar till bland annat kalkningsverksamheten, LOVA, åtgärdsprogram för hotade arter i vatten och fiskevårdsmedel. Under 2016 avsattes drygt 800 000 kronor till arbete vars främsta syfte är att gynna hotade arter i vatten såsom flodpärlmussla, flodkräfta och asp. Dessa pengar har bland annat finansierat följande aktiviteter:

- Biotopvård som gynnar flodpärlmussla i Hedströmmen och Håltjärnsbäcken
- Åldersanalys av flodpärlmusselskal från Forsån
- Uppföljning av fiskvägar i Arbogaån och Hedströmmen genom insamling av asprom
- Uppföljning av fiskväg vid Västerkvarn i Kolbäcksån med fiskräknare
- Uppdatering av länets förvaltningsplan för flodkräfta

Länsstyrelsen tar ett stort ansvar när det gäller uppföljning. Länsstyrelsen genomför exempelvis elfiske med egen personal i vattendrag med höga naturvärden för att kontrollera att satsade åtgärder får önskvärd effekt.

Under 2016 har flödet i en ny fiskväg som byggts i Forsån övervakats med hjälp av en självregistrerande pegel (vattennivåmätare).

Inom projektet "Fria vandringsvägar i Hedströmmen" pågår utredningar, provningar och åtgärder vid ett flertal dammar som är prioriterade för att de har störst negativ effekt på naturvärdena i Hedströmmen. Åtgärderna får därmed största möjliga miljönytta. Länsstyrelsen samverkar med både Sveaskog och Mälarenergi vattenkraft AB i projektet och en samsyn finns om vilka dammar som är viktigast att åtgärda. Under 2016 kom Länsstyrelsen bland annat överens med Mälarenergi om att testa en ökning av minimiflödet vid två kraftstationer (Kallstena och Östuna), med syftet att gynna aspleken i forsarna nedströms i anslutning till kraftstationerna.

Fokus på extern och intern samverkan

Länsstyrelsen arbetar aktivt för att engagera externa huvudmän i restaureringsprojekten. Det är därför glädjande att både kommuner (Västerås stad) och andra organisationer såsom Sveaskog Förvaltnings AB, Mälarenergi Vattenkraft AB och Skogsmästarskolan har varit huvudmän för projekt under året. Nu pågår ett gemensamt arbete med att ta fram en LIFE IP ansökan ("GRIP on LIFE IP") som Skogsstyrelsen samordnar. Ansökan ska skickas in till EU senast den 1 mars 2017.

Vattenanknutna kulturmiljövärden

Länsstyrelsen bidrar till att vårda och restaurera flera av de skyddsvärda vattenanknutna kulturmiljöerna i länet genom kulturmiljövårdsanslaget. Här kan nämnas Strömsholms kanal (Kolbäcksåns avrinningsområde (ARO)), Trummelsbergs bruk (Kolbäcksåns ARO) samt Eriksbergs kvarn (Köpingsåns ARO). Förvaltningen av Bråfors kulturresevat (en bergsmansby) bidrar också till fortsatt bevarande och utveckling av länets vattenanknutna kulturmiljövärden.

Den interna samverkan när det gäller naturvårdande åtgärder i vattendrag är omfattande och väl utvecklad och syftar till att säkerställa att kulturmiljövärden beaktas och att den negativa påverkan som åtgärderna kan medföra minimeras.

LONA

Även insatser inom LONA bidrar till uppfyllandet av målet inom sina projekt. Detta beskrivs under redovisning av volymer och kostnader i inledningen av detta kapitel.

9. Grundvatten av god kvalitet

Västmanlands län har på de allra flesta håll god tillgång till grundvatten genom de grundvattenbärande grusåsar som löper genom länet. Vattnet i de flesta grundvattentäkterna i länet har också god kvalitet. Arbete för att stärka skyddet av grundvattentäkter och grundvattenbärande grusavlagringar pågår.

Länsstyrelsen har under 2016 genomfört tillsyn av efterlevnaden av skyddsföreskrifter för vattenskyddsområden i ärenden som rör dispenser. Länsstyrelsen har också avslutat ett tillsynsärende som rör överträdelser av skyddsföreskrifterna inom Ängelsbergs vattenskyddsområde, Fagersta kommun.

Länsstyrelsen har tagit fram ett regionalt program för avhjälpande av föroreningssskador där förorenade områden som riskerar att påverka kvaliteten i på dricksvatten från grundvattentäkter är prioriterade. Vidare verkar Länsstyrelsen för att minska uttaget av naturgrus i länet för att ytterligare säkra grundvattentillgångarna. Under 2016 har dock inga nya ansökningar om tillstånd till uttag av naturgrus inkommit.

Inom ramen för arbetet med Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram har en rad åtgärder föreslagits för att säkerställa grundvattnets kvalitet och kvantitet. På grund av teknisk utveckling och förändrad markanvändning kan i vissa fall nuvarande vattenskydd vara föråldrade. För vissa vattenskyddsområden baseras skyddsföreskrifterna på lagstiftning äldre än miljöbalken. För dessa har revidering av skyddsbehovet föreslagits som en åtgärd för att säkerställa en fortsatt god vattenkvalitet. Andra vattentäkter saknar idag vattenskyddsområde. För dessa föreslås att nya vattenskyddsområden ska upprättas. Länsstyrelsen har under 2016 fört diskussioner och deltagit i samråd rörande två nya vattenskyddsområden och förväntas under nästa år fastställa skyddsområden för två vattentäkter som tidigare saknat skydd.

11. Myllrande våtmarker

Mycket av Länsstyrelsens arbete med bevarande och återställande av våtmarker sker inom ramen för den dagliga verksamheten, t.ex. vid tillståndsprövning och samråd enligt miljöbalken. Länsstyrelsen avråder från, eller uppmanar till särskild hänsyn vid, vägdragningar och skogsbruksåtgärder som kan påverka våtmarker av skyddsklasserna 1–3 enligt Länsstyrelsens våtmarksinventering (1993) eller andra våtmarker med höga värden (exempelvis rikkärr och Natura 2000-områden). Länsstyrelsen ger inte tillstånd till dikning eller torvtäkt i våtmarker av klasserna 1–3. Exploatering av våtmarker med höga natur- och kulturmiljövärden undviks därigenom. Länsstyrelsen ställer också krav på efterbehandlingen av de torvtäkter som får tillstånd, vilket bidrar till att skapa biologiskt rika våtmarksmiljöer i avslutade täkter.

Formellt skydd, huvudsakligen i form av naturreservat, är ett viktigt instrument för bevarande av våtmarker med höga naturvärden. Arbetet med skydd för ytterligare ett objekt i myrskyddsplanen (Naturvårdsverket 2007), liksom för andra områden med värdefulla våtmarker, har fortskridit under 2016. Under året har cirka 40 hektar våtmark fått långsiktigt skydd genom reservatsbeslut. Inom befintliga reservat har Länsstyrelsen bland annat genomfört olika skötselåtgärder i rikkärr och på strandängar. Se även redovisning av regleringsbrevsuppdrag 1.17.

Länsstyrelsen bevakar och vårdar även våtmarker i ”vardagslandskapet”, utanför befintliga och planerade områdesskydd. Den samordnade regionala miljöövervakning som bedrivs under samlingsnamnet Remiil²⁰ följer tillståndet i myrar och andra våtmarker i ett urval av så kallade landskapsrutor genom flygbildstolkning samt fältprovtytor. Länsstyrelsen har under 2016 också deltagit i fältutvärdering inom den nationellt koordinerade satellitbaserade övervakningen av miljötillstånd i våtmarker²¹, samt inlett regional övervakning av rikkärr som inte varit föremål för områdesskydd eller andra naturvårdande åtgärder.

Åtgärdsprogram för hotade arter bidrar till måluppfyllelsen genom bland annat restaurering och skötsel av rikkärr utanför skyddade områden. Se även redovisning av regleringsbrevets uppdrag 1.17 ovan.

Stöden inom landsbygdsprogrammet har betydelse för jordbrukslandskapets våtmarker, se avsnittet nedan under 13. Ett rikt odlingslandskap.

LONA

Även insatser inom LONA bidrar till uppfyllandet av målet inom sina projekt. Detta beskrivs under redovisning av volymer och kostnader i detta kapitel.

²⁰ Se vidare <http://www.remiil.se>

²¹ Se vidare webbplatser för projektet: <http://www.myrar.se>

12. Levande skogar

Länsstyrelsen prioriterar skogsmiljöer högt i arbetet med långsiktigt bevarande av värdefulla naturområden. Under 2016 har Länsstyrelsen fattat beslut om två nya naturreservat med skydd av värdefull skog som huvudsakligt syfte, med en sammanlagd areal produktiv skogsmark på cirka 122 hektar. Arbetet med långsiktigt skydd för flera andra skyddsvärda skogsområden har också fortgått. Se även redovisning av regleringsbrevets uppdrag 1.17 ovan.

I redan skyddade områden gör Länsstyrelsens reservatsförvaltning stora insatser för att bevara och förhöja skogliga naturvärden som inte enbart gynnas av så kallad fri utveckling. Under året har bland annat en naturvårdsbränning på 20 hektar genomförts i ett naturreservat, inom ramen för LIFE+-projektet ”Taiga”. I ett annat reservat har en kraftigt igenvuxen trädklädd betesmark på cirka 17 hektar restaurerats. Se även redovisning av regleringsbrevets uppdrag 1.17 ovan.

Inom den regionala miljöövervakningen har Länsstyrelsen under 2016 medverkat till publiceringen av en utvärdering av miljötillståndet i skogslandskapet på länsnivå²² baserad på data från Riksskogstaxeringen. I det stora brandområdet från 2014 har under året förstärkt övervakning av häckande fåglar och av dagfjärilar fortskridit och en rapport har skrivits under 2016 om den första säsongens dagfjärilsövervakning i brandområdet.

Skydd av kulturmiljövården

Detta mål beaktas i den löpande ärendehandläggningen. Länsstyrelsen får tillfälle att yttra sig i samrådsärenden som berör kända fornlämningar och områden med höga kulturmiljövården. I alla yttranden över anmälningar om skogliga åtgärder hänvisar Länsstyrelsen till bestämmelserna i kulturminnes- och skogsvårdslagen, även i de fall när inga kulturmiljövården är kända. Det bedöms att skadenivån på kulturlämningar vid skogsbruksåtgärder fortfarande är hög, liksom i riket i stort, även om uppgifter saknas på länsnivå. Länsstyrelsen menar att kompetens och erfarenhetsutbyte mellan de som arbetar inom kulturmiljövården och de som arbetar i skogsbruket är en förutsättning för förståelse för varandras sakområden. Kunskap om och förståelse för myndigheternas krav och skogsbrukets möjligheter kan bidra till att skadorna på kulturmiljöer i skogen minskar. Länsstyrelsen ser positivt på en samverkan med skogsbruket kring ökat erfarenhetsutbyte mellan myndigheter och verksamhetsutövare. I september hölls ett dialogmöte mellan skogsbolagen och myndigheterna i regionen med förhoppning om ökad samverkan för att komma till rätta med skadeproblematiken.

Länsstyrelserna och Skogsstyrelsen har sedan 2014 arbetat med det gemensamma projektet Gemensam inlämningsfunktion (GIF). Under 2016 har denna funktion utvecklats ytterligare. Ett av syftena med projektet är att ensa ärendeprocesserna både internt och externt. En grundläggande utgångspunkt är att lagar och regler följs och tillämpas på ett likartat sätt över hela landet. Verksamhetsutövaren kan nu lämna in och få återkoppling på skogliga frågor, oavsett vilken myndighet som ansvarar för handläggningen.

Länsstyrelsen anser också att behovet av att ensa och utveckla handläggningsrutinerna är stort såväl inom som mellan samtliga länsstyrelser och Skogsstyrelsen. Detta leder till ökad tydlighet, vilket på sikt kan bidra till att nå målen. Länsstyrelsen har i samverkan med Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet genomfört en workshop om ensade rutiner när det gäller forn- och kulturlämningar som berörs av skogsbruksåtgärder. Ett

²² Se vidare <http://www.lansstyrelsen.se/Norrbottn/Sv/publikationer/2016/Pages/uppfoljning-av-miljotillstandet-i-skogslandskapet-baserat-pa-riksskogstaxeringen.aspx>.

resultat från workshopen är att samtliga länsstyrelser är enade kring denna fråga. Samverkan behöver dock formaliseras. De branschgemensamma riktlinjerna som Skogforsk har tagit fram utgör ett bra komplement till en ensad ärendehantering på länsstyrelserna.

LONA

Även insatser inom LONA bidrar till uppfyllandet av målet inom sina projekt. Detta beskrivs under redovisning av volymer och kostnader i detta kapitel.

13. Ett rikt odlingslandskap

Bidrag till byggnadsvård

Bidrag till renovering av äldre ekonomibyggnader vars funktion tillhör den äldre lantushållningen (överloppsbyggnader) har givits till ett dussintal objekt. Statistik över omfattningen av det helt privatfinansierade underhållet av motsvarande byggnader saknas, men kan ändå med stor säkerhet bedömas vara långt ifrån tillräckligt för att kunna uppväga förfallet.

Ersättning för restaurering av betesmarker och slätterängar

Under 2016 har stöd till restaurering av värdefulla naturbetesmarker kunnat sökas i det nya landsbygdsprogrammet. Ett tiotal ansökningar har inkommit varav cirka hälften har bedömts vara kvalificerade.

Ersättning för hävd av betesmarker och slätterängar

Under 2015-2016 har huvuddelen av länets naturbetesmarker återbesökts inför tecknandet av nya femårsåtaganden om EU-stöd i nya landsbygdsprogrammet. Den exakta siffran över hur stor procent av arealen som går vidare in i det nya programmet finns inte ännu, men tendensen är att senare års vikande trend fortsätter.

Stöd till anläggning och restaurering av våtmarker

Från och med hösten 2015 blev stöd till anläggning och restaurering av våtmarker åter sökbart i det nya landsbygdsprogrammet. Intresset är svalare än någonsin (under 2016 har endast ett projekt beviljats), vilket antas bero på att processen upplevs som krångligare än i föregående program samt att villkoren i vissa avseenden försämrats.

Särskilda insatser för hotade arter i odlingslandskapet

Under 2016 har särskilda insatser gjorts för bland annat artgrupperna gentianor i ängs- och betesmarker samt för ängssvampar inom åtgärdsprogram för hotade arter. För arten fältgentiana har denna typ av åtgärder (som även utfördes 2014 och 2015) gjort att beståndet i länet fördubblats för andra året i rad. Länsstyrelsens miljöövervakning bidrar till uppföljningen av tillståndet i odlingslandskapet genom två delprogram, med fokus på gräsmarker respektive småbiotoper. Denna övervakning sker helt samordnat med andra länsstyrelser under namnet Remiil²³ och baseras på tolkning av flygbilder över ett stickprov av s.k. landskapsrutor samt fältinventering av utvalda delar av rutorna. Under 2016 har en omfattande analys av data från det första inventeringsvarvet publicerats och Länsstyrelsen har deltagit aktivt i arbetet med detta.

Samverkan

Utöver ovanstående insatser leder Länsstyrelsen partnerskapet för landsbygdsutveckling som har haft två möten under 2016. Fokus var vid det första mötet *återkoppling av stöd i*

²³ Se vidare <http://www.remiil.se/>

landsbygdsprogrammet och vid det andra mötet *integration*. I partnerskapet ingår representanter för olika grupper som är verksamma på landsbygden i Västmanland, till exempel kommuner, företagare och intresseorganisationer och representanter för olika intressen som t.ex. turism och integration m.m. Partnerskapsmötena i länet är uppskattade vilket bland annat visas av att ett högt deltagande.

LONA

Även insatser inom LONA bidrar till uppfyllandet av målet inom sina projekt. Detta beskrivs under redovisning av volymer och kostnader i inledningen av detta kapitel.

15. God bebyggd miljö

Samhällsplanering

Länsstyrelsen har fortsatt att granska och bedöma samtliga inkommande översiktsplaner och relevanta detaljplaner ur ett energiomställnings- och klimatanpassningsperspektiv. Projektet Greppa Näringen är ytterligare en viktig del av arbetet med energiomställning i länet. Även inom arbetet med klimatanpassning finns ett flertal insatser som genomförts med bäring på God bebyggd miljö, genom att de syftar till att säkerställa en bebyggelse- och infrastrukturbyggnad som är robust avseende de risker som är relaterade till ett förändrat klimat.

Byggnadsminnen

Under året har Länsstyrelsen beslutat om ett nytt byggnadsminne, minnesbyggnaden på Braheholmen, Sala kommun. För närvarande finns det 49 byggnadsminnen i länet som är skyddade enligt 3 kapitlet kulturmiljölagen.

Främjande av kulturmiljöarbete i kommunernas planering

Länsstyrelsen arbetar aktivt med att på flera olika sätt främja kommunernas kulturmiljöarbete. Detta sker bland annat på Länsstyrelsens träffar med kommunernas plan- och bygglovshandläggare fyra gånger per år, vilka anordnas av Länsstyrelsens planhandläggare. På träffarna diskuteras aktuella frågor, lagändringar och specifika temaområden som till exempel kulturmiljöfrågor.

Länsstyrelsens plansamråd är ett viktigt forum för att belysa kulturmiljöfrågorna inom kommunal planering. Detta redovisas mer utförligt under regleringsbrevsuppdrag 1.20.

Inför upprättande av en ny översiktsplan lämnar Länsstyrelsen en sammanfattande redogörelse i vilken eventuellt behov av aktuella underlag påtalas och att Länsstyrelsen har möjlighet att lämna bidrag för framtagande av nya aktuella och ändamålsenliga kunskapsunderlag. Länsstyrelsen uppmanar också kommunerna att i större utsträckning använda informationen i Boverkets PBL Kunskapsbanken²⁴, där bra information finns om kulturmiljövärden i samhällsplaneringen.

Länsstyrelsen har också ofta en tidig dialog med berörd kommun inför ett detaljplanearbete kring hur de planerade markanspråken kan komma att beröra fornlämningar.

Ovan redovisade arbetsinsatser bidrar till att uppnå att olika samhällsbyggnadsprocesser genomsyras av en helhetssyn på förvaltningen av landskapet.

Länsstyrelsen har även under året fortsatt samarbetet med Västmanlands läns museum och flera kommuner för att aktualisera och förnya de kommunala planeringsunderlagen avseende

²⁴ <http://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/>

bebyggelse och landskap. Årets insatser har bland annat omfattat arbeten i Norbergs, Hallstahammars och Sala kommuner. För utförligare beskrivning se kapitel avseende Kulturmiljö.

Buller

Inom ramen för Länsstyrelsens arbete i Luftvårdsförbundet för Västmanlands län drivs frågor om luftkvalitet och samordnas luftövervakning. I förbundet drivs även bullerfrågor.

LONA

Även insatser inom LONA bidrar till uppfyllandet av målet inom sina projekt. Detta beskrivs under redovisning av volymer och kostnader i inledningen av detta kapitel.

16. Ett rikt växt- och djurliv

Miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv har bäring på flera andra miljömål, främst Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Levande skogar och Ett rikt odlingslandskap. Exempelvis har Länsstyrelsens arbete med skydd och skötsel av naturområden av stor betydelse för den biologiska mångfalden. Se redovisning av miljökvalitetsmålen Myllrande våtmarker samt Levande skogar.

Insatserna för artbevarande inom åtgärdsprogram för hotade arter bidrar starkt till uppfyllandet av flera miljökvalitetsmål. Framförallt är dessa insatser av betydelse för ett rikt växt- och djurliv. Under 2016 har biotopvårdande åtgärder utförts i rikkärr (se även avsnitt 11. Myllrande våtmarker) samt på lokaler för fältgentiana, veronikanätfjäril, vädnnätfjäril och rödlistade ängssvampar. Försök har också gjorts med utplantering av födoväxter för det hotade stortapetsarbetet. Se vidare under redovisningen av regleringsbrevsuppdrag 1.17.

Länsstyrelsen har bedrivit miljöövervakning av häckande fåglar under 2016, dels genom häckfågeltaxering i olika typer av landbiotoper, dels genom inventering av fågelskär i Mälaren. Andra övervakningsinsatser under året med fokus på Ett rikt växt- och djurliv är övervakning av hotade och sällsynta växter (floraväxteri) samt av dagfjärilar. Flera av dessa insatser bedrivs genom samverkan med ideella krafter i länet.

Även insatser inom LONA bidrar till uppfyllandet av målet inom sina projekt. Under 2016 har Länsstyrelsen beviljat LONA-stöd till bland annat en inventering och framtagande av en bekämpningsplan för den invasiva växten jätteloka i Västerås kommun.

3. Stödjande av kommunerna

Stödet till kommunerna med miljömålsarbetet sker i första hand genom etablerade nätverk inom olika sakområden. Utöver det stöd som beskrivs för respektive miljökvalitetsmål ges stöd på övergripande nivå t.ex. genom kommunekologträffarna (Se kapitel Övergripande samordningsuppdrag.), på tillsynsträffar (se redovisning av regleringsbrevsuppdrag 1.16), genom klimatanpassningsträffar, genom partnerskapet för landsbygdsutveckling och i samband med miljö- och klimatrådets möten (Se kapitel Övergripande samordningsuppdrag.). Utöver detta sker även ämnesspecifika träffar med enskilda kommuner. Stödet syftar till att öka kunskapen hos kommunerna och samverkan mellan kommunerna och Länsstyrelsen, något som är uppskattat, särskilt i små kommuner med små personella resurser.

4. Miljömålenas genomslag i samhällsplanering och tillväxtarbete

Miljö kvalitetsmålen utgör en integrerad del av Länsstyrelsens verksamhet, vilket redovisas utförligt under Länsstyrelseinstruktion 5a § ovan.

Lantbruk och landsbygd

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 60*			
Årsarbetskrafter män	3,1	4,8	4,9
Årsarbetskrafter kvinnor	10,5	10,3	9,1
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	9,06	9,81	9,06
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	24 315	27 627	19 603
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	13,36	14,65	8,47
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	254	135	4 083
Antal beslutade ärenden ¹⁾	198	122	4 284
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	5	1	4
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	406	2 651
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 606, Jordbruksfastigheter ²⁾ (Fylls i med tillhörande fotnot av de länsstyrelser som berörs av undersökningen)	83		

¹⁾ Under 2016 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdstöden skett i Jordbruksverkets nya IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, varför statistik över inkomna och handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (601) inte är möjlig att hämta ut.

För landsbygdstöden (VÄS 602) har siffror över inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökningar om stöd kunnat hämtas från Jordbruksverkets system. Statistik för inkomna och beslutade ärenden om utbetalningar av stöd är inte möjlig att hämta ut och redovisas därför ej. Siffrorna som redovisas för 2015-2016 är därför ofullständiga och skiljer sig från tidigare års statistik. Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen summerat med inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökan om landsbygdssöd.

²⁾ Nöjdindex för verksamhet 606 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 3 deltagande länsstyrelser är 75.

Kommentarer till tabellen

Kostnaderna för verksamheten och andelen av den totala verksamhetskostnaden har minskat något under 2016 jämfört mot 2015. Orsaken till de lägre kostnaderna beror på att antalet årsarbetskrafter är något lägre än under 2015 och minskade personalkostnader på grund av en tillfällig omorganisation.

Införandet av en ny jordbrukspolitik har medfört kostnadsökningar för administrationen av landsbygdsprogrammet och direktstöden. Ökad komplexitet samt hårda prioriteringar i IT-systemutvecklingen innebär en ökad resursåtgång i länsstyrelsernas handläggnings- och kontrollarbete inom både jordbruksstöd och landsbygdssöd. Uppdatering av åtagandeplaner för betesmarker och slåtterängar samt kvarvarande arbete från 2015 har också inneburit förhöjda kostnader under 2016. År 2013 betraktas i detta sammanhang som ett "normalår" och då erhöll länsstyrelserna 95 miljoner kr i TA-medel²⁵. Länsstyrelserna beviljades 113 miljoner kronor i TA-medel för verksamhetsåret 2016, varav 16 miljoner kronor var öronmärkta för åtagandeplaner. Till Västmanland fördelades totalt 2,2 miljoner kronor, varav 265 000 kronor till åtagandeplaner.

Inför 2016 bedömde länsstyrelserna att cirka 15 procent av handläggningen av 2015 års jordbrukarstödsansökningar plus efterarbete med fältkontroller kvarstod till 2016, vilket

²⁵ TA står för Technical Assistance, d.v.s. tekniskt stöd. I detta sammanhang avses tekniskt stöd från landsbygdsprogrammet som får användas för kostnader i genomförandeprocessen.

innebar ökade kostnader. Trots att vissa moment har effektiviserats jämfört med tidigare hantering, saknar många delar fortfarande fungerande IT-stöd. De manuella inslagen är så stora att delar av 2015 års handläggning kommer att slutföras först 2017. Hanteringen av åtagandeplaner är resurskrävande. Större delen av åtagandeplanerna för 2015 och 2016 har kunnat slutföras med hjälp av öronmärkta TA-medel, men några län har inte klarat hela arbetet inom fördelad TA-budget eller har arbete kvar som måste slutföras 2017. De fördelade TA-medlen till Västmanland räckte inte till allt arbete med åtagandeplaner under 2016. Ett tiotal åtagandeplaner återstår från 2016 och kommer att slutföras under 2017.

Även landsbygdsstöden har varit mer resurskrävande än normalt på grund av att nya arbetsmoment och rutiner såsom prioritering av ansökningar med poängsättning och urvalskriterier samt upphandlingar och utlysningar inom kompetensutveckling och samarbetsätgärden initialt innebär ökade kostnader för hanteringen. Ärendebalanser har byggts upp på många län under året i och med att möjligheten att handlägga ansökningar inte öppnade förrän i mars och möjligheten att handlägga slututbetalningar öppnade i december. Så är läget även i Västmanland och därför finns det 5 ärenden kvar som inte är beslutade inom två år. De effektiviseringsvinster som åstadkoms genom digital hantering av ansökan äts upp av ökad administration inom andra delar, exempelvis högre krav på utredning av LOU och ökade dokumentationskrav. Bidragsutbetalningar där länsstyrelsen gör utbetalningen har bestått av medfinansiering till bredband i det gamla landsbygdsprogrammet. Projekten avslutades helt under 2015.

Under 2015 och 2016 har länsstyrelserna finansierat deltagandet i utvecklingsarbetet av Jordbruksverkets IT-system med länsstyrelsernas gemensamma utvecklingsmedel och TA-medel. Utvecklingsarbetet kommer att fortsätta under 2017.

Brukarundersökning 2016

606 Jordbruksfastigheter

Länsstyrelsen har för denna verksamhet ett nöjdindex på 83, vilket är 8 enheter högre än genomsnittligt nöjdindex för samtliga länsstyrelser. Styrkor som lyfts fram i undersökningen är bland annat bemötande och bra information via telefon. Förbättringsområden är till exempel kompetens och att hitta information på den externa webbplatsen. Resultatet kommer att användas som underlag till förbättringsarbete och beslutade aktiviteter ingår i verksamhetsplanen för 2017.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Informationsinsatser

Länsstyrelsen i Västmanland har under 2016 fokuserat på att nå ut till alla målgrupper och kommunicera nyttan med landsbygdsprogrammet för bästa genomförande. Länsstyrelsen har satsat extra mycket för att hålla en hög servicenivå och därmed underlätta medborgarnas kontakt med länsstyrelsen när det gäller jordbrukarstöd och landsbygdsfrågor.

- Länsstyrelsen har deltagit på många informationsmöten och har bland annat deltagit på möte med bygdegårdsföreningar samt hembygdsföreningar och informerat om stöd inom landsbygdsprogrammet. Mötena har också ordnats med landsbygdsbor i länet inför ansökan om bredband i området.
- Länsstyrelsen har arrangerat två partnerskapsmöten. Det första mötet handlade om en uppföljning av Länsstyrelsens arbete och inriktning med landsbygdsprogrammet. Det andra mötet var fokuserat på integration och behandlade frågor kring vilka förutsättningar länet har för integrationsarbetet och hur landsbygdsprogrammet kan bidra.

- Länsstyrelsen deltog vid Brunnby Lantbrukardagar (Mälardalens största lantbruksmessa).
- Samverkan sker med Leader Mälardalen och Leader Nedre Dalälven. Denna samverkan bidrar till att hitta lösningar för projekt som inte helt kan finansieras genom landsbygdsprogrammet.
- Personliga inbjudningar skickas ut till målgrupper inför olika typer av aktiviteter som Länsstyrelsen arrangerar. Direktutskick till länets djurhållare görs varje år i syfte att informera om aktuellt regelverk inom öronmärkning, rapportering och journalföring.
- Det elektroniska nyhetsbrevet Landsbygdsnytt har skickats ut 11 gånger under året. Nyhetsbrevet ger snabb information om bland annat aktuella kurser och information kring jordbrukarstöd och landsbygdsstöd.
- Under året har Länsstyrelsen publicerat fem pressmeddelanden om stödbeslut. Samtliga pressmeddelanden har tagits upp av media. Länsstyrelsen har bland annat medverkat i radion för att berätta om kompetensutvecklingsprojektet ”Smakrik och blomstrande besöksnäring” och om beviljade medel till bredbandsutbyggnad.
- Informationen på Länsstyrelsens webbplats uppdateras kontinuerligt och är en viktig kanal till information om stöd för sökanden. Alla kompetensutvecklingsaktiviteter annonseras i Länsstyrelsens Kalender. På Länsstyrelsens webbplats finns webbsidor för kompetensutveckling inom Greppa Näringen, Ekologisk produktion, projektet ”Smakrik och blomstrande besöksnäring” samt gemensamma sidor för kompetensutveckling. På webbsidorna informerar Länsstyrelsen om vilken rådgivning och kompetensutveckling som erbjuds och skriver referat från genomförda aktiviteter.
- Aktiviteter riktade till besöksnäringen annonseras på Facebook och via olika kontaktpersoner inom besöksnäringen i länet.
- Deltagande i mässor/konferenser, utbytesmöten med intresseorganisationer, t.ex. LRF.

Samordning med de andra länsstyrelserna i regionen

För att få handläggningsverksamheten för jordbrukarstöd och landsbygdsåtgärder mer effektiv hålls regelbundna telefonmöten med handläggarna i samordningsregionen (Västmanland, Örebro, Uppsala, Södermanland, Stockholm och Gotland).

Ajourhållning av jordbruksblock

Länsstyrelsens arbete med ajourhållning av jordbruksblock i blockdatabasen har under året genomförts enligt avtalad överenskommelse med Jordbruksverket. Kvalitetsgranskningar har utförts av Jordbruksverket. Granskningarna har visat att Länsstyrelsen håller en jämn och hög kvalitet på arbetet.

Länsstyrelsen i Västmanland har under 2016 klarmarkerat 903 jordbruksblock. För att bibehålla en god kvalitet på ajourhållningsarbetet har utbildningsinsatser gjorts genom att bland annat delta på Jordbruksverkets kalibreringsövningar, anordnat egen kalibrering i fält och utbildat ny fältpersonal.

Länsstyrelsens arbete med jordförvärvstillstånd och fastighetsbildning rörande jordbruksfastigheter

Under året har 29 ansökningar handlagts om förvärvstillstånd enligt jordförvärvslagen (1979:230). Länsstyrelsen deltar löpande i samråd med Lantmäteriet angående fastighetsbildning enligt fastighetsbildningslagen (1970:988). Samråd har skett dels genom muntliga föredraganden vid Lantmäteriet, dels genom skriftlig begäran.

I den brukarundersökning som genomfördes under 2016 fick Länsstyrelsen mycket höga betyg i sitt arbete med jordförvärv och fastighetsbildning av jordbruksfastigheter.

Åtterrapportering regleringsbrev

1.2. Länsstyrelserna ska verka för ett genomförande av de uppgifter som åligger dem enligt förordningen (2014:1101) om EU:s direktstöd för jordbrukare, förordningen (2015:406) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder och förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskenäringen som är kostnadseffektivt, enkelt för företagen och som minimerar risken för sanktioner

Jordbrukarstöd

Arbetet har bedrivits i enlighet med Jordbruksverkets föreskrifter och uppföljningsmål. 1 589 SAM-ansökningar har kommit in till Länsstyrelsen 2016, en minskning med två procent jämfört med 2015. Länsstyrelsen har tagit emot drygt 4 500 utbetalningsansökningar för direktstöd och miljöersättningar inom jordbruket. Det finns dessutom ungefär 130 ansökningar från lantbrukare om att få påbörja ett nytt femårsåtagande för olika miljöersättningar i det nya landsbygdsprogrammet.

Kostnadseffektivitet och enkelhet för företagare

Länsstyrelsen bedriver en effektiv jordbrukarstöds hantering och hör historiskt sett till de län som har lägst kostnader för denna hantering. Under året har en rad insatser gjorts för att uppfylla de krav som ställs på myndigheten.

Några av insatserna är:

- Fortsatt satsning på att alla ansökningar om jordbrukarstöd görs via Jordbruksverkets e-tjänst SAM-Internet. 2016 kom alla SAM-ansökningarna in digitalt utom en. Länsstyrelsen har erbjudit stödsökande hjälp med SAM-internet per telefon. Det har även funnits möjlighet att låna datorer på länsstyrelsen och få det stöd som krävs för att komma igång, slutföra och skicka in ansökan.
- Länsstyrelsen anordnade en informationsträff för länets jordbrukarstöds konsulter i samband med ansökningstiden för SAM-ansökan för jordbrukarstöd.
- Länsstyrelsen deltog också vid två informationsträffar som hölls av Hushållningssällskapet och LRF.
- Länsstyrelsen och Jordbruksverket har ett gemensamt telefonnummer när det gäller frågor om jordbrukarstöd. Detta har ökat tillgängligheten hos både länsstyrelserna och Jordbruksverket och möjliggör en kvälls- och helgjours verksamhet i samband med ansökningstiden av jordbrukarstöd.

Åtgärder som vidtagits för att säkerställa handläggning och utbetalning

Länsstyrelsen har följt Jordbruksverkets föreskrifter om rutiner vid handläggning och kontroll av ärenden om jordbrukarstöd. Länsstyrelsen har därmed en intern styrning och kontroll av stödprocessen, inklusive handlägningskontroll och riskanalys. En större genomgång av riskanalysen är gjord under året.

För att säkerställa att inkomna ansökningar handläggs och utbetalas enligt uppsatta tidsramar arbetar Länsstyrelsen aktivt med att uppnå målen i SUSS-JBR-planen (Styr- och Uppföljningssystem i Samverkan). I SUSS-JBR-planen arbetar länsstyrelserna tillsammans med Jordbruksverket för att tidigt få signaler om att målsättningar inte nås och då tillsammans genomföra åtgärder för att nå dessa. Det har under 2016 inte varit möjligt att få fram uppföljningsrapporter eftersom uppbyggnaden av det nya IT-systemet inte är klart.

För att kontrollera ansökningarnas riktighet har även fältkontroller och administrativa kontroller genomförts i enlighet med gällande regelverk. Kontrollfrekvensen var 5 procent för förgröningsstöd med krav på förgröningsåtgärder samt miljöersättningar och ekologisk produktion ingångna 2016. För gårdsstödet, kompensationsstödet och förgröningsstöd utan krav på förgröningsåtgärder låg frekvensen på 3 procent och för äldre miljöersättningar på 5,5 procent av antalet ansökningar. Totalt utfördes 72 arealkontroller i fält. Fältkontrollerna genomfördes huvudsakligen med bärbara handdatorer och GPS.

Antalet djurkontroller uppgick till 29 stycken (15 nöt, 2 gris och 12 får/get). Några av länets största djurbesättningar kontrollerades detta år vilket krävde en större arbetsinsats än vanligt.

För att bibehålla en god kvalitet på kontrollverksamheten har utbildningsinsatser gjorts genom att delta på Jordbruksverkets kalibreringsövningar. Länsstyrelsen har även anordnat en egen utbildning i kalibrering i fält för ny och erfaren fältpersonal.

Återkrav

Under 2016 har det inte varit möjligt att göra några återkrav för direktstöd och miljöersättningar i det nya landsbygdsprogrammet på grund av att Jordbruksverkets IT-system inte har varit klart för användning.

Genomförande av utbetalningar av jordbrukarstöd.***Miljöersättningar i gamla stödperioden (Landsbygdsprogrammet 2007-2013)***

Länsstyrelsen fattade i december beslut för 99% av ansökningarna i slututbetalningen av miljöersättningar. Endast 1 brukare får vänta på sin slututbetalning.

Miljöersättningar och kompensationsstöd i nya stödperioden (Landsbygdsprogrammet 2014-2020)

För miljöersättningarna i nya stödperioden har delutbetalning gjorts för de stöd som det nya IT-systemet tillåter. Länsstyrelsen har gjort delutbetalning för 94 % av ansökningarna för ekologisk produktion och omställning för ekologisk produktion. Delutbetalning har också gjorts till 90 % av dem som ansökt om utbetalning för vallodling samt till 78 % av ansökningarna om miljöersättning för betesmarker och slätterängar. En delutbetalning har gjorts till 90 % av ansökningarna om kompensationsstöd.

Direktstöd Länsstyrelsen betalade i oktober ut gårdsstöd och förgröningsstöd till 98 % av de som ansökt om stöden. Av de som ansökt om nötkreatursstöd har 84 % fått utbetalt under året. Motsvarande siffra för unga lantbrukare är 75%.

En stor del av de resterande stödsökande kommer få avslag på sina ansökningar när detta går att göra i IT-systemet. Eftersom det inte finns någon statistik att ta fram ur handläggningssystemen så har siffrorna för direktstöden, kompensationsstöd och miljöersättningarna i den nya stödperioden (Landsbygdsprogrammet 2014-2020) tagits fram manuellt.

Stöd inom landsbygdsutvecklingsåtgärder

Kostnadseffektivitet och enkelhet för företagare

För att handläggningen ska bli så kostnadseffektiv som möjligt krävs att de ansökningar Länsstyrelsen får in största möjliga utsträckning är korrekt ifyllda. Under året har Länsstyrelsen därför satsat på att sprida information om ansökningsförfarandet som gör det enklare för företagaren som söker stöd. Länsstyrelsen har informerat om stöden på informationsmöten, på webbplats, informations- broschyr och haft enskild rådgivning kring stöden via telefon, e-post och personliga besök.

Åtgärder som vidtagits för att säkerställa handläggning och utbetalning

Länsstyrelsen har följt Jordbruksverkets föreskrifter om rutiner vid handläggningen och kontroll av ärenden om landsbygdsstöd. Länsstyrelsen har därmed en intern styrning och kontroll av stödprocessen, inklusive handläggningskontroll och riskanalys.

Genomförandet av företags-, projektstöden och miljöinvesteringar

Företagsstöd

Investeringsstöd

De första besluten har fattats till investering inom ökad konkurrenskraft och avser fysisk tillgång med lång fysisk livslängd. Målet för dessa företag är att varje stödkrona genererar minst 2,8 kronor i investering i företaget. Det har beviljats 7,8 miljoner kronor i stöd och enligt besluten kommer företagen att sammanlagt investera mer än 33 miljoner kronor i sina företag. Målet överträffats där varje stödkrona genererar över 4 kronor i investering. Den höga bruttoinvesteringen kommer att bidra till en god tillväxt i länet.

Startstöd

Länsstyrelsen har enbart fått in fyra ansökningar om startstöd under 2016. Två av dessa har beviljats stöd. Länsstyrelsen har fått in lika många ansökningar från kvinnor som män, vilket är positivt eftersom kvinnor i nuläget är underrepresenterade som företagare i lantbruksnäringen.

Investeringsstöd för att skapa nya jobb

Fyra företag har beviljats stöd inom åtgärden ”investeringsstöd för att skapa nya jobb”. En framgångsrik travtränare med verksamhet utanför Sala har kunnat göra en investering med hjälp av jobbstödet, vilket bidragit till att skapa fyra nya arbetstillfällen i företaget. Ett annat företag med smådjurskrematorium har expanderat sin verksamhet och kunnat investera i en större lokal. Även behovet av att anställa ytterligare en person i företaget kommer att kunna tillgodoses tack vare stödet.

Totalt kommer de beviljade stöden inom åtgärden att bidra till minst sju nya jobb skapas på landsbygd i Västmanlands län.

Investeringsstöd till förnybar energi

Lantbrukarnas energianvändning ska vara långsiktigt hållbar och bidra till minskad miljö- och klimatpåverkan. Tre företag har beviljats stöd för att byta ut sina oljepannor till biobränslepannor. Investeringarna leder till en direkt ersättning av fossil energi. Flis från

närområdet kommer att utnyttjas som biobränsle. Det skapar dessutom sysselsättning i bygden.

Projektstöd

Bredband

Länets tillgång till bredband

Endast 10 procent av befolkningen på landsbygden i Västmanland har tillgång till bredband enligt Post- och Telestyrelsens bredbandskarta. Som jämförelse har 75 procent av befolkningen inom tätort tillgång till bredband. Tillgången till bredband på landsbygden varierar också mellan kommunerna. I exempelvis Norbergs kommun har ingen tillgång till bredband på landsbygden, medan motsvarande siffra för Västerås kommun uppgår till 26 procent. Förhoppningen är att stödet till bredband ska minska gapet mellan landsbygd och tätort när det gäller tillgången till bredband.

Resultat under 2016

Beviljade stöd till bredband under 2016 uppgår till 65 miljoner kronor. De beviljade stöden uppgår till 77 procent av hela budgeten för bredband under åren 2014-2020. Sex av de nio beviljade projekten under 2016 har sökts av de nationella och regionala bredbandsaktörerna IP Only och Fibra. Förutsättningar för olika typer av sökande varierar och bredbandsaktörer så som IP Only och Fibra har många gånger betydligt bättre utgångsläge för att genomföra ett bredbandsprojekt än privata personer i föreningsform.

Resultat under perioden 2014-2016

Vid utgången av 2016 hade 90 procent av den tilldelade budgeten för bredband för perioden 2014-2016 på 83 miljoner kronor beviljats till 11 projekt i 8 av länets 10 kommuner. Dessa projekt kommer att ge 4 700 personer utanför tätort och småort tillgång till bredband. Därmed kommer tillgången till bredband utanför tätort och småort att öka från befintliga 10 procent till 25 procent enligt beräkning.

Länet behöver mer medel till bredband

Under 2016 kom det in ansökningar om stöd till bredband i storleksordningen 160 miljoner kronor. Den totala kostnaden för dessa investeringar är 266 miljoner kronor. Efterfrågan på stöd är långt mer omfattande än tillgängliga medel för stöd. Länsstyrelsen har ett stort behov av ytterligare medel till bredbandsstöd. Ansökningstrycket är resultat av möten och dialoger som har förts med länets kommuner som ingår i gruppen "Kommun Samverkan Bredband" som Länsstyrelsen startade 2014. Intresset för bredband är stort och många privatpersoner ringer till Länsstyrelsen för att få information.

Andra projektstöd

Bland de andra projektstöden som har beviljats utmärker sig stöd till idrottslokaler, ett exempel är Fagersta Södra IK. De har beviljats stöd för investeringen för att skapa en mötesplats på landsbygden där kulturinstitutioner, folkbildning och övrigt föreningsliv kan mötas. Investeringen bidrar till en attraktiv klubblokal som uppfyller flera funktioner och bidrar till integration.

Miljöinvesteringar

Inom miljöinvesteringarna är intresset fortsatt stort för rovdjursavvisande stängsel. Samtliga 11 inkomna ansökningar har kunnat beviljas och 9 av dessa är utbetalda. Ett svagare intresse har visats sig för åtgärder för vatteninsatserna.

Kompetensutveckling och rådgivning inom landsbygdsprogrammet 2014-2020

Under 2016 har Länsstyrelsen kommit igång med arbetet inom ”ekologisk produktion”, ”Greppa näringen”, ”ett rikt odlingslandskap” och ”nya jobb och diversifiering”. Totalt har Länsstyrelsen ansökt om 15 olika projekt. Dessa projekt och genomförda aktiviteter beskrivs nedan. Länsstyrelsen har erbjudit kompetensutveckling både genom egen och genom upphandlad verksamhet.

Nöjda deltagare på Länsstyrelsens aktiviteter

Länsstyrelsen har genomfört fem kurser och sex företagsbesök i egen regi. Totalt deltog närmare 160 personer på aktiviteterna. Alla aktiviteter avslutades med en utvärdering där deltagarna betygsatte aktiviteten på en skala mellan 1 och 10. Medelbetyget blev 9.4, vilket Länsstyrelsen är mycket nöjd med.

Smakrik och blomstrande besöksnäring utvecklar besöksnäringen

Under 2012–2015 drev Länsstyrelsen projektet ”Trädgård som tillgång” med stor framgång. Projektet vände sig till besöksföretag på landsbygden i de fem länen runt Mälaren och Hjälmaren. Med erfarenheter från detta projekt startade Länsstyrelsen under 2016 ett annat projekt, ”Smakrik och blomstrande besöksnäring”, som vänder sig till samma målgrupp. I projektet, som i realiteten är uppdelat i sex projekt, ska Länsstyrelsen erbjuda en kombination av kurser, företagsbesök och enskild rådgivning inom olika ämnesområden. Syftet är att skapa ett upplägg där deltagarna har möjlighet att varva gruppaktiviteter med rådgivning på det egna företaget. Ämnesområdena är till exempel ”Skapa en attraktiv utemiljö”, ”Lyft matupplevelsen” och ”Effektivare försäljningsteknik”. Projektens effektmål är att bidra till förbättringar i företagets verksamhet som leder till ökad försäljning och kvalitet, vilket i sin tur ger ökad lönsamhet och fler jobb på landsbygden.

Under 2016 genomförde Länsstyrelsen tre kurser och sex företagsbesök med teman såsom blomsterarrangemang, affärsutveckling av matupplevelser, odla till egen servering och våga växa. Målet i verksamhetsplaneringen var sex aktiviteter så målet blev väl uppfyllt.

I november publicerade Länsstyrelsen en upphandling av rådgivningstjänster med sista anbudsdatum i januari. Länsstyrelsen kommer att upphandla både enskild rådgivning och grupprådgivning inom områden såsom trädgårdsdesign, matlagning, storytelling och tillgänglig besöksverksamhet.

Ett rikt odlingslandskap

Syftet med projektet Ett rikt odlingslandskap är att stimulera verksamma inom jordbruks- och trädgårdsföretag på landsbygden att återställa, bevara och förbättra den biologiska mångfalden. Målet när projektet är slut är att Länsstyrelsen bland annat har ökat andelen välskötta betesmarker, ökat jordbrukarnas kunskaper om kulturmiljövärden och odlingslandskapet i stort.

Under 2016 har Länsstyrelsen hållit en kurs i lieslätter i egen regi. Länsstyrelsen har upphandlat rådgivningstjänster med fem olika teman och kommer att skriva avtal med två rådgivningsföretag.

Greppa Näringen bidrar till att uppfylla miljö kvalitetsmålen

Aktiviteterna inom projektet ska bidra till att fler vattenförekomster uppnår god status. Riskerna med användningen av växtskyddsmedel ska minska. Den negativa påverkan på klimatet som kommer från jordbruket, ska också minska.

Rådgivning inom Greppa Näringen inom det nya ramavtalet kom igång i början på året efter en förenklad upphandling där ramavtal skrevs med 13 olika rådgivningsföretag. Två avropsomgångar genomfördes under 2016 för tillsammans drygt 970 000 kr.

Länsstyrelserna i Greppa Näringens region Mitt har tillsammans under året arbetat för att likrikta kraven på de konsulter som ger rådgivning inom Greppa Näringen. Detta är viktigt så att den administrativa kostnaden blir så liten som möjligt för konsulterna som ofta ger rådgivning i flera län.

Ekologisk produktion bidrar till miljömålet Giftfri miljö

Mål på lång sikt är att arealen åkermark som odlas ekologiskt samt att antalet ekologiska djur ska öka. Ett annat mål är att fler ekologiska produkter av god kvalitet ska komma ut på marknaden.

Länsstyrelsen upphandlade rådgivning inom ekologisk produktion för fyra produktionsområden under 2016. En kurs genomfördes i egen regi om bekämpning av roto gräs. Länsstyrelsen direktupphandlade också tre företagsbesök med följande teman: ”välja ras i ekologisk dikoproduktion”, ”bygga för nötköttsproduktion” och ”odling av höstraps”.

1.3. Länsstyrelserna ska, tillsammans med Statens jordbruksverk, säkerställa att direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsutveckling i så hög utsträckning som möjligt betalas ut så tidigt som regelverket tillåter.

Utbetalning av direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsutveckling

För att säkerställa att direktstöd och ersättning för miljöersättningsåtaganden betalas ut så tidigt som regelverket tillåter har Länsstyrelsen handlagt utbetalningarna enligt tidsplanen i SUSS-JBR (Styr- och uppföljningssystem i samverkan). Av tidsplanen framgår när driftsättningar sker av de olika delarna i handläggningssystemet Jorden.

Länsstyrelsen har en god beredskap för att handlägga ansökningar om utbetalningar för landsbygdsstöden. Ansökan om utbetalning har kommit in väldigt snabbt efter det att beslut om ansökan har skickats ut till sökande. Den långa väntan på ansökan om beslut sätter krav på en snabb handläggning av utbetalningar. Proaktivt arbete med sökande har utförts för att få in så kompletta ansökningar om utbetalningar som möjligt.

1.5. Länsstyrelserna ska avseende Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020 tillsammans med Statens jordbruksverk påbörja utarbetandet av ett styrnings- och uppföljningssystem (SUSS-LB och SUSS-JBR). Länsstyrelserna ska redovisa

- handläggningstider och måluppfyllnad utifrån de mål som sätts inom ramen för detta arbete,
- vilka åtgärder som kommit igång under året, samt
- hur regionala prioriteringar och urvalskriterier bidrar till programmets mål.

Jordbrukarstöd

Handläggningstider

Handläggningsarbetet har varit i fas med Jordbruksverkets driftsättningar.

Måluppfyllnad

I SUSS-JBR-planen arbetar länsstyrelserna tillsammans med Jordbruksverket för att på ett tidigt stadium få signaler om att målsättningar inte nås och att då tillsammans genomföra åtgärder för att nå dessa. Under 2016 har denna plan reviderats ett antal gånger på grund av att Jordbruksverkets driftsättningar av datasystemen försenats. Många tidigare målsättningar har strukits helt, medan andra har reviderats med nya ”deadlines”. För arealkontroller i fält har uppföljning av uppsatta mål gjorts och samtliga SUSS-mål uppnåddes.

Stöd inom landsbygdsutvecklingsåtgärder

Handläggningstider

Ansökan om stöd

Målet är att 90 procent av ansökningarna om stöd ska vara beslutade inom 6 månader. Beslut har fattats i totalt 82 ärenden. Måluppfyllelsen ligger på 41 procent för samtliga ansökningar inom landsbygdsutveckling. Handläggningstiden varierar inom olika stödformer på följande vis:

- Inom företagsstöd har beslut fattats för 33 ärenden och måluppfyllelsen uppgår till 36 procent.

- Inom miljöinvestering har 11 ärenden fått ett beslut och måluppfyllelsen uppgår till 64 procent.
- För projektstöd har 38 ärenden behandlats med en måluppfyllelse på 39 procent.

Landsbygdsprogrammet öppnade för ansökningar om företagsstöd för djurstallar och projektstöd för bredband i september 2014 och från 2015 för övriga stödformer. Länsstyrelsens möjlighet att besluta om ansökan om stöd i landsbygdsprogrammet öppnade inte förrän i mars 2016. Arbetet under 2016 har alltså till stor del bestått av att arbeta med gamla ansökningar. Detta förklarar den låga måluppfyllelsen.

Handläggningsprocessen har komplicerats av fler faktorer såsom förändringar i stödsystemet, förändringar i regelverken och förändringar i handläggningsrutiner. Det har skapat mycket frustration och försvårat beslutsfattandet. Dessutom har nya handläggningsmoment tillkommit under denna programperiod, exempelvis urvalskriterier och utlysningssomgångar, vilket medfört att handläggningstiden blivit längre än under det förra landsbygdsprogrammet.

För att kunna prioritera bland ansökningarna om stöd har Länsstyrelsen delat upp budgeten i beslutsomgångar. Varje beslutsomgång är fyra månader. En ansökan som inte bifalls kan flyttas vidare till nästa beslutsomgång, högst två gånger. Om ansökan inte har kunnat bifallas avslås den i den tredje beslutsomgången. Även detta är en bidragande orsak till lång handläggningstid. För bredband har vi gjort ett undantag från denna regel. När budgeten inte räcker till ligger ansökningarna öppna så länge det finns hopp om tillskott av nya medel.

Ansökningarna inom miljöinvestering kunde sökas på ansökningsblanketter i pappersformat redan augusti 2015, men systemet för handläggning var i drift först i maj 2016. Detta förklarar den långa handläggningstiden. Måluppfyllelsen är ganska bra i jämförelse med andra stödformer. Detta beror på att ansökningarna inom miljöinvestering hanteras löpande jämfört med andra stöd som hanteras i beslutsomgångar.

Ansökan om utbetalning

Målet är att 90 procent av ansökningarna om utbetalning ska vara beslutade inom 4 månader. Beslut om utbetalning har fattats i totalt 22 ärenden inom landsbygdsutveckling. Måluppfyllelsen uppgår till 95 procent. Tidsåtgången för utbetalningsbesluten inom de olika stödformerna ser på följande vis inom de olika stödformerna:

- Inom företagsstöd har beslut om utbetalning fattats för sju ärenden. Alla ärenden har beslutats inom fyra månader.
- För miljöinvesteringar har Länsstyrelsen fattat beslut om 6 utbetalningar varav 83 procent har beslutats inom 4 månader. Ett ärende inom miljöinvestering har haft en lång handläggningstid, vilket berodde på att ansökan om slututbetalning var möjlig redan från maj 2016, men systemet för handläggning av slututbetalningarna driftsattes först den 13 oktober 2016.
- Inom projektstöd har Länsstyrelsen fattat beslut om utbetalning för 9 ärenden, vilket innebär att målet nåtts till 100 procent. Utbetalningar av bredbandsstöd tar mycket tid på grund av kontroller som måste göras med avseende på konkurrensutsättning och kontroll av dimensionering.

Möjligheten för kund att söka delutbetalning och förskott öppnade i april och slututbetalning i maj 2016. Länsstyrelsens möjlighet att besluta om förskott öppnade i maj och för delutbetalning juli-augusti och först den 19 december kunde beslut om slututbetalning ske i

alla stödformer. Många företag har tagits ut för kontroll av Jordbruksverket, vilket förlängt tiden för utbetalning.

Åtgärder som kommit igång under året

Under året har de flesta av åtgärderna varit igång. Länsstyrelsen har handlagt och fattat beslut i flertalet av landsbygdsprogrammets åtgärder under 2016.

Åtgärder som inte ligger i fas enligt Länsstyrelsens genomförandeplan är stöd till småskalig infrastruktur samt stöd till restaurering av natur och kulturmiljö. Budgeten för åren 2014-2018 inom åtgärden småskalig infrastruktur är mycket liten. Länsstyrelsen bedömer att den bara kommer att räckas till ett enda projekt under hela programperioden med de hitintills tilldelade medlen. Ansökningar om stöd inom åtgärden restaurering av natur och kulturmiljö är ofta omfattande. Det kan till exempel avse uppbyggnad av en mötesplats för uppvisning av bygdens natur- och kulturmiljöer, vilket medför stora investeringsbelopp som överstiger 200 000 euro. Länsstyrelsen arbetar på alternativa lösningar, vilket tar lång tid varför denna åtgärd inte har utnyttjats än.

Hur regionala prioriteringar och urvalskriterier bidrar till programmets mål

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar. De regionala kriterierna framgår under varje delåtgärd. Vissa delåtgärder har endast nationella kriterier, medan andra har både nationella och regionala kriterier.

Poängsystemet är bra för att kunna välja ut de ansökningar som bäst bidrar till programmets mål. Eftersom de regionala prioriteringarna utgår från länets specifika förutsättningar bidrar de till att ytterligare förstärka måluppfyllelsen i länet. När länsstyrelsen har ett högt ansökningstryck har de regionala kriterierna extra stor betydelse för måluppfyllelsen. Ansökningstrycket är mycket högt inom åtgärderna investeringsstöd till konkurrens inom jordbruk och bredband. De av programmets mål som ger höga poäng är då avgörande för om ansökan ska beredas vidare. För ansökningar inom bredband är anslutningsgraden det avgörande urvalskriteriet.

1.6. Länsstyrelserna tilldelas särskilda medel för upprättandet av åtagandeplaner för betesmarker och slåtterängar under 2016 och 2017. Länsstyrelsen ska redovisa

- hur många åtagandeplaner som upprättats på skärm respektive i fält under året,
- den genomsnittliga tidsåtgången för upprättande av åtagandeplaner på skärm respektive i fält, och
- en uppskattning av det eventuella återstående arbetet med åtagandeplaner som behöver upprättas under 2017.

Uppdragen 4–6 finansieras av medel från anslagen 1:18 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur och 1:19 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Åtagandeplaner

Arbetet med upprättande av åtagandeplaner har under 2016 inneburit att göra klart arbetet med att fastställa markklasser från fjolårets ansökningar samt att påbörja arbetet med ansökningar från 2016. Under årets första månader lades tid på att skicka ut åtagandeplaner till de lantbrukare som fått sina markklasser fastställda under 2015. Länsstyrelsen i Västmanland har under 2016 kommunicerat åtagandeplaner för 152 lantbrukare. Arbetet med att skicka ut åtagandeplanerna tog lång tid eftersom datasystemet som Jordbruksverket tillhandahåller länsstyrelserna inte har varit färdigutvecklat. Mycket av arbetet med utskicken av åtagandeplanerna utfördes manuellt.

Länsstyrelsen i Västmanland har under 2016 fastställt 358 jordbruksblock från ansökningar om särskild skötsel 2015. Från ansökningar om särskild skötsel 2016 har 27 jordbruksblock fastställts. Den absoluta merparten av jordbruksblocken är fältbesökta.

I genomsnitt har varje jordbruksblock tagit 2,5 timmar att fastställa. Inräknat i tidsåtgången är all tid som har lagts på att skicka ut åtagandeplaner för markklasser som är besökta både under 2015 och 2016.

Vid uträkning av genomsnittlig tid för en åtagandeplan blir tidsåtgången 8,25 timmar. Tidsåtgången är beräknad för både ansökansår 2015 och 2016 och inkluderar den totala tiden som lagts på arbetet med åtagandeplaner.

Det återstående arbetet med åtagandeplaner som behöver upprättas under 2017 består endast av 10 lantbrukare med 21 jordbruksblock som sökte särskild skötsel 2016. Arbetet med åtagandeplaner för de som sökte särskild skötsel 2015 är klart.

Länsstyrelseinstruktion 4 §

3. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också tillsyn över att fastighetsinnehav avvecklas enligt 18 kap. 7 § ärvdabalken. Förordning (2008:1346)

Tillsyn över att fastighetsinnehav avvecklas enligt 18 kap 7 § ärvdabalken

Länsstyrelsen bevakar löpande att dödsboms ägande av fastigheter, taxerade som lantbruksenhet, avvecklas inom fyra år från dödsfallet. Ärenden identifieras med hjälp av bouppteckningshandlingar från Skatteverket och fastighetsregister. Länsstyrelsen har under året mottagit 24 bouppteckningar från Skatteverket där den avlidne var ägare till fastigheter taxerade som lantbruksenhet.

Fiske

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 62*			
Årsarbetskrafter män	1,1	1,0	1,0
Årsarbetskrafter kvinnor	0,3	0,3	0,2
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,94	0,81	0,77
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	1 894	1 332	1 383
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,04	0,71	0,60
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	272	219	257
Antal beslutade ärenden	286	203	262
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr) ²⁾	484	249	396

¹⁾ För fiske (VÅS 622) har siffror över inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökningar om stöd kunnat hämtas från Jordbruksverkets system. Statistik för inkomna och beslutade ärenden om utbetalningar av stöd är inte möjlig att hämta ut och redovisas därför ej. Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringsystem i tabellen summerat med inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökan om fiske.

²⁾ Beräkningsmodellen har förändrats varför uppgifter skiljer sig för årsredovisning 2015 avseende år 2016.

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen har under den period tabellen omfattar utökat sin personal inom verksamhetsområdet fiske. Detta till följd av större ärendemängder avseende vattenverksamheter där fiske är inblandade. Personalförstärkningen har skett genom intern omstrukturering. I övrigt har hanteringen av fiskeärenden fungerat väl med en negativ ärendebalans på fjorton fler beslutade ärenden än inkomna under året. Dessa beror dock i huvudsak på att ärenden från föregående år kunnat avslutas. Bidragsutbetalningarna ändras något under åren vilket huvudsakligen hänger samman med hur många ansökningar som inkommer till Länsstyrelsen.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Om verksamheten

Länsstyrelsen i Västmanlands län har ett gott anseende både inom yrkesfisket och inom fritidsfisket. Länsstyrelsen arbetar för att främja ett hållbart fiske och en fiskevård som främjar landsbygdsutvecklingen socialt, kulturellt, ekonomiskt och ekologiskt.

Länsstyrelsens eftersträvar en snabb, effektiv och rättssäker handläggning av inkomna ärenden.

Länsstyrelsen i Västmanland har samordningsansvaret när det gäller fiskefrågor i Mälaren. Samverkan fungerar bra med de sex övriga berörda länen inom regionen när det gäller frågor avseende Mälaren, Hjälmaren, Dalälven och samt Norra Östersjöns vattendistrikt. Under året har Länsstyrelsen även tagit initiativ till samverkan med Länsstyrelserna i Örebro och Dalarnas län om Hedströmmens avrinningsområde.

Totalt har Länsstyrelsen anslagit drygt 640 000 kronor till fiskevård genom havs- och vattenmiljöanslaget. Huvuddelen av dessa medel har förbrukats till fisketillsyn i Mälaren och Hjälmaren samt till fiskevårdsprojekt som bedrivits i samverkan med SLU. Åtgärder för att gynna vandringsfisk i våra vattendrag har i nära samverkan med övriga berörda intressenter varit en viktig del av arbetet.

Länsstyrelsen har liksom tidigare år bedrivit och stöttat en omfattande fältverksamhet med bland annat nät- och elfisken i ett stort antal sjöar och vattendrag. Resultaten av de omfattande provfiskena kommer att sammanställas till en rapport samt redovisas till och registreras i SLU:s elfiskedatabas.

Yrkesfisket

Yrkesfisket i länet är i stort sett stabilt och ökar något i omfattning. Det finns 27 företag inom Västmanlands läns del av Mälaren och Hjälmaren. Fisket är lönsamt och det går bra för fiskeföretagen. Företagen är dock beroende av ett fåtal arter, vilket inger viss oro. En förändring i bestånden av exempelvis gös eller signalkräfta skulle kunna riskera att påverka företagens lönsamhet negativt.

Intresset inom den yngre generationen för etablering inom yrkesfisket är glädjande stort. Berörda län och Havs- och vattenmyndigheten har emellertid som policy att den tillgängliga fiskeresursen i sjöarna ska beskattas uthålligt så att bestånden inte fiskas ner och så att yrkesfiskarna kan förvänta sig en framtida acceptabel inkomst av verksamheten. Detta leder till en restriktiv hållning vid länsstyrelsernas yttranden vid beviljande av nya yrkesfiskelicenser. Detta samtidigt som efterfrågan på nya licenser är stort.

Tillsyn

I Länsstyrelsens tillsynsuppdrag avseende fiske ingår att förordna tillsynsmän. I Västmanland finns 334 särskilt utbildade och förordnade fisketillsynsmän. Dessa bedriver tillsyn i flertalet av länets 800 sjöar och i de större och viktigare vattendragen. Länsstyrelsen har enbart uppgifter om tillsynen i Mälaren och Hjälmaren, eftersom resten av tillsynen sker i vatten som är enskilt förvaltade.

Länsstyrelsen i Västmanlands län samordnar redovisningen av tillsynen av Mälaren, vilket förutom Västmanlands län även omfattar Uppsala, Stockholm och Södermanlands län. Länsstyrelsen i Västmanlands har i sin tur uppdragit åt Stockholm stads idrottsförvaltning att ansvara för den övergripande tillsynen över hela Mälaren. Fem till sex tillsynsmän har involverats i den operativa verksamheten. Antalet operativa tillsynstillfällen uppgår under 2016 till 53. Totalt utfördes 1 388 kontroller, vilka ledde till 45 anmärkningar och 10 polisanmälningar. Därutöver har fem klubbar/föreningar mot ersättning av fiskevårdsmedel kompletterat den fisketillsyn som bedrivs av Stockholms stad och övervakat efterlevnaden av fiskebestämmelser i mynningsområdena av Kolbäcksån, Eskilstunaån, Arbogaån, Svartån och i den inre delen av Enköpingsviken.

Länsstyrelsen i Örebro län samordnar redovisningen av tillsynen i Hjälmaren för Örebro, Västmanlands samt Södermanlands län.

De vanligaste orsakerna till anmärkningar och beslag är brott mot regler om märkning och utmärkning av redskap och avvikelser vad det gäller tillåtna nätmaskstorlekar. Ett ökande problem är att grupper bedriver ett intensivt fiske på vissa platser i Mälaren där det är lätt att fånga smågös och därigenom bryter mot statens fiskeregler. Då fisketillsynen försöker ingripa mot detta så har grupperna snabbt uppvisat aggressivt beteende. Det har medfört att flera av de föreningar som bedriver tillsyn i Mälaren med tillrinnande vattendrag, tvekar när det gäller att fortsätta bedriva tillsyn. Ett problem med detta, och som även rapporterats från vatten där allmänheten inte har fritt fiske, är att det är svårt att nå en regelefterlevnad och laglydighet då polismyndigheten inte prioriterar och ytterst sällan rycker ut för att stäva fiskebrott.

Fiskevårdsområden

Under året har Länsstyrelsen inlett ett projekt för att hjälpa fiskevårdsområdesföreningar som saknar verksamhet. Projektet syftar till att åter få fungerande styrelser i fiskevårdsområden som legat för fädot under flera år och därigenom få dem att återigen bedriva verksamhet, till exempel med att upplåta fiske till allmänheten.

Projektets bakgrund är att staten tidigare finansierat bildandet av fiskevårdsområdesföreningar i syfte att de skulle upplåta fiske till allmänheten genom försäljning av fiskekort. När föreningarna tappat fart och inte bedriver någon verksamhet upplåts heller inte fiske till allmänheten och de satsade statliga medlen förspills. Resultaten av projektet ser hittills ut att slå väl ut då ett av två försöksområden hade extra årsstämma under år 2016. Länsstyrelsen räknar med att det andra området kommer att följa efter under år 2017. Ytterligare något eller några fiskevårdsområden kommer att tillföras projektet under kommande år.

Länsstyrelsen har även deltagit och informerat om bildande av fiskevårdsområde vid möten som Västerås stad bjudit in till. Västerås stad önskar bilda fiskevårdsområde i Svartån som rinner genom staden.

Miljömålsarbete

Miljömålsarbetet är en viktig uppgift för fiskefunktionen och berör främst miljömålet *Levande sjöar och vattendrag*, men även många av de övriga målen kan på ett eller annat sätt kopplas till fiskevårdsarbetet, artskydd eller utveckling av näringar som har fiskeanknytning (yrkesfiske, fisketurism). Samordningen fungerar väl inom de mål som syftar till att skydda och restaurera vattenmiljöer. Flera långsiktiga och kortsiktiga projekt pågår. Exempel på långsiktiga projekt är restaurering av flodkräftbestånd och kartläggning av fiskarternas dynamik i våra vattendrag. Vissa restaureringsprojekt kan betecknas som engångsinsatser med långtidseffekt. Inom fiskevården har flodkräftfiskevård, biotopvård, fria vandringsvägar och återetablering av utslagna bestånd av öring i vattendragen prioriterats.

Under året har inga förstärkningsutsättningar och återintroduktioner av öring i syfte att rädda flodpärlmusslan gjorts (öringen fungerar som värd för flodpärlmusslans larver under en period och bidrar på så sätt till att rädda arten). Detta då provfisken de senaste åren visat på ett skralt resultat av dessa utsättningar. Det behövs mer utvärdering, men troligtvis kommer arbetet i första hand mer att styras över till restaurering av vattendrag innan återintroduktioner blir fruktsamma. Kopplat till detta har Länsstyrelsen i samverkan med SLU även detta år genomfört genetiska analyser av öringbestånden och Västmanlands län är nu i princip helt kartlagt vad gäller genetik på öring. Denna kunskap är av vikt för att veta vilka öringstammar som fungerat ihop med flodpärlmusslornas reproduktion, men genetikerna ger även kunskap om hur man flyttat öring tidigare i historien.

Återrapportering regleringsbrev**Tabell 1.2: Fiske¹⁾**

Länsfakta	2016	2015	2014
Antal fiskevårdsområden	30	30	30
Antal fiskelicenser	0	0	27
Antal personliga fiskelicenser	24	27	0
Antal yrkesfiskelicenser			
Antal fartygstillstånd			
Antal inkomna ansökningar om stöd ur strukturfondsprogram	3	0	0

¹⁾ Från och med 1 oktober 2014 infördes nya regler om licens för yrkesfiske. Ändringen innebär att det inte behövs yrkesfiskelicens för fiske i havet, utan bara fartygstillstånd. Fartygstillstånd bytte också namn till fiskelicens. Ändringen innebär också att benämningen yrkesfiskelicens bytte namn till personlig fiskelicens vid fiske i sötvatten.

I årsredovisningen för 2014 togs inte hänsyn till denna förändring. Redovisningen i denna tabell som avser 2014 överensstämmer därför inte med motsvarande tabell i årsredovisningen 2014.

Källa: Länsstyrelsens register över fiskevårdsområdesföreningar; Havs och vattenmyndighetens register över yrkesfiskare och Länsstyrelsens diarium över inkomna handlingar.

Kommentarer tabell 1.2

Förhållandena i länet är till synes konstanta. Skillnaden mellan år 2016 och 2015 vad gäller antalet personliga fiskelicenser kan inte förklaras då värdena är hämtade ur Havs- och vattenmyndighetens databas båda åren, men vid en sökning nu anges att antalet licenser även den 31 december 2015 var 24. Så någon egentlig minskning torde ej föreligga.

Några fartygstillstånd finns inte i länet då det är inlandsvatten som utgör länets yrkesfiskevatten.

Även antalet fiskevårdsområden är konstant, även om det under året har det dock påbörjats ett arbete med att bilda ytterligare ett fiskevårdsområde i länet. Det område som dessutom var under bildande förra året har fortskridit och förhoppningen är att det kan bildas under år 2017.

Folkhälsa

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 70*			
Årsarbetskrafter män	0,0	0,1	0,1
Årsarbetskrafter kvinnor	1,5	1,8	1,7
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,04	1,18	1,16
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 217	2 442	2 964
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,22	1,30	1,28
Antal ärenden, inkomna och upprättade	35	39	50
Antal beslutade ärenden	41	41	44
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	1	2
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	3	31	2 737

Kommentarer till tabellen

Skillnaden i antalet årsarbetskrafter beror på en långtidssjukskrivning.

Verksamhetskostnaderna är något lägre och beror på något färre genomförda aktiviteter till följd av sjukskrivningen. Bidrag till kommuner för kompetensutveckling till lokala ANDT-samordnare. Skillnad på antal inkomna och upprättade ärenden är marginell.

Andra väsentliga prestationer och resultat

ANDT-samordning

Under året har arbete med en ny regional ANDT-strategi (alkohol, narkotika, dopning och tobak) påbörjats. Den nya strategin har ett tydligt barnperspektiv med utgångspunkt från artiklarna 2, 3, 6, 12-15, 26, 27 och 33 i barnkonventionen.

Det har genomförts två utbildningar för personal på HVB-hem för ensamkommande barn utifrån ett folkhälsoperspektiv. Syftet med utbildningarna har varit att ge personalen grundläggande kunskaper i förebyggande arbete mot alkohol, narkotika, dopning och tobak.

ANDT-samordnaren har deltagit på alkohol- och tobakstillsynerna i kommunerna för att lyfta fram vikten av ett förebyggande ANDT-arbete på kommunal nivå.

Tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen

En tillsynsplan för 2016 har tagits fram och genomförts. Under året har tillsyn genomförts i fem av länets tio kommuner. Arbetet har också omfattat löpande granskning av inkomna beslut från kommunerna samt råd och stöd till kommuner i frågor som rör alkohol- och tobakslagen.

Uppdrag om förstärkt alkohol- och tobakstillsyn

Tillsammans med länsstyrelserna i Örebro, Södermanland och Östergötland har Länsstyrelsen i Västmanlands län anordnat utbildningar för kommunala alkoholhandläggare i både ISAK-metoden som handlar om att upptäcka och förebygga "illegal alkohol på krogen" och vägledning i ekonomisk granskning med föreläsning av Skatteverket.

Två utbildningsdagar genomfördes med fokus på tobak. En dag för kommunala handläggare för rökfria miljöer tillsammans med Länsstyrelsen i Södermanlands län samt en dag tillsammans med Länsstyrelsen i Örebro län för kommunala tobakshandläggare med fokus på råttobak och kommande ny tobakslag.

Personligt ombud, förordning SFS 2013:522

Länsstyrelsen har tagit fram en handlingsplan för 2016 för arbetet med personligt ombud. Medel har rekvirerats från Socialstyrelsen för arbetet med personligt ombud och medel har betalats ut till kommunen/verksamheten. Länsstyrelsen har deltagit i Socialstyrelsens nationella träffar för Länsstyrelserna samt haft möte med verksamhetsansvarig i länet och alla personliga ombud.

Länsstyrelsen Västmanland har svarat till Socialstyrelsen på remissen ”Förslag till föreskrift om statsbidrag till verksamhet för personligt ombud”.

Länsstyrelsen genomförde tillsammans med länsstyrelserna i Örebro, Dalarnas, Gävleborgs och Värmlands län en konferens för de personliga ombuden i dessa län med en föreläsare.

Återrapportering regleringsbrev**Tabell 5.1: Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter Folkhälsa**

Kostnader och årsarbetskrafter för folkhälsa	Kostnader (tkr)	Årsarbetskrafter
Totala kostnader (exkl. OH)¹⁾	1 378	1,6
<i>varav</i> Allmänt och övergripande inom folkhälsa (700)	27	0,0
<i>varav</i> Fördelning av statsbidrag (704)	0	0,0
<i>varav</i> Alkohol- och tobaksärenden (705)	532	0,7
<i>varav</i> alkoholärenden (7051 - 7053)	300	0,4
<i>varav</i> tobaksärenden (7054 - 7056)	232	0,4
Totala kostnader (inkl. OH)¹⁾	2 217	

¹⁾ Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11)

Tabellen skall innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen. Uppgifter i tabellen skall endast redovisas för senaste räkenskapsår (dvs. 2016)

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentarer tabell 5.1

Länsstyrelsen har under året lagt drygt 1,6 årsarbetskrafter på arbetet med folkhälsa, huvudsakligen inom området alkohol, narkotika, dopning och tobak. Arbetet omfattar både tillsyn och samordning av området.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

6. Länsstyrelsen ska verka för att det av riksdagen fastställda nationella folkhälsomålet uppnås genom att folkhälsan beaktas inom länsstyrelsernas arbete med bland annat regional tillväxt, samhällsplanering, krishantering samt alkohol och tobak

Föräldrastöd regleringsbrevsuppdrag 33

Länsstyrelsen har deltagit i länsstyrelsernas nationella nätverk för föräldraskapsstödsuppdraget, vilket samordnas av Länsstyrelsen i Örebro län. På regional nivå finns ett länsnätverk för föräldraskapsstöd, vilket består av representanter från Länsstyrelsen i Västmanlands län, Västmanlands Kommuner och Landsting samt Landstinget Västmanland. (De två sistnämnda ingår från 1 januari i Region Västmanland.)

Aktiviteter inom ramen för uppdraget har under året varit:

- Föräldracafé i Sala i samverkan med Sala kommun.
- Två halvdagskonferenser om Grooming (skapa kontakt med barn i sexuella avsikter via Internet) i samverkan med Barnahus Västmanland, Centrumkyrkan i Kungsör, polisområde Västmanland och Rädda Barnen.
- Heldagskonferens om föräldraskapsstödet betydelse i integrationsprocessen. Konferensen tog upp hur föräldrar med utländsk bakgrund och nyanlända kan nås av föräldrastöd och hur sådana aktiviteter kan utformas.

ANDT-samordning enligt regleringsbrevsuppdrag 34

Länsstyrelsen i Västmanland redovisar sitt arbete utifrån ANDT-samordningsuppdraget under 2016 till Länsstyrelsen i Örebro. Länsstyrelsen i Örebro sammanställer och redovisar en samlad rapport för samtliga länsstyrelsernas arbete med ANDT-samordningsuppdraget och arbetet med förstärkt tillsyn till Socialdepartementet.

Jämställdhet

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 80*			
Årsarbetskrafter män	0,1	0,1	0,0
Årsarbetskrafter kvinnor	2,0	1,6	1,8
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,37	1,10	1,15
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	3 793	3 245	3 542
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	2,08	1,72	1,53
Antal ärenden, inkomna och upprättade	20	19	13
Antal beslutade ärenden	18	3	5
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	3	0
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	1 000	510	769
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 80, Jämställdhet ¹⁾	78		

¹⁾Nöjdindex för verksamhet 80 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för de 14 länsstyrelser som deltog är 72.

Kommentarer till tabellen

Genom en ökad bemanning under 2016 har verksamhetens kostnader ökat.

Bidragutbetalningar avser stöd för projekt för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck (regleringsbrevsuppdrag 43).

Brukarundersökning 2016**80 Jämställdhet inkl. Våld i nära relationer**

Länsstyrelsen har för denna verksamhet ett nöjdindex på 78, vilket är 6 enheter högre än genomsnittligt nöjdindex för samtliga länsstyrelser. Styrkor som lyfts fram i undersökningen är bland annat bemötande och bra information via telefon. Förbättringsområden är till exempel handläggningstider och att hitta information på den externa webbplatsen. Resultatet kommer att användas som underlag till förbättringsarbete och beslutade aktiviteter ingår i verksamhetsplanen för 2017.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Ett viktigt resultat av arbetet på jämställdhetsområdet under året är tilldelningen av projektmedel från Tillväxtverket, på 5,2 miljoner kronor för arbete med jämställd regional tillväxt under 2016-2018. Projektet bygger på en genomförd nuläges- och behovsanalys för länet. Analysen genomfördes i samverkan med aktörer i länet och ger förutsättningar för ett kraftigt utökat strategiskt arbete med jämställdhet och jämlikhet inom ramen för arbetet med regional tillväxt. Ansvar för projektet övergår i likhet med det regionala utvecklingsansvaret till Region Västmanland vid årsskiftet 2017, i fortsatt samverkan med Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen konstaterar att arbetet med jämställdhetsintegrering fortsätter att utvecklas och systematiseras i länet med nya och förbättrade strukturer. Det interna arbetet styrs av en strategi där stödinsatser och uppföljning via ordinarie tertialuppföljning är en viktig del. Årets resultat visar att allt fler arbetsprocesser inom Länsstyrelsens olika sakområden jämställdhetsintegrerats.

I det utåtriktade arbetet har arbetet med det fjärde jämställdhetspolitiska målet ytterligare systematiserats och effektiviserats i form av en ny strategi för myndighetssamverkan och samordning och en tydligare styrning av arbetet. Länsstyrelsen har även under året tagit initiativ till att bilda ett regionalt, tvärsektoriellt jämställdhetsråd för samverkan kring alla jämställdhetspolitiska mål, vilket leds av landshövdingen.

En väsentlig prestation under året har också arbetet med projektet "Djur och våld" varit, där arbete i samverkan med myndigheter och aktörer, bidragit till kunskaps- och metodutveckling för att upptäcka våldsutsatta barn och vuxna i anslutning till Länsstyrelsens djurskyddsarbete. Arbetet har blivit en nationell modell och resultat och erfarenheter kommer att spridas till övriga länsstyrelser.

Återrapportering regleringsbrev**Tabell 6.1**

Kostnader/intäkter för område Jämställdhet	2016	2015	2014
Verksamhetskostnader inkl. OH¹ (tkr)	3 794	3 245	3 542
<i>varav ramanslag 5:1, netto (tkr)</i>	975	865	553
<i>varav övrig finansiering (tkr)</i>	2 818	2 257	2 959
Andel av länsstyrelsens totala verksamhetskostnader (%)	2,02	1,72	1,53
Verksamhetsintäkter	2 003	1 953	2 329

¹⁾ Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11)

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentarer tabell 6.1

Cirka 25 procent av verksamhetens intäkter kommer från ramanslaget. Resterande intäkter kommer från i huvudsak medel för arbete med det jämställdhetspolitiska våldsmålet (regeringen), samt projektmedel för jämställd regional tillväxt från Tillväxtverket.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

1. Länsstyrelsen ska integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkars villkor

Arbete med jämställdhetsintegrering och de jämställdhetspolitiska delmålen 1-3, riktade till externa aktörer i länet:

Länsstyrelsens arbete med jämställdhetsintegrering och de jämställdhetspolitiska målen utgår från ”Strategi för jämställdhetsintegrering i Västmanland 2014-2016”. Den omfattar fyra fokusområden inom ramen för delmål 1-3:

1. Utveckla kunskap om ojämställdheten i Västmanland
2. Jämställd medborgarservice
3. Arbetsmarknad och kompetensförsörjning
4. Företagande och innovationer

Det femte fokusområdet är det fjärde jämställdhetsmålet, för vilket insatser redovisas längre fram i texten under den rubriken ”Arbete med det fjärde jämställdhetspolitiska målet”.

Under året har insatser skett inom alla dessa områden, men främst inom område 2 och 4. Inom område 2 har Länsstyrelsen avslutat sin under 2015 påbörjade insats att utbilda fullmäktigeförsamlingarna i länets kommuner och landsting i jämställdhetsintegrering och CEMR-deklarationen²⁶ i form av en halvdags utbildning. Insatsen har mötts med intresse och Länsstyrelsen ser också att systematiskt arbete med jämställdhetsintegrering i olika former ökar i länets kommuner. För att fortsätta stödja kommunernas arbete, samordnar Länsstyrelsen ett nätverk för utvecklingsledare/strateger i länets kommuner. Nätverket omfattar inte enbart arbete med jämställdhetsintegrering, utan även mänskliga rättigheter, såsom barns rättigheter, tillgänglighetsfrågor och hbtq-frågor.

²⁶ CEMR är de europeiska kommun- och regionförbundens samarbetsorganisation. Den europeiska deklarationen om jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå, CEMR, är ett verktyg för att integrera jämställdhetsperspektivet i politiskt beslutsfattande och praktisk verksamhet. Avsikten är att se till att diskrimineringslagstiftningen efterlevs och att principer reglerade i internationella avtal omsätts i praktik på lokal och regional nivå.

Inom ramen för fokusområde 4 har Länsstyrelsen under året i egenskap av regional utvecklingsansvarig aktör i samverkan med Tillväxtverket, genomfört en nuläges- och behovsanalys avseende jämställd regional tillväxt. Analysen skedde utifrån fyra områden i den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020. Utifrån analysen togs regionala prioriteringar fram för arbete med dessa frågor och medel söktes från Tillväxtverket. Länet tilldelades 5.200.000 kronor för arbetet under 2016-2018. Arbetet kommer att omfatta följande:

1. Område systematiskt ledningsarbete och jämställdhetsintegrering:
  - Jämställdhetsintegrering av Länstransportplan 2018-2029 Västmanland
  - Jämställdhetsintegrering av handlingsplan utifrån Regional gång- och cykelstrategi för Västmanland 2018-2020
  - Jämställdhetsintegrering av Handlingsplan för Regional digital agenda 2018-2020
2. Områdena systematiskt ledningsarbete och jämställdhetsintegrering, samt kartläggning och synliggörande av skillnader mellan kvinnor och män:
  - Ta fram analyser och jämställdhetsintegrerade målbilder för handlingsprogram utifrån näringslivsstrategin Affärsplan Västmanland 2018-2020
  - Ta fram analyser och målbilder för jämställdhet och integration kommande RUP/RUS process
3. Område integrera ett jämställdhetsperspektiv i planering och genomförande av projekt inom regionalfondsprogrammen 2014-2020:
  - I samverkan med övriga regionala tillväxtaktörer i strukturfondsregion Östra Mellansverige samt Tillväxtverkets enhet i Örebro, ska planering och genomförande av projekt inom regionalfondsprogrammen i Östra Mellansverige jämställdhetsintegreras.

Arbetet med framtagande av nuläges- och behovsanalysen gjordes i samverkan med olika aktörer i länet. Genomförandet av ovanstående projekt kommer att ske i samverkan med dessa. Länsstyrelsen bedömer att jämställdhets- och jämlikhetsperspektiven i regional tillväxt i länet kraftfullt kommer att stärkas efter genomförandet av detta projekt. Ägarskapet av projektet övergår vid årsskiftet till Region Västmanland. Länsstyrelsen kommer att ansvara för insatser i projektet i samverkan med Region Västmanland.

Länsstyrelsen har i samverkan med övriga regional utvecklingsansvariga aktörer i Östra Mellansverige deltagit i revideringen av handlingsplan för Europeiska socialfonden i Östra Mellansverige 2014-2020 och givit stöd vid jämställdhetsintegrering av planen.

Även inom område 3, arbetsmarknad och kompetensförsörjning, har insatser skett under året. Länsstyrelsen har fortsatt med informations- och mobiliseringsinsatser kring utlysningar från Europeiska socialfonden och lämnat råd vad gäller integrering av jämställdhets- och tillgänglighetsperspektiv i ESF-projekt.

Länsstyrelsen har även detta år genomfört enstaka informationsinsatser och stöd till regionala aktörer avseende jämställdhetsintegrering och könsuppdelad statistik, bland annat Mälardalens högskola, Landstinget Västmanland, Västerås stad, Winnet Västmanland och Västmanlands Kommuner och Landsting (VKL).

Inom ramen för det tredje jämställdhetsmålet, en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, har Länsstyrelsen i samverkan med flera länsstyrelser, genomfört kampanjen #delapådet. Kampanjen som pågår under november 2016 - maj 2017, sprider budskap kring och uppmanar föräldrar att dela på föräldraledigheten. Budskapet sprids via webben, sociala medier, annonsering i matvarubutiker och genom spridande av foldrar och affischer till miljöer där föräldrar finns, till exempel barnavårdscentraler och öppna förskolor.

Under året har Länsstyrelsen tagit initiativ till att bilda ett regionalt jämställdhetsråd, vilket leds av landshövdingen. Syftet med rådet är att i samverkan med aktörer inom olika samhällsområden driva på arbetet med att förverkliga de jämställdhetspolitiska målen i länet. Jämställdhetsrådet ska samlas till sitt första möte tidigt under 2017. Till rådet kommer olika arbetsgrupper att bildas. Rådet kommer under 2017 att samordna framtagandet av en ny länsstrategi för jämställdhetsintegrering 2018-2020. Dessa insatser kommer att skapa en ny struktur för arbetet med jämställdhet i länet.

Internt arbete med jämställdhetsintegrering

Arbetet med jämställdhetsintegrering har i år fortsatt att utvecklas och systematiseras utifrån den interna strategin. En viktig insats är att de olika enheterna på länsstyrelsen varje år arbetar med att jämställdhetsintegrera minst en av sina aktuella arbetsprocesser, avseende externt eller internt riktat arbete. Arbetet stöds och följs upp av sakkunnig i jämställdhet och rapporteras till ledningsgruppen vid årets slut. Aktuella processer under året har varit:

- Remissvar avseende Agenda 2030 och RUFSS²⁷ 2050.
- Införande av könsuppdelad statistik i vissa ärendegrupper i länsstyrelsernas ärendehanteringssystem Platina.
- Remissvar avseende näringslivsstrategi för Västerås stad.
- Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Östra Mellansverige 2025.
- Framtagande av en regional ANDT-strategi.
- Framtagande av strategi för regional digital agenda.
- Framtagande av regional gång- och cykelstrategi.
- Plan för agerande då en anställd utsätts för våld i nära relation.
- Utveckla samverkan mellan djurskydd och utvecklingsledare för fjärde jämställdhetspolitiska målet.
- Inför val till viltförvaltningsdelegationen och älgförvaltningsgrupperna, uppmanas till ökad nominering av kvinnor för att nå en jämn könsfördelning.

Arbete med det fjärde jämställdhetspolitiska målet

Uppdrag - samordning av insatser (regleringsbrevsuppdrag 41)

Länsstrategi för samverkan kring det fjärde jämställdhetspolitiska målet

Under året har en ny länsstrategi för samverkan kring det fjärde jämställdhetspolitiska målet för perioden 2017-2020 färdigställts och en ny organisation för arbetet har trätt i kraft. Arbetet leds av en styrgrupp med representanter på chefsnivå för länets kommuner (socialchefer), Landstinget Västmanland²⁸, Polisområde Västmanland, Kriminalvården, Åklagarmyndigheten och Västmanlands kommuner och landsting.

²⁷ RUFSS står för Regionalt utvecklingsprogram för Stockholms län.

²⁸ Fr.o.m. 1 januari 2017 Region Västmanland.

Nästa nivå i strukturen är en regional samverkansgrupp med tjänstepersoner från de samverkande organisationerna samt företrädare för ideella föreningar i länet.

På lokal nivå finns lokala samverkansgrupper med en representation motsvarande den regionala samverkansgruppen. Länsstyrelsen ser att denna nya struktur kommer att effektivisera arbetet, då beslut för utvecklingsinsatser på ett enklare sätt kan ledas av styrgruppen. Arbetet med strategin kommer att konkretiseras i form av en årlig handlingsplan, som styrgruppen beslutar om.

Samverkan mot våld mot vuxna, barn och djur

I december uppmärksammade Länsstyrelsen att den regionala myndighetssamverkan inom våldsområdet i länet har fungerat i 20 år (sedan 1996). Landshövdingen var värd vid ett seminarium med historisk tillbakablick på Västerås slott.

En väsentlig insats under året har varit projektet ”Djur och våld”, med syfte att utveckla kunskap och rutiner kring sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer. Ett mål har varit att stärka Länsstyrelsens djurskyddshandläggares möjligheter att upptäcka våldsutsatta barn och vuxna och ett annat mål att förbättra bemötande, stöd och skydd för utsatta barn och vuxna i samverkan med myndigheter och aktörer på området. Projektet har finansierats av Socialstyrelsen. I korthet har projektet genomfört informations- och utbildningsinsatser för socialtjänst, hälso- och sjukvård, polis, åklagare, ideella föreningar, samt djurskyddshandläggare och djurhälsopersonal. Vidare prövas och utvecklas en metod för organisation och ärendehandläggning kring våld och djur såväl internt på Länsstyrelsen som externt med samverkansaktörer. I arbetet ges handledning och stöd av Mälardalens högskola. Projektet kommer att sprida sina erfarenheter och resultat till övriga länsstyrelser. (Se även redovisning av Länsstyrelseinstruktion 5§ 3p.)

Regionkoordinator för prostitution och människohandel

Under året har även en överenskommelse nåtts mellan länsstyrelserna i Gävleborgs- och Västmanlands län samt med den nationella samordnaren för prostitution och människohandel på Länsstyrelsen i Stockholms län, om att finansiera en regionkoordinator för prostitution och människohandel under 2017. Koordinatorm ska ge stöd i och koordinera insatser i dessa ärenden för kommuner och myndigheter inom Polisregion Mitt. Koordinatorm är anställd av Västerås stad och kommer att ha ett nära samarbete med polisen.

Utbildnings- och kompetensstöd

Länsstyrelsen har under året fortsatt ge utbildnings- och kompetensstöd till kommuner och ideella föreningar. Under året har i uppdraget samverkan fortsatt med utvecklingsledare på länsstyrelserna i Dalarna, Gävleborg, Värmland, Uppsala och Örebro län. Länsstyrelsen har även detta år deltagit i länsstyrelsernas, Socialstyrelsens och Nationellt centrum för kvinnofrids gemensamma arbetsgrupp för styrning utveckling av uppdraget.

Insatser under året har även omfattat:

- Stöd till båda de lokala samverkansgrupperna i Surahammar respektive Köping/Arboga/Kungsörs kommuner.
- Fortsatt samverkan med projektet ”En kommun fri från våld” med Västerås stad och Män för jämställdhet som projektägare.
- Samordning av och utbildningsinsatser för kvinnofridsnätverk med handläggare inom äldreomsorg och funktionsnedsatta.
- Samordning och stöd till nätverk för kommunala kvinnofridssamordnare.

- Samordning av myndighetssamverkan kring prostitution och människohandel mellan Polisområde Västmanland, Åklagarmyndigheten Västmanland, Migrationsverket och Socialjouren Västmanland och genomförande av en utbildningsdag för dessa organisationer; på temat ”Sex mot ersättning, prostitution och människohandel.

Genomförda utbildningar och insatser för kommuner och ideella föreningar i länet:

- Fyra utbildningar om FREDA.
- En dags basutbildning för yrkesverksamma och ideella organisationer.
- Fördjupningsutbildning ”Våldsutsatta personer med funktionsnedsättning”.
- Fördjupningsutbildning sex dagar ”Våldsutsatta barn och ungdomar” för socialtjänstpersonal.

Uppdrag – motverka hedersrelaterat våld och förtryck (RB 43)

En väsentlig insats under året har varit att i samverkan med övriga länsstyrelser, genomföra en kampanj mot barn- och tvångsäktenskap. Budskapet har presenterats via länsstyrelsens webb och i sociala medier samt via bildskärmar och broschyrer på Västerås flygplats, livsmedelsaffärer och sjukvårdens väntrum runt om i länet samt Tåg i Bergslagen. Tillsammans med Hallstahammars kommun genomfördes kampanjen på nationella hästtävlingar i Strömsholm i juni månad. En insats i kampanjen har också varit spridandet av ”nödkort” till utsatta unga, med information om hur de kan få stöd om de misstänker att de ska blir bortförda och bortgifta.

Utbildningsdagar om lagstiftning mot barn- och tvångsäktenskap, har genomförts för rättsväsendet i länet och för socialtjänst och LSS-handläggare. Länsstyrelsen har även fortsatt samordna Resursteam Heder, ett nätverk av yrkesverksamma inom skola, socialtjänst, ungdomsmottagningar och rättsväsendet.

Utvecklingsmedel för arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck har fördelats till Rädda Barnen för fortsatt arbete med projektet ”Det handlar om kärlek” med information om barns rättigheter och Barnkonventionen i skolor i länets kommuner. Utvecklingsmedel har även fördelats till Centrum mot våld, Västerås stads mottagning för våldsutsatta för utveckling av sitt arbete för stöd till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck och könsstympling. Medel har också fördelats till föreningen Internationell kamp för kvinnors rättigheter för föreläsningar och program på Fadimedagen 2016.

2. Länsstyrelsen ska genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta

Länsstyrelsen använder i stor utsträckning könsuppdelad statistik i sin verksamhet, till exempel i utredningar, analyser och annat material som tas fram. Två större insatser under året har varit:

- Införandet könsuppdelad statistik i ärendehanteringssystemet Platina på vissa ärendegrupper. Utgångspunkt har varit en handledning, vilken har utarbetats av Länsstyrelsen Skåne.
- Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Östra Mellansverige 2025 med könsuppdelad statistik, togs under året fram i samverkan med regionala tillväxtansvariga i strukturfondsregion Östra Mellansverige och med finansiering från Tillväxtverket.

Nationella minoriteter och mänskliga rättigheter

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 81* och 82*			
Årsarbetskrafter män	0,0	0,0	0,0
Årsarbetskrafter kvinnor	0,5	0,5	0,0
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,31	0,33	0,01
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	542	609	24
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,30	0,32	0,01
Antal ärenden, inkomna och upprättade	2	3	0
Antal beslutade ärenden	2	1	1
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	2 737	2 722	0

Kommentarer till tabellen

Bidragsutbetalning avser statsbidrag personligt ombud.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen har under året fortsatt arbetet med att utveckla sitt interna arbete med mänskliga rättigheter inom olika sakområden, vilket innefattar återkommande dialoger med handläggare och chefer.

Återrapportering regleringsbrev

1.22. Länsstyrelserna ska redovisa hur Sveriges rättsliga åtaganden om icke-diskriminering och mänskliga rättigheter belyses, analyseras och beaktas i den egna verksamheten i enlighet med 5 § 5 i förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion samt bedöma resultatet av detta. Redovisningen ska innehålla information om bland annat hur länsstyrelserna har samarbetat med andra berörda myndigheter samt vilka åtgärder som har vidtagits för att stödja kommunernas arbete med dessa frågor. De åtgärder som har vidtagits för att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete för mänskliga rättigheter ska redovisas särskilt av respektive länsstyrelse.

Länsstyrelsen arbete med icke-diskriminering och mänskliga rättigheter

Länsstyrelsen fortsätter att utveckla sitt arbete med mänskliga rättigheter inom alla sakområden. Internt samordnas arbetet av särskilt sakkunnig i jämställdhet och dialoger kring arbetet sker i en samverkansgrupp med handläggare från Länsstyrelsens alla enheter och i dialog med chefer i samband med tertialuppföljning. Årets arbete redovisas till Länsstyrelsens ledningsgrupp vid årets slut. Nyanställda ges introduktionsutbildning i mänskliga rättigheter utifrån uppdragen i Förordning (2007:835) med länsstyrelseinstruktion 5§, punkterna 1-5.

Under året har Länsstyrelsen deltagit i länsstyrelsernas gemensamma projekt med att utveckla stöd för arbetet med mänskliga rättigheter. Särskilt sakkunnig i jämställdhet har deltagit i projektets styrgrupp och projektet redovisas i årsredovisningen för projektägaren Länsstyrelsen i Dalarna.

Länsstyrelsen har deltagit i en arbetsgrupp med flera aktörer i länet med syfte att arrangera de nationella MR-dagarna i Västerås 2019. Länsstyrelsen har vidare även i år deltagit i planering och genomförande av Mångfaldsdagen, en årlig inspirationsdag för näringsliv och offentlig

sektor kring arbete med mångfald i bred bemärkelse. I arbetet samverkar Länsstyrelsen med Västerås stad, Mälardalens högskola, Svenskt Näringsliv, ABB, Handelskammaren Mälardalen, Landstinget Västmanland och Västmanlands läns tidning.

Andra årligen förekommande arrangemang är flaggning med den romska flaggan den 8 april och prideflaggan under Västerås pridefestival i juni. Även i år har Länsstyrelsen deltagit i anordnande av mångfaldsdagen, en av både näringsliv och offentlig verksamhet välbesökt seminariedag kring mångfald och mänskliga rättigheter.

Nationella minoriteter

Länsstyrelsen fortsätter att utveckla informationen på Länsstyrelsens webbplats på de nationella minoritetsspråken om deras rättigheter. Fokus är på finska språket, då Landstinget Västmanland och sex av länets tio kommuner utgör förvaltningsområden för det finska språket. Länsstyrelsen har under året fortsatt arbetet med att hitta goda rutiner för samråd med rättighetsinnehavare som talar finska. Arbeta återstår dock inom detta område.

På sverigefinländarnas dag den 24 februari, genomförde Länsstyrelsen en konferens med rubriken "Den sverigefinska minoritetens utmaningar". Konferensen arrangerades i samverkan med Hanaholmen - kulturcentrum för Sverige och Finland, Kulturfonden för Sverige och Finland, Sverigefinländarnas delegation och Finlandsinstitutet. Medverkande var representanter från konstitutionsutskottet, Europeiska kommissionen och arrangörerna.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

3. Länsstyrelsen ska vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa

Konsekvenser för barn

Länsstyrelsen fortsätter att utveckla sitt arbete med barnkonsekvensanalyser inom de olika sakområdena. Länsstyrelsen införde under 2015 rutiner för orosanmälan vid misstanke om att barn far illa. Under 2016 har orosanmälan gjorts för 12 barn och samtliga dessa har gjorts av djurskyddshandläggare.

Länsstyrelsernas uppdrag med ANDT, föräldraskapsstöd, mottagning av flyktingar och ensamkommande flyktingbarn samt jämställdhet är sakområden där barnens villkor ständigt står i fokus. Några insatser inom dessa områden har varit:

- I arbetet med en ny regional strategi för ANDT i länet, har barnets perspektiv utifrån Barnkonventionen tydliggjorts.
- En bred kampanj mot barn- och tvångsåktenskap har genomförts via sociala medier och olika miljöer som Västerås flygplats, sjukvårdens väntrum, livsmedelsaffärer och tågtrafiken.
- Två halvdagskonferenser om grooming på internet har genomförts för yrkesverksamma och föräldrar i samverkan mellan uppdragen föräldraskapsstöd och våld i nära relationer.
- Heldagskonferens för beslutsfattare inom kommuner och landsting kring föräldraskapsstödet betydelse i integrationsprocessen.
- Två utbildningar i förebyggande arbete mot alkohol, narkotika, dopning och tobak har genomförts för personal på HVB-hem för ensamkommande flyktingbarn.
- Länsstyrelsen samordnar myndighetsgemensamma nätverk och arbetsgrupper för utvecklingsarbete och kvalitetssäkring av mottagandet av ensamkommande flyktingbarn.

4. Länsstyrelsen ska vid samråd, beslut och andra åtgärder verka för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning

Länsstyrelsen beaktar tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning vid arrangemang som Länsstyrelsen anordnar i enlighet med framtagna checklistor.

Landshövdingen bjuder varje år in länets byggnadsminnesägare till ett möte på Västerås slott där aktuella frågor kring förvaltningen av byggnadsminnen diskuteras. Temat för årets byggnadsminnesdag var "Tillgängliga byggnadsminnen – i vid mening". Programmet innehöll en presentation av goda exempel och erfarenheter av att tillgängliggöra natur- och kulturmiljöer.

Ett antal tillgänglighetsåtgärder har genomförts i länets kultur- och naturreservat:

- I naturreservaten Asköviken – Tidö, Strömsholm och Hälleskogsbrännan har bland annat vägar förbättrats.
- Mobilappen Naturkartan har utvecklats med presentation av naturreservaten i bilder och information om framkomlighet på stigar och leder.
- I program över guidningar som Länsstyrelsen arrangerar, anges längd på turen och om den går via vägar eller stigar.

5. Länsstyrelsen ska integrera de mänskliga rättigheterna i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta rättigheterna i den egna verksamheten, särskilt skyddet mot diskriminering

Se redovisning av regleringsbrevsuppdrag 1.22.

Integration

VOLYMER OCH KOSTNADER	2016	2015	2014
Avser verksamhet 85*			
Årsarbetskrafter män	0,3	0,4	0,0
Årsarbetskrafter kvinnor	2,5	2,4	2,0
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,84	1,76	1,35
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	3 556	2 603	2 099
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,95	1,38	0,91
Antal ärenden, inkomna och upprättade	40	34	47
Antal beslutade ärenden	26	32	32
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 85, Integration ¹⁾	67		

1) Nöjdindex för verksamhet 85 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 16 deltagande länsstyrelser är 72.

Kommentarer till tabellen

Verksamhetsområdet integration har under 2016 förstärkts med en tjänst utifrån att Länsstyrelserna tilldelats medel för detta. Verksamhetskostnaderna har ökat då länet tilldelats ökade medel för ersättning enligt 37 § förordning om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar, vilket genererat mer arbete inom detta område.

Brukarundersökning 2016

85 Integration

Länsstyrelsen har för denna verksamhet ett nöjdindex på 67, vilket är 5 enheter lägre än genomsnittligt nöjdindex för samtliga länsstyrelser. Styrkor som lyfts fram i undersökningen är bland annat bemötande och bra information via telefon. Förbättringsområden är till exempel tillgänglighet via telefon och att hitta information på den externa webbplatsen. Resultatet kommer att användas som underlag till förbättringsarbete och beslutade aktiviteter i verksamhetsplanen för 2017.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Nationellt samarbete

Länsstyrelsen i Västmanlands län har ingått i länsstyrelsernas gemensamma bosättningsgrupp som representant för länsstyrelserna i Gotlands, Stockholms, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Östergötlands län. Under året har bosättningsgruppen genomfört ett antal aktiviteter, bland annat genomfördes en nationell bosättningsdag i samarbete med Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Syftet med gruppen är att stödja och koordinera länen i bosättningsarbetet.

Sfi-fokusgrupp

Länsstyrelsen i Västmanland företräder länsstyrelserna i Gotlands, Stockholms, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Östergötlands län i den länsstyrelsegemensamma fokusgruppen för sfi (svenska för invandrare). I april anordnade fokusgruppen en temadag om sfi för Länsstyrelsens medarbetare. Under temadagen lyftes behovet av att länsstyrelsernas uppdrag kring sfi behöver förtydligas och eventuellt lyftas till regeringen. I oktober arrangerades en dialogdag om sfi med företrädare från Utbildningsdepartementet, SKL och företrädare för kommunerna. Syftet med dialogdagen var att diskutera behovet av att förtydliga länsstyrelsernas uppdrag kring sfi.

Inom fokusgruppen pågår en översyn av gruppens sammansättning och arbete med syfte att bidra till ett förtydligande av sfi-uppdraget och kopplingen till andra delar av länsstyrelsernas uppdrag.

Lokal och regional samverkan

Sedan oktober 2016 företräder Länsstyrelsen i Västmanlands län länsstyrelserna i Gotlands, Stockholms, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Östergötlands i den nationella arbetsgruppen ”Lokal och regional samverkan”. Arbetsgruppen leds av Arbetsförmedlingen och har i uppgift att uppdatera det nationella metodstödet för lokala samverkansöverenskommelser och att föreslå fler åtgärder för att stödja lokal och regional samverkan kring mottagande av nyanlända.

Regional överenskommelse (RÖK)

Under 2015 arbetade Länsstyrelsen fram en ny regional överenskommelse om samarbete om nyanländas etablering och mottagande av ensamkommande barn. Överenskommelsen har tagits fram i bred samverkan med ansvariga myndigheter, länets kommuner och Landstinget Västmanland. Förankringsarbetet fortsatte i början av 2016. Dessutom genomfördes en förändring av den regionala samverkansorganisationen för att stärka kopplingen mellan den strategiska och operativa nivån. Den regionala överenskommelsen för åren 2016-2020 undertecknades den 8 april och arbetet sker enligt följande:

Integrationsrådet är ett strategiskt forum för samverkan kring mottagande och etablering av nyanlända och ensamkommande barn. Rådet leds av landshövdingen. I rådet ingår kommunstyrelseordförandena i länets kommuner, landstingsråd, myndighetschefer (för Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Polisen respektive Försvarsmakten) samt representanter från Företagarna, Handelskammaren, Länsbildningsförbundet, Svenska kyrkan och enskilda företag.

Beredningsgruppen har en beredande och stödjande funktion gentemot Integrationsrådet. Länsrådet vid Länsstyrelsen är sammankallande och till gruppen inbjuds kommunchefer samt företrädare för Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Försäkringskassan, Samordningsförbundet och Landstinget²⁹. Andra parter bjuds in vid behov.

Den regionala samverkansgruppen har i uppdrag att följa upp samverkan inom lokala överenskommelser, följa upp mål samt lyfta aktuella frågor till beredningsgruppen, initiera uppdrag och stödja insatser inom integrationsområdet. I samverkansgruppen ingår tjänstepersoner med samordnings- och utvecklingsansvar inom länets kommuner, statliga myndigheter och Landstinget Västmanland.

²⁹ Fr.o.m. 1 januari 2017 Region Västmanland.

Under året har ovanstående regionala grupper särskilt arbetat med införandet av en ny struktur för samverkan i enlighet med den regionala överenskommelsen.

En annan viktig del i arbetet har varit att föra en dialog kring de länsgemensamma prioriteringarna med syfte att få en samsyn kring de målområden där arbetet särskilt bör prioriteras under nästa år. För det fortsatta arbetet under 2017 beslutade Integrationsrådet om att prioritera nedanstående områden:

- Bostäder och bosättning
- Arbete och sysselsättning
- Hälsa med fokus på målgrupperna nyanlända och ensamkommande barn

Det fortsatta arbetet kommer att inriktas på att ta fram mätbara mål för varje målområde samt att ta fram handlingsplaner för arbetet mot de uppsatta målen.

Bosättning Västmanland

Västmanlands Kommuner och Landsting (VKL) beviljades §37-medel för bosättningsprojektet "Bosättning Västmanland" under 2015. Projektet har genomförts under 2016.

De huvudsakliga målen i projektet är att öka beredskapen för att nyanlända, kvotflyktingar och ensamkommande barn ska kunna erbjudas en boendesituation som är hållbar på sikt.

Inledningsvis genomfördes en kartläggning av kommunernas arbete med mottagande av nyanlända. Kartläggningen har följande utvecklingsområde identifierats:

- Mottagande av kvotflyktingar
- Samverkan kring etableringsinsatser
- Samverkan med privata hyresvärdar

I mottagandeprocessen lyfter kommunerna även utmaningar som bostadsbrist, egenbosättning och mottagande av ensamkommande barn.

Länsstyrelsen har deltagit i uppföljningen av projektet *Bosättning Västmanland*. Projekt avslutades den sista december och slutrapporten ska lämnas in senast två månader efter avslutad insats.

Organisationsstyrning

Länsstyrelsens styr- och ledningsmodell

Länsstyrelsen har en styrmodell som utgår ifrån vision, verksamhetsidé, regleringsbrev och övriga aktuella styrdokument. I organisationens styrkort formuleras övergripande mål och prioriteringar och det utgör ett stöd för planering och uppföljning. Verksamheten följs upp varje tertial och ekonomin varje månad. 2015 kompletterades styrkortet med ett övergripande mål för Länsstyrelsens interna arbete med att minska sin negativa miljöpåverkan.

Länsstyrelsens styrkort 2016 innefattade följande målområden:

Kund

Målet är att andel nöjda kunder ska uppgå till 70 procent, vilket mäts med ett sammanvägt nöjdindex inom ramen för årets brukarundersökning.

Verksamhet

Målet är att nå de länsstyrelsegemensamma handläggningstiderna för utpekade ärendegrupper. Detta följs upp varje tertial.

Alla enheter har upprättat aktivitetsplaner och andelen genomförda åtgärder följs varje tertial. Målet är att:

- 80 procent av åtgärderna ska vara genomförda och avslutade vid årets slut.
- Minska utsläpp av koldioxid från tjänsteresor med 10 procent jämfört med föregående år. Detta följs upp på årsbasis.

Ekonomi

Målet är att använda medlen på förvaltningsanslaget till fullt ut och att använda externa medel till fullo. Detta följs upp varje månad.

Medarbetare

Målet är att:

- Sjukfrånvaron ska vara högst 3 procent.
- Tiden för kompetensutveckling ska uppgå till 3 procent. Detta följs upp varje tertial.
- De aktiviteter som planerats utifrån resultatet i 2015 års medarbetarundersökning ska vara genomförda

Det regionala utvecklingsprogrammet, RUP, reviderades i samverkan med länets kommuner, Landstinget med flera i juni 2014 och sträcker sig fram till 2020. Mot bakgrund av länsstyrelsens vision och verksamhetsidé har det regionala utvecklingsprogrammets sex insatsområden lyfts som prioriteringar under 2015 och 2016. Länsstyrelsen har arbetat utifrån dessa, enskilt och gemensamt. Insatsområdena är; god livsmiljö, rätt kompetens, dynamiskt näringsliv, effektiva kommunikationer, hållbar energianvändning och klimatanpassning samt stark regional attraktivitet.

Insatsområdena ligger till grund för samtliga enheters verksamhetsplanering. Insatserna har genomförts på ett sådant sätt att förutsättningar ges för en ekonomisk, ekologisk och socialt hållbar utveckling. Våra insatser har även genomsyrats av uppdraget att arbeta för bättre jämställdhet.

Arbetet med att väga samman olika samhällsintressen och samverkan över verksamhets- och enhetsgränser har utvecklats under året.

Internt utvecklingsarbete

Inom det interna utvecklingsarbetet har det myndighetsgemensamma utvecklingsarbetet omfattat följande större satsningar:

- Fokus på medarbetar- och chefsutveckling är fortsatt stort. Under 2015 togs ny medarbetar- och chefspolicy fram och under 2016 har vi fortsatt arbetet genom olika aktiviteter, bland annat medarbetardag. Under året startade också ett chefsutvecklingsprogram med syfte att ytterligare rusta cheferna för gott ledarskap.
- Under våren startade ett arbete för att göra en organisationsöversyn. Syftet var att anpassa organisationen till nya förutsättningar, bland annat utifrån verksamhetsövergång till Landstinget/regionen.
- Ett arbete för att utveckla styrningen med styrkort/målkort har påbörjats. Syftet är att ytterligare förbättra och tydliggöra målstyrning i hela organisationen och på alla nivåer, från Länsstyrelsen som helhet till enskilda medarbetare.
- Verksamhetsstyrning, uppföljning och prognosarbete har vidareutvecklats utifrån organisationens styr- och ledningssystem. Arbetet har gjorts för att ta fram och införa ett nytt systemstöd.
- Att söka extern finansiering eller att samordna befintliga finansieringsformer är viktigt och sker löpande. Under året har flera insatser inom detta område skett bland annat en ansökan om EU-medel (LIFE IP Rich Waters), som beviljats.
- Myndigheten arbetar fortlöpande med digitalisering och under året har fokus varit att ytterligare digitalisera ärendehandlägningsprocessen, exempelvis med digitala beslut.
- Myndighetens arbete med extern och intern information har fortsatt att utvecklas med fokus på den externa webbplatsen, intranätet och sociala medier.

Ett omfattande arbete har skett för att förbereda för verksamhetsövergång och överlämnande av det regionala utvecklingsansvaret till landstinget/regionen

Länsstyrelsens gemensamma utvecklingsmedel

Länsstyrelserna har under 2015 fortsatt det gemensamma utvecklingsarbetet med syfte att säkerställa att länsstyrelserna bedriver enhetlig, rättssäker och effektiv handläggning.

De gemensamma utvecklingsmedlen spelar en viktig roll för att initiera och driva gemensamma projekt, men det sker även insatser inom ramen för länsstyrelsernas löpande verksamhet.

Den gemensamma utvecklingsportföljen har konsoliderats och innehåller färre projekt jämfört med tidigare år. Under 2016 har vi drivit projekt inom följande områden:

- Vattenverksamhet
- Ny gemensam inlämningsfunktion
- Jordbruksstöd
- Handlägningsprocesser kulturmiljö
- Kameraövervakning
- Lönegaranti
- Webb

Inom området har länsstyrelserna också arbetat med löpande förbättring och uppdatering i de stödsystem som länsstyrelserna nyttjar i verksamheten.

Ett arbete har genomförts för att säkerställa att hanteringen av dessa medel sker i enlighet med det ekonomiadministrativa regelverket och Riksrevisionen krav. Länsstyrelserna har arbetat med att utveckla beslutsprocess och kvalitetssäkring av processen.

Omorganisation

Under året har en organisationsöversyn genomförts där uppdraget varit att skapa en ännu tydligare verksamhets- och ansvarsområdesindelning. Inriktningen har varit att bygga vidare på de delar som fungerar bra i organisationen. Målet är att ha en välfungerande och effektiv organisation där möjligheter till samordningsvinster tillvaratas. I uppdraget ingick också att se över samordnarnas roll och ansvar. Arbetet har drivits på ett effektivt och smidigt sätt av en liten partsgemensam arbetsgrupp, där förankringar skett i ledningsgrupp, samverkansgrupp samt på enheterna. Den nya organisationen gäller från 1 januari 2017.

Miljöledning

Länsstyrelsens miljöpolicy

Miljöpolicyen utgår från Länsstyrelsens vision och verksamhetsidé, målsättningen för 4 av 6 insatsområden i Västmanlands regionala utvecklingsprogram (RUP) och bedömningen av vår miljöpåverkan.

Nuvarande miljöpolicy beslutades i december 2014 och den lyder enligt följande:

"Vi arbetar för en bättre och mer variationsrik miljö"

Länsstyrelsen ska vara en förebild i miljöarbetet genom:

- En god kunskapsnivå om hur vi kan bidra till en bättre miljö
- En hög ambition att minimera vår energianvändning, klimatpåverkan från resor och mängden avfall
- Att ställa miljökrav i vårt arbete.

Länsstyrelsen arbetar i samverkan med andra aktörer för att utveckla ett långsiktigt hållbart Västmanland genom att bidra till att:

- Västmanlands energianvändning är långsiktigt hållbar och bidrar till minskad miljö- och klimatpåverkan
- Västmanland har effektiva kommunikationer som ger långsiktigt hållbar tillväxt
- länets invånare har en god livsmiljö och länet en mångfald av attraktiva miljöer.

Länsstyrelsens miljöledningssystem består av:

- En miljöutredning som uppdaterades 2015 och som beskriver verksamheten och miljöpåverkan
- En miljöpolicy som beslutades 2014 med inriktning och övergripande mål
- Rutiner som beskriver organisation, ansvarsfördelning, uppgifter och uppföljning av miljöledningsarbetet
- En 3-årig handlingsplan för åren 2015-2017 med mätbara mål och åtgärder
- Planering och uppföljning d v s miljöledning ingår som en del i Länsstyrelsens målkort, uppföljning och verksamhetsplanering.

Indirekt miljöpåverkan

Stor indirekt miljöpåverkan sker framför allt genom skydd av värdefulla miljöer, tillsyn av miljöfarlig verksamhet, miljöhänsyn inom jord- och skogsbruk samt samhällsplanering och genom det arbete som bedrivs med övriga aktörer i länet inom vattenförvaltning och klimat- och energifrågor.

Exempel på större insatser under 2016 är:

- Bildande av naturreservatet Hälleskogsbrännan som skyddar totalt 6 400 ha, varav 4 900 ha är skog, vilket har ökat länets areal skyddad mark med 30%
- Bildat ett Miljö- och klimatråd under 2016 som innefattar en bred representation från olika aktörer och är ett pådrivande organ i länets gemensamma arbete för att uppnå ett hållbart samhälle. Utgångspunkten är FNs hållbarhetsmål, Sveriges miljömål och länets miljö- och klimatmål
- Deltagit och bidragit i arbetet att ta fram en nationell plan för förorenade områden
- projektledare för projekt LIFE Taiga som genomför riktade och större naturvårdsinsatser i prioriterade områden och naturtyper i länet och landet, vilket bidrar till att uppnå flera miljö kvalitetsmål
- Genomfört ett stort förarbete, ansökt om pengar samt fått ansökan beviljad att driva ett flerårigt projekt, LIFE IP Vatten, som kommer att innebära stora möjligheter att genomföra prioriterade åtgärder för bättre vattenkvalitet i länet och landet, vilket bidrar till att uppnå flera miljö kvalitetsmål.

Direkt miljöpåverkan

De aktiviteter som har en betydande direkt påverkan på miljön är i första hand tjänsteresor, energianvändning samt förbrukning av teknisk utrustning och kontorsmaterial.

Under 2016 har Länsstyrelsen fortsatt att genomföra aktiviteter enligt beslutad handlingsplan för åren 2015-2017, och bland annat genomfört följande åtgärder för att uppnå målen för direkt miljöpåverkan:

- Förstudie solkraft och undersökt möjligheterna att producera egen solenergi
- Bytt ut alla kopiatorer i huset, förutsättningar för ett bra och effektivt arbetssätt, fortsatt användning av Pullprint för att minska mängden papper och minskad energianvändning med sparläge samt förinställningar
- Köpt in grenkontakter till samtliga kontorsrum som ska installeras för att enkelt kunna stänga av all belysning och utrustning
- Digital ärendehantering och fortsatt arbetet med att öka andelen digital hantering av ärenden för att minska den negativa miljöpåverkan t ex så har en ny inlämningsfunktion för ärenden och handlingar från länts kommuner införts
- Genomfört erbjudande till Länsstyrelsens personal om att hyra förmånscykel.

Brukarundersökningen 2016

Västmanlands län fick höga betyg i årets brukarundersökning och högst sammanvägd nöjdindex, som var 73 i jämförelse med snittet på 67. I länet undersöktes tio verksamheter och 256 kunder/brukare intervjuades. De verksamheter som undersöktes var:

- 402 Detaljplaner, områdesbestämmelser enligt PBL
- 403 Överklagande av kommunernas beslut enligt PBL
- 404 Tillsyn, vägledning och uppföljning PBL
- 531 Prövning av vattenverksamhet
- 535 Tillsyn av vattenverksamhet
- 562 Prövning av avfall och producentansvar
- 566 Tillsyn av avfall och producentansvar
- 80 Jämställdhet
- 85 Integration
- 606 Jordbruksfastigheter

Resultatet var generellt bra, men skiljer sig något mellan de olika verksamheterna. Det övergripande resultatet visar att Västmanland har många styrkor att bevara så som till exempel en bra svarstid via e-post, att skriftlig och muntlig information samt beslut upplevs lätta att förstå och att kunderna får ett bra bemötande. Några av de förbättringsområden som framkom i undersökningen där vi behöver komma längre var att nå rätt person via telefon, GIS-tjänster och att hitta den information man söker efter på den externa webbplatsen.

Brukarundersökningen är en nationell gemensam kundundersökning. Alla 21 län deltar och det var åttonde året som undersökningen genomfördes (2009-2016). Syftet är att följa upp utvalda verksamheter och få in underlag till förbättringsarbete samt att skapa möjligheter till jämförelser och att identifiera goda exempel. Totalt undersöktes 22 verksamheter och cirka 5 000 intervjuer genomfördes.

Personaluppgifter

Enligt kraven i FÅB 3 kap 3§ ska myndigheter redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som avses i 1§ första stycket. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter. (Förordning 2008:747)

Åtterrapporering

Länsstyrelsens vision och verksamhetsidé är grunden

Allt övergripande personalarbete har sin grund i Länsstyrelsens vision och verksamhetsidé. Av verksamhetsidén framgår att besluten ska vara rättssäkra och servicen god, de nationella målen ska få genomslag, olika samhällsintressen ska vägas samman och länets förutsättningar ska tas tillvara samt att Länsstyrelsen ska vara en efterfrågad samarbetspart.

Arbetsgivarpolitisk strategi

Personalarbetet utgår också från den arbetsgivarpolitiska strategin, som de statliga arbetsgivarna gemensamt arbetat fram. Strategin är ett viktigt stöd för våra chefer för att utveckla och skapa en effektiv verksamhet. Den är en grund för utveckling, innovation, attraktivitet och ett gott ledarskap. Strategin hålls levande genom årlig uppdatering och dialog i ledningsgrupp och med de fackliga organisationerna. Gällande policydokument och riktlinjer inom personalpolitiska området har fortsatt reviderats och implementerats.

Verksamhetsövergång

Regeringen gav i under sommaren 2016 Länsstyrelsen i uppdrag att förbereda överföringen av uppgifter inom det regionala utvecklingsansvaret till Region Västmanland. Under 2016 har ett omfattande arbete lagts ned på verksamhets-, ekonomi- och personalfrågor för att få till en så bra och smidig övergång som möjligt, såväl för den enskilde medarbetaren som för fortsatt samverkan mellan Länsstyrelsen och Region Västmanland. Det var 11 medarbetare på Länsstyrelsen som berördes av övergången till Region Västmanland.

Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjningen styrs av verksamheten samt de förändringar som Länsstyrelsen förväntas stå inför. Länsstyrelsen ska vara en attraktiv arbetsgivare där kvalitet, effektivitet och resultat är avgörande för att nå verksamhetsmålen. Länsstyrelsen är en kunskapsintensiv organisation där medarbetarnas kompetens är en förutsättning för att lösa vårt uppdrag och nå goda resultat. Kompetensförsörjningen ska stödja kompetensutvecklingen utifrån Länsstyrelsens behov och målbilder.

Inom Länsstyrelsens uppdrag bedrivs flera projekt och under året har flera medarbetare genomgått en tredagars projektledarutbildning. De flesta kompetensutvecklingsinsatser genomförs dock inom respektive sakområde.

I regeringens uppdrag om att ta emot nyanlända praktikanter har Länsstyrelsen ställt tio platser till förfogande. Under året har tre praktikanter kunnat erbjudas till praktik på Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har under 2016 haft en relativt låg personalomsättning med få pensionsavgångar och få tillsvidareanställda som slutat sina anställningar.

Chefsforum

Chefsforum, bestående av chefer och samordnare, har fortsatt utvecklats under 2016. Forumet fyller en viktig funktion för att få en ökad förståelse för varandras verksamhetsområden och att diskutera Länsstyrelsens uppdrag och prioriteringar.

En gemensam värdegrund

Länsstyrelsens verksamhet vilar på en gemensam värdegrund som utgår från demokrati och mänskliga rättigheter och som är rättssäker och effektiv. Arbetet med värdegrunden sker i dialog i ledningsgrupp, i samverkan med fackliga representanter och inom de olika enheterna. Alla nyanställda får som en del i introduktionen särskild information om den gemensamma värdegrunden.

Medarbetarskap

Länsstyrelsen ska fullfölja sina uppgifter i enlighet med de beslut som fattas av riksdag och regering. Vi arbetar på medborgarnas uppdrag. Vi ska fatta riktiga beslut på grundval av gällande lagar och författningar och vi ska fullfölja vårt arbete med saklighet, opartiskhet och omutlighet. Medarbetarskap innebär krav på medarbetaren att förstå och ta sitt ansvar för Länsstyrelsen, vilket omfattar förhållningssätt och förmåga till eget ansvarstagande och aktivt deltagande och självstyre. Länsstyrelsen har genomfört särskilda aktiviteter utifrån vår nya medarbetarpolicy, där honnörsorden är professionell, handlingskraftig och föredömlig. Policyn har kommunicerats och diskuterats vid bland annat personal- och enhetsmöten samt i tvärssektoriella grupper. Dessutom har särskilda medarbetardagar anordnats där temat varit medarbetarskap.

Länsstyrelsen har under året deltagit i Arbetsgivarverkets särskilda satsning kring Medarbetarskap i Arbetsgivarsamverkan.

Ledarskap

Länsstyrelsen verkar för att utveckla ett kvalificerat och ansvarsfullt ledarskap. Grunden för denna styrning finns i chefspolicy. Länsstyrelsen arbetar aktivt och strukturerat för att säkra Länsstyrelsens fortsatta ledarförsörjning och för att skapa bästa möjliga förutsättningar för ledaruppdraget. Varje chef har en individuell utvecklingsplan där kompetensaktiviteterna styrs av behoven. En särskild satsning under året har varit att samtliga chefer fått möjlighet till särskild utvecklingsinsats där bland annat test och coachning ingått.

Ärendehantering

Nya ärendehanteringsrutiner fortsätter att utvecklas med syfte att få ett bättre resursutnyttjande och effektivare arbetsformer. Länsstyrelsen har under året fortsatt utvecklingen kring digitaliseringen och ett utvecklat arbetssätt.

Mänskliga rättigheter (MR)

Personalfunktionen har tillsammans med andra medarbetare på Länsstyrelsen deltagit i det interna MR-arbetet för att öka kompetensen och driva arbetet framåt inom området.

Hälsa och arbetsmiljö

Länsstyrelsen fortsätter att arbeta aktivt med förebyggande insatser inom arbetsmiljö och hälsa som till exempel tidig rehabilitering, kontinuerlig ergonomisk rådgivning, samt systematisk uppföljning av sjukfrånvaron. Sjukfrånvaron ligger på en mycket låg nivå, 2,6 procent. Många olika friskvårdsinsatser har genomförts under året, bland annat en medarbetardag med föreläsning för alla medarbetare om hur man skapar ett långsiktigt välmående för individ, organisation och samhälle. Dagen följdes sedan upp med enhetsvisa

diskussioner. Andra exempel på hälsofrämjande aktiviteter är ergonomiinformation och olika aktiviteter inom friskvårdsområdet. Medarbetare uppmuntras att värna om sin hälsa och erbjuds en friskvårdstimme per vecka på ordinarie arbetstid samt ett ekonomiskt bidrag.

Tabell över sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3§ FÅB

Kön	Ålder	2016			2015		
		Antal anställda ¹⁾	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dgr och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)	Antal anställda ¹⁾	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dgr och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)
Män	- 29	0,2			0,3		
	30 - 49	29,0	1,3		38,1	1,6	50,3
	50 -	22,8	2,1	73,6	27,3	1,8	47,9
	Alla	52,0	1,7	45,6	65,7	1,7	49,3
Kvinnor	- 29	6,2	2,1		8,9		
	30 - 49	66,8	2,1	50,3	77,6	4,2	80,9
	50 -	37,8	4,7	48,1	42,6	1,6	
	Alla	110,7	3,0	47,8	129,1	3,2	70,7
Samtliga	- 29	6,4	2,1		9,3		
	30 - 49	95,8	1,9	42,2	115,7	3,3	77,3
	50 -	60,5	3,7	53,0	69,8	1,7	21,8
	Alla	162,7	2,6	47,4	194,8	2,7	67,0

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

¹⁾ Antal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100%. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden..

²⁾ Enligt 7 kap. 3§ FÅB (2000:605) framgår att uppgifter för grupper med högst 10 anställda inte ska lämnas och inte heller om uppgiften kan hänföras till en enskild individ.

Kommentar

Länsstyrelsen har under många år haft en låg sjukfrånvaro. Under 2016 har sjukfrånvaron minskat från 2,7 procent 2015 till 2,6 procent 2016. För att förebygga ohälsa arbetar Länsstyrelsen med förebyggande insatser, tidig rehabilitering, kontinuerlig ergonomisk rådgivning samt systematisk uppföljning av sjukfrånvaron. Utvecklingen av sjukfrånvaron följs upp kontinuerligt. Det finns alltför få anställda under 29 år för att det ska gå att redovisa sjukfrånvaron per kön.

Året i siffror

Tabell A - Verksamhetskostnader 2014 – 2016 Tkr

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2016	2015	2014
20-21	Övrig förvaltning	4 611	3 199	10 870
25	Trafikföreskrifter m.m.	626	489	339
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	5 242	6 527	7 873
30	Regional tillväxt	9 602	9 133	9 874
34	Infrastrukturplanering	3 027	3 441	3 247
40	Hållbar samhällsplanering och boende	3 548	6 124	4 455
41	Stöd till boende	244	342	7
42	Energi och klimat	2 691	1 533	3 176
43	Kulturmiljö	8 005	7 640	7 121
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	4 423	15 650	61 657
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	14 352	13 571	11 998
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	19 405	16 941	15 100
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	1 588	1 554	1 456
53	Vattenverksamhet	12 465	11 969	12 390
54	Mineral- och torvfyndigheter	14	20	31
55	Miljöfarlig verksamhet	4 395	2 965	2 090
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	216	175	157
57	Förorenade områden, efterbehandling	2 335	2 350	2 589
58	Restaurering	979	3 325	430
60	Lantbruk och landsbygd	18 334	21 443	14 050
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	0	33	1
62	Fiske	1 228	817	876
70	Folkhälsa	1 378	1 650	2 243
80	Jämställdhet	2 597	2 492	2 731
81	Nationella minoriteter	8	3	0
82	Mänskliga rättigheter	334	408	15
85	Integration	2 118	1 588	1 182
	SUMMA PRODUKTION	123 766	135 381	175 959
10	Myndighetsövergripande verksamhet	19 711	18 893	23 360
11	Administration och intern service	38 634	34 336	32 165
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN	182 110	188 610	231 484
99	Resurssamverkan ¹⁾	5 929	78	96
	TOTALSUMMA VERKSAMHETENS KOSTNADER ENL RESULTATRÄKNINGEN ²⁾	188 039	188 688	231 580

1. Den del av kostnader för resurssamverkan som ska belasta länsstyrelsen fördelas på respektive tvåsifferkod

2. Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnader enligt resultaträkningar

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Definition av resurssamverkan:

Med offentlig resurssamordning menas att en myndighet har rätt att mot avgift helt eller delvis samordna sitt resursutnyttjande avseende varor och tjänster med en annan myndighet, kommun eller landsting (s.k. sambruk).

Skriftliga avtal om samordningen bör träffas mellan de berörda parterna. Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna bör läggas fast.

Tabell B – Verksamhetskostnader 2016

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH-kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
20-21	Övrig förvaltning	4 611	2,53%	1 411	2,42%	6 021	3,31%
25	Trafikföreskrifter m.m.	626	0,34%	452	0,78%	1 078	0,59%
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	5 242	2,88%	3 621	6,21%	8 864	4,87%
30	Regional tillväxt	9 602	5,27%	5 922	10,16%	15 524	8,53%
34	Infrastrukturplanering	3 027	1,66%	1 771	3,04%	4 798	2,64%
40	Hållbar samhällsplanering och boende	3 548	1,95%	2 008	3,45%	5 556	3,05%
41	Stöd till boende	244	0,13%	177	0,30%	421	0,23%
42	Energi och klimat	2 691	1,48%	1 310	2,25%	4 002	2,20%
43	Kulturmiljö	8 005	4,40%	3 874	6,65%	11 879	6,53%
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	4 423	2,43%	2 744	4,71%	7 166	3,94%
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	14 352	7,88%	6 359	10,91%	20 711	11,38%
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	19 405	10,66%	7 359	12,63%	26 764	14,70%
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	1 588	0,87%	1 144	1,96%	2 731	1,50%
53	Vattenverksamhet	12 465	6,84%	6 557	11,25%	19 022	10,45%
54	Mineral- och torvfyndigheter	14	0,01%	10	0,02%	24	0,01%
55	Miljöfarlig verksamhet	4 395	2,41%	1 523	2,61%	5 918	3,25%
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	216	0,12%	156	0,27%	371	0,20%
57	Förorenade områden, efterbehandling	2 335	1,28%	1 144	1,96%	3 479	1,91%
58	Restaurering	979	0,54%	409	0,70%	1 389	0,76%
60	Lantbruk och landsbygd	18 334	10,07%	5 981	10,26%	24 315	13,36%
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
62	Fiske	1 228	0,67%	665	1,14%	1 894	1,04%
70	Folkhälsa	1 378	0,76%	839	1,44%	2 217	1,22%
80	Jämställdhet	2 597	1,43%	1 197	2,05%	3 793	2,08%
81	Nationella minoriteter	8	0,00%	5	0,01%	14	0,01%
82	Mänskliga rättigheter	334	0,18%	195	0,33%	529	0,29%
85	Integration	2 118	1,16%	1 439	2,47%	3 556	1,95%
	SUMMA PRODUKTION	123 766	67,96%	58 271	100,00%	182 037	100,00%
10	Myndighetsövergripande verksamhet	19 711	10,82%				
11	Administration och intern service	38 634	21,21%				
	SUMMA	182 110	100,00%			182 036	100,00%
	VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN						
99	Resurssamverkan ¹⁾	5 929		74		6 003	
	Totalsumma verksamhetens kostnader enl resultaträkningen ²⁾	188 039				188 039	
	Myndighetsövergripande, adm och intern service uppdelat på: ³⁾						
	Nivå 1 (113-115)	23 205	28,97%			0	
	Nivå 2 (110-112, 116-119)	15 429	19,26%				
	Nivå 3 (100-109)	19 711	24,61%				
	Personalkostnad, produktion (kkl 4, verksamhetskod 2-8)	80 092					

¹⁾ Den del av kostnader för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhetskod, oftast adm. och intern service (11).

²⁾ Totalsumma verksamhetskostnader skall överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen.

³⁾ Summan på nivå 1-3 ska överensstämma med summan av Myndighetsövergripande verksamhet och Administration och intern service. Den procentuella fördelningen skall visa resp. nivå's andel av personalkostnaderna vht 2-8 (kkl 4).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Tabell C – Årsarbetskrafter 2014 – 2016

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2016			2015	2014
		totalt	varav kvinnor	varav män	totalt	totalt
20-21	Övrig förvaltning	2,6	0,8	1,8	2,6	5,4
25	Trafikföreskrifter m.m.	1,0	1,0	0,0	0,5	0,5
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	7,4	6,6	0,8	8,0	7,7
30	Regional tillväxt	10,5	5,4	5,2	10,2	9,3
34	Infrastrukturplanering	3,6	2,4	1,2	3,7	2,7
40	Hållbar samhällsplanering och boende	4,3	2,9	1,5	4,2	4,7
41	Stöd till boende	0,4	0,0	0,4	0,2	0,0
42	Energi och klimat	2,9	1,7	1,2	1,8	2,3
43	Kulturmiljö	8,2	8,0	0,2	9,2	8,0
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	4,9	4,0	0,9	12,0	18,4
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	12,8	7,6	5,2	12,3	11,7
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	16,9	4,8	12,1	13,4	12,4
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2,6	2,5	0,1	2,7	2,4
53	Vattenverksamhet	13,4	8,3	5,1	12,6	13,7
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
55	Miljöfarlig verksamhet	3,3	2,1	1,2	3,3	3,1
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	0,4	0,1	0,3	0,3	0,3
57	Förorenade områden, efterbehandling	2,6	2,0	0,6	2,9	2,9
58	Restaurering	1,0	0,9	0,1	0,8	0,9
60	Lantbruk och landsbygd	13,6	10,5	3,1	15,1	14,1
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarna, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
62	Fiske	1,4	0,3	1,1	1,2	1,2
70	Folkhälsa	1,6	1,5	0,0	1,8	1,8
80	Jämställdhet	2,1	2,0	0,1	1,7	1,8
81	Nationella minoriteter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
82	Mänskliga rättigheter	0,5	0,5	0,0	0,5	0,0
85	Integration	2,8	2,5	0,3	2,7	2,1
	SUMMA PRODUKTION	120,8	78,3	42,6	123,9	127,4
10	Myndighetsövergripande verksamhet	12,9	10,7	2,3	12,6	11,2
11	Administration och intern service	16,5	12,3	4,2	17,6	16,6
	SUMMA ÅRSARBETSKRAFTER EXKL RESURSSAMVERKAN	150,3	101,2	49,0	154,2	155,1
99	Resurssamverkan ¹⁾	0,3	0,0	0,3	0,2	0,1
	TOTALT ANTAL ÅRSARBETSKRAFTER	150,6	101,2	49,3	154,4	155,2

¹⁾ Den del av årsarbetskrafterna för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhet på tvåsiffernivå.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Tabell D - Representation

Kostnader för representation	2016		2015		2014	
	Totalt tkr	Per å kronor	Totalt tkr	Per å kronor	Totalt tkr	Per å kronor
Intern representation (undergrupp 496 i baskontoplanen)	65	432	125	808	69	445
Extern representation (undergrupp 552 i baskontoplanen)	522	3 468	405	2 624	687	4 428

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Tabell E - Lokaler

Lokalkostnader	2016	2015	2014
Residens			
Lokalkostnader (tkr) 103	1 358	1 295	1 272
Lokalyta (m ²)	1 326	1 326	1 162
Lokalkostnad per m ² (kr)	1 024	977	1 095
Lokaler ¹⁾			
Lokalkostnader (tkr) 113	8 002	7 853	7 644
Lokalyta (m ²)	6 502	6 502	6 807
Lokalkostnad per m ² (kr)	1 231	1 208	1 123
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	53	51	49
Lokalyta per årsarbetskraft (m ²)	43	42	44
Kontorslokaler ²⁾			
Kontorslokalyta (m ²)	4 810	4 810	5 115
Kontorslokalyta per årsarbetskraft (m ²)	32	31	33
SUMMA LOKALKOSTNADER	9 360	9 148	8 916

¹⁾ Med lokaler avses samtliga utrymmen förutom residenset såsom kontorslokaler, förråd, källare och garage.

Med lokalkostnader avses hyra, lokalvård, larm och bevakningskostnader, avskrivningskostnader m.m.

²⁾ Med kontorslokaler avses ytor ovan mark såsom kontorsrum, biytor som korridorer, toaletter, trapphus, närarkiv, närförråd etc.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Tabell F – Redovisning av ärenden 2016 (samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D	E	F	G
Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl upprättade ärenden)	Antal upprättade ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år
Myndighetsövergripande, administration och intern service (10-11)	17	78	96	134	57	1
Övrig förvaltning (20-21)	70	569	37	618	58	4
varav Stiftelser (206)	-	-	-	-	-	-
varav Kameraövervakning (211)	16	94	6	90	26	0
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	1	28	0	29	0	0
Trafikföreskrifter m.m. (25)	21	109	1	107	24	0
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	79	985	360	1 327	97	1
varav Livsmedelskontroll (281)	6	17	29	50	2	0
varav Djurskydd (282)	65	885	256	1 120	86	1
varav Smittskydd (283)	4	35	22	56	5	0
varav Allmänna veterinära frågor (284)	3	43	32	76	2	0
Regional tillväxt (30)	45	119	13	174	3	1
Infrastrukturplanering (34)	13	45	7	53	12	0
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	42	277	6	284	41	1
Stöd till boende (41)	113	154	0	57	210	5
Energi och klimat (42)	5	42	15	41	21	0
Kulturmiljö (43)	89	805	49	854	89	9
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	45	107	29	130	51	0
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	3	11	4	14	4	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	78	234	24	233	103	28
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	62	85	114	193	68	20
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	2	2	4	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	52	409	28	451	38	1
Vattenverksamhet (53)	88	138	40	177	89	34
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	11	79	29	111	8	0
Mineral- och torvfyndigheter (54)	0	4	0	4	0	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	57	328	67	408	44	0
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	54	265	58	338	39	0
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	5	153	1	151	8	0
Förorenade områden, efterbehandling (57)	50	19	9	43	35	11
varav tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	13	9	5	15	12	5
Restaurering (58)	3	8	5	3	13	1
Lantbruk och landsbygd (60)¹	57	237	17	198	113	5
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	2	16	1	16	3	0

A	B	C	D	E	F	G
Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl upprättade ärenden)	Antal upprättade ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år
Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (61))	-	-	-	-	-	-
Fiske (62)²⁾	27	257	15	286	13	0
Folkhälsa (70)	12	19	16	41	6	0
Jämställdhet (80)	9	10	10	18	11	1
Nationella minoriteter (81)	0	1	0	1	0	0
Mänskliga rättigheter (82)	0	1	0	1	0	0
Integration (85)	16	29	11	26	30	0
Summa	1055	5222	970	6013	1234	123
<i>varav Vattenmyndighetens ärenden</i>	72	16	8	37	59	34
<i>varav Miljöprövningsdelegationens ärenden</i>						

¹⁾ Under 2016 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets nya IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, varför statistik över inkomna och handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (VÄS 601) inte är möjlig att hämta ut.

För landsbygdsstöden (VÄS 602) har siffror över inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökningar om stöd kunnat hämtas från Jordbruksverkets system. Statistik för inkomna och beslutade ärenden om utbetalningar av stöd är inte möjlig att hämta ut och redovisas därför ej. Siffrorna som redovisas för 2015-2016 är därför ofullständiga och skiljer sig från tidigare års statistik. Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen summerat med inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökan om landsbygdsstöd.

²⁾ För fiske (VÄS 622) har siffror över inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökningar om stöd kunnat hämtas från Jordbruksverkets system. Statistik för inkomna och beslutade ärenden om utbetalningar av stöd är inte möjlig att hämta ut och redovisas därför ej. Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen summerat med inkomna och beslutade ärenden beträffande ansökan om fiske.

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina, Jordbruksverket och Boverket

Tabell G – Redovisning av överklagade ärenden 2016 (samtliga ärenden oavsett databas)

A Sakområde och del av sakområde	B Antal överklagade ärenden ¹⁾	C Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans ²⁾	D Varav antal ändrade ärenden ³⁾
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10-11)	0	0	0
Övrig förvaltning (20-21)	14	8	2
varav Stiftelser (206)	-	-	-
varav Kameraövervakning (211)	8	1	0
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	-	-	-
Trafikföreskrifter m.m. (25)	3	5	0
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	21	18	1
varav Livsmedelskontroll (281)	0	1	1
varav Djurskydd (282)	21	17	0
varav Smittskydd (283)	0	0	0
varav Allmänna veterinära frågor (284)	0	0	0
Regional tillväxt (30)	0	0	0
Infrastrukturplanering (34)	0	0	0
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	29	24	3
Stöd till boende (41)	0	0	0
Energi och klimat (42)	0	0	0
Kulturmiljö (43)	1	0	0
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	2	0	0
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	0	0	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	9	9	2
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	3	9	3
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	2	6	2
Vattenverksamhet (53)	2	3	2
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	2	3	2
Mineral- och torvfyndigheter (54)	0	0	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	0	1	0
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	0	1	0
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	1	1	1
Förorenade områden, efterbehandling (57)	0	1	0
varav Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	0	1	0
Restaurering (58)	0	0	0
Lantbruk och landsbygd (60)	10	10	1
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	10	10	1
Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (61)	-	-	-
Fiske (62)	0	0	0
Folkhälsa (70)	0	0	0
Jämställdhet (80)	0	0	0
Nationella minoriteter (81)	0	0	0
Mänskliga rättigheter (82)	0	0	0
Integration (85)	0	0	0

Summa	97	95	17
<i>varav</i> Vattenmyndighetens ärenden	0	0	0
<i>varav</i> Miljöprövningsdelegationens ärenden	0	0	0

¹⁾ Avser ärenden som är beslutade av länsstyrelsen och som överklagats till högre instans under 2016.

²⁾ Avser ärenden som avgjorts i högre instans och vars domar/beslut inkommit till Länsstyrelsen under 2016, oavsett vilket år överklagandet skickades in.

³⁾ Avser ärenden som är ändrade substantiellt (t.ex. ska ändring av angivna tidpunkter ej beaktas) i förhållande till Länsstyrelsens beslut.

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina

Tabell H – Handläggningstider

Länsstyrelserna målsätter och följer upp handläggningstiden för ett gemensamt urval av ärendeslag. Målen är satta utifrån det antal dagar det är rimligt att merparten av alla ärenden ska beslutas inom. Målet är att 90 % av beslutade ärenden ska ske inom den uppsatta måltiden. Utfallet redovisas som hur stor andel som faktiskt beslutades inom uppsatt tid.

H – Ärendeslag med gemensamma mål		Mål dagar	Utfall %		
VÄS	Beskrivning	2014-2016	2016	2015	2014
211	Ansökan om kameraövervakning ³⁾	120	71		
282	Ansökan om tillstånd enligt 16§ Djurskyddslagen ¹⁾	90	87	89	100
282	Ansökan om förprovning djurstall ¹⁾	56	100	82	93
282	Anmälningsärenden djurskydd	90	99,5	97	
403	Överklagande av detaljplan	150	- ⁷	100	100
403	Överklagande av lov, förhandsbesked ²⁾	150	100		
403	Överklagande av kommuns beslut enligt plan- och bygglagen ³⁾	180	- ⁸		
505	Överklagade kommunala beslut Miljöbalken m.fl. författn ³⁾	180	78		
525	Samråd enligt 12 kap. 6§ Miljöbalken	42	79	82	
526	Granskning av kommunal strandskyddsdispens	21	89	94	
551	Prövning miljöfarlig verksamhet 9 kap. Miljöbalken – Ansökan om tillstånd (konc ³⁾) ¹⁾	180			
555	Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet	75	- ⁹	92	
562	Prövning av avfall och producentansvar	40	100	98	
566	Tillsyn av avfall och producentansvar	30	87,5	98	
602	Ansökan om stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder ^{3,5)}				
	Företagsstöd	180	36		
	Projektstöd	180	39		
	Miljöinvesteringar	180	64		
622	Ansökan om stöd från Fiskerifonden ^{3,5)}				
	Företagsstöd	180			
	Projektstöd	180			
602	Ansökan om utbetalning av stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder ^{3,6)}				
	Företagsstöd	120	100		
	Projektstöd	120	100		
	Miljöinvesteringar	120	83		
622	Ansökan om utbetalning av stöd från Fiskerifonden ^{3,6)}				
	Företagsstöd	120			
	Projektstöd	120			
623	Ansökan om förordnande som fisketillsynsman	40	100	96	
623	Ansökan tillstånd flyttning och utplantering av fisk	30	56	53	

¹⁾ Målet är satt från komplett ansökan.

²⁾ Nytt mål i regleringsbrevet 2016 i uppdrag 3.21

³⁾ Nytt ärendeslag med gemensamma mål från och med 2016.

⁴⁾ Ärendeslaget är koncentrerat till länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kalmar, Skåne, Hallands, Västra Götalands, Örebro, Dalarnas, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län.

⁵⁾ Handläggningstid, ansökan om stöd: Mätning från att ansökan kom in till Länsstyrelsen fram till att Länsstyrelsen har fattat beslut om stöd. Målsättning för handläggningstiderna gäller för alla ansökningar oberoende av vilket år de kom in. 90% av ansökningarna om stöd ska vara beslutade inom 6 månader.

⁶⁾ Handläggningstid, ansökan om utbetalning: Mätning från att ansökan om utbetalning kom in till Länsstyrelsen fram till att Jordbruksverket har betalat ut stödet. Målsättning för handläggningstiderna gäller för alla ansökningar oberoende av vilket år de kom in. 90% av ansökningarna om utbetalning ska vara beslutade inom 4 månader.

⁷⁾ Antal beslutade ärenden = 2, Utfall 100%

⁸⁾ Antal beslutade ärenden = 6, Utfall 100%

⁹⁾ Antal beslutade ärenden = 3, Utfall 100%

Källa: Ärendehanteringssystemet Platina och Jordbruksverket

¹⁾ Medeltal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100 %. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

Länsstyrelsen i Västmanland

Avgiftsbelagd verksamhet

Belopp angivna i tkr

Verksamhet	2014 ackumulerat utfall	2015 utfall intäkter	2015 utfall kostnader	2015 nettoutfall	2016 budget intäkter	2016 utfall intäkter	2016 budget kostnader	2016 utfall kostnader	2016 nettobudget	2016 nettoutfall	2016 ackumulerat utfall
Offentligrättslig verksamhet											
Djur och lantbruk (avgift för extra kontroller m.m.)	-1 579	238	982	-744	200	183	950	434	-750	-251	-2 574
Registreringsavgift för jaktområden	25	16	0	16	16	14	0	0	16	14	55
Delgivning	-25	38	57	-19	40	20	55	47	-15	-27	-72
Övrig offentligrättslig verksamhet	23	1	14	-13	0	1	0	-12	0	13	22
Uppdragsverksamhet											
Resurssamordning	-36	48	83	-35	10 100	5 020	10 100	4 955	0	64	-6
Summa totalt	-1 592	340	1 135	-795	10 356	5 237	11 105	5 424	-749	-188	-2 574
- fördelat på											
Summa offentligrättsligt	-1 556	292	1 052	-760	256	217	1 005	469	-749	-252	-2 568
Summa uppdragsverksamhet	-36	48	83	-35	10 100	5 020	10 100	4 955	0	64	-6

Tabellen visar intäkter, kostnader och utfall av länsstyrelsens avgiftsbelagda verksamhet i jämförelse mot budget. Uppställningen utgår från indelningen av avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras enligt bilaga 5 till länsstyrelsernas regleringsbrev.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer avgiftsbelagd verksamhet

Nettobudget enligt inskickat Budgetunderlag 2017-2019, Dnr 111-1088-2016

Kostnaderna för verksamheten Djur och lantbruk är högre än intäkterna. Nuvarande avgiftsnivå är för låg och täcker inte de verkliga kostnaderna för denna verksamhet. Detta är orsakat av :

- 1) Vid vissa kontroller behövs två kontrollanter av arbetsmiljöskäl, men regelverket tillåter bara debitering motsvarande en person
- 2) Att kontroller efter anmälan ska ske utan förvarning innebär att vi har många bomkörningar.
- 3) Vissa djurägare har svårt att betala sin kontrollavgift vilket genererar kundförluster.

Inom djurskyddsverksamheten varierar intäkterna av avgifter mellan åren beroende på vilka typer av kontroller som görs samt hur stor andel av kontrollerna som är avgiftsbelagda. Under 2016 har andelen avgiftsbelagda kontroller varit lägre än 2015.

Länsstyrelsen i Västmanland

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställningen är gjord enligt 2 kap. 4 § Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

	2016	2015	2014	2013	2012
Låneram i Riksgälden					
Beviljad	3 000	3 700	3 700	3 700	3 700
Utnyttjad	1 921	1 505	1 734	2 266	519
Räntekontokredit i Riksgälden					
Beviljad	4 900	4 900	4 900	4 900	4 900
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Räntekonto					
Ränteintäkter	8	4	119	314	532
Räntekostnader	0	-63	0	0	0
Avgiftsintäkter som disponeras					
Budget	4 700	5 000	5 500	6 000	5 825
Utfall	12 462	5 829	4 739	5 191	6 021
Avgiftsintäkter som inte disponeras					
Budget	3 880	3 640	3 620	3 620	3 950
Utfall	4 701	4 096	3 585	3 483	3 687
Anslagskredit					
<i>Utgiftsområde 01</i>					
<i>Rikets styrelse</i>					
<i>01 05 001 015 Länsstyrelsen Västmanlands län</i>					
Beviljad	4 377	4 307	4 270	4 187	4 174
Utnyttjad	0	0	0	0	
<i>Utgiftsområde 19</i>					
<i>Regional tillväxt</i>					
<i>19 01 001 015 Regionala tillväxtåtgärder</i>					
<i>Länsstyrelsen i Västmanlands län</i>					
Beviljad	3 406	3 290	3 290	3 290	3 290
Utnyttjad	2 940	2 622	3 056	2 803	2 677
Anslagssparande					
<i>Utgiftsområde 01</i>					
<i>Rikets styrelse</i>					
<i>01 05 001 015 Länsstyrelsen Västmanlands län</i>					
Summa anslagssparande	1 946	3 208	3 122	2 869	2 460
<i>Utgiftsområde 19</i>					
<i>Regional tillväxt</i>					
<i>19 01 001 015 Regionala tillväxtåtgärder</i>					
<i>Länsstyrelsen i Västmanlands län</i>					
Summa anslagssparande	0	0	0	0	0
Bemyndiganden					
Tilldelat	43 000	60 000	60 000	60 000	55 000
Åtaganden	39 472	38 102	29 629	37 404	42 341
Personal					
Antal årsarbetskrafter	151	154	155	145	149
Medeltal anställda ¹	163	195	171	172	170
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 242	1 217	1 487	1 034	979

Kapitalförändring

Årets kapitalförändring	-188	-795	-555	-990	274
Balanserad kapitalförändring	-2 386	-1 592	-1 037	-47	-321

¹ Medeltal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100 %. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

Kommentar:

Låneram 3 000 tkr

Lån har tagits upp under december 2016 för anläggningar anskaffade till och med november 2016. Nyanskaffningar på 125 tkr har skett under december 2016. För dessa anläggningar tas nya lån upp under juni 2017.

Definitionen av medelantal anställda har ändrats 2016 jämfört med tidigare årsredovisningar. Omräkning av jämförelsetalen har skett för åren 2014-2015 i verktyget LISA. Jämförelsetalen för åren 2012-2013 har inte räknats om då en alltför stor arbetsinsats skulle krävas.

Information av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning

Under sista dagen i juli 2014 utbröt i Västmanland det som skulle bli den största skogsbranden i Sverige under modern tid. Länsstyrelsen i Västmanlands län tog efter några dagar över samordning och ledning av räddningsinsatsen och ett regeringsbeslut togs med möjlighet för Länsstyrelsen i Västmanlands län att disponera sammanlagt 110 mkr kronor på utgiftsområde 06, se ovan.

Även år 2015 tilldelades Länsstyrelsen i Västmanlands län 12,3 mkr som får användas för eventuella återstående utgifter som uppkommit hos berörda kommuner och Länsstyrelsen i Västmanlands län som en direkt följd av skogsbranden. Kvarstående medel, av de 12 300 tkr, 1 425 tkr syns i Hermes men har inte varit tillgängliga för Länsstyrelsen i Västmanland.

Länsstyrelsen i Västmanland

Finansiell redovisning**RESULTATRÄKNING (TKR)**

	2016	2015	Not
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	114 155	116 925	1
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	12 462	5 829	2
Intäkter av bidrag	61 222	65 131	3
Finansiella intäkter	13	8	4
Summa	187 852	187 893	
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	-102 198	-102 322	5
Kostnader för lokaler	-10 037	-9 163	6
Övriga driftskostnader	-74 802	-76 476	7
Finansiella kostnader	-180	-68	8
Avskrivningar och nedskrivningar	-821	-658	9
Summa	-188 039	-188 688	
Verksamhetsutfall	-188	-795	
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	4 701	4 096	10
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	-4 731	-4 096	11
Saldo	-30	0	
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	31 495	33 685	12
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	30 670	21 985	13
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	11	22 825	14
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	-11	-83	15
Lämnade bidrag	-62 135	-78 413	16
Saldo	30	0	
Årets kapitalförändring	-188	-795	18

Länsstyrelsen i Västmanland

BALANSRÄKNING

TILLGÅNGAR (TKR)	2016-12-31	2015-12-31	Not
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	187	287	
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	1 803	1 753	
Summa	1 990	2 039	19
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	523	572	20
Fordringar hos andra myndigheter	4 707	3 216	21
Övriga kortfristiga fordringar	47	162	22
Summa	5 278	3 951	
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	2 316	2 204	
Upplupna bidragsintäkter	5 295	2 576	
Summa	7 611	4 780	23
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	50 927	22 835	
Summa	50 927	22 835	24
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	42 132	17 076	25
Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	410	541	26
Kassa och bank	521	521	27
Summa	43 063	18 137	
Summa tillgångar	108 869	51 742	

Länsstyrelsen i Västmanland

BALANSRÄKNING

KAPITAL OCH SKULDER (TKR)	2016-12-31	2015-12-31	Not
Myndighetskapital			
Statskapital	43	43	
Balanserad kapitalförändring	-2 386	-1 592	
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	-188	-795	
Summa	-2 531	-2 344	28
Fonder			
Fonder	1 559	1 548	
Summa	1 559	1 548	17
Avsättningar			
Övriga avsättningar	543	412	29
Summa	543	412	
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	1 921	1 505	30
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	0	0	31
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	8 808	5 772	32
Leverantörsskulder	4 548	3 084	33
Övriga kortfristiga skulder	1 673	1 777	34
Depositioner	401	446	35
Summa	17 352	12 583	
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	28 568	8 298	
Oförbrukade bidrag	56 518	31 245	
Övriga förutbetalda intäkter	6 861	0	
Summa	91 946	39 543	36
Summa kapital och skulder	108 869	51 742	

Länsstyrelsen i Västmanland

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag

Belopp i tkr

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt realeringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
Utgiftsområde 01							
Rikets styrelse							
01 05 001 015 Länsstyrelsen Västmanlands län	3 208	109 433	967	0	113 608	-111 662	1 946
Utgiftsområde 19							
Regional tillväxt							
19 01 001 015 Regionala tillväxtåtgärder							
Länsstyrelsen i Västmanlands län	-2 622	34 060	0	0	31 438	-34 378	-2 940
Summa	586	143 493	967	0	145 046	-146 040	-994

Kommentarer till anslagsredovisningen avseende redovisning mot anslag

Anslagsbehållning som får disponeras 2016 för utgiftsområde 01 Rikets styrelse 01 05 001 015 Länsstyrelsen i Västmanland är max 3 % (3 283 tkr).

I Utgiftsområde 01 Rikets styrelse 01 05 001 015 Länsstyrelsen i Västmanland ingår 30 mkr som avser Länsstyrelsegemensam utveckling och därtill hörande utvecklingsnära förvaltning av projekt.

Anslagskredit för utgiftsområde 19 Regional tillväxt 19 01 001 015 Regionala tillväxtåtgärder Länsstyrelsen i Västmanlands län är 3 406 tkr.

Redovisning mot inkomstitel

Belopp i tkr

Inkomstitel	Beräknat belopp	Inkomster
2511 019 Expeditions- och ansökningsavgifter	350	457
2537 119 Miljöskyddsavgift Täckavgift	3 400	4 046
2552 317 Avgifter enligt avfallsförordningen	100	132
2714 117 Sanktionsavgifter	30	66
2811 207 Övriga inkomster	0	30
Summa	3 880	4 731

Kommentarer till anslagsredovisningen avseende redovisning mot inkomstitel

Inkomsten av "2537 119 Miljöskyddsavgift Täckavgift" är 646 tkr högre än beräknat och beror på förändringar i lagstiftningen och antalet verksamheter kan också förändras över åren.

Variationer mellan år och olika inkomstitlar är svåra att beräkna.

Redovisning av beställningsbemyndiganden

Anslag	Tilldelat bemyndigande	Ingående åtaganden 2016	Utestående åtaganden 2016	Utestående åtagandenas fördelning per år			
				2017	2018	2019	2020
19 01 001 015 Regionala tillväxtåtgärder							
Länsstyrelsen i Västmanlands län	43 000	38 102	39 472	27 838	11 634	0	0

Länsstyrelsen i Västmanland**Finansiella villkor**

Belopp i tkr

Anslag/Benämning	Villkor	Belopp	Utfall
01 05 001 015	Anslagskredit	4 377	0
Länsstyrelsen i	Anslagsbehållning som disponeras, 3 %	3 283	238
Västmanlands län	Kredit på räntekonto	4 900	0
	Låneram för anläggningstillgångar	3 000	1 921
	Finansiering av utvecklingsprojekt som bedrivs gemensamt av länsstyrelserna	30 000	32 187
19 01 001 015 Regionala tillväxtåtgärder,	Anslagskredit	3 406	2 940
Länsstyrelsen i	Uppföljning och utvärdering	1 000	926
Västmanlands län	Beställningsbemyndigande	43 000	39 472

Länsstyrelsen i Västmanland

Tilläggsupplysningar och noter

Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) där annat ej anges.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB) samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till förordningen.

Länsstyrelsen redovisning följer god redovisningssed en 6 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Regeringen har beslutat att återrapportering ska ske enligt anvisningar som framgår under rubriken Verksamhet i avsnittet "Mål och Återrapporteringskrav", "Organisationsstyrning" och "Avgifter och bidrag" samt bilaga 1 (mall för redovisning av statistik) i regleringsbrevet. Anvisningarna utgör ett undantag från bestämmelserna i 3 kap. 2 § FÅB och i vissa fall undantag från 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Brytdatum, det datum då löpande bokföring på räkenskapsåret avslutas, är den 5 januari 2017.

De flesta belopp i de finansiella delarna är framtagna med hjälp av exelator. Det innebär att talen innehåller decimaler, vilket ger avrundningsdifferenser.

Periodavgränsningsposter

Inkomna fakturor t.o.m. brytdag har bokförts. Fakturor som erhålls efter brytdagen redovisas som periodavgränsningsposter. Beloppsgränsen för periodavgränsningsposter har fastställts till 20 tkr.

Löpande under året periodiseras förutbetalda kostnader såsom hyror m.m. för att kostnaden ska belasta rätt period. Beloppsgräns är fastställd till 100 tkr. Skulder till personalen i form av kompledighet och semesterlöner redovisas månadsvis och regleras halvårsvis med värdeförändring till följd av ändrade löner m.m.

Erhållna bidrag som inte förbrukats periodiseras och redovisas som oförbrukade bidrag. Kostnader motsvarande bidragsbelopp som ännu inte erhållits, periodiseras och redovisas som upplupna bidragsintäkter.

Anläggningstillgångar

Tillgångar med en bedömd nyttjandeperiod om minst 3 år och ett anskaffningsvärde på minst 20 tkr redovisas som anläggningstillgångar. Immateriella anläggningstillgångar vid anskaffningsvärde på minst 100 tkr och för förbättringsutgifter på annans fastighet på minst 50 tkr.

Stationära och bärbara persondatorer kostnadsförs direkt på grund av den tekniska utvecklingen och prisnivån samt för bärbara datorer då de utsätts för extra stort slitage.

På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning månadsvis. Följande avskrivningstider tillämpas.

Anläggningstillgång

Immateriella anläggningstillgångar

Avskrivningstid

3 år

Materiella anläggningstillgångar:

- Förbättringsutgift på annans fastighet

högst 7 år

- Maskiner, inventarier m.m.

IT-utrustning

3 år

Leasingavtal

3 år

Bilar och transportmedel

4 år

Maskiner

4 år

Konst

ingen avskrivning

Övriga inventarier

5 år

- Pågående nyanläggning

ingen avskrivning

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har tagits upp till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Länsstyrelsen i Västmanland**Uppgifter om rådsledamöter enligt 7 kap. 2§ förordningen om årsredovisning och budgetunderlag**

Redovisning av skattepliktiga ersättningar och andra förmåner till rådsledamöter och ledande befattningshavare samt uppgift om uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag.

Namn	Ersättning kronor	Andra uppdrag
Landshövding		
Akhtarzand, Mino	1 233 003	Exportkreditnämnden t o m 1 juli Södertörns högskola Fortum OYJ
Länsråd/Länsöverdirektör		
Gradin, Ulrica	939 897	
Insynsråd		
Johansson, Sture	8 574	Hushållningssällskapet i Västmanlands län Svepnäs Gård AB
Gunnarsson, Carola	3 076	SKL Företag AB
Henriksson, Stig	3 340	SÄPO:s insynsråd Exportkontrollrådet
Svensson, Fredrik	2 900	Arvid Svensson AB Fastighets AB Balder Klövern AB
Pettersson, Catarina	220	Strömsholms kanal AB FIBRA STUTAB (Strömsholms Utvecklings aktiebolag)
Lagerholm, Suzanne	1 450	Create Marknad & Näringsliv AB SynerLeap - Powered by ABB AB World Childhood Foundation
Hemmingsson, Magnus	2 900	Mälarenergi AB Mälarenergi Kraft AB Mälarenergi Försäljning AB Mälarenergi Elnät AB Fibra AB Energiforsk AB

Länsstyrelsen i Västmanland

Noter till resultaträkningen

Not	1 Intäkter av anslag	2016	2015
	01 05 001 Förvaltningsanslag	111 649	108 924
	19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	2 506	-1 092
	06 02 004 003 Skogsbranden i Västmanlands län	0	9 094
	Summa intäkter av anslag	114 155	116 925

Skillnaden mellan summan av intäkter av anslag samt medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag i resultaträkningen och utgifter i anslagsredovisningen beror på anslagsavräknad semesterlöneskuld intjänad till och med 2008 enligt övergångsbestämmelsen till 16 § anslagsförordningen.

Anslag 01 05 001 Förvaltningsanslag:

Det ingår 30 mkr som avser Länsstyrelsegemensam utveckling och därtill hörande utvecklingsnära förvaltning av projekt.

06 02 004 003 Skogsbranden i Västmanlands län:

Under sista dagen i juli 2014 utbröt i Västmanland det som skulle bli den största skogsbranden i Sverige under modern tid. Länsstyrelsen i Västmanland fick år 2014 efter ett regeringsbeslut disponera sammanlagt 110 mkr. Även år 2015 tilldelades Länsstyrelsen i Västmanlands län medel, 12,3 mkr som fick användas för eventuella återstående utgifter som uppkommit hos berörda kommuner och Länsstyrelsen i Västmanlands län som en direkt följd av skogsbranden.

Not	2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2016	2015
	Offentligrättsliga avgifter	622	707
	Försäljning enligt 4 § Avgiftsförordningen	11 500	4 668
	Intäkter av andra ersättningar	340	455
	Summa	12 462	5 829

Varav intäkter av avgifter enligt 4 § Avgiftsförordningen består av

Intäkter uthyrning	730	296
Intäkter utbildning/konferenser	1 686	1 132
Intäkter konsultuppdrag	9 064	3 141
Intäkter övriga 4 § avgifter	20	98
	11 500	4 668

Den i separat tabell redovisad avgiftsbelagd verksamhet är inte jämförbar med denna not.

Ökningen från föregående år avseende "Försäljning enligt 4 § Avgiftsförordningen - Intäkter av konsultuppdrag" avser "Resurssamverken" som ökat med ca 5 mkr. Från och med 2016 fakturerar Länsstyrelsen i Västmanland övriga länsstyrelser för gemensamma förvaltningskostnader för system som används i verksamheten. Medlen betalas ut för respektive förvaltningsobjekts upparbetade kostnader.

Not	3 Intäkter av bidrag	2016	2015
	Bidrag från statliga myndigheter	60 480	63 726
	varav		
	Naturvårdsverket	19 459	14 322
	Havs- och vattenmyndigheten	14 461	15 343
	Statens jordbruksverk	4 883	6 447
	Tillväxtverket	3 320	6 587
	Riksantikvarieämbetet	2 803	2 323
	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	2 684	5 871
	Länsstyrelsen i Örebro län	1 655	231
	Länsstyrelsen i Västmanlands län	1 645	1 364
	Länsstyrelsen i Uppsala län	1 488	1 839
	Kammarkollegiet	1 429	2 710
	Övriga motparter	6 654	6 687
	Bidrag från övriga	742	1 405
	varav bidrag från EU:s fonder		
	Life - program för miljö- och klimatpolitik	238	1 106
	Summa	61 222	65 131

Not	4 Finansiella intäkter	2016	2015
	Räntekonto i Riksgälden	8	4
	Övriga finansiella intäkter	5	3
	Summa	13	8

Not	5 Kostnader för personal	2016	2015
	Lönekostnader, exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	-68 921	-69 558
	varav		
	Lönekostnader för insynsråd och ej anställd personal (uppdragstagare)	-381	-442
	Övriga kostnader för personal	-33 277	-32 764
	Summa	-102 198	-102 322

Not	6 Kostnader för lokaler	2016	2015
	Kostnader för lokaler	-10 037	-9 163

I "kostnader för lokaler" ingår "reparation av hyrda lokaler" vilken har ökat med ca 450 tkr från år 2015 till år 2016. Ökningen avser ett projekt som finansieras av Naturvårdsverket och avser investering i statliga fastigheter där Länsstyrelsen i Västmanland har renoverat en av byggnaderna i reservatet Aggarön.

Not	7 Övriga driftskostnader	2016	2015
	Övriga driftskostnader	-74 802	-76 476

Not	8 Finansiella kostnader	2016	2015
	Räntekostnader i Riksgälden	-175	-63
	Övriga finansiella kostnader	-5	-5
	Summa	-180	-68

Räntekostnaderna beror på Riksgäldskontorets negativa ränta

Not	9 Avskrivningar och nedskrivningar	2016	2015
	Avskrivningar och nedskrivningar	-821	-658

Not 10 Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras

Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	2016 budget intäkter	2016 utfall intäkter	2016 utfall kostnad	2016 netto- utfall	2015 utfall intäkter	2015 utfall kostnad
<i>Avgifter med bestämt ekonomiskt mål</i>						
2511 019 Expeditions- och ansökningsavgifter	350	457	2 371	-1 914	433	1 324
2537 119 Miljö- och täktavgifter	3 400	4 046	5 918	-1 872	3 477	4 320
2552 Övriga Offentligrättsliga avgifter						
- Avgifter enligt stiftelseförordning	0	0	0	0	0	0
- Avgifter enligt avfallsförordningen 2552 317	100	132	104	28	131	103
- Övriga avgifter med bestämt ekonomiskt mål	0	0	0	0	0	0
Övriga intäkter som inte disponeras varav	30	66		66	55	
Summa	3 880	4 701	8 393	-3 692	4 096	5 747

På övriga intäkter som inte disponeras är inte kostnaderna särredovisade. I kostnadskolumnen visas kostnader på förvaltningsanslaget med motsvarande vht som intäkten. I regleringsbrevet finns enbart budget för intäkter.

Not 11 Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet **2016** **2015**

Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet -4 731 -4 096

Not 12 Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag **2016** **2015**

01 05 001 Förvaltningsanslag	-377	-1 655
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	31 872	33 559
06 02 004 003 Skogsbranden i Västmanlands län	0	1 781
Summa	31 495	33 685

06 02 004 003 Skogsbranden i Västmanlands län:

Under sista dagen i juli 2014 utbröt i Västmanland det som skulle bli den största skogsbranden i Sverige under modern tid. Länsstyrelsen i Västmanland fick år 2014 efter ett regeringsbeslut disponera sammanlagt 110 mkr. Även år 2015 tilldelades Länsstyrelsen i Västmanlands län medel, 12,3 mkr som fick användas för eventuella återstående utgifter som uppkommit hos berörda kommuner och Länsstyrelsen i Västmanlands län som en direkt följd av skogsbranden.

Not 13 Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag **2016** **2015**

Från myndighet		
Naturvårdsverket	21 826	9 484
Havs- och vattenmyndigheten	4 606	5 242
Socialstyrelsen	2 821	2 722
Kammarkollegiet	901	610
Konsumentverket	517	3 928
Summa	30 670	21 985

Naturvårdsverkets ökning i erhållna medel från år 2015 till år 2016 beror dels på att verksamheten "Efterbehandling av förorenade områden" gått in i en ny fas där utredningar i många fall är utförda och medel istället söks för åtgärd. Åtgärder är betydligt mer kostsamma än utredningar vilket innebär att större summor söks. Ökningen beror också på att ett nytt bidrag för sanering av förorenad mark inför bostadsbyggande kom i början på 2016 vilket medför att nya objekt blivit aktuella för bidragsansökan och mer medel finns att söka. Länsstyrelsen ansökte om medel för fyra projekt som prioriterades högt på nationell nivå och erhöll därmed medel av Naturvårdsverket. Under året har Länsstyrelsen erhållit bidrag för fyra saneringsåtgärder, varav en större åtgärd (Fd Kolbäcks värmebehandling) vilket är att jämföra med förra året då medel för två åtgärder erhöles.

Not 14 Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	2016	2015
Älgvårdsfonden	11	42
Bygdemedel	0	56
Life - program för miljö- och klimatpolitik	0	22 727
Summa	11	22 825

Life - program för miljö- och klimatpolitik år 2015: 18 052 mkr avser ett nytt projekt 2015 som heter "LIFE Taiga" och 4 676 avser projektet "LIFE Mia".

Not 15 Avsättning till/upplösning av fonder mm för transfereringsändamål	2016	2015
Ingående balans	1 548	1 465
Årets förändring	11	83
Utgående balans	1 559	1 548
Uppdelat på		
Älgvårdsfonden		
Ingående balans	1 027	1 001
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	11	42
Lämnade bidrag	0	-15
Utgående balans	1 038	1 027
Bygdemedel		
Ingående balans	521	465
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	0	56
Utgående balans	521	521

Not 16 Lämnade bidrag	2016	2015
Lämnade bidrag till den offentliga sektorn	-33 652	-47 813
Lämnade bidrag till övriga samt periodiseringar	-28 483	-30 600
Summa Lämnade bidrag	-62 135	-78 413
inom verksamhetsområden		
Regional projektverksamhet	-21 978	-26 334
Efterbehandling av förorenade områden	-13 883	-2 405
Företagsstöd inom regional tillväxt	-10 089	-10 037
Förvaltning och skötsel av skyddade områden	-6 787	-27 956
Frågor inom mänskliga rättigheter	-2 722	-2 722
Miljömål	-2 292	-3 292
Kalkning av försurade vatten	-1 098	-829
Jämställdhetsfrågor	-1 000	-510
Övriga verksamhetsområden	-2 287	-4 328
	-62 135	-78 413
varav finansiering genom EU-fonder		
Life - program för miljö- och klimatpolitik	0	-22 727

Ökningen inom verksamhetsområde "Efterbehandling av förorenade områden" avser:

Naturvårdsverkets ökning i erhållna medel från år 2015 till år 2016 beror dels på att verksamheten gått in i en ny fas där utredningar i många fall är utförda och medel istället söks för åtgärd. Åtgärder är betydligt mer kostsamma än utredningar vilket innebär att större summor söks. Ökningen beror också på att ett nytt bidrag för sanering av förorenad mark inför bostadsbyggande kom i början på 2016 vilket medför att nya objekt blivit aktuella för bidragsansökan och mer medel finns att söka. Länsstyrelsen ansökte om medel för fyra projekt som prioriterades högt på nationell nivå och erhöll därmed medel av Naturvårdsverket. Under året har Länsstyrelsen erhållit bidrag för fyra saneringsåtgärder, varav en större åtgärd (Fd Kolbäckes värmebehandling) vilket är att jämföra med förra året då medel för två åtgärder erhöles.

Verksamhetsområde "Förvaltning och skötsel av skyddade områden": År 2015 ingår ca 27,7 mkr som avser projekt "LIFE Mia" och ett nytt projekt "LIFE Taiga".

Not 18 Årets kapitalförändring	2016	2015
Verksamhetsutfall		
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	-188	-795
Semesterlöne- och löneskuld	390	330
Årets minskning av semesterlöneskulden från 2008 som finansieras av anslag	-390	-330
Summa verksamhetsutfall	-188	-795
Uppbörd	0	0
Transfereringar	0	0
Summa årets kapitalförändring	-188	-795

"Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan": Nästan hela utfallet avser verksamheten för extra djurskyddskontroller (-251 tkr). Nuvarande avgiftsnivå är för låg och täcker inte de verkliga kostnaderna för denna verksamhet. Ytterligare en bidragande orsak till underskott är svårigheter att kräva in fordringar på fakturerade avgifter eftersom berörda djurägare ofta har låg betalningsförmåga, vilket får till följd att nedskrivningar av fordringar regelbundet måste göras.

Länsstyrelsen i Västmanland

Noter till balansräkningen

Not	19 Materiella anläggningstillgångar	2016-12-31	2015-12-31
	Förbättringsutgifter på annans fastighet		
	Ingående anskaffningsvärde	975	904
	Årets anskaffning	0	71
	Årets försäljning, utrangering	0	0
	Utgående anskaffningsvärde	975	975
	Ingående avskrivningar	-688	-595
	Årets avskrivningar	-100	-93
	Årets försäljning, utrangering	0	0
	Utgående avskrivningar	-788	-688
	Bokfört värde	187	287
	Maskiner, inventarier, installationer mm.		
	Ingående anskaffningsvärde	5 652	4 906
	Årets anskaffning	772	875
	Årets överföring från Pågående nyanläggningar	0	0
	Årets försäljning, utrangering	-541	-129
	Utgående anskaffningsvärde	5 882	5 652
	- varav innehav enligt finansiellt leasingavtal	0	0
	Ingående avskrivningar	-3 899	-3 463
	Årets avskrivningar	-722	-565
	Årets försäljning, utrangering	541	129
	Utgående avskrivningar	-4 079	-3 899
	- varav innehav enligt finansiellt leasingavtal	0	0
	Bokfört värde	1 803	1 753
	Bokfört värde materiella anläggningstillgångar	1 990	2 039
Not	20 Kundfordringar	2016-12-31	2015-12-31
	Kundfordringar	523	572
Not	21 Fordringar hos andra myndigheter	2016-12-31	2015-12-31
	Diverse fordringar andra myndigheter	2 791	1 797
	Mervärdesskatt	1 916	1 419
	Summa	4 707	3 216
Not	22 Övriga kortfristiga fordringar	2016-12-31	2015-12-31
	Uppbördsfordringar	42	153
	Övriga kortfristiga fordringar	5	9
	Summa	47	162
	Skillnaden mellan åren 2015 och 2016 avseende "Uppbördsfordringar" beror på att fakturering av Länsstyrelsens uppbördsfordringar år 2015 skedde vid ett senare tillfälle på året än under 2016.		
Not	23 Periodavgränsningsposter	2016-12-31	2015-12-31
	Förutbetalda kostnader		
	Förutbetalda hyror	2 160	2 128
	Övriga förutbetalda kostnader	156	76
	Summa förutbetalda kostnader	2 316	2 204
	Upplupna bidragsintäkter		
	Upplupna bidragsintäkter från andra myndigheter	4 729	2 576
	varav		
	Statens jordbruksverk	3 190	13
	Tillväxtverket	539	1 193
	Naturvårdsverket	476	688
	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	108	118
	Övriga motparter	415	565
	Upplupna bidragsintäkter från ickestatliga organisationer eller privatpersoner	566	0
	varav finansiering genom EU-fonder		
	Totala upplupna bidragsintäkter	5 295	2 576
	Övriga upplupna intäkter	0	0
	Summa periodavgränsningsposter	7 611	4 781

Statens jordbruksverk: Under 2015 har länsstyrelserna arbetat med att avsluta landsbygdsprogrammet 2007-2013. Handläggning av utbetalningsärenden har pågått från januari in i mitten av september. För "landsbygdsprogrammet 2014-2020" gick det under 2015 inte att ansöka om utbetalning av medel för kompetensutveckling och rådgivning.

Not	24 Avräkning med statsverket	2016-12-31	2015-12-31
	Uppbörd		
	<i>Ingående balans</i>	-153	-3
	Redovisat mot inkomsttitel (-)	-4 731	-4 096
	Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde (+)	4 842	3 946
	Fordringar/skulder avseende uppbörd	-42	-153
	Anslag i icke räntebärande flöde		
	<i>Ingående balans</i>	-79	3 658
	Redovisat mot anslag (+)	34 378	43 341
	Medel hänförliga till transfereringar med mera som betalats till icke räntebärande flöde (-)	-33 278	-47 215
	Fordringar/skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	1 021	-216
	Anslag i räntebärande flöde		
	<i>Ingående balans</i>	-3 208	-3 122
	Redovisat mot anslag (+)	111 662	107 599
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto (-)	-110 400	-107 685
	Återbetalning av anslagsmedel (+)	0	0
	Fordringar/skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-1 946	-3 208
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
	<i>Ingående balans</i>	1 295	1 625
	Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-390	-330
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	905	1 295
	Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto		
	<i>Ingående balans</i>	24 981	27 520
	Inbetalningar i icke räntebärande flöde (+)	109 213	99 035
	Utbetalningar i icke räntebärande flöde (-)	-111 641	-144 706
	Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar (+/-)	28 436	43 269
	Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto	50 990	25 118
	Summa utgående balans avräkning med statsverket	50 927	22 835
Not	25 Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	2016-12-31	2015-12-31
	Räntekonto i Riksgälden	42 132	17 076
	Beviljad räntekontokredit uppgår till 4 900 tkr (jmf år 2015 4 900 tkr).		
Not	26 Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	2016-12-31	2015-12-31
	Övriga tillgodohavanden i Riksgälden Deponeringar	410	541
Not	27 Kassa och bank	2016-12-31	2015-12-31
	Bank A	521	521
	Summa	521	521
	Avser Bygdemedel		

Not 28 Förändring av myndighetskapitalet

	Stats- kapital	Balanserad kapital- förändring, avgiftsbelagd verksamhet	Kapitalförändring enligt resultaträkning	Summa
Utgående balans 2015	43	-1 592	-795	-2 344
<i>varav</i>				
Statskapital	43	0	0	43
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	0	-1 592	-795	-2 386
Ingående balans 2016	43	-1 592	-795	-2 344
Föregående års kapitalförändring	0	-795	795	0
Årets förändring				
<i>varav</i>				
Statkapital	0	0	0	0
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	0	0	-188	-188
Summa årets förändring	0	0	-188	-188
Utgående balans 2016	43	-2 386	-188	-2 531

Not 29 Övriga avsättningar

2016-12-31

2015-12-31

Lokalt omställningsarbete

Årets förändring	131	99
Utgående balans	543	412
Utgående balans	0	0
Summa övriga avsättningar	543	412

Ett avtal om lokala omställningsmedel beslutades i december 2015. Länsstyrelsen har under året inte nyttjat hela avsättningen avseende kompetensväxlingsåtgärder. Aktiviteterna beslutas i samverkan och inriktningen är att de ska användas till kompetensväxlingsinsatser av olika slag. Avstämning görs med fackliga representanter hur medlen kan användas för att underlätta kompetensutveckling och kompetensöverföring. Aktiviteter kan komma ifråga efter den verksamhetsövergång som genomfördes 1 januari 2017. Dessutom planeras aktiviteter i samband med medarbetardag och utbildningar. En uppskattning är att kostnaden för dessa insatser/aktiviteter är 300 tkr.

Not 30 Lån i Riksgäldskontoret

2016-12-31

2015-12-31

Ingående balans	1 505	1 734
Under året upptagna lån	1 225	368
Årets amorteringar	-809	-597
Utgående balans	1 921	1 505
Beviljad låneram	3 000	3 700

Lån har tagits upp under december 2016 för anläggningar anskaffade till och med november 2016. Nyanskaffningar för ca 125 tkr har skett under december 2016. För dessa anläggningar tas nya lån upp under juni 2017.

Not 31 Räntekontokredit i Riksgäldskontoret

2016-12-31

2015-12-31

Beviljad kreditram	4 900	4 900
--------------------	-------	-------

Not 32 Kortfristiga skulder till andra myndigheter

2016-12-31

2015-12-31

Diverse skulder inkl. leverantörsskulder	6 460	3 765
Lagstadgade arbetsgivaravgifter	1 864	1 821
Premier avtalsförsäkringar	0	0
Mervärdesskatt	484	186
Summa	8 808	5 772

Naturvårdsverkets har haft systemsvårigheter så att fakturor som bokats hos dem inte skickats iväg till myndigheter. Länsstyrelsen i Västmanland fick därför boka upp två fakturor, på 2 900 tkr, vid bokslutet som inte hade kommit fram till oss.

Not 33 Leverantörsskulder	2016-12-31	2015-12-31
Leverantörsskulder	4 548	3 084

Not 34 Övriga kortfristiga skulder	2016-12-31	2015-12-31
Personalens källskatt	1 664	1 630
Skulder, finansiell leasing	0	0
Övriga kortfristiga skulder	9	147
<i>Bestående av</i>		
<i>Preliminärskatt lönegaranti</i>	0	0
<i>Transfereringar under utbetalning</i>	8	95
<i>EU-medel för vidarebefordran</i>	0	0
<i>Övrigt</i>	0	52
Summa	1 673	1 777

Not 35 Depositioner	2016-12-31	2015-12-31
Depositioner	401	446

Vid deponering gäller att den som deponerat har rätt att få tillbaka pengarna efter tre månader, om inte hyresvärden innan dess inkommit till Länsstyrelsen med uppgift om att tvist pågår. Utbetalning sker dock endast på begäran av den som deponerat, vilket innebär att Länsstyrelsen inte kan styra över när återbetalning sker. Om Länsstyrelsen inom tremånadersperioden får underrättelse från hyresvärden om att tvist pågår, får Länsstyrelsen inte betala ut pengar till någon förrän tvisten är löst, antingen i domstol eller efter överenskommelse mellan parterna. Inte heller detta är något som Länsstyrelsen kan påverka. Detta innebär sammantaget att det är mycket svårt att bedöma hur stor del av de deponerade medlen som kommer att regleras inom 12 månader.

Not 36 Periodavgränsningsposter	2016-12-31	2015-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna löner, arvoden inkl social avg	718	401
Upplupna semesterlöner inkl social avg	6 163	6 225
Upplupna räntor	0	0
Övriga upplupna kostnader	21 687	1 672
Summa upplupna kostnader	28 568	8 298

I "Övriga upplupna kostnader" ingår 19 655 tkr som avser periodisering av 2016 års kostnader i de länsstyrelsegemensamma utvecklingsprojekten och förvaltningsobjekten.

Oförbrukade bidrag från annan myndighet	32 585	27 028
<i>varav</i>		
<i>Naturvårdsverket</i>	14 288	9 557
<i>Havs- och vattenmyndigheten</i>	5 705	5 837
<i>Länsstyrelsen i Örebro län</i>	2 962	2 972
<i>Tillväxtverket</i>	2 687	1 206
<i>Länsstyrelsen i Uppsala län</i>	1 028	1 237
<i>Övriga myndigheter</i>	5 915	6 219

Oförbrukade bidrag från annan myndighet planeras att användas:

- Inom tre månader	3 781	3 396
- mer än tre månader till ett år	22 341	15 688
- mer än ett år till tre år	6 235	5 921
- mer än tre år	228	2 023

Oförbrukade bidrag från ickestatliga organisationer eller privatpersoner	23 933	4 217
<i>varav finansiering genom EU-fonder</i>		
<i>Life - program för miljö- och klimatpolitik</i>	23 388	3 976
Summa oförbrukade bidrag	56 518	31 246

Naturvårdsverket står för ca 44% (14 288 tkr) av de oförbrukade bidragen från annan myndighet. Dessa planeras att användas:

- Inom tre månader: 11 168 tkr
- mer än tre månader till ett år: 3 120 tkr
- mer än ett år till tre år: 0 tkr
- mer än tre år: 0 tkr

I "Oförbrukade bidrag från ickestatliga organisationer eller privatpersoner" ingår 18 766 tkr som avser ett nytt projekt "LIFE IP" som blev beviljat i slutet på året.

Övriga förutbetalda intäkter

Övriga förutbetalda intäkter, inomstatliga	6 858	0
Övriga förutbetalda intäkter, utomstatliga	3	0
Summa förutbetalda intäkter	6 861	0

I "Övriga förutbetalda intäkter", inomstatliga ingår 6 762 tkr som avser återföring av fakturerade kostnader för de länsstyrelsegemensamma Förvaltningsobjekten.

Summa periodavgränsningsposter	91 947	39 544
---------------------------------------	---------------	---------------

BILAGA

Regleringsbrev 2016, uppdrag som redovisas på annat sätt

Följande uppdrag i regleringsbrevet till länsstyrelserna berör Länsstyrelsen Västmanlands län, och återrapporteras på anvisat sätt och inte i årsredovisningen. Uppdragsformuleringarna har förkortats av utrymmesskäl.

Nr	Uppdrag	Rapportering		
		Datum	Mottagare	Diariernr.
1.4	Länsstyrelserna ska verka för ett effektivt regionalt genomförande av Landsbygdsprogram för Sverige 2014-2020 och Havs- och fiskeriprogrammet 2014-2020		Statens Jordbruksverk	
1.23	Länsstyrelserna ska i Hermes redovisa prognoser med tillhörande kommentarer för 2016–2020.	2016-01-20 2016-02-19 2016-05-03 2016-08-01 2016-10-26	Hermes, Finansdepartementet	
1.24	Länsstyrelserna ska redovisa prognoser för anslagsbelastning avseende anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 för 2016–2020	2016-01-20 2016-02-19 2016-05-03 2016-08-01 2016-10-26	Hermes, Finansdepartementet	
1.25	Länsstyrelsen i Jämtlands län ska lämna prognoser för utbetalningar till Tillväxtverket avseende det territoriella programmet Sverige–Norge 2007–2013,	2016-01-13 2016-02-13 2016-04-28 2016-07-20 2016-10-19	Hermes, Tillväxtverket	
3.01	Livsmedelskontroll	2017-02-01	Livsmedelsverket	
3.04	Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan	2017-02-28	Statens jordbruksverk	
3.05	Använda metoder i tillsynen över djurhälsopersonalen	2017-02-01	Statens jordbruksverk	
3.06	Kontroll enligt förordningen (2006:816) om kontroll av husdjur m.m. samt lagen (2006:806) om provtagning på djur.	2017-02-01	Statens jordbruksverk	
3.07	Efterlevnaden av det avtal som upprättats enligt Kommissionens delegerade förordning (EU) nr 907/2014 av den 11 mars 2014 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1306/2013	2016-08-31	Näringsdepartementet	
3.08	Kostnader för hantering av EU-stöd	2016-02-01	Statens jordbruksverk	
3.09	Fisketillsyn	2016-02-01	Havs- och vattenmyndigheten	
3.10	Nationell uppföljning av det regionala tillväxtarbetet		Tillväxtverket	
3.11	Bemyndigande gällande anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19.		Tillväxtverket	
3.12	Territoriella programmet Sverige–Norge 2007–2013, beslutade respektive utbetalade och inbetalade EU-medel.	2016-03-21	Tillväxtverket	

3.13	Territoriella programmen Nord, Botnia-Atlantica och Sverige-Norge 2007-2013, beslutade och utbetalda EU-medel	2016-03-21	Tillväxtverket	
3.14	Territoriella programmen Nord, Botnia-Atlantica och Sverige-Norge 2014-2020, beslutade och utbetalade EU-medel	2016-03-21	Tillväxtverket	
3.15	Territoriella programmen Nord, Botnia-Atlantica, Norra periferin och Arktis samt Sverige-Norge 2014-2020, beslutade och utbetalade EU-medel	2016-03-21 2016-09-30	Tillväxtverket	
3.16	Grundläggande betaltjänster	2016-12-01	Näringsdepartementet	
3.17	Bredband	2016-02-01 2016-03-01 2016-06-30 2016-08-01 2017-02-01	Post- och telestyrelsen	
3.18	Regionala arbetet avseende energiomställning och minskad klimatpåverkan.	2017-01-27	Naturvårdsverket, Statens energiverk	
3.19	Tillsyn och tillsynsvägledning över kommunernas plan- och byggverksamhet	2017-01-31	Boverket	
3.20	Uppföljning av tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen	2017-01-31	Boverket	
3.21	Inriktningsmål för handläggning av överklagade enligt plan- och bygglagen	2017-02-28	Boverket	
3.22	Bostadsbyggandet i vissa kommuner	2017-06-15	Näringsdepartementet	
3.23	Planeringsunderlag avseende klimatfrågor	2016-10-31	Boverket	
3.24	Användandet av digital teknik	2016-05-31	Boverket	
3.25	Miljötillsyn - tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken och miljötillsynsförordningen (2011:13)	2017-04-15	Naturvårdsverket	
3.26	Utsläpp av enskilda avlopp	2017-03-30	Havs- och vattenmyndigheten	
3.27	Förelägganden inom ramen för tillsyn över vattenverksamheter	2016-04-01	Miljö- och energidepartementet	
3.28	Skydda och förvalta värdefulla naturområden	2017-02-22	Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten	
3.29	Användningen av medel från anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	2017-02-15	Havs- och vattenmyndigheten	
3.30	Samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens friluftslivspolitik	2017-02-22	Naturvårdsverket	
3.33	Föräldrastödssamordning	2017-02-15	Socialdepartementet	
3.34	ANDT-samordning	2017-01-31	Folkhälsomyndigheten	
3.35	Kommunernas beredskap och mottagningskapacitet	2017-03-02	Arbetsmarknadsdepartementet	
3.36	Mottagande av vissa nyanlända invandrare - ersättning enligt 37 § förordningen (2010:1122)	2017-03-02	Arbetsmarknadsdepartementet	
3.37	Mottagande av vissa nyanlända invandrare - samhällsorientering för vissa nyanlända	2017-03-02	Arbetsmarknadsdepartementet	
3.38	Portalen www.informationsverige.se som informationskanal	2017-03-02	Arbetsmarknadsdepartementet	
3.39	Mottagande av ensamkommande barn	2016-03-02	Justitiedepartementet	
3.40	Prostitution och människohandel för sexuella ändamål	2017-03-31	Socialdepartementet	
3.41	Mäns våld mot kvinnor	2016-03-15	Socialdepartementet	

3.42	Mäns våld mot kvinnor	2017-03-31	Socialdepartementet	
3.43	Hedersrelaterat våld och förtryck	2017-03-31	Socialdepartementet	
3.44	Genomförandet av strategier för jämställdhetsintegrering 2014–2016 (S2012/08609/SAM).	2017-02-15	Socialdepartementet	
3.45	Följa upp, analysera och redovisa hur lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk implementerats i myndighetens interna och externa insatser.	2016-11-15	Lst Stockholm och Sametinget	
3.46	Länsstyrelsen i Stockholms län ska i samråd med Sametinget verka för minoritetspolitikens fastställda mål med utpekade delområden.	2017-04-17	Kulturdepartementet	

Landshövdingens underskrift av årsredovisningen 2016

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Västerås den 22 februari 2017

Mino Akhtarzand
Landshövding Länsstyrelsen i Västmanlands län

Har du frågor eller önskar fler exemplar, kontakta
Länsstyrelsen i Västmanlands län, 721 Västerås

Tfn 010-224 90 00 | Fax 010-224 91 10 | E-post: vastmanland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/vastmanland